

Vergaderjaar 1995–1996

24 400 VIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996

Nr. 1

VOORSTEL VAN WET

19 september 1995

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 105 van de Grondwet de begroting van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk bij de wet moet worden vastgesteld en dat in artikel 1 van de Comptabiliteitswet wordt bepaald welke begrotingen tot die van het Rijk behoren;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

De begroting van de uitgaven van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996 wordt vastgesteld, zoals blijkt uit de bij deze wet behorende begrotingsstaat, onderdeel uitgaven en verplichtingen.

Artikel 2

De begroting van de ontvangsten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996 wordt vastgesteld, zoals blijkt uit de bij deze wet behorende begrotingsstaat, onderdeel ontvangsten.

Artikel 3

De begroting van baten en lasten en van kapitaaluitgaven en -ontvangsten van de agentschappen Centrale Financiën Instellingen (Cfi) en de Rijksarchiefdienst voor het jaar 1996 wordt vastgesteld, zoals blijkt uit de bij deze wet behorende begrotingsstaat inzake genoemde agentschappen.

Artikel 4

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari van het onderhavige begrotingsjaar. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven op of na deze datum van 1 januari, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van dat Staatsblad en werkt zij terug tot en met 1 januari.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

Vergaderjaar 1995–1996

24 400 VIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996

Nr. 1

VOORSTEL VAN WET

19 september 1995

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 105 van de Grondwet de begroting van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk bij de wet moet worden vastgesteld en dat in artikel 1 van de Comptabiliteitswet wordt bepaald welke begrotingen tot die van het Rijk behoren;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

De begroting van de uitgaven van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996 wordt vastgesteld, zoals blijkt uit de bij deze wet behorende begrotingsstaat, onderdeel uitgaven en verplichtingen.

Artikel 2

De begroting van de ontvangsten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996 wordt vastgesteld, zoals blijkt uit de bij deze wet behorende begrotingsstaat, onderdeel ontvangsten.

Artikel 3

De begroting van baten en lasten en van kapitaaluitgaven en -ontvangsten van de agentschappen Centrale Financiën Instellingen (Cfi) en de Rijksarchiefdienst voor het jaar 1996 wordt vastgesteld, zoals blijkt uit de bij deze wet behorende begrotingsstaat inzake genoemde agentschappen.

Artikel 4

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari van het onderhavige begrotingsjaar. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven op of na deze datum van 1 januari, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van dat Staatsblad en werkt zij terug tot en met 1 januari.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

**Begrotingsstaat behorende bij de wet van .....19.., Stb. ....
 Begroting 1996
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII)**

Onderdeel uitgaven en verplichtingen (bedragen x f 1000)

Art.	Omschrijving	(1)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting	
		Verplichtingen	Uitgaven
	TOTAAL		38 044 023
17	Ministerie Algemeen		545 089
05	Post actieven	12 421	12 421
06	Personeel en materieel ministerie	310 040	310 040
07	Personeel en materieel IB-Groep	155 907	155 907
08	Personeel en materieel inspectie van het onderwijs	61 804	61 804
09	Personeel en materieel adviesraden	4 917	4 917
18	Primair Onderwijs		9 364 398
01	Personele uitgaven	7 804 318	7 804 318
02	Materiële uitgaven	1 164 739	1 406 663
03	Onderwijsverzorging	93 758	93 758
05	Overige uitgaven	7 783	59 659
19	Voortgezet Onderwijs		6 966 320
01	Personele uitgaven	6 029 637	6 029 637
02	Materiële uitgaven	764 575	762 357
03	Onderwijsverzorging	101 254	101 254
05	Overige uitgaven	53 598	73 072
20	Beroepsonderwijs en Volwassenen-educatie		3 597 235
01	Personele en materiële uitgaven	3 470 293	3 472 624
03	Overige uitgaven	78 008	124 611
21	Hoger Beroepsonderwijs		2 437 312
01	Personele en materiële uitgaven	1 855 152	1 886 074
02	Vervallen		
03	Rechtspositionele uitkeringen	139 856	139 856
04	Overige uitgaven	69 616	58 224
05	Huisvesting	353 157	353 158
22	Wetenschappelijk Onderwijs		5 041 799
01	Universiteiten	4 735 677	4 735 629
02	Instituten internationaal onderwijs en onderzoek	87 803	90 024
03	Overige instituten hoger onderwijs	124 469	128 012
04	Rechtspositionele uitkeringen	20 613	20 172
05	Garanties voor rente en aflossing investeringen academische ziekenhuizen	0	0
06	Overige uitgaven	67 962	67 962
23	Onderzoek en wetenschapsbeleid		1 227 957
01	Instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening	1 173 764	1 175 941
04	Coördinatie wetenschapsbeleid	53 354	52 016
24	Huisvesting		1 836 490
01	Huisvesting primair onderwijs	1 061 543	1 061 543
02	Huisvesting voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwassenen-educatie	498 141	774 947
04	Huisvesting wetenschappelijk onderwijs, onderzoek en wetenschapsbeleid	0	0

(1)			
Art.	Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	
		Verplichtingen	Uitgaven
25	Studiefinancieringsbeleid		4 521 857
01	Studiefinanciering	4 521 757	4 521 757
02	Garanties rentedragende leningen	100	100
26	Overige programma uitgaven		118 252
01	Bemiddeling wachtgelders	25 508	25 508
02	Overige rechtspositionele uitkeringen	3 161	3 161
03	CASO Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen	33 975	40 975
05	Internationale betrekkingen	15 059	15 793
06	Loonbijstelling	20 256	20 256
07	Prijsbijstelling	5 287	5 287
08	Centraal beheerde middelen	1 832	1 832
09	Emancipatie activiteiten	5 440	5 440
27	Cultuur		2 387 314
01	Kunsten	173 784	450 742
02	Bibliotheken, letteren en Nederlandse Taalunie	65 400	65 685
03	Cultuurbeheer	245 602	342 320
04	Media	1 485 216	1 485 216
05	Garantie van rente en aflossing van leningen	500 000	0
06	Rechtspositionele uitkeringen	18 033	18 033
07	Overige uitgaven	23 263	25 318

Mij bekend,

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

**Begrotingsstaat behorende bij de wet van .....19., Stb. ....
 Begroting 1996
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII)**

Onderdeel ontvangsten (bedragen x f 1000)

Art.	Omschrijving	(1)
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting
		Ontvangsten
	TOTAAL	3 686 044
17	Ministerie Algemeen	3 658
01	Ontvangsten van algemene aard	3 658
18	Primair Onderwijs	44 158
01	Ontvangsten primair onderwijs	44 158
19	Voortgezet Onderwijs	33 800
01	Ontvangsten voortgezet onderwijs	33 800
20	Beroepsonderwijs en volwassenen- educatie	109 071
01	Ontvangsten beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	109 071
21	Hoger Beroepsonderwijs	14 104
01	Ontvangsten hoger beroepsonder- wijs	14 104
22	Wetenschappelijk Onderwijs	4 020
01	Ontvangsten wetenschappelijk onderwijs	4 020
23	Onderzoek en wetenschapsbeleid	158 874
01	Ontvangsten Onderzoek en weten- schapsbeleid	158 874
24	Huisvesting	363 300
01	Ontvangsten huisvesting	363 300
25	Studiefinancieringsbeleid	1 295 800
01	Ontvangsten studiefinanciering	525 600
02	Lesgeld	770 200
26	Overige programma-ontvangsten	219
01	Overige programma-ontvangsten	219
27	Cultuur	1 659 040
01	Cultuurbeheer	10 827
02	Media	1 645 308
03	Overige uitgaven	2 905

Mij bekend,

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

**Begrotingsstaat behorende bij de wet van .....19.., Stb. ....
 Begroting 1996
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII)**

Onderdeel agentschappen (bedragen x f 1000)

		(1)
Art.	Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting
		Ontvangsten
1	Agentschap Centrale Financiën Instellingen (Cfi)	
	Totale baten	90 600
	Totale lasten	90 600
	Saldo van baten en lasten	0
	Totale kapitaalontvangsten	7 400
	Totale kapitaaluitgaven	7 400
2	Agentschap Rijksarchiefdienst	
	Totale baten	30 710
	Totale lasten	30 710
	Saldo van baten en lasten	0
	Totale kapitaalontvangsten	1 100
	Totale kapitaaluitgaven	1 100

Mij bekend,

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

Vergaderjaar 1995–1996

24 400 VIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VIII (ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen) voor het jaar 1996

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

	blz		blz
Algemeen deel		7. Versterking onderwijs, cultuur en wetenschappen: óók financieel	42
1. Investeren in talent en kennis	3	7.1. Beleidsimpulsen 1996–1999	42
1.1. Ontplooiing van talenten	3	7.2. Financiële ontwikkelingen voor de periode 1996–1999	46
1.2. Bijdrage aan de economische groei	4	7.3. Onderwijsdeelnamen 1990 – 2000	51
2. Ruimte voor ontplooiing van talenten	5	7.4. Ontwikkeling van de uitgaven per leerling	54
2.1. Nieuwe uitgangspunten voor het cultuurbeleid	5	Wetsartikelen 1 en 2 Uitgaven/verplichtingen en ontvangsten	
2.2. Veiligheid op school	6	Algemeen	
2.3. Onderwijsemancipatie	7	Beleidsterreinen	
2.4. Inburgering van nieuwkomers	8	17. Ministerie Algemeen	59
2.5. De elektronische snelweg	9	18. Primair onderwijs	61
3. Olie voor de economische motor	11	19. Voortgezet onderwijs	72
3.1. Investeren in het middelbaar beroepsonderwijs	11	20. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	80
3.2. Hoger onderwijs: verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid	13	21. Hoger beroepsonderwijs	89
3.3. Onderhoud en behoud van het cultureel erfgoed	14	22. Wetenschappelijk onderwijs	93
3.4. Rendementsverhoging van investeringen in onderzoek	14	23. Onderzoek en wetenschapsbeleid	101
3.5. Publieke omroep en liberalisering Mediawet	15	24. Huisvesting	106
4. Kwaliteit en verantwoordelijkheid	17	25. Studiefinanciering	110
4.1. Werken aan de kwaliteit van het onderwijs	17	26. Overige programma-uitgaven	121
4.2. School, gemeente en rijk: elk hun eigen verantwoordelijkheid	21	27. Cultuur	124
4.3. De school: ruimte voor een integraal kwaliteitsbeleid	22	Artikelsgewijze toelichting	
4.4. De gemeente: lokaal onderwijsbeleid	24	17. Ministerie algemeen	134
5. Kwaliteit en professionaliteit	26	18. Primair onderwijs	142
5.1. Leeftijdsbewust kwaliteitsbeleid	26	19. Voortgezet onderwijs	155
5.2. Verbetering van de arbeidsvoorwaarden	28	20. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	170
5.3. Wachtgeld	30	21. Hoger beroepsonderwijs	180
5.4. Inkomensvoorziening van kunstenaars	33	22. Wetenschappelijk onderwijs	191
6. Ontmoetingsplaats voor de wereld	35	23. Onderzoek en wetenschapsbeleid	207
6.1. Internationale culturele betrekkingen	36	24. Huisvesting	218
6.2. Onderwijs en onderzoek als deel van het buitenlandse beleid	37	25. Studiefinanciering	229
6.3. Internationaal beleid voor onderwijs en onderzoek	37	26. Overige programma-uitgaven	238
6.4. Multilaterale samenwerking	40	27. Cultuur	255

Wetsartikel 3 Agentschappen

1	Agentschap Centrale Financiën instellingen	273
2	Agentschap Rijksarchiefdienst	285

Bijlagen

1	Overzichten inzake personeelsgegevens	2
2	Automatiseringsbijlage	13
3	Wetgevingsbijlage	17
4	Overzicht van door de Staten-Generaal aanvaarde moties en door de bewindslieden gedane toezeggingen	30
5	Bijlage inzake circulaire	46
6	Bijlage inzake de aanbevelingen Nationale Ombudsman	47
7	Subsidiebijlage	54
8	Bijlage inzake Economische en Functionele Classificaties	77

Afkortingen	80
Trefwoordenregister	85

1. INVESTEREN IN TALENT EN KENNIS

De nieuwe combinatie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen groeit in snel tempo uit tot een Cultuurministerie in de brede zin van het woord. In weerwil van de ruimtelijke scheiding van de onderdelen, die nog voortduurt, komt de beleidsinhoudelijke integratie goed op gang, wat ook blijkt uit de thematische opbouw van deze memorie van toelichting. Hierbij ligt het accent op twee thema's: de ruimte die onderwijs, cultuur en wetenschappen geven aan de ontwikkeling van talenten en de investering in onderwijs, cultuur en wetenschappen voor de economische ontwikkeling van ons land.

1.1. Ontplooiing van talenten

De start in het onderwijs bepaalt in hoge mate waar men terecht komt in de maatschappij. Om iedereen een rechtvaardige kans te geven te bereiken wat in zijn of haar vermogen ligt, wordt een impuls aan het basisonderwijs gegeven. Een betere programmering van mavo en vbo moet ertoe bijdragen dat er minder jongeren uit de boot vallen. In de tweede fase van havo en vwo worden door de introductie van profielen en het studiehuis de leerlingen beter voorbereid op het hoger onderwijs. Het secundair beroepsonderwijs wordt nog beter toegesneden op jongeren die een beroepsopleiding willen volgen.

De keuze van het vakkenpakket en van studierichtingen is nog erg traditioneel: meisjes kiezen niet voor techniek, jongens niet voor verzorging. Daardoor worden talenten eenzijdig ontwikkeld. Om dit te verminderen zijn in de basisvorming de vakken verzorging en techniek ingevoerd. Door een meer geïntegreerde school- en beroepskeuzevoorlichting leren meisjes en jongens een meer evenwichtige keuze te maken.

Opleidingen in het hoger onderwijs zullen steeds meer rekening houden met verschillen tussen studenten. Tegemoetkoming in de studiekosten en studiefinanciering voorkomen dat er financiële belemmeringen zijn om het onderwijs te volgen dat men kan en wil.

De culturele verscheidenheid in onze samenleving is de laatste decennia sterk vergroot door de migratie, die culturen uit verre landen dichtbij heeft gebracht. Scholen en culturele instellingen hebben veel mogelijkheden om leerlingen voor te bereiden op deze interculturele samenleving. intercultureel onderwijs dient bij te dragen aan versterking van de positieve kanten van deze verscheidenheid: geen vooroordelen en discriminatie, maar tolerantie en nieuwe culturele uitingen, ontstaan uit een versmelting van perspectieven. Ook kunst- en cultuureducatie kan daaraan een bijdrage leveren: het is bij uitstek geschikt om het inlevingsvermogen van jonge mensen te ontwikkelen.

Het cultuurbeleid is een middel om binding te bevorderen. Het kan ervoor zorgen dat de culturele verworvenheden een steun in de rug zijn, die de mensen in staat stellen welwillend om te gaan met andersdenken zonder angst voor identiteitsverlies.

In de grote steden verandert de bevolking van samenstelling. Daar vestigen zich de meeste nieuwkomers. Daarom zijn juist de grote steden het speerpunt van het proces van inburgering. Met immigranten worden afspraken gemaakt over het volgen van een inburgeringsprogramma. Onderwijs is daarvan een belangrijke component. Naast kennis van de Nederlandse samenleving, regels en gebruiken, zullen zij zich de Nederlandse taal eigen moeten maken. Zonder een grondige kennis van het Nederlands is het immers onmogelijk om in de Nederlandse samenleving volwaardig als burger te functioneren.

1.2. Bijdrage aan de economische groei

Kennisvorming en kennistoepassing zijn van eminent belang voor onze economie: de moderne economische groetheorie ziet deze als één van de belangrijkste factoren voor aanhoudende groei. De grootste verantwoordelijkheid voor relevante kennisvorming en kennistoepassing ligt bij de arbeidsorganisaties; aan de overheid is de taak onvolkomenheden van de markt te corrigeren en op te komen voor het algemeen belang.

Het fundamenteel en toegepast onderzoek wordt grotendeels gefinancierd door de overheid. In een strategische dialoog met de onderzoekinstellingen wordt beslist over de inzet van de middelen. Ook het bedrijfsleven, dat belang heeft bij de resultaten van wetenschappelijk onderzoek, heeft hier een verantwoordelijkheid. Het zal zijn rol vorm moeten geven in de aansturing en medefinanciering van de kennisinfrastructuur.

Een tweede gebied waarop de overheid zich richt is de stimulering van het genereren en toepassen van kennis door bedrijven. Daarom wordt het onderzoek dat door het bedrijfsleven wordt uitgevoerd, met fiscale middelen bevorderd. Ook entameert de overheid de samenwerking tussen bedrijven, universiteiten en onderzoekinstellingen bij uitdagend wetenschappelijk en technologisch onderzoek. Daardoor kunnen de vaak hoge kosten worden gedeeld, dublures worden voorkomen en schaalvoordelen worden behaald.

Verspreiding van kennis draagt bij aan de economische groei. Onderwijs en training zijn het middel bij uitstek om de factor arbeid met kennis te versterken. Kwaliteit en grote produktiviteit van arbeid is een essentiële voorwaarde om onze concurrentiepositie te handhaven. Onderwijs en scholing verhogen de arbeidsproduktiviteit. Het fundament daarvoor wordt gelegd in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Scholen voor beroepsonderwijs moeten ervoor zorgen dat de jongeren die van school komen breed gekwalificeerd zijn, zodat zij uit de voeten kunnen op de arbeidsmarkt. Het hoger onderwijs kan door meer selectie en differentiatie voldoen aan de kwaliteitseisen die de arbeidsmarkt stelt.

Scholen moeten de jongeren stimuleren om een verstandige studiekeuze te maken. Samenwerking van scholen en bedrijven is daarbij noodzakelijk.

2. RUIMTE VOOR ONTPLOOIING VAN TALENTEN

In de komende jaren zal ons land door wijziging van de bevolkings-samenstelling en de informatierevolutie ingrijpend veranderen. Onderwijs, cultuur en wetenschappen moeten iedereen de mogelijkheid geven om in deze veranderende wereld hun talenten te ontplooien. In dit hoofdstuk wordt daarvoor een aantal prioriteiten aangegeven.

Het cultuurbeleid richt zich op het bevorderen van eenheid met respect en waardering voor de verscheidenheid.

In de grote steden zijn de veranderingen het sterkst voelbaar. Daar is het beleid gericht op het tegengaan van voortijdig schoolverlaten, onderwijs-achterstanden en jeugdcriminaliteit.

Met het emancipatiebeleid moet worden voorkomen dat talenten van meisjes en jongens eenzijdig worden ontwikkeld. Organisaties met een voorbeeldfunctie worden gesteund, en op het OCenW-beleid worden emancipatie-effectrapportages uitgevoerd.

Het onderwijs levert een essentiële bijdrage aan het inburgeringsbeleid door het leren van de Nederlandse taal, maatschappij- en beroepen-oriëntatie en beroepsgerichte scholing.

In de laatste paragraaf wordt ingegaan op het aanbod van educatieve en culturele diensten op de elektronische snelweg.

2.1. Nieuwe uitgangspunten voor het cultuurbeleid

De uitgangspuntennotitie voor het cultuurbeleid, «Pantser of ruggraat», is in juli 1995 aan de Tweede Kamer aangeboden. Deze notitie beschrijft de belangrijkste uitgangspunten, thema's en knelpunten van het cultuurbeleid voor de periode 1997–2000, waarvoor een cultuurnota moet worden opgesteld:

- * gerichte inspanningen van scholen en culturele instellingen om jonge mensen toe te rusten een eigen weg te vinden in het aanbod van cultuuruitingen;
- * steun voor kunstuitingen van migranten en gerichte maatregelen om veelbelovende allochtonen de kans te geven hun talenten te ontwikkelen;
- * versterken van de steden als regionale culturele centra en kweekplaatsen van kunst en cultuur;
- * bevorderen van internationale culturele uitwisseling in Nederland en van de komst van buitenlandse kunstenaars, wetenschappers en studenten;
- * stimuleren van de kennis van het Nederlands en de vreemde talen;
- * verbetering van de positie van kunstenaars en het versterken van de relatie tussen het kunstvakonderwijs en de kunstpraktijk;
- * het selecteren, behouden en toegankelijk maken van de belangrijkste delen van het cultureel erfgoed;
- * stimuleren van culturele kwaliteit en verscheidenheid via oude en nieuwe media.

Ervan uitgaande dat een aantal opties, zoals een verlaagd btw-tarief voor cultuur en extra inkomsten uit loterijen, structureel f 50 miljoen zal opbrengen, kan de taakstelling uit het regeerakkoord ongedaan worden gemaakt en is er met het regeerakkoord f 60 miljoen extra beschikbaar gekomen voor cultuur. Wel moet de taakstelling van het vorige kabinet, f 27 miljoen, nog worden ingevuld.

In de uitgangspuntennotitie is geconstateerd dat de verhoudingen tussen het gesubsidieerde en het niet-gesubsidieerde culturele leven aan het verschuiven zijn. Voor sommige onderdelen van het kunst- en cultuuraanbod, zoals CD's, boeken, videobanden, bioscoopfilms, musicals, TV-producties en tentoonstellingen van het werk van grote meesters bestaat een groot, soms zelfs miljoenenpubliek, waarop vooral door commerciële aanbieders wordt ingespeeld. Aan de ene kant roept dit de vraag op of de mogelijkheden van samenwerking tussen gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde culturele instellingen voldoende worden benut. Aan de andere kant geeft het aanleiding om de soms strakke scheidslijn tussen het gesubsidieerde en het nietgesubsidieerde culturele leven kritisch te bekijken. In het algemeen zullen kunstinstellingen meer moeten kijken naar de gebruikers: hun oordeel moet zwaarder gaan wegen.

Als tegenwicht van de culturele schaalvergroting wint de interesse voor lokale en regionale cultuur terrein. Het stedelijk cultuurbeleid in relatie tot de regio en het cultuurbeleid van de landelijke overheid worden op elkaar afgestemd in cultuurconvenanten. Het gaat daarbij om harde afspraken over het ambitieniveau van gemeenten en provincies en het door hen beschikbaar gestelde geld. De bestaande convenanten met de grote steden worden uitgebreid met afspraken in de overige sferen van het cultuurbeleid. Streeksgewijs worden nieuwe convenanten afgesloten met steden en provincies. De uitgangspuntennotitie zal een belangrijke rol spelen bij het overleg over de per 1997 af te sluiten convenanten.

Het komende begrotingsjaar is het laatste jaar van de lopende periode van het cultuurbeleid 1993-1996 en kenmerkt zich daarom door continuering van het huidige beleid.

Bij de behandeling van de Rijksbegroting 1996 zal, aan de hand van de uitgangspuntennotitie, met het parlement worden gesproken over de hoofdlijnen van de volgende cultuurnota. De uitkomsten van de bespreking bieden ook een richtsnoer voor de culturele instellingen om hun beleidsvoornemens aan te scherpen. De culturele instellingen moeten vóór 1 januari 1996 beleidsplannen en meerjarige subsidieverzoeken indienen.

In 1996 zal de balans worden opgemaakt van de lopende periode 1993-1996. Daarbij zal voor de fondsen op het terrein van de cultuur zorgvuldig worden gekeken naar de uitoefening van de publieke taak, met inbegrip van de interne werkwijze, de beroepsprocedure en de financiële controle. De recente onderzoeken over de podiumkunsten worden betrokken bij het toekomstig beleid op dat terrein.

De Raad voor Cultuur (die naar verwachting eind 1995 wordt ingesteld) zal worden gevraagd om in mei 1996 te adviseren over de hoofdlijnen van het toekomstige cultuurbeleid en over de beleidsplannen en subsidieaanvragen van afzonderlijke instellingen. Voor het eerst zal daarmee ook in institutioneel opzicht sprake zijn van een «integrale benaderingswijze» in de advisering over het cultuurbeleid, waarop ook vanuit het parlement veelvuldig is aangedrongen.

Op basis van de bespreking van de uitgangspuntennotitie in de Tweede Kamer, de beleidsplannen en subsidieaanvragen van de instellingen, de evaluatie van de huidige cultuurnota en het advies van de Raad voor Cultuur zal de cultuurnota voor de periode 1997-2000 worden opgesteld. In september 1996 zal de cultuurnota tegelijk met de Rijksbegroting voor 1997 bij de Tweede Kamer worden ingediend.

2.2. Veiligheid op school

Het aanpakken van de jeugdcriminaliteit is een belangrijke prioriteit in het regeerakkoord. Dit vraagt om een evenwichtige benadering waarbij preventie veel aandacht krijgt. Op basis van het rapport «Met de neus op

de feiten» van de commissie Van Montfrans is door de ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een gemeenschappelijke strategie ontwikkeld in de Nota Veiligheidsbeleid 1995–1998. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan het aanpakken van de problemen in de grote steden. Het kader hiervoor wordt geboden door het «grote-stedenbeleid». Met de vier grootste steden zijn convenanten gesloten, met vijftien andere grote steden zal dat binnenkort gebeuren. Een onderdeel van de convenanten is dat het rijk extra geld ter beschikking stelt voor het uitvoeren van actieprogramma's die door de gemeenten worden opgesteld. Deze actieprogramma's zullen gericht zijn op kwetsbare schakels in de keten thuissituatie – school – arbeidsmarkt – jeugdbescherming – politie – justitie. Er wordt gestreefd naar een verbeterde samenwerking tussen scholen, hulpverlenende instanties, culturele instellingen, sportverenigingen en politie. In de actieprogramma's worden risicogroepen en risicolokaties bepaald. De actieprogramma's zullen een looptijd hebben van vier jaar. De gemeenten zullen erin aangeven welke concrete resultaten zij willen bereiken en welke eigen middelen zij daarbij inzetten. Op de OCenW-begroting zijn hiervoor extra middelen van f 9 miljoen in 1996, oplopend tot f 38 miljoen in 1999 beschikbaar. Deze gelden zullen samen met de betreffende middelen van Binnenlandse Zaken integraal beschikbaar worden gesteld aan de gemeenten.

Onderdeel van de actieprogramma's is een versterking van de preventieve rol van het onderwijs. In de brochure «De veilige school» is dit uitgewerkt voor het basis- en voortgezet onderwijs. De brochure vraagt aandacht voor signalering, preventie en bestrijding van geweld op scholen. Zij biedt handreikingen voor inzicht in de situatie op de eigen school, voor het verbeteren van het schoolklimaat, en voor het tijdig onderkennen en aanpakken van onveilige situaties en geweld. In het najaar van 1995 start een campagne die scholen hiervoor concrete instrumenten biedt. In de voorlichtingscampagne wordt ook aandacht besteed aan het voortijdig schoolverlaten.

2.3. Onderwijsemancipatie

In 1996 zal de balans worden opgemaakt van de speerpunten en streefcijfers die in de vierde onderwijsemancipatienota zijn opgenomen. Het doel is dat over de periode 1993–1996 vijf procent meer meisjes voor exact en techniek hebben gekozen, dat het aandeel vrouwen in leidinggevende functies met gemiddeld 1,5 procent per jaar is gestegen en dat honderd procent van de, met name Turkse en Marokkaanse, meisjes in de leerplichtige leeftijd aan het onderwijs deelneemt, resulterend in een doorstroom- of startkwalificatie. Behalve voor het tweede speerpunt, het verhogen van het aandeel van vrouwen in leidinggevende functies, lopen de maatregelen uit de vierde onderwijsemancipatienota eind 1996 af.

Daarna zal worden gezien of deze in de nota neergelegde ambities waargemaakt zijn en of de probleemstellingen en maatregelen nog actueel zijn. Daarnaast zal worden nagegaan welke bestuurlijke instrumenten het meest geschikt zijn gebleken om resultaat te boeken. Ook wordt hierbij de analyse van de Emancipatieraad over de landelijke emancipatiestructuur in het onderwijs, «Over zaaien en oogsten», betrokken.

Het emancipatiebudget bestaande uit een centraal budget van f 5,4 miljoen (gereserveerd op artikel 26.09) en de in de reguliere budgetten opgenomen bedragen voor emancipatieactiviteiten f 6,3 miljoen zal zoveel mogelijk geoormerkt worden ingezet. Naast de inzet van het budget, zal

emancipatie een aspect moeten worden van het integrale kwaliteitsbeleid van scholen en ondersteuningsinstellingen. Dit zal langs twee lijnen worden bevorderd.

De eerste lijn is dat organisaties die een sleutelpositie innemen op één van de speerpunten op basis van cofinanciering geld krijgen om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de emancipatiedoelstellingen. Voorbeelden hiervan zijn het Landelijk Dienstverlenend Centrum, dat zijn voorlichting over toekomstoriëntatie van meisjes en jongens zal toetsen op emancipatoire effecten, en de Algemene Vereniging van schoolleiders, die samen met de stichting Vrouwen in onderwijsmanagement het aantal vrouwen in leidinggevende functies probeert te vergroten.

De tweede lijn betreft de beleidsvoornemens van het departement zelf. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zal in het vervolg de emancipatie-effectrapportage (eer) op majeure beleidsvoorstellen toepassen. Onlangs is dit gebeurd met de beleidsreactie op het rapport «Recht doen aan verscheidenheid».

De bedoeling is dat in 1996 de wet van kracht wordt die het bevoegd gezag verplicht een document over evenredige vertegenwoordiging op te stellen. Dit document moet als referentiepunt worden gebruikt voor een actief wervingsbeleid voor vrouwen in leidinggevende functies in het onderwijs. Bij de vorming van regionale opleidingscentra voor het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie is extra geld beschikbaar voor instellingen die vrouwen opnemen in de directie.

De universiteiten en hogescholen zullen door de overheid opnieuw worden aangesproken op de mate waarin zij hun eigen emancipatiebeleid formuleren en uitvoeren, als onderdeel van het totale instellingsbeleid.

2.4. Inburgering van nieuwkomers

Een volwaardige participatie van migranten in de Nederlandse samenleving staat of valt met een goed integratiebeleid. De inburgeringstrajecten, aangekondigd in het regeerakkoord, vormen van dit integratiebeleid het sluitstuk. Door zo'n overeenkomst verplicht de nieuwkomer zich een inburgeringsprogramma te volgen, en verplicht de (gemeentelijke) overheid zich tot een adequaat aanbod, dat onder meer bestaat uit Nederlands als tweede taal, oriëntatie op samenleving en beroep, en maatschappelijke begeleiding.

Inburgeringsbeleid is bij uitstek decentraal en integraal beleid. De gemeente regisseert de uitvoering van de diverse aspecten van het inburgeringsbeleid. Gemeenten krijgen daarvoor geld van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor de educatieve component, en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor de trajectbegeleiding, organisatie en coördinatie van het inburgeringsprogramma. De gemeente legt in één integrale rapportage verantwoording af aan het rijk over de uitvoering van het inburgeringsbeleid. Beide departementen hanteren dezelfde verdeelsleutel voor toekenning van de budgetten aan de gemeenten. Met de Vereniging van Nederlandse gemeenten zijn afspraken gemaakt over de invoering van inburgeringscontracten in 1996, inclusief het financieel kader. Met het rijksbudget kunnen 19 215 inburgeringstrajecten worden uitgevoerd. Gemeenten kunnen dit aantal door aanvulling uit het eigen budget verhogen.

Het onderwijs levert aan dit inburgeringsbeleid een essentiële bijdrage door nieuwkomers wegwijs te maken in de Nederlandse samenleving: het leren van de Nederlandse taal, maatschappij- en beroepenoriëntatie en beroepsgerichte scholing, die nodig is om de nieuwkomers een positie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt te laten verwerven. Voor het uitvoeren van de inburgeringstrajecten voor nieuwkomers en verblijfs-

gerechtigden is op de OCenW-begroting f 44 miljoen extra beschikbaar in 1996, oplopend tot f 74 miljoen in 1999.

In de volwasseneneducatie wordt het speerpunt Nederlands als tweede taal gekoppeld aan de introductie van nieuwe onderwijstechnologie. Hiervoor zijn wel de multimedialeermiddelen beschikbaar, maar nog niet overal organisatorische en didactische deskundigheden. Daarom krijgt een beperkt aantal instellingen de mogelijkheid om met deze middelen te experimenteren.

Bovendien is voor de instellingen voor volwasseneneducatie f 17 miljoen extra beschikbaar gesteld naar aanleiding van het rapport van de Commissie Ter Veld over het rendement en de budgetverdeling voor Nederlands als tweede taal (NT2). Dit voorkomt dat in 1996 de door de commissie gesignaleerde problemen ontstaan doordat het extra geld in verband met het actieprogramma «Weg met de wachtlijsten NT2» in 1995 voor het laatst beschikbaar is.

Met de beschikbare gelden voor de educatieve component van de inburgeringstrajecten, in totaal voor 1996 f 119 miljoen, komt het inburgeringsbeleid beter van de grond. Ook kan de verdringing van «oudkomers» en autochtonen worden voorkomen en blijft er voldoende geld over voor vervoltrajecten.

2.5. De elektronische snelweg

De elektronische snelweg is de meest pregnante uiting van de ontwikkeling naar een informatiemaatschappij. Om ons voor te bereiden op die informatiemaatschappij is een Nationaal Actieprogramma elektronische snelwegen gelanceerd. Structureel is voor de elektronische snelwegen op de begroting van Economische Zaken vanaf 1999 f 70 miljoen uitgetrokken na een aanloopperiode.

Eind 1994 en in 1995 is een aantal projecten van start gegaan waarin de nadruk ligt op de aanleg van digitale snelwegen. Op de OCenW-begroting voor 1995 is eenmalig een bedrag van f 4 miljoen beschikbaar gesteld voor de «upgrading» van Surfnet tot een elektronische snelweg voor het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Met het project bve-net wordt in het beroepsonderwijs de totstandkoming van onderwijsnetwerken gestimuleerd. Op basis van de resultaten hiervan wordt bezien welke stappen mogelijk zijn in het basis- en voortgezet onderwijs.

Voor 1996 wordt een aantal activiteiten op de rails gezet waarbij het accent ligt op het benutten van de infrastructuur voor onderwijs en cultuur.

- * Het voorkomen van achterstanden, de «tweedeling». De vraag is wat het gewenste kennisniveau zou moeten zijn en over welke vaardigheden huidige en toekomstige generaties moeten beschikken om te kunnen participeren in de informatiemaatschappij. Hierbij spelen scholen een belangrijke rol.
- * Het stimuleren van interactief onderwijs. Hierbij gaat het om computerondersteund onderwijs en het interactief gebruik van nieuwe media in het leerproces. Dit sluit aan bij het «leren zelf te leren» en bij de studiehuisgedachte.
- * Het (bij)scholen van docenten. Leerlingen kunnen vaak beter omgaan met computers dan leraren. De achterstand van docenten, die vaak samenhangt met leeftijd, moet worden verkleind. Voor de regionale innovatiecentra voor lerarenopleidingen ligt hier een taak.
- * Het stimuleren van educatieve en culturele experimenten, onder andere op de kabel. Aansprekende projecten worden financieel of anderszins, ondersteund. De precieze vorm van stimulering hangt af van de uitkomsten van het debat over het «publiek domein».

- * Het verbeteren van communicatie en dienstverlening naar studenten en instellingen. Voorbeelden hiervan zijn verspreiding van nieuws via e-mail, digitaal debat over beleidsvoornemens, elektronisch ontsluiten van steunpunten studiefinanciering voor studenten.

In het najaar van 1995 zullen voorstellen aan het parlement worden aangeboden die gericht zijn op het versnellen van de ontwikkeling van educatieve en culturele diensten. Dit maakt onder andere deel uit van de maatregelen ter versterking van de kennisinfrastructuur, die in de notitie «Kennis in beweging» door de ministers van Economische Zaken, Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aan de Tweede Kamer is aangeboden. Daarnaast wordt bekeken of het mogelijk is fiscale maatregelen te nemen om de ontwikkeling van de elektronische snelweg te stimuleren.

3. OLIE VOOR DE ECONOMISCHE MOTOR

De moderne visie op groei presenteert een dynamische samenhang tussen kennisvermeerdering en economische groei. Economische motieven zijn een drijvende kracht achter nieuwe ideeën, terwijl op haar beurt kennisvermeerdering oorzaak kan zijn van permanente groei. Er wordt geïnvesteerd om originele kennis te genereren. Het Centraal Planbureau schatte de investeringen in de immateriële infrastructuur van de kennissector onlangs op bijna f 60 miljard. Onderwijs, cultuur en wetenschappen hebben hierin een aanmerkelijk aandeel.

De economische motor draait pas goed als de beroepsbevolking degelijk is opgeleid en is voorbereid op veranderingen in het werk en de dagelijkse omgeving. Het secundair beroepsonderwijs en het hoger onderwijs verzorgen de startkwalificaties voor een goed opgeleide beroepsbevolking.

De kennisinfrastructuur wordt steeds meer van doorslaggevend belang voor de concurrentiepositie van ons land. Daarom is het wetenschapsbeleid gericht op kwaliteit, maatschappelijke relevantie, internationalisering en profilering.

Als de rijksfinanciën het toelaten zal het kabinet eenmalig een nader te bepalen bedrag uittrekken voor de monumentenzorg, zodat monumenten hersteld kunnen worden en door hergebruik een nieuwe economische en sociale functie kunnen krijgen.

De mediawet wordt geliberaliseerd om binnen de kaders van vrijheid van meningsuiting, pluriformiteit van informatievoorziening en kwaliteit, ruimte te geven voor de ontwikkeling van nieuwe communicatiemogelijkheden en vormen van dienstverlening.

3.1. Investeren in het middelbaar beroepsonderwijs

In de komende jaren zal in het beroepsonderwijs extra worden geïnvesteerd. Daarnaast zal het aangaan van leerovereenkomsten in het leerlingwezen worden gestimuleerd door een fiscale maatregel voor bedrijven die zo'n leerovereenkomst afsluiten.

Extra investering in het beroepsonderwijs

Om nieuwe technologische kennis sneller naar het beroepsonderwijs te verspreiden zullen Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Economische Zaken gezamenlijk een doorstroomprogramma opzetten. Hiervoor zal op de OCenW-begroting in 1996 f 5 miljoen extra beschikbaar komen, oplopend tot f 15 miljoen structureel vanaf 1998. Naast de koppelingen met andere extra investeringen in de kennisinfrastructuur (technologische topinstituten, het programma Ecologie, Economie en Technologie en de elektronische snelweg) worden binnen dit programma ook koppelingen gelegd tussen het beroepsonderwijs en de onderzoekstimuleringsprogramma's, zoals Innovatieve onderzoeks programma's (IOP's) en verkenningen.

Branches zullen worden gestimuleerd om voor hun opleidingsbeleid en contacten met het beroepsonderwijs gebruik te maken van het bve-net, dat nu nog grotendeels gericht is op het ontwikkelen en uitwisselen van lesmateriaal en interne communicatie binnen de sector.

Het komend jaar start een omvangrijk programma dat de toepassing van nieuwe technologie in het beroepsonderwijs verbindt met vergroting

van de attractiviteit. Door de nieuwste onderwijs- en informatietechnologie is een nieuwe inrichting en vormgeving van het onderwijs noodzakelijk en mogelijk. De nieuwe technologie zal ook worden toegepast in simulaties van de beroepspraktijk, waar technologie zowel object van onderwijs als hulpmiddel van onderwijs is.

Het programma sluit aan bij de voornemens uit de nota «Kennis in beweging». Het concentreert zich op groeisectoren binnen het technisch onderwijs in de grote steden, maar de ervaringen zullen breed toepasbaar zijn.

Uit verkenningen blijkt dat instellingen in de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en hoger onderwijsinstellingen een actieve rol spelen bij de samenwerking tussen gemeenten, provincies en bedrijven. Zij kunnen een bijdrage leveren aan de oplossing van problemen die zich vooral in de grote steden voordoen, en aan de innovatie van de stedelijke economie. Er worden regionale gespreksbijeenkomsten belegd om te zien hoe de rol van deze kennisinstellingen op dit punt kan worden versterkt.

De nieuwe wetgeving voor educatie en beroepsonderwijs biedt aan het beroepsonderwijs het instrumentarium om te functioneren als leverancier van beroepskwalificaties. Het kabinet heeft, met het uitbrengen van de beleidsagenda educatie en beroepsonderwijs voor de periode 1995–1999 in 1995, aan de implementatie van deze wetgeving een beleidsmatige en financiële impuls gegeven. Langs vijf beleidstrajecten wordt f 85 miljoen ingezet voor het uitvoeren van de beleidsagenda.

Door deze investering worden scholen in staat gesteld de kwaliteit van het beroepsonderwijs te verbeteren. Een belangrijke graadmeter daarvoor is de toegankelijkheid van het beroepsonderwijs voor groepen aan de onderkant van de samenleving en het aantal deelnemers dat met een beroepskwalificatie het onderwijs verlaat. Tussen nu en 2000 zal het aantal voortijdig schoolverlaters met 50 procent af moeten nemen en het aandeel van gediplomeerden met een startkwalificatie uit achtergestelde groepen moeten worden vergroot.

De overheid en de instellingen zullen overleggen over de te volgen koers. Algemeen geldende recepten zijn hiervoor vanuit centraal niveau niet te geven. Wel kan de rijksoverheid de instellingen steunen en stimuleren in de bestrijding van het voortijdig schoolverlaten, in de ontwikkeling van op de persoon toegesneden maatregelen. Dit gebeurt de komende jaren langs verscheidene wegen.

De «regeling doelgroepen», één van de trajecten uit de beleidsagenda, daagt de instellingen uit zelf duidelijke taakstellingen te formuleren wat betreft toegankelijkheid en rendement, taakstellingen waarop zij kunnen worden aangesproken. Ook andere trajecten uit de beleidsagenda, zoals het traject voorbereiding van docenten op hun nieuwe taak en positie bij het leveren van maatwerk, en het traject van regionale arrangementen, zullen bijdragen aan het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, ook al zijn ze niet specifiek daarop gericht.

Wel specifiek bestemd voor bestrijding van voortijdig schoolverlaten zijn de middelen van f 50 miljoen die in het kader van het nieuwe programma van het Europees Sociaal Fonds beschikbaar zijn gesteld. Alle instellingen voor beroepsonderwijs kunnen hierop een beroep doen.

Door facilitering van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie wordt een regionale aanpak van het voortijdig schoolverlaten gestimuleerd. Op regionaal niveau wordt door samenwerking van gemeenten met onder andere onderwijsinstellingen, arbeidsvoorzieningsorganisaties en jeugdhulpverlening gewerkt aan een sluitend systeem van melding, registratie en doorverwijzing van schoolverlaters.

Ook het grote-stedenbeleid biedt een kader voor nieuwe acties tegen het voortijdig schoolverlaten. In het recent met de vier grote gemeenten

gesloten convenant is één van de ijkpunten dat elke jongere die het onderwijs verlaat, beschikt over een startkwalificatie.

Fiscale facilitering van het leerlingwezen

Groei van het leerlingwezen maakt het mogelijk dat er in voldoende mate geschoolde vaklieden beschikbaar komen, die in de praktijk zijn opgeleid. De combinatie leren en werken is voor velen een optimale vorm van opleiden en arbeidsinpassing. Door de neerwaartse conjuncturele ontwikkeling in de afgelopen jaren is het aantal arbeidsplaatsen voor het leerlingwezen echter gedaald. Dit is voor het kabinet aanleiding om geen leeftijdsgrens in het leerlingwezen in te stellen, in tegenstelling tot het voorstel van het vorige kabinet om een 27-jaar grens te introduceren.

Om de daling om te buigen in een stijging is besloten dat een bedrijf, voor elke erkende leerovereenkomst die het afsluit, in aanmerking komt voor f 4500 vermindering van de loonheffing bovenop de f 1185,- algemene vermindering van de loonheffing voor werkenden met lagere inkomens. Deze fiscale maatregel grijpt direct aan op de plek waar de leerarbeidsplaatsen tot stand komen: bedrijven en instellingen. Voor de fiscale faciliteit leerlingwezen en aio's die samen met bedrijven promotie-onderzoek verrichten is f 400 miljoen beschikbaar.

Verwacht wordt dat door deze maatregel het bedrijfsleven gestimuleerd wordt om de inspanning te leveren die nodig is om te komen tot een substantiële groei van het aantal leerarbeidsplaatsen. «Om overlap tussen diverse stimuleringsmaatregelen te voorkomen, wordt subsidiëring van het leerlingwezen door arbeidsvoorziening geleidelijk beëindigd.»

3.2. Hoger onderwijs: verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid

Het ontwerp-Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan (HOOP) 1996, dat bij deze begroting is aangeboden, formuleert onder meer een ontwikkelingsperspectief naar een compacter en meer gedifferentieerd hoger onderwijs.

Het ontwerp-HOOP 1996 zal onderwerp zijn van overleg en advies met het veld en zijn omgeving. Na overleg met het parlement zal het HOOP 1996 vóór 31 januari 1996 worden vastgesteld. Daarna zal het worden uitgewerkt in de wet- en regelgeving voor het hoger onderwijs, en in nadere afspraken met de hogescholen en universiteiten.

In het akkoord over het financieel kader voor het hoger onderwijs, zoals vastgelegd in de brief aan de Tweede Kamer van 27 januari 1995, zijn afspraken gemaakt over de verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid. Deze zijn vormgegeven in het werkprogramma Kwaliteit en studeerbaarheid dat door de gelijknamige Stuurgroep is uitgewerkt. In deze Stuurgroep, onder voorzitterschap van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, participeerden de voorzitters van VSNU, HBO-Raad, ISO en LSVb. De Stuurgroep heeft op 28 juni 1995 haar rapport uitgebracht. Daarin worden de thema's van het werkprogramma uitgewerkt. Belangrijke onderdelen zijn bijvoorbeeld het opstellen van een kwaliteitsplan door individuele hogescholen en universiteiten en het medefinancieren, uit het studeerbaarheidsfonds, van concrete verbeteringsactiviteiten die instellingen op basis van het kwaliteitsplan zullen uitvoeren. In het rapport van de Stuurgroep zijn hiervoor criteria geformuleerd. Ook wordt in het rapport het idee uitgewerkt dat studenten instellingen aan moeten kunnen spreken op de kwaliteit van het onderwijs. Dat zal vorm krijgen in een studentenstatuut nieuwe stijl waarin de instelling aangeeft wat de student van de instelling kan verwachten. Het studentenstatuut zal bij inschrijving aan de student worden uitgereikt. Andere belangrijke onderwerpen van

het rapport zijn de garantie dat nieuwe maatregelen alleen gelden voor een nieuw cohort, het stelsel van externe kwaliteitszorg en afstudeerregelingen.

In het ontwerp-HOOP 1996 zijn ook landelijke prioriteiten geformuleerd voor de verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid. Deze geven richting aan de planvorming door instellingen en de toewijzing van aanvullende middelen uit het studeerbaarheidsfonds. Voor dit fonds is f 500 miljoen beschikbaar. De komende tijd zal de kwaliteit en studeerbaarheid van het hoger onderwijs verder worden vergroot door uitvoering van het rapport van de Stuurgroep.

3.3. Onderhoud en behoud van het cultureel erfgoed

Door monumentenzorg blijft de band met het verleden intact. Monumentenzorg herstelt niet louter de schade aan gebouwen, maar geeft vooral ook daaraan bestemmingen die aansluiten bij maatschappelijke en economische functies. Door herbestemming van monumenten leveren zij een onmisbare bijdrage aan de revitalisering van de gebouwde omgeving, die op haar beurt duurzaam behoud van monumenten mogelijk en zinvol maakt.

Er bestaat een grote achterstand bij het onderhoud en de restauratie van onze monumenten. Een deel van de monumenten verkeert in matige tot slechte staat, voor sommige panden dreigt definitief verval.

Begin 1995 is ter uitvoering van de motie Van Nieuwenhoven een experiment van beperkte omvang gestart. Deze «extra impuls monumentenzorg 1995» was bedoeld om restauratie-achterstanden in te halen, met de werking van de systematiek uit de nota «Monumenten goed gefundeerd» te experimenteren en de sociaal-economische effecten van investeren in monumentenzorg te toetsen. In september 1995 zullen de uitkomsten hiervan worden gepresenteerd.

Als in 1995 de onderuitputting op de rijksbegroting in enge zin meer is dan benodigd om overschrijding van de voorgestelde ijklijn te voorkomen, zal het kabinet eenmalig een nader te bepalen bedrag beschikbaar stellen voor de monumentenzorg. Daarmee wordt de motie Ybema uitgevoerd. Zo kan vanaf 1996 een begin worden gemaakt met het wegwerken van de achterstand. Dit zal de werkgelegenheid bij bedrijven die actief zijn in de monumentenzorg bevorderen. Daarnaast wordt in overleg met de gemeenten bekeken of door het creëren van banen op het minimumloonniveau uit het «40 000-banenplan» een impuls aan de werkgelegenheid in deze sector kan worden gegeven.

De vier grote algemene universiteiten hebben een rapport uitgebracht met een inventarisatie van knelpunten die samenhangen met het behoud van universitaire collecties en cultuurschatten. In samenwerking met de universiteiten is een project gestart dat de inventarisatie tegen het licht houdt om in januari 1996 te komen met een plan van aanpak.

3.4. Rendementsverhoging van investeringen in onderzoek

Van het geld voor wetenschappelijk onderzoek is ongeveer 95 procent bestemd voor de kennisinfrastructuur, het geheel van instellingen dat zich bezig houdt met het genereren en het verspreiden van kennis. Naar de OCenW-begroting is ongeveer f 45 miljoen overgeboekt van de ministeries van VenW, VWS, VROM, LNV en SZW voor de doelfinanciering van de Centrale Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO). Daarmee is de doelfinanciering, en de daarmee verbonden bestemming van deze gelden, in meerjarig kader veilig gesteld.

Over de inzet van de middelen en het beleidsprogramma voor wetenschappelijk onderzoek wordt een strategische dialoog met de instellingen gevoerd. In deze dialoog staan vier lijnen centraal: kwaliteit, maatschappelijke relevantie, internationalisering en profilering.

Om de maatschappelijke relevantie van het wetenschappelijk onderzoek te vergroten zijn initiatieven genomen om de onderzoekinstellingen en het bedrijfsleven, en ook andere maatschappelijke partijen, dichter tot elkaar te brengen. Een voorbeeld van zo'n initiatief is de recent, samen met Economische Zaken en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, uitgebrachte beleidsnota «Kennis in beweging». In deze nota staan gerichte maatregelen om de samenwerking tussen bedrijven en instellingen voor wetenschappelijk onderzoek te versterken en het bedrijfsleven daardoor meer en sneller te laten profiteren van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Ook door een financiële impuls voor de kennisinfrastructuur kan dus de economische structuur van ons land worden verbeterd. Voor de financiële toelichting op de versterking van de economische infrastructuur wordt verwezen naar hoofdstuk 7.

Om internationalisering te stimuleren is een deel van het wetenschapsbudget bestemd voor nationale en internationale coördinatie. Een groot gedeelte van dit geld wordt besteed aan gerichte stimulering van internationale, veelal bilaterale, samenwerking en voor de internationale profilering van ons land. Profilering wordt bereikt door het aantrekken van internationale faciliteiten of het laten uitgroeien van sterke Nederlandse onderzoekkernen tot centra van internationale betekenis en faam. Daarnaast worden de middelen voor nationale coördinatie ingezet om, veelal samen met vakdepartementen, initiatieven te ontwikkelen voor verbetering van afstemming tussen kennisvraag en -aanbod.

Een laatste centrale lijn is de profilering van instellingen. Dit kan door kwaliteit te leveren, door zich vakinhoudelijk, samen met andere instellingen te specialiseren en zo nieuwe kernen te vormen en, meer in het algemeen, door zich een sterke positie te verwerven binnen de onderzoekinfrastructuur.

De Voortgangsrapportage wetenschapsbeleid geeft de voortgang van het beleidsprogramma weer sinds de publikatie van het wetenschapsbudget 1995, met inbegrip van enkele accentverschuivingen in het beleid.

3.5. Publieke omroep en liberalisering Mediawet

In de brief aan de Tweede Kamer van 16 mei 1995 over media-ontwikkelingen zijn de uitgangspunten en beleidsvoornemens voor de publieke omroep beschreven. Deze betreffen de programmering en een organisatorische inrichting die gericht is op een slagvaardig en creatief omroepbedrijf. De publieke omroep heeft daarbij een dubbele taak: het bereiken van doelgroepen én het interesseren van een groter publiek in wat anderen doen, vinden en denken.

Een aantal maatregelen die de bedrijfsvoering van de omroep versterken is reeds op korte termijn noodzakelijk. Daarnaast zijn er maatregelen die op de middellange termijn, na afloop van de concessieperiode, geïmplementeerd kunnen worden.

Tot de maatregelen op korte termijn hoort een onafhankelijk onderzoek naar de consequenties van verschillende beleidsopties die te maken hebben met de programmering, het bereik, de werkgelegenheid bij verschillende financieringswijzen en variaties in het aantal netten na de vijfjarige concessieperiode. De uitkomsten van het onderzoek zijn de basis voor het maatschappelijk debat over taken, functies en inhoud en daarvan afgeleid de toekomstige vormgeving van het publieke bestel. Over de inrichting van zowel onderzoek als debat zal het parlement zeer binnen-

kort nader worden ingelicht. Er wordt naar gestreefd de nodige beleidsconclusies in 1996 te trekken en de benodigde wetgeving op basis hiervan voor te bereiden.

Voorts is een notitie uitgebracht over de liberalisering van de Mediawet. Daarin worden voorstellen gedaan voor aanpassingen in de wetgeving aan nieuwe technische en economische omstandigheden. In de notitie komt de liberalisering van wetgeving van de omroepdistributie-infrastructuren aan de orde, de introductie van commerciële omroep op lokaal en regionaal niveau, het schrappen van niet langer zinvolle beperkingen voor landelijke commerciële omroepen en andere commerciële radio- en televisiediensten en een onderzoek naar mogelijkheden voor de landelijke publieke omroep om nieuwe diensten aan te bieden. Hiermee wordt ruim baan gegeven aan nieuwe communicatiemogelijkheden en vormen van dienstverlening.

Op korte termijn worden enkele spoedeisende zaken op het terrein van lokale en regionale omroep geregeld. Het gaat daarbij om een definitief reclameregime voor lokale en regionale omroep en een definitieve regeling inzake regionale (publieke) kabeltelevisie. Daarnaast wordt een aantal zaken geregeld die nauw met genoemde onderwerpen samenhangen of anderszins wenselijk worden geacht, zoals het bevorderen van de samenwerking tussen de regionale en landelijke publieke omroep op televisiegebied, en het toestaan van commerciële omroep op niet-landelijk niveau. Naar verwachting treedt dit wetsvoorstel per 1 januari 1996 in werking.

De andere onderwerpen uit de notitie worden in een volgend wetsvoorstel geregeld waarbij wordt gestreefd naar inwerkingtreding per 1 januari 1997.

Er is een wetsvoorstel in procedure gebracht om de Dienst Omroepbijdragen om te vormen tot een zelfstandig bestuursorgaan, los van de Koninklijke PTT Nederland. Voor de privatisering van het Nederlands Omroepproductie Bedrijf wordt een wetsvoorstel begin 1996 ingediend. Dan komt ook een wetsvoorstel met enkele maatregelen over de pers die door het vorige kabinet met de Kamer zijn besproken.

4. KWALITEIT EN VERANTWOORDELIJKHEID

Onderwijs vindt plaats in de scholen, hogescholen en universiteiten, in de interactie tussen leraar en leerling, tussen docent en student. Voor de kwaliteit van dit primaire proces zijn de instellingen verantwoordelijk. Voor alle sectoren worden vanuit het overheidsbeleid aanzetten gegeven voor verbetering van het onderwijs. In het primair onderwijs wordt een impuls gegeven aan de onderwijskundige ondersteuning van de scholen. In het voortgezet onderwijs wordt verder vorm gegeven aan de basisvorming en de tweede fase. In het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie wordt aan de hand van een beleidsagenda gewerkt aan onderwijs op maat voor alle deelnemers. In het hoger onderwijs staat de verbetering van de kwaliteit en studeerbaarheid van de studieprogramma's hoog op de agenda.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag hoe een betere verdeling van verantwoordelijkheden bij kan dragen aan de kwaliteit van het onderwijs. De samenhang wordt aangegeven tussen de doelen van het onderwijsbeleid en de bestuurlijke verantwoordelijkheden. Daarbij richt het debat zich met name op de bevoegdheden van die actoren, waarvan de positie versterkt wordt: de scholen en de gemeenten.

In het primair en voortgezet onderwijs wordt de regierol van de gemeente versterkt, met name ten behoeve van een adequate aanpak van problemen die het niveau van het onderwijs overstijgen. Voor de volwasseneneducatie heeft de gemeentelijke verantwoordelijkheid al in vergaande mate gestalte gekregen. Bij de vorming van regionale opleidingscentra is een van de uitgangspunten dat betere communicatiemogelijkheden gaan ontstaan tussen het regionale bedrijfsleven, de lokale overheden en de scholen.

Voor het hoger onderwijs is de invalshoek van gemeentelijke bevoegdheden minder relevant. Het vervolg van dit hoofdstuk richt zich daarom op het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

Door de samenhang tussen de diverse beleidsonderdelen is vaak een min of meer gelijktijdige invoering van maatregelen noodzakelijk. Dat kan het gevoel oproepen «dat alles tegelijk moet veranderen» en «dat er nooit rust is in het onderwijs». Dat gevoel is niet weg te nemen: er staat inderdaad veel op stapel. Tijden van verandering eisen altijd veel van betrokkenen. Daar komt iets voor terug waar allen die in het onderwijs werken baat bij hebben: een sterkere positie van de school, gericht op datgene waarvoor scholen staan, goed onderwijs.

4.1. Werken aan de kwaliteit van het onderwijs

Goed onderwijs moet waargemaakt worden door de scholen. Daarbij wordt van hen verwacht dat zij zich rekenschap geven van de maatschappelijke eisen en verwachtingen. Voor een deel vinden deze eisen en verwachtingen hun vertaling in overheidsbeleid. In de nota «De school als lerende organisatie» is (voor het primair en voortgezet onderwijs) in algemene termen beschreven welke doelstellingen de overheid in het onderwijs nastreeft. De daar gehanteerde indeling van overheidsdoelen leent zich goed voor een samenhangende beschrijving van de beleidsontwikkelingen in het primair en voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie:

- * inhoudelijke onderwijsdoelen, gericht op een brede vorming voor alle leerlingen;
- * didactische doelen: aansluiting bij het ontwikkelingsniveau van de individuele leerling; inspelen op verschillen tussen leerlingen; leerlingen helpen om steeds zelfstandiger te leren;

- * doelen met betrekking tot de loopbaan van leerlingen: begeleiding van leerlingen bij studie- en beroepskeuzebegeleiding; realisering voor zoveel mogelijk leerlingen van een arbeidsmarktqualificatie op tenminste het niveau van de basisberoepsopleiding, dan wel een doorstroomkwalificatie naar het hoger onderwijs;
- * vormingsdoelen: voorbereiding van leerlingen op het spelen van een volwaardige rol in onze pluriforme, interculturele samenleving;
- * sociale doelen: bestrijding van achterstanden in het onderwijs.

Aan de hand van deze vijfdeling wordt hieronder een schets gegeven van de diverse beleidsoperaties in de genoemde sectoren.

Brede vorming

De samenleving vraagt van haar burgers voor een optimaal functioneren nieuwe kennis en vaardigheden.

Voor het primair onderwijs zijn in de notitie «Een impuls voor het basisonderwijs» maatregelen aangekondigd voor de ondersteuning van de scholen op onderwijskundig gebied: oprichting van een expertisecentrum voor het onderwijs in de Nederlandse taal, uitvoering van een actieprogramma voor de onderbouw van de basisschool, toetsing van de kwaliteit van de leermiddelen. Een nieuw procesmanagement voor het basisonderwijs zal de implementatie van deze vernieuwingen, en die van andere innovaties, gaan begeleiden. Voor deze maatregelen is in 1996 f 10 miljoen en vanaf 1997 f 11 miljoen beschikbaar.

In de veranderingsprojecten voor mavo/vbo en voor de tweede fase havo/vwo wordt gewerkt aan een zo goed mogelijke voorbereiding op vervolgonderwijs door actualisering en profilering van het onderwijsaanbod en door het versterken van het zelfstandig leervermogen van leerlingen.

Voor het beroepsonderwijs wordt een nieuwe kwalificatiestructuur ingevoerd. Deze moet ertoe leiden dat leerlingen beter voorbereid worden op het functioneren in vervolgonderwijs en beroepspraktijk. In oktober 1995 wordt op basis van adviezen van de landelijke organen en de Commissie Herijking kwalificatiestructuur een raamwerk vastgesteld. De landelijke organen ontwikkelen vervolgens de eindtermen, door de minister vast te stellen voor 1 juli 1996.

Recht doen aan verschillen tussen leerlingen

Het vermogen van reguliere scholen om zorg op maat te verlenen aan leerlingen met specifieke behoeften, krijgt nieuwe impulsen. Voor het primair onderwijs is met de onderwijsorganisaties een akkoord gesloten over de volgende fase van het proces «weer samen naar school». Kern van dat akkoord is een verandering in de bekostiging van de scholen. Scholen voor speciaal onderwijs ontvangen in de toekomst een genormeerde, rechtstreekse bekostiging. Bij de vaststelling van de hoogte van deze rechtstreekse bekostiging wordt uitgegaan van een norm van twee procent van het aantal leerlingen in het betreffende samenwerkingsverband van scholen voor regulier en speciaal onderwijs (de zogenaamde wsns-samenwerkingsverbanden). Het daardoor vrijkomende geld voor speciale zorg (f 140 miljoen) gaat naar de basisscholen. Ook wordt een belangrijk deel van de opbrengst van de fusies tussen basisscholen, te weten f 90 miljoen, bestemd voor speciale zorg op de (reguliere) basisscholen. Vanaf 1 augustus 1998 ontvangen de basisscholen dus f 270 miljoen per jaar in het kader van weer samen naar school, terwijl dat

op dit moment f 40 miljoen per jaar is. De bedoeling is dat scholen in het samenwerkingsverband gezamenlijk besluiten over de inzet hiervan.

Om meer leerlingen met specifieke behoeften op te kunnen vangen in het reguliere basisonderwijs, zal door scholen met name meer aandacht besteed moeten worden aan het omgaan met verschillen in de onderbouw. In «Een impuls voor het basisonderwijs» is de suggestie aan scholen gedaan om het extra geld met name in te zetten voor gerichte extra instructie aan en oefening van leerlingen met specifieke behoeften. Zij kunnen dat op verscheidende manieren uitwerken: bijvoorbeeld door de groepsgrootte in de onderbouw te verkleinen, door de inzet van remedial teacher of van onderwijsassistenten.

Het onderwijs in eigen taal en cultuur (oalt) in het primair onderwijs wordt op een andere leest geschoeid. Oalt zal buiten het reguliere curriculum worden aangeboden. De gemeente zal in overleg met scholen en organisaties van minderheden een regeling treffen gericht op voorlichting aan ouders, peiling van de behoefte aan oalt en de totstandkoming van het lokale aanbod in oalt. De scholen zullen via een offerte-procedure het aanbod verzorgen.

Succesvolle onderwijsloopbanen

In mavo en vbo worden nieuwe leerwegen ingericht. Ook komt er een hulpstructuur voor leerlingen die extra en specifieke aandacht behoeven. Deze maatregelen moeten ertoe leiden dat meer jongeren een goede startpositie verwerven voor toekomstig maatschappelijk functioneren. De hulpstructuur moet zoveel mogelijk deelnemers in staat stellen om een reguliere onderwijsloopbaan te volgen. Voor de leerlingen die ondanks de hulpstructuur de mavo- of vbo-opleiding niet af kunnen maken, zal een op maat gesneden leerweg worden ingericht, leidend tot een plaats op de arbeidsmarkt (de arbeidsmarktgerichte leerweg).

In het secundair beroepsonderwijs worden aanvullende activiteiten ondernomen om zoveel mogelijk leerlingen het eindniveau van de basisberoepsopleiding te laten halen. Voor degenen die dat niveau niet aankunnen zijn er de assistent-opleidingen.

Bij een goede beroepsvoorbereiding hoort ook de begeleiding bij studie- en beroepskeuze. Dat is meer dan alleen goede voorlichting aan leerlingen die voor een belangrijke keuze staan: het is ook ontwikkelen van vaardigheden om verantwoorde keuzen te maken. In de kerndoelen voor de basisvorming zijn dergelijke vaardigheden al opgenomen; het is de bedoeling om dergelijke vaardigheden ook onderdeel te maken van de eindexamenprogramma's in het voortgezet onderwijs.

Een ondersteunende rol bij studie- en beroepskeuze wordt gespeeld door de Adviesbureaus voor Organisatie en Beroep (aob's). Deze aob's worden nu nog rechtstreeks door het rijk bekostigd. Het is de bedoeling in de toekomst de financiering via de onderwijsinstellingen te laten lopen (vraaggestuurde financiering). Vanaf 1 januari 1997 start een overgangperiode waarin dertig procent van het beschikbare budget rechtstreeks van het rijk naar de aob's gaat. De resterende zeventig procent gaat naar de onderwijsinstellingen. Voor de instellingen voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie zal deze verdeling één jaar duren (1997), voor de scholen in het voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs minimaal twee jaar (1997 en 1998). In 1996 blijven de aob's rechtstreeks door het rijk gefinancierd.

Juist door de integrale benadering van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie kan het educatieve aanbod voor doelgroepen gerealiseerd

worden waaraan gemeenten of regio's behoefte hebben. Er zal een grote variatie mogelijk zijn in de inrichting van het opleidingsaanbod en de toespitsing daarvan op de individuele deelnemer of de groep. Dwarsverbanden binnen het beroepsonderwijs, maar ook tussen (volwassenen)educatie en beroepsonderwijs behoren tot de mogelijkheden.

Instellingen hebben de mogelijkheid aanvullende trajecten op te zetten binnen het beroepsonderwijs om een optimale toegankelijkheid van de instelling te realiseren voor alle potentiële deelnemers. Deze aanvullende activiteiten sluiten aan bij de hulpstructuur voortgezet onderwijs die in het mavo/vbo wordt ontwikkeld.

Vorbereiden op een verantwoorde rol in de samenleving

Op scholen wordt nadrukkelijk een beroep gedaan om hun pedagogische opdracht niet te verwaarlozen. De school speelt hoe dan ook een belangrijke rol in de normatieve vorming van kinderen, of ze daar nu bewust voor kiest of niet.

Vorbereiden op democratisch staatsburgerschap, overdracht van waarden en normen, het bijbrengen van het besef van de verscheidenheid aan normen in de samenleving en het vermogen daarover te communiceren, vormen de actuele invulling van deze pedagogische opdracht in de individualiserende en interculturele samenleving.

De school vervult ook een belangrijke rol bij het doorbreken van traditionele rolpatronen: kinderen en jongeren dienen voorbereid te worden op het vervullen van rollen in de samenleving die niet bepaald worden door hun geslacht of afkomst.

Kunsteducatie in het primair en voortgezet onderwijs draagt bij aan een brede vorming van leerlingen: tekenen, muziek, beeldende vorming, maar ook museum- en theaterbezoek. Het Platform Kunsteducatie beschrijft goede voorbeelden uit de schoolpraktijk van het voortgezet onderwijs, zodat andere scholen daar hun voordeel mee kunnen doen. In 1996 zal extra aandacht worden besteed aan de interculturele samenleving, zowel binnen als buiten de school.

In september 1994 is door de bewindslieden van OCenW en VWS de projectgroep Intercultureel Onderwijs ingesteld. Eén van de taken van de projectgroep was het ontwerpen van een conceptueel kader voor het intercultureel onderwijs. Dit kader is op 9 maart 1995 aan de staatssecretaris van OCenW aangeboden. In vervolg hierop heeft de projectgroep een werkplan met concrete activiteiten opgesteld. Dit werkplan is op 29 juni 1995 aan de staatssecretaris aangeboden. Een beleidsreactie op beide documenten zal dit najaar aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

De bestrijding van onderwijsachterstanden

Teveel kinderen blijken met een achterstand de basisschool binnen te komen. In diverse experimenten wordt gewerkt aan een vroegtijdige aanpak van deze achterstanden door middel van voorschoolse vorming en voorbereiding op het basisonderwijs. Het aantal experimenten met voorschoolse educatie wordt in 1996 uitgebreid.

In het onlangs verschenen Onderwijsverslag 1994 constateert de inspectie dat het onderwijs in Nederlands als tweede taal (NT2-onderwijs) met name voor de allochtone leerlingen in de groepen 1 tot en met 3 onvoldoende is ingebed in het taalonderwijs voor alle leerlingen. Ook wordt de extra formatie die scholen ontvangen op grond van de gewichtenregeling nauwelijks ingezet voor NT2-onderwijs, maar hoofdzakelijk voor klasseverkleining en remedial teaching. In «Een impuls voor het basisonderwijs» is het taalonderwijs nadrukkelijk tot speerpunt

voor verbetering gemaakt. Hiertoe wordt onder meer een expertisecentrum opgericht. Daarnaast worden scholen gestimuleerd om bewuster keuzen te maken bij de inzet van de extra formatie op grond van de gewichtenregeling. In het gemeentelijk onderwijsachterstandsplan kunnen afspraken opgenomen worden omtrent de inzet van deze extra formatie.

4.2. School, gemeente en rijk: elk hun eigen verantwoordelijkheid

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de deugdelijkheid van het onderwijs, en voor de voortdurende verdere ontwikkeling van «goed onderwijs». Voor het goed functioneren van het bestel is het wenselijk dat het rijk, met behoud van zijn integrale eindverantwoordelijkheid, bepaalde bevoegdheden belegt bij anderen: scholen, gemeenten, provincies, intermediaire organisaties. De verantwoordelijkheden van rijk, gemeente en school kunnen alleen in onderlinge samenhang begrepen en vastgesteld worden.

De grondwettelijke verantwoordelijkheid van het rijk voor de deugdelijkheid van het onderwijs krijgt in elke tijd een actuele invulling. Op algemeen niveau laat deze rijksverantwoordelijkheid zich beschrijven in termen die over de jaren heen tamelijk constant gebleven zijn; de concrete uitwerking verschilt. Zo is de rijksoverheid altijd verantwoordelijk gebleven voor een goede aansluiting van de doelen van het onderwijs op de bredere maatschappelijke ontwikkelingen. In deze tijd wordt, tegen de achtergrond van toenemende culturele verscheidenheid, individualisering en veranderende rolopvattingen, gepleit voor meer aandacht voor de vorming van leerlingen tot verantwoordelijke burgers.

In het recente verleden heeft de rijksoverheid zich bijna uitsluitend bediend van centrale, wettelijke bekostigingsvoorschriften en «gedragsregels» voor de scholen. De laatste tien jaar is het besef gegroeid dat veel doelstellingen beter te realiseren zijn door bevoegdheden te beleggen bij andere actoren. Centrale sturing door het rijk is niet altijd de meest doelmatige vormgeving voor de rijksverantwoordelijkheid.

Voor een goed begrip van de samenhang in het onderwijsbeleid is het zaak de volgende verdeling van verantwoordelijkheden in het oog te houden: de school is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de primaire onderwijsprocessen, de gemeente heeft de regie over de lokale afstemming tussen het onderwijs en andere maatschappelijke sectoren en het rijk heeft de algemene zorg voor het functioneren van het bestel. Dat betekent nadrukkelijk dat het rijk eindverantwoordelijke blijft, ook voor de mate waarin het beleid van de scholen en gemeenten tot maatschappelijk gewenste uitkomsten leidt.

De effecten van het vergroten van de beleidsruimte van scholen en gemeenten moeten goed gevolgd worden, zodat het rijk zijn verantwoordelijkheid kan nemen als de ontwikkelingen ergens toch verkeerd zouden gaan. Scholen kunnen niet volledig autonoom zijn; zij dienen in hun handelen rekening te houden met de bredere maatschappelijke context. Ook het voorkomen van afwentelingsgedrag is van belang: andere actoren moeten zoveel invloed kunnen uitoefenen op het handelen van de school dat zij niet in de verleiding komt, bijvoorbeeld, om moeilijke leerlingen te gemakkelijk door te verwijzen naar het speciaal onderwijs, om allochtone leerlingen de toegang te weigeren en te verwijzen naar de school om de hoek, om een wachtgeld of een WAO-uitkering te gebruiken als «pre-pensionering» voor oudere leerkrachten. Een deel van deze problemen is aan te pakken door scholen te confronteren met de (financiële) gevolgen; voor een belangrijk deel is ook het goed positione-

ren van andere partijen van belang. Het rijk (onder andere de rijksinspectie) en de gemeenten kunnen hierbij voor tegenwicht zorgen.

In toenemende mate krijgen ook de onderwijsdeelnemers of hun ouders (of andere wettelijke vertegenwoordigers) hiervoor meer mogelijkheden. De nota «De school als lerende organisatie» beschrijft voor het primair en voortgezet onderwijs de instrumenten die hiertoe worden ingezet:

- * formulering van het schoolbeleid in een (kernachtig) schoolplan, dat besproken wordt in de medezeggenschapsraad (waar ook ouders en leerlingen vertegenwoordigd zijn), en dat dient als basis voor verantwoording naar de inspectie;
- * beschrijving van de doelen, activiteiten en resultaten van de school in een schoolgids, dat wil zeggen een verantwoordingsdocument van de school voor ouders en leerlingen;
- * een wettelijke plicht voor alle scholen om een klachtenregeling op te stellen en te hanteren;
- * voorlichting door middel van een onderwijsgids aan ouders en leerlingen over hun rechten en plichten tegenover de school.

Van belang voor de positie van onderwijsdeelnemers en hun ouders is ook de mogelijkheid om een school «van kleur te laten verschieten»: indien de identiteit van een school niet meer gedragen wordt door de onderwijsdeelnemers en hun ouders, moeten er mogelijkheden bestaan om de identiteit in overeenstemming te brengen met de wensen van deelnemers en ouders. Over dit onderwerp zal binnenkort advies worden uitgebracht door de Onderwijsraad.

In het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie zullen de instellingen met de onderwijsdeelnemers een onderwijscontract sluiten, waarin de rechten en plichten van beide «partijen» ten opzichte van elkaar zijn vastgelegd.

4.3. De school: ruimte voor een integraal kwaliteitsbeleid

Scholen kunnen hun doelen beter realiseren als ze zelf beleid kunnen voeren op onderwijskundig, personeel, materieel, organisatorisch en financieel terrein. Van scholen wordt dan wel verwacht dat ze over de keuzen die zij maken, en de resultaten daarvan, verantwoording afleggen aan de ouders als mede-dragers van het onderwijs en aan de rijksoverheid als hoedster van het bestel.

Om de school in staat te stellen tot het voeren van een integraal kwaliteitsbeleid moeten de volgende condities vervuld zijn:

- * de school moet voldoende toegerust zijn om haar opdracht waar te kunnen maken;
- * de school moet over voldoende beleidvoerend vermogen beschikken; zij moet in staat zijn zichzelf voortdurend te vernieuwen en te verbeteren (de school als lerende organisatie);
- * de school moet ook over daadwerkelijke beleidsruimte beschikken om zelfstandig keuzen te kunnen maken en realiseren.

Deze condities vormen de schakels van een keten. Het streven naar sterke, autonome scholen is zo sterk als de zwakste schakel. Daarom wordt aan de versterking van alle schakels gewerkt. Het valt te begrijpen dat sommigen zich overbelast en onzeker voelen. Aan de andere kant: voor scholen die de toegenomen beleidsruimte benutten, gaan de veranderingen niet snel genoeg. Naar de mate waarin scholen erin slagen om de uitdagingen op te pakken, groeit het besef dat «rust» in het onderwijs niet de meest adequate reactie is op de maatschappelijke

veranderingen. Het stimuleren van scholen tot het ontwikkelen van een actieve, kwaliteitsbewuste houding vormt dan ook een belangrijk speerpunt van het beleid.

De drie genoemde condities worden hierna toegelicht aan de hand van de diverse maatregelen die genomen zijn of voorgesteld worden.

Verbeteren van de toerusting

Een eerste cluster van maatregelen is gericht op het verbeteren van de toerusting van scholen. Hierbij gaat het met name om de onderwijskundige ondersteuning van de scholen. Voor het primair onderwijs zijn de plannen hiervoor beschreven in de beleidsnotitie «Een impuls voor het basisonderwijs».

Een goede toerusting van scholen vereist ook een bepaalde schaal-grootte. Daaraan wordt in het primair onderwijs gewerkt door «toerusting en bereikbaarheid». In het voortgezet onderwijs wordt een optimale schaal gerealiseerd door de vorming van brede scholengemeenschappen. Voor het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie dient de rocvorming hetzelfde doel.

Versterken van het beleidvoerend vermogen

Een actief kwaliteitsbeleid van scholen betekent: doelen formuleren, doelen vertalen in activiteiten, informatie verzamelen over het effect van beleidskeuzen en over sterke en zwakke plekken in het functioneren van de school, het schoolbeleid bijstellen op grond van deze informatie, en verantwoording afleggen over de gemaakte keuzen en de bereikte resultaten.

De vaardigheden van mensen die op scholen werken zijn bepalend voor het resultaat dat scholen hiermee behalen. Professionele medewerkers geven een kwaliteitsbewuste school vorm. De nota «De school als lerende organisatie» geeft een overzicht van de maatregelen die daarvoor genomen worden: versterking van de lerarenopleidingen, introductie van de functie «leraar in opleiding», begeleiding van beginnende leraren, ontwikkeling van beroepsprofielen en bekwaamheidseisen, versterking van het onderwijskundig leiderschap. Daarnaast wordt de beroepsgroep uitgenodigd om een rol te spelen bij de bewaking van de kwaliteit van de beroepsuitoefening.

In de beleidsagenda Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie 1995–1999 is het beleidstraject «Kwaliteit en Innovatie» in het bijzonder gericht op een verbetering van de kwaliteit van het leerproces en van de docent. In het beleidstraject «Verbetering en versterking schoolstructuur» is voorzien in versterking van het management.

Vergroten van de beleidsruimte

Naarmate scholen zich meer ontwikkelen tot sterke organisaties met een goed ontwikkeld beleidvoerend vermogen, is het verantwoord om meer ruimte te creëren voor eigen schoolbeleid.

Met de introductie van adviesrentabellen in het voortgezet onderwijs kwam een einde aan de centrale regulering van het precieze aantal uren dat aan elk vak gegeven dient te worden. Door de plannen voor de tweede fase zal de inrichtingsvrijheid nog verder toenemen: de centrale regulering van het totale aantal uren per jaar wordt losgelaten. De onderwijsinspanning zal worden uitgedrukt in een inspanning voor de leerling (studielast) in plaats van een inspanning in termen van het aantal aangeboden lessen. In het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie

is al langer sprake van deregulering op dit gebied. De ingezette lijn wordt in de wet educatie en beroepsonderwijs (web) doorgetrokken met een vergroting van de planningsvrijheid van de instellingen.

Vergroting van de ruimte voor de vormgeving van het onderwijs gaat gepaard met afbakening van de randvoorwaarden waarbinnen dat onderwijs gegeven moet worden: de introductie van kerndoelen in basisonderwijs en basisvorming heeft duidelijkheid gecreëerd over de prioriteiten die de overheid stelt bij de inhoudelijke doelen van het onderwijs. Die duidelijkheid maakt het mogelijk om scholen meer ruimte te geven bij de realisering van die kerndoelen.

De financiële beleidsruimte van scholen in het voortgezet onderwijs wordt vergroot door invoering van lump sum bekostiging per 1 augustus 1996. Voor het primair onderwijs is een principebeslissing genomen tot invoering van lump sum bekostiging per 1 augustus 1998. Naar de mogelijkheden hiertoe vindt nog nader onderzoek plaats. Vergroting van de bestuurlijke eenheden lijkt voor een lump sum bekostiging nodig. Met de besturenorganisaties in het primair onderwijs worden de mogelijkheden voor bestuurlijke schaalvergroting verkend, om eenheden te creëren die beter in staat zullen zijn financiële risico's op te vangen. Verder wordt de financiële beleidsruimte van de scholen ook verbeterd door het schoolprofielbudget en de wijze waarop de opbrengsten van «toerusting en bereikbaarheid» ingezet worden.

In de sector van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie is reeds lump sum bekostiging ingevoerd. Met het nieuwe bekostigingsstelsel in het kader van de WEB, waarover in het najaar aan de Tweede Kamer zal worden bericht, worden de instellingen geprikkeld prestaties te leveren in de vorm van een vermindering van de uitval, vergroting van de toegankelijkheid en betere studieresultaten van de deelnemers. De handhaving van de kwaliteit moet daarbij nauwlettend in het oog worden gehouden.

Scholen in de drie behandelde sectoren hebben de zeggenschap gekregen over de besteding van het geld voor nascholing. Scholen voor voortgezet onderwijs en instellingen in de bve-sector krijgen vanaf 1 januari 1998 bovendien een budget voor het inkopen van onderwijs-ondersteunende diensten.

Personeels- en arbeidsvoorwaardenbeleid worden gedecentraliseerd en gedereguleerd, zodat scholen een personeelsbeleid kunnen voeren dat afgestemd is op hun onderwijskundig beleid. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan de bestuursaanstelling en de normjaartaak.

4.4. De gemeente: lokaal onderwijsbeleid

De school is geen eiland: een effectief schoolbeleid vereist een goede afstemming tussen de school en haar omgeving. Meer samenwerking is nodig tussen scholen onderling en tussen scholen en andere maatschappelijke organisaties. Alleen in een goede samenwerking is een effectieve aanpak van bredere maatschappelijke problemen, zoals hardnekkige achterstanden en jeugdcriminaliteit, mogelijk. Om een actieve samenwerking tot stand te brengen is een voortrekker nodig. De gemeente is bij uitstek in de positie om die rol te vervullen.

In de nota «Lokaal Onderwijsbeleid» en de bijbehorende aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer van 27 juni 1995 is beargumenteerd en met voorbeelden toegelicht dat een sterke regierol voor de gemeenten tot effectiever overheidshandelen leidt. De gemeentelijke overheid is beter

dan de rijksoverheid in staat om maatregelen te nemen die toegesneden zijn op de plaatselijke situatie. Het is ook de gemeente die het beste in de positie is om te zorgen dat de activiteiten in het onderwijs worden afgestemd op activiteiten in andere maatschappelijke sectoren.

Versterking van de rol van de gemeenten laat zich goed combineren met het streven naar sterke, autonome scholen. De gemeenten worden bevoegd tot het voeren van een lokaal beleid voor het onderwijs in allochtone levende talen in het primair onderwijs, de schoolbegeleiding, de huisvesting (inclusief de gymnastieklokalen en het onderhoud aan de binnenkant van de gebouwen) van scholen in het primair en voortgezet onderwijs en de bestrijding van achterstanden in het onderwijs (Nederlands als tweede taal, onderwijsachterstandsbeleid).

Vanaf 1 augustus 1997 zal de gemeente het geld ontvangen voor het onderwijs in allochtone levende talen in het basisonderwijs. Het budget voor oalt wordt in 1997 met f 4 miljoen en vanaf 1998 met f 10 miljoen verhoogd. Het geld voor oalt kan ook worden ingezet voor taalactiviteiten in het kader van achterstandsbestrijding, nadat hierover overleg gevoerd is met een vertegenwoordiging van allochtone ouders. Bovendien wordt het budget voor Nederlands als tweede taal en voor achterstandsbestrijding in 1997 verhoogd met f 18,6 miljoen en vanaf 1998 met f 30 miljoen. Het betreffende wetsvoorstel zal in het voorjaar van 1996 aan de Tweede Kamer worden aangeboden. De zogenaamde gewichtengelden blijven rechtstreeks van het rijk naar de scholen gaan.

Deze herschikking van overheidstaken tussen rijk en gemeenten zal de invloed van de scholen eerder doen toenemen dan afnemen: in het overleg tussen de scholen en de gemeenten zal er meer ruimte zijn om rekening te houden met de specifieke wensen en omstandigheden op de afzonderlijke scholen dan tot nu toe mogelijk was bij de centrale regulering van deze onderwerpen. Waar scholen tot nu toe noodzakelijkerwijs confectioneel geleverd kregen vanuit de rijksoverheid, kunnen de gemeenten in de toekomst maatwerk verzorgen.

De gemeenten krijgen de opdracht om, na overleg met de besturen van de scholen in de gemeente, een lokaal plan ter bestrijding van onderwijsachterstanden vast te stellen. Daarbij wordt ook aangegeven hoe de samenwerking tussen scholen en andere instellingen vorm krijgt. In dit plan wordt, na analyse van de specifieke situatie in de gemeente, vastgesteld hoe de gemeentelijke middelen voor achterstandsbestrijding en Nederlands als tweede taal worden besteed. De gewichtengelden die rechtstreeks naar de scholen gaan, moeten worden besteed zoals in het gemeentelijk onderwijsachterstandsplan is overeen gekomen.

In onderling overleg kunnen schoolbesturen en gemeenten ook over andere onderwijsactiviteiten afspraken maken.

5. KWALITEIT EN PROFESSIONALITEIT

Kwaliteit is mensenwerk: docenten maken het onderwijs, kunstenaars geven de cultuur vorm, onderzoekers helpen de wetenschap vooruit.

De overheid richt haar beleid op professionalisering, vitaal en gemotiveerd houden van het onderwijspersoneel in de opeenvolgende fasen van hun loopbaan. De partijen in het landelijk arbeidsvoorwaardenoverleg kunnen voorwaarden scheppen in termen van financiering en aanbevelingen. Ze kunnen inspanningsverplichtingen aangaan om op schoolniveau goede praktijken ingang te doen vinden en programma's van informatievoorziening en deskundigheidsbevordering af te spreken.

De professionele organisatie kan het best beoordelen van welke instrumenten gebruik gemaakt moet worden. Door decentralisatie van de arbeidsvoorwaardenvorming nemen de mogelijkheden voor het realiseren van een eigen beleid van de instellingen nog steeds toe.

De stijging van de gemiddelde leeftijd van de docenten stelt het onderwijs voor een indringende uitdaging. Meer variatie in loopbanen moet leraren langer vitaal, innovatiebereid en geïnspireerd houden. Dit vereist een samenhangende en voortvarende aanpak, waarbij alle partijen hun inbreng hebben. Elementen hierin zijn vormen van functie-differentiatie en promotiebeleid, sabbatsverlof en integratie van regelingen waarvan ouderen gebruik maken zoals uittredings-, arbeidsongeschiktheids- en wachtgeldregelingen.

De praktijk van het wachtgeldbeleid leert dat schoolbesturen en oudere werknemers dezelfde belangen kunnen hebben. Daardoor werd in het verleden de wachtgeldregeling gebruikt als instrument om de oudere werknemers vervroegd te laten uittreden. Door recente maatregelen, die de uitstroom van het wachtgeld bevorderen en de instroom verminderen, is dit afgezwakt. Verder terugdringen van de werkloosheid blijft noodzakelijk omdat menselijke talenten en investeringen in opleidingen anders verspild worden en er anders minder geld beschikbaar is voor het onderwijs. In paragraaf 3 van dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

In paragraaf 4 wordt het beleid beschreven dat erop gericht is om professionele kunstenaars buiten de bijstand te houden en kunstenaars ondersteuning te bieden bij de opbouw van een beroepspraktijk. Daarbij wordt aan hen de keuze gelaten: óf gebruik te maken van de Wet inkomensvoorziening voor kunstenaars óf een beroep te doen op de bijstand. In dit laatste geval worden zij gelijk behandeld als anderen in de bijstand.

5.1. Leeftijdsbewust kwaliteitsbeleid

Het personeelsbeleid van de overheid richt zich op het behoud van de kwaliteiten van werknemers van alle leeftijden in het arbeidsproces. In de eerste plaats wordt daarbij concreet vorm gegeven aan de professionalisering van elke onderwijsgevende. Wellicht meer nog dan in andere beroepen moet «blijven leren» een kenmerk zijn van het leraarschap. Daarnaast wordt rekening gehouden met de eigen kenmerken, die elke fase in het werkzame leven heeft. Dat gaat in zijn betekenis verder dan «ouderenbeleid». De meerwaarde van leeftijdsbewust kwaliteitsbeleid ligt in het preventieve karakter. Het is daarbij de bedoeling dat professionalisering en arbeidsvoorwaarden elkaar zo versterken dat vitale beroeps-kwaliteit tijdens de hele leraarsloopbaan gewaarborgd is.

Vóór de start: de lerarenopleiding

De plannen voor vernieuwing van de lerarenopleidingen geven de kwaliteitsverbetering een belangrijke nieuwe impuls. De discussienota «Vitale lerarenopleidingen» is in mei 1995 uitgebracht. In deze nota zijn voorstellen gedaan voor de vernieuwing van de lerarenopleidingen basisonderwijs en de tweedegraads lerarenopleidingen voortgezet onderwijs. Het kernpunt van deze nota is de analyse dat de ontwikkelingen rond het leraarschap in de verscheidene onderwijssectoren zo omvangrijk en complex zijn dat het voor de individuele, vaak relatief kleine opleidingen niet doenlijk is deze in het curriculum te verwerken. De nota doet daarom voorstellen voor gezamenlijke leerplanontwikkeling, het opstellen van een gezamenlijk curriculum, samenwerking tussen soortgelijke lerarenopleidingen en versterking van het personeelsbeleid binnen de instellingen. Daarvoor wordt, naast de bedragen die beschikbaar komen uit het studeerbaarheidsfonds, structureel f 24 miljoen beschikbaar gesteld uit de gelden voor kwaliteitsverbetering van het leraarschap en de «pabo-up».

Het plan is hierover contracten af te sluiten met samenwerkingsverbanden. Op die manier heeft men een schaalvoordeel zonder dat een fusieproces noodzakelijk is. De bevindingen van het kabinet, gehoord de discussies, zijn dit najaar onderwerp van overleg met de Tweede Kamer.

De afronding van de lerarenopleiding vindt plaats als leraar-in-opleiding.

De beginnende leraren: goede begeleiding

Voor de beginnende leraren is goede begeleiding van groot belang. In deze fase wordt de basis gelegd voor een succesvol leraarschap, ook op langere termijn. Het is voor instellingen mogelijk startende leraren extra vrijgestelde uren te geven om aan een vol salaris te komen, en ook om begeleidende leraren deels vrij te stellen met behoud van het salaris. Die afweging wordt op schoolniveau gemaakt.

Een gedachtenlijn uit de notitie «Vitaal leraarschap» zal verder worden uitgewerkt: versterking van de beroepsgroep leraren en formulering, door de beroepsgroep zelf, van wat vereist wordt van leraren. Het komend jaar zal het stelsel van beroepsprofielen en bekwaamheidseisen worden voltooid. Daarna zal worden voorgesteld hoe dit kan worden verwerkt in de regelingen die toegang geven tot het leraarsberoep.

De meer ervaren leraren: sabbatsverlof

Meer ervaren leraren hebben behoefte aan afwisseling. Voor veel ervaren leraren wordt het geven van onderwijs steeds zwaarder; maatschappelijke en culturele heterogeniteit stellen hogere eisen. De (te) hoge werklast uit zich in hoog ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en gebruikmaking van wachtgeldregelingen door relatief veel ervaren krachten. De sterk toenemende vergrijzing vergroot dit probleem. Dit vraagt om aanpassing van het instrumentarium dat in de arbeidsorganisatie voorhanden is. De instrumenten moeten de ervaren werknemer in staat stellen te investeren in de eigen vaardigheden en moeten een echte herstelperiode bieden.

Invoering van sabbatsverlof en educatief verlof is om een aantal redenen aantrekkelijk. Sabbatsverlof en educatief verlof kunnen de noodzakelijke investering in vaardigheden voor de werknemer mogelijk maken. Gekoppeld aan verplichte scholing, in de vorm van betaald educatief verlof, kan het sabbatsverlof leiden tot versterking van de bijdrage van onderwijs en onderzoek aan de economische en maatschappelijke vernieuwing. Ondanks de krappe ruimte voor arbeidsvoorwaarden-

verbetering zal de mogelijkheid van sabbatsverlof bij het arbeidsvoorwaardenoverleg door het Kabinet worden betrokken.

De oudere leraren: flexibele pensionering

Oudere leraren kunnen gebruik maken van regelingen met een taakverlichtend effect zoals bevordering arbeidsparticipatie ouderen (bapo) en seniorenbeleid onderwijs personeel (sop), vooruitlopend op vervroegde uittreding (vut). De vut staat ter discussie door de stijgende kosten, als gevolg van voortgaande vergrijzing en omdat de regeling ouderen weinig stimuleert om te (blijven) participeren. De oplopende omslagpremie voor het vut-fonds wordt binnen enkele jaren sterk voelbaar. Het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) verricht, op verzoek van OCenW, een studie naar een duurzaam stelsel van arbeidsparticipatie door ouderen.

Voor het hoger onderwijs wordt gedacht aan een combinatie van verlofbeleid en flankerend herstructureringsbeleid, maar dan in een vorm aangepast aan de krimpende situatie.

Implementatie

Met het leeftijdbewust kwaliteitsbeleid wordt uitwerking gegeven aan de convenanten over het leraarschap, de voorstellen uit het rapport van de commissie Toekomst Leraarschap en de beleidsreactie Vitaal leraarschap. In deze implementatiefase is vooral de integratie van beleid en uitvoering en een heldere communicatie van groot belang.

Daarnaast is het noodzakelijk nieuwe impulsen te geven om te tonen dat het kabinet menens is met de prioriteit voor het lerarenbeleid. De gerealiseerde verbetering van de directieformatie in het basisonderwijs en het initiatief voor sabbatsverlof zijn daarvan sprekende voorbeelden.

5.2. Verbetering van de arbeidsvoorwaarden

Het is de bedoeling dat binnenkort met werkgevers- en werknemersorganisaties in de sector onderwijs en wetenschappen samenhangende afspraken worden gemaakt voor de komende periode. Daaruit voortvloeiende concrete maatregelen worden vastgelegd in een cao, op hoofdlijnen tussen rijk en centrales, op veldspecifieke onderdelen door werkgevers/instellingen met centrales. Op het niveau van de sector onderwijs en wetenschappen als totaal zijn dan de «protocolonderwerpen» aan de orde: loonontwikkeling, algemene arbeidsduur en bovenwettelijke sociale voorzieningen.

Decentralisatie

De agenda van het arbeidsvoorwaardenoverleg wordt voor een deel bepaald door de processen van decentralisatie van de arbeidsvoorwaardenvorming en het daarmee mogelijk maken van differentiatie van de arbeidsvoorwaarden. Er zijn al belangrijke stappen op deze weg gezet, maar de eindstreep is nog niet bereikt. Het is niet verwonderlijk dat in de verscheidene delen van het veld het tempo waarin de decentralisatie tot stand komt, verschilt. In het nog kleinschalige basisonderwijs met zijn declaratiebekostiging zullen vooralsnog de meeste afspraken collectief zijn en gemaakt worden op sectorniveau. Voor het voortgezet onderwijs, het secundair beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie zullen in de loop van 1996 decentrale afspraken over de arbeidsvoorwaarden met uitzondering van de protocolonderwerpen gemaakt worden. Voor het hoger beroepsonderwijs is deze eerste fase van de decentralisatie gerealiseerd, maar voor de universiteiten en onderzoekinstellingen moet dat nog van de grond komen. Alle inspannin-

gen worden nu gericht op realisatie van deze stap in het decentralisatieproces, waarbij globale afspraken op instellingsniveau moeten worden ingevuld.

Overigens kan er voor de rijksoverheid, ook bij decentrale arbeidsvoorwaardenvorming, een aanleiding zijn om selectief te interveniëren. Vooral de genoemde problematiek van de vergrijzing kan van OCenW een initiërende rol als sectorwerkgever vragen.

Loonontwikkeling

Per 1 januari 1995 zijn de lonen met een half procent verhoogd en het extra geld voor verbetering van de lerarensalarissen is in het regeerakkoord bevestigd. Vanaf 1996 is er enige financiële ruimte voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Onderwerp van overleg is of deze ruimte geheel of gedeeltelijk wordt besteed aan een voor iedereen gelijke verhoging van de bruto salarisniveaus, of dat het accres wordt aangewend voor herstructurering van de onderwijssalarisstructuur.

Arbeidsduur

De verwachtingen voor de werkgelegenheidsgroei zijn gunstig, omdat het is gelukt binnen de rijksbegroting ruimte te vinden voor het blijven volgen van de groei van het aantal leerlingen. Vanuit werkgelegenheidsperspectief is hier dus geen reden voor verkorting van de gemiddelde werkweek. Wel moet er aandacht zijn voor maatregelen die toegesneden zijn op de individuele arbeidsduur, bijvoorbeeld in de vorm van sabbatsverlof en educatief verlof.

Het wetenschappelijk onderwijs vormt een uitzondering omdat het aantal studenten daalt. Daar zal bij een dalende werkgelegenheid een beroep op werkloosheidsregelingen zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

Werkgelegenheid

Onlangs is in de brochure «Werk, werk, werk: óók in het onderwijs, de cultuur en de wetenschappen» een handreiking gedaan aan de instellingen in de sector onderwijs, cultuur en wetenschappen om gebruik te maken van de mogelijkheden die het «40 000-banenplan» biedt. Met dit plan kunnen activiteiten ontplooid worden om de veiligheid en leefbaarheid in de steden te bevorderen. Scholen en culturele instellingen die in aanmerking willen komen voor een arbeidsplaats uit dit project kunnen dit aanvragen bij hun eigen gemeentebestuur.

Arbeidsmarkt, sociale zekerheid en pensioenen

Met de oprichting van het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt is een platform gecreëerd waar werkgevers, werknemers en de overheid het arbeidsmarktbeleid voor onderwijspersoneel afstemmen. De subsectoren zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderwijsarbeidsmarktbeleid. Het Sectorbestuur beschikt over (beperkte) programmamiddelen om activiteiten te stimuleren ter verbetering van de werking van de arbeidsmarkt in de subsectoren.

Het sectorbestuur brengt beleidsadviezen uit voor zowel de sectorbrede arbeidsmarkt als de subsectorale deelmarkten. Deze beleidsadviezen zijn (mede) gebaseerd op de jaarlijkse arbeidsmarkt-effectrapportage, die door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan de Tweede Kamer wordt aangeboden. In deze rapportage wordt het effect van ontwikkelingen in onderwijs en onderzoek op de arbeidsmarkt voor

onderwijspersoneel beschreven. Deze arbeidsmarkteffectrapportage speelt ook een rol bij de vaststelling van de voeding van het Participatiefonds.

Werknemersverzekering voor overheids- en onderwijspersoneel

Op 2 juli 1993 heeft het kabinet besloten overheids- en onderwijspersoneel onder de werknemersverzekeringen te brengen (de oow-operatie). Daardoor krijgen overheids- en onderwijspersoneel zoveel mogelijk dezelfde arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden als de werknemers in de marktsector (normalisering).

Per 1 januari 1996 worden de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen voor overheidspersoneel en onderwijspersoneel opgesplitst in een wettelijk en bovenwettelijk gedeelte, waarbij de wettelijke aanspraken gelijk zijn aan die van de WAO. De werkloosheid- en arbeidsongeschiktheidsbedragen zullen vanaf 1 januari 1996 worden uitgekeerd door een private uitvoeringsinstelling (Uitvoeringsinstelling Sociale Zekerheid voor Overheids- en onderwijspersoneel, USZO). OCenW is in de Raad van Toezicht van USZO vertegenwoordigd.

Vanaf 1 januari 1998 zullen de werknemersverzekeringen (zoals WAO en WW) voor de diverse overheidssectoren worden ingevoerd. Door de oow-operatie verschuift de verantwoordelijkheid van OCenW voor volumebeleid per 1 januari 1998 voor een deel naar een nog op te richten bedrijfsvereniging of sectorcommissie.

Er wordt gestreefd naar één eigen bedrijfsvereniging voor de OenW-sector, waar alle OenW-instellingen onder zullen vallen. Dit ondervangt de bezwaren die één bedrijfsvereniging voor de hele overheid zou hebben: de afstand van OCenW tot het volumebeleid zou dan groter zijn geworden, de sectorspecifieke zeggenschap zou in dit grote verband moeilijker zijn en de invloed van het onderwijsveld op de sociale zekerheid zou kleiner zijn geworden. Belangrijk voordeel van een sectorale bedrijfsvereniging is de optimale afstemming of integratie met het participatiefonds en het sectorbestuur arbeidsmarktbeleid.

De nieuwe uitvoeringsorganisatie USZO voor onder meer de wachtgelden krijgt onder andere de taak het lopende volumebeleid – dat tot nu toe is ondergebracht in de «intensieve bemiddelingscampagne» – te versterken. Met deze organisatie zal een overeenkomst worden gesloten voor de ontwikkeling van instrumenten als preventie en intake, die gericht zijn op beperking van de instroom en vergroting van de uitstroom uit het bestand aan wachtgelden.

5.3. Wachtgelden

Het wachtgeldvolume lijkt zich voor het eerst sinds jaren te stabiliseren. De cruciale vraag is of deze stabilisatie ook werkelijk een omslag betekent in het wachtgeldvolume en uitgaven die daarmee samenhangend.

In de eerste zeven maanden van 1995 is er in elk geval een aanmerkelijke afzwakking van de opwaartse trend te zien. Terwijl in de afgelopen jaren in de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (de sectoren die thans onder het Participatiefonds vallen) het aantal wachtgelden jaarlijks met 5 à 6 procent steeg in de eerste zeven maanden, is de stijging nu teruggelopen tot ruim 1 procent.

Als het effect van de instroomtoets, die per 1 augustus 1995 voor het eerst in zijn volle omvang werkt, in de prognoses over 1995 wordt verdisconteerd, lijkt een stabilisatie over geheel 1995 waarschijnlijk. Een betrouwbaar beeld van de totale instroom over 1995 in de wachtgeldregeling wordt echter pas medio november 1995 verwacht.

Als gekeken wordt naar de uitgaven is bovengenoemde trend niet zo duidelijk waarneembaar. Dit komt onder andere omdat de uitgaven van 1994 niet zonder meer vergeleken kunnen worden met de uitgaven in 1995. De uitgaven worden beïnvloed door allerlei prijseffecten zoals algemene salarismaatregelen (asm) en de bruteringsoperatie in het kader van de ABP-wetgeving. Vooralsnog is er geen reden om de veronderstellingen los te laten die gehanteerd zijn bij het akkoord over de startpositie participatiefonds.

In het hoger beroepsonderwijs daalt het wachtgeldvolume. De uitgaven lijken zich in 1995 te stabiliseren op het niveau 1994. Doordat er in de vorige begroting rekening was gehouden met een daling van de wachtgeldbudgetten voor het hbo, wordt in 1995 het wachtgeldbudget nog fors overschreden. Dit heeft geleid tot een verschuiving van f 50 miljoen van het exploitatiebudget naar het wachtgeldbudget.

In het wetenschappelijk onderwijs is er, op basis van de nu beschikbare gegevens, in de eerste zeven maanden van 1995 een daling te zien van zowel het wachtgeldvolume als de uitgaven. Maar ook in het wetenschappelijk onderwijs is er, net als in het hbo, een budgettair probleem, omdat de beschikbare wachtgeldbudgetten voor het wetenschappelijk onderwijs in meerjaren-perspectief dalen.

In onderstaande tabel zijn de maatregelen, de aard en aangrijpingspunten, en beoogde effecten aangegeven. Uit het onderzoek dat is uitgevoerd door het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven (IOO), is gebleken dat niet is vast te stellen welke maatregel precies welk resultaat heeft gehad. Bij een beleid, dat gericht is op vele afzonderlijke actoren die ieder hun eigen bijdrage leveren aan het wachtgeldprobleem, lag een dergelijke micro-analyse ook niet voor de hand. Het gaat juist om de resultante van alle beleidsacties. Wel wordt in het IOO-rapport, na alle reeds getroffen maatregelen, aanleiding gezien om nu verder voorzichtig aan te doen met nieuw beleid en eerst nader onderzoek te laten verrichten. Daaruit moet ook blijken hoe de door de onderzoekers genoemde «parallie van belangen» werkt, zodat een eventuele «verkeerde cultuur» kan worden omgebogen. Dit onderzoek zal op korte termijn worden geïnitieerd.

Genomen maatregelen op het wachtgeldterrein

MAATREGEL	PERIODE	ACTOR/ AANGRIJPINGS-PUNT	AARD	EFFECT	SECTOREN
1. Intensieve Bemiddeling Campagne (ibc)	8/91 –	ARBON, rba, wachtgelder	bemiddeling	uitstroom wachtgeld bevorderen	po, vo, bve, hbo
2. twao	1/93 – 1/96	schoolbestuur, rba, wachtgelder	voorrang bij vacatures	uitstroom wachtgeld bevorderen	po, vo, bve
3. Budgettering wo/hbo	8/93 –	instelling	bekostiging wachtgeld-budget naar instelling	wachtgeld-risico bij instellingen	wo, hbo
4. Bonus/malus hbo	1/94 –	instelling	bekostiging (correctie achteraf)	gedeelte wachtgeld-risico bij instellingen	hbo
5. Controle-acties, twao, eigenwachtgelder, onvermijdbare ontslagen	1/94 –	instellingen	controle	preventief en budget-tair	po, vo, bve
6. Invoering bwoo	3/94 –	wachtgelder	individueel recht	beperking verblijfsduur en kosten wachtgelder	alle sectoren
7. Passende arbeid en sancties	3/94 –	rba, wachtgelder	rechtspositie	uitstroom bevorderen	alle sectoren
8. Terugploegregeling (bapo en quotum)	8/94 –	instellingen, wachtgelder	voorwaardelijke bekostiging	uitstroom bevorderend	po, vo, bve
9. Instroomtoets OCenW	94 – 95	schoolbestuur	vooruitlopen pf	instroombeperking	po, vo bve
10. Bestuursaanstelling	8/95 –	schoolbestuur	rechtspositie	instroombeperkend	po, vo, bve
11. Invoering participatie-fonds	8/95 –	schoolbestuur	verevening risico's schoolbesturen (instroom-toets)	instroom beperkend (uitstroom bevoor-dend)	po, vo, bve

Hoger beroepsonderwijs

In 1993 is het wachtgeldbudget als complement op het exploitatie-budget hbo gebudgetteerd. Dit betekent dat eventuele overschrijdingen op de wachtgelduitgaven door de hogescholen zelf opgevangen moeten worden uit het totale budget. Als complement op deze budgetterings-afspraken is op verzoek van de HBO-Raad een bonus/malus-regeling ingevoerd als instrument om de instroom in het wachtgeldbestand te verkleinen en de uitstroom te vergroten. Omdat er een overschrijding van de wachtgeldbudgetten dreigde, is in de loop van 1995 de bonus/malus-regeling gewijzigd. Naar verwachting zal hierdoor het aantal ontslagen en dus ook het aantal wachtgelden in het hbo kleiner worden. Er wordt met de HBO-Raad overlegd over een structurele beheersing van de wachtgeld-uitgaven in het hoger beroepsonderwijs. De inzet voor dit bestuurlijk overleg is de bereidheid om de huidige (verscherpte) bonus/malus-regeling, conform het voorstel van de HBO-Raad, met ingang van 1 januari 1997 in te trekken, als met de hogescholen goede afspraken kunnen worden gemaakt over een aanpak van het wachtgeldprobleem die reëel zicht geeft op beperking van de wachtgelden.

Onderwerpen van overleg zijn ook het hanteren van reële uitgangspunten over de wachtgeldontwikkeling, de bemiddelbaarheid van wachtgelden en de ontwikkeling van de in- en uitstroom.

Wetenschappelijk onderwijs

In het wetenschappelijk onderwijs is sinds 1991 het wachtgeldbeleid grotendeels aan de instellingen zelf overgelaten, nadat er afspraken waren gemaakt over budgetten die daarmee gemoeid zijn. In 1994 is echter gebleken dat de wachtgelduitgaven in toenemende mate hoger waren dan de gestelde budgetten. Ook de Algemene Rekenkamer heeft hierover gerapporteerd. Onderzoek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de VSNU gezamenlijk naar de oorzaken van de groei van de wachtgelduitgaven, heeft aan het licht gebracht dat deze groei voornamelijk veroorzaakt wordt door instroom van aio's en tijdelijk personeel in het wachtgeld. Met de VSNU wordt nu een gezamenlijk onderzoek uitgevoerd naar de achterliggende oorzaken en naar de mogelijkheden om de trend in de wachtgelduitgaven daadwerkelijk om te buigen.

Bij de onderzoeken naar de oorzaken van de wachtgeldontwikkelingen in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs spelen de volgende elementen een rol:

- * De bemiddelbaarheid en, meer in het algemeen, de uitstroomkans van de wachtgelden die nu onderdeel vormen van het bestand. Daarbij moet rekening worden gehouden met de leeftijds-samenstelling.
- * De ontwikkeling van de instroom van wachtgelden naar leeftijd. Een instroomtoets is een essentieel instrument om de instroom zo restrictief mogelijk te houden. Ontslag op basis van ongeschiktheid moet daarbij altijd mogelijk blijven. Van belang zijn hierbij ook de cao-afspraken die werkgevers in het hbo met de centrales maken over de uitstroom uit hogescholen en de instroom in wachtgeld. Ook spelen hierbij de budgetontwikkeling voor het hbo op langere termijn en de mogelijke verschuivingen van studentenstromen tussen instellingen en tussen studierichtingen een rol.
- * De bevordering van de uitstroom uit het wachtgeldbestand. Het gaat hierbij om een combinatie van arbeidsmarktmaatregelen en sancties bij onvoldoende inspanning van wachtgelden om passend werk te aanvaarden.

5.4. Inkomensvoorziening van kunstenaars

In het regeerakkoord is aangekondigd dat aan jonge, zich ontwikkelende kunstenaars bijzondere aandacht gegeven zal worden. Daarbij zijn de wijzigingen in de bijstandswet en de uitvoeringspraktijk van direct belang. Elke uitkeringsgerechtigde is verplicht al het mogelijke te doen, waaronder het aanvaarden van werk buiten het eigen beroep, om zelfstandig in het eigen onderhoud te voorzien. Als echter voor een bepaalde beroepsgroep, zoals die van de kunstenaars, de regels soepeler worden gehanteerd, is dit in strijd met de gedachte dat alle uitkeringsgerechtigden dezelfde rechten en plichten hebben.

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de staatssecretaris van OCenW hebben in de brief van 28 juni 1995 de uitgangspunten en hoofdlijnen van de regeling uiteengezet om kunstenaars die (nog) onvoldoende inkomsten uit eigen werk weten te genereren tijdelijk van de hiervoor geschetste verplichting te ontslaan. Daardoor ontstaat voor hen de ruimte om een renderende beroepspraktijk op te bouwen. Door het flankerend beleid zullen begeleiding en scholing toegesneden worden op de beroepspraktijk en zal, in algemene zin, de werkgelegenheid en de werkervaring in de culturele sector worden vergroot.

Bij de verdere vormgeving van het kunstvakonderwijs zal, in het kader van de stelselontwikkeling voor het hoger onderwijs, uitdrukkelijk rekening gehouden worden met de discussies naar aanleiding van de Wet inkomensvoorziening kunstenaars. Het doel daarbij is een klein, maar zeer goed vakonderwijs.

6. ONTMOETINGSPLAATS VOOR DE WERELD

Nederland is een land dat zich door taal, geschiedenis en karakter markant van zijn omgeving onderscheidt, zonder zich te isoleren. Door nieuwsgierigheid en ondernemingszin werd het land uitkijkpost, maar ook vrijhavens en overslagplaats voor goederen en ideeën.

Meer toegespitst op onderwijs, cultuur en wetenschappen levert dit een beeld op van vrijheid van geest, woord en gedrag, relatieve tolerantie en egalitaire gezindheid. Nederland kan in vele opzichten gelden als een ideale internationale ontmoetingsplaats. Door als plek van internationaal discours te fungeren zal het Nederlandse beeldmerk meer en meer ook door buitenlanders worden uitgedragen.

Uitgangspunten voor de in dit hoofdstuk beschreven internationale activiteiten zijn:

- * De buitenlandse betrekkingen op OCenW-terrein zijn deels een facet van het Nederlandse buitenlandse beleid als geheel. Bij cultuur ligt hier de nadruk op het presenteren van het beeldmerk van Nederland in de wereld, bij onderwijs en wetenschappelijk onderzoek meer op het onderhouden van economische en handelsrelaties. Bij het aangaan en onderhouden van relaties met andere landen kunnen contacten en samenwerking op het gebied van het onderwijs een goed bruggehoofd vormen voor de opbouw en het onderhouden van economische en handelsrelaties.
- * Door internationalisering wordt de kwaliteit van de Nederlandse infrastructuur van onderwijs, cultuur en wetenschappelijk onderzoek verbeterd. Bij de culturele betrekkingen gaat het om de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor culturele waarden en culturele ontwikkeling. Bij onderwijs en wetenschappelijk onderzoek gaat het om het op peil houden en verbeteren van een hoogwaardige nationale infrastructuur. Een daarvan afgeleide doelstelling is de profilering van instellingen op de wereldmarkt van kennis. Mensen en instellingen leggen zelfstandig contacten over de grenzen heen. De overheid vervult hierin een beperkte, faciliterende en stimulerende rol.

Op het terrein van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek is in de afgelopen periode een actief beleid gevoerd ter ondersteuning van internationalisering en internationale samenwerking. De nota «Grenzen verleggen» uit 1991 is daarvan een belangrijke uitdrukking. Voortbouwend op deze activiteiten wil het kabinet in de komende jaren de volgende twee lijnen prioriteit geven.

In de eerste plaats wordt in het kader van de herijking van het buitenlands beleid ook de positie van onderwijs, cultuur en wetenschappelijk onderzoek betrokken. Korthedshalve wordt in dit verband verwezen naar de nota over dit onderwerp van de Minister van Buitenlandse Zaken.

In de tweede plaats zal de overheid zich in de nabije toekomst concentreren op landen waar de Nederlandse aanwezigheid het meest effectief is. Hierbij wordt een hoge prioriteit gegeven aan het verder uitbouwen van het grenslandenbeleid. Binnen het domein van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek wordt de export van hoger onderwijs (zie het ontwerp-HOOP 1996) en een meer intensieve samenwerking met Duitsland bevorderd.

Door verschuiving binnen de budgetten komt geld beschikbaar voor nieuwe prioriteiten.

6.1. Internationale culturele betrekkingen

Culturele betrekkingen als onderdeel van het buitenlandse beleid

Om het beeld van Nederland als internationale ontmoetingsplaats verder uit te dragen zal de instroom van buitenlandse kunstenaars in Nederland worden vergroot. Naast de bestaande festivals, opleidingen en incidentele artist-in-residence programma's komen hiertoe aanvullende faciliteiten beschikbaar voor buitenlandse kunstenaars. Ook de mogelijkheid voor vestiging van grotere internationale organisaties op cultureel terrein in Nederland wordt onderzocht.

De Nederlandse inspanningen zullen worden vergroot om acte de présence te geven bij grotere culturele manifestaties (internationale festivals en beurzen, wereldexpo's, etc).

Internationaal beleid voor cultuur

Met Vlaanderen zal Nederland een presentatie verzorgen op de grootste boekenbeurs voor het Spaanse taalgebied, Liber'95 (Barcelona, oktober 1995). In het voorjaar van 1996 zal in Venetië een overzichtstentoonstelling plaatsvinden van Nederlandse en Vlaamse moderne kunst.

In 1996 zal in een aantal steden in Noordrijnland-Westfalen een presentatie van Nederlandse kunst en cultuur plaatsvinden. Tevens wordt gestreefd naar intensievere vormen van culturele samenwerking op langere termijn.

In de culturele samenwerking met landen in Midden- en Oost-Europa hebben Tsjechië, Slowakije, Hongarije en de Russische Federatie prioriteit. Naast deelname aan het Maatschappelijk Transformatie programma (MATRA) wordt bijgedragen aan financiering van de versterking van de culturele infrastructuur: beleidsontwikkeling, uitwisseling van expertise en trainingen. Activiteiten van culturele samenwerking met de Russische Federatie zijn met name een theater-managementproject, de verdere inrichting van de Hermitage in Sint-Petersburg (in samenwerking met Unesco) en een culturele manifestatie in het kader van het Peter de Grote-jaar (1996).

In de culturele contacten tussen Nederland en Zuid-Afrika ligt het accent enerzijds op de uitwisseling van individuele kunstenaars en gezelschappen (deelname aan «Arts Alive» en «Grahamstown Festival»), anderzijds op versterking van de culturele infrastructuur in Zuid-Afrika door specifieke bezoekprogramma's, management-trainingen, organisatie-advisering en beleidsadviesing.

Samen met Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking en Volksgezondheid, Welzijn en Sport is in totaal circa f 4 miljoen beschikbaar gesteld, voor een periode van drie jaar, voor een bijzonder programma van samenwerking met Suriname. Het omvat onder meer projecten op het terrein van archiefsamenwerking (microverfilming van belangrijke archiefstukken), museale samenwerking (bouw van een depot voor het Surinaams museum) en de oprichting van een beheersinstituut voor monumentenzorg.

Bij de samenwerking met Indonesië gaat het vooral om de instandhouding van het gemeenschappelijke culturele erfgoed, dat zowel voor Indonesië als voor Nederland toenemende waarde krijgt.

Tenslotte zal de communicatie tussen professionele kunst- en cultuurinstellingen geïntensiveerd worden. Daarbij zullen de overwegingen uit het advies van de commissie Gevers worden betrokken.

6.2. Onderwijs en onderzoek als deel van het buitenlandse beleid

Nederland heeft op het gebied van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek een goed ontwikkelde infrastructuur te bieden, die kan worden ingezet bij het bevorderen van de Nederlandse economische belangen in het buitenlandbeleid. Wat betreft de onderwijsinfrastructuur heeft in de afgelopen periode relatief veel nadruk gelegen op de Nederlandse presentie in het buitenland, waardoor datgene wat Nederland binnen de eigen grenzen te bieden heeft minder aandacht heeft gekregen. In de komende periode zal de infrastructuur op het gebied van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek meer specifiek worden betrokken bij het buitenlands economisch beleid. In het kader van de herijking van het buitenlandbeleid bestaat de intentie om, gezamenlijk met Buitenlandse Zaken en Economische Zaken, de volgende instrumenten in te zetten:

- * Bevordering van de instroom van wetenschappers en studenten uit landen van Midden- en Oost-Europa en uit ontwikkelingslanden, met gezamenlijke financiering door Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Economische Zaken en Buitenlandse Zaken/Ontwikkelings-samenwerking.
Om reeds nu te kunnen starten met landen in Zuid-Oost Azië zal uit de begroting van OCenW een bescheiden stimuleringsprogramma worden gefinancierd voor de instroom van studenten. Hiervoor is in 1996 f 2 miljoen beschikbaar, oplopend tot f 4 miljoen structureel vanaf 1998. Hiermee kunnen aanloopkosten worden gefinancierd, bijvoorbeeld voor gespecialiseerde kleine bureaus om te werven in kapitaalkrachtige landen.
- * Ontwikkeling van een visitorsprogramma voor «decision-makers/opinionleaders» uit Midden- en Oost-Europa en het Verre Oosten, China en Indonesië in het bijzonder, door Buitenlandse Zaken en Economische Zaken gezamenlijk.
- * Een synergieprogramma, dat door Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Economische Zaken gezamenlijk wordt opgezet, met extra investeringen in projecten met China, Indonesië, Hongarije en Rusland die direct van nut zijn voor de Nederlandse handelsbetrekkingen.
- * Intensivering, door Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Buitenlandse Zaken gezamenlijk, van de relaties met enkele landen uit de islamitische wereld, zoals Turkije, Marokko en Egypte.

6.3. Internationaal beleid voor onderwijs en onderzoek

Prioriteiten liggen hier bij het verder uitbouwen van het grenslandenbeleid, een meer intensieve samenwerking met Duitsland en de bevordering van uitwisseling in het hoger onderwijs. Daarnaast ligt in de komende periode het accent op de samenwerking met Midden- en Oost-Europa en Zuid-Oost Azië. Ook wordt de samenwerking met Zuid-Afrika en Suriname geïntensiveerd voortgezet.

Grenslanden

Op 3 juni 1995 hebben de ministers van onderwijs in de landen Bremen, Nedersaksen, Noordrijnland-Westfalen, Vlaanderen en Nederland afgesproken de samenwerking op het gebied van het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek te versterken om het bestaande onderwijs- en onderzoekspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Deze versterkte samenhang kan uiteindelijk uitmonden in een open onderwijs- en

onderzoekruimte in de regio, vooruitlopend op een dergelijke open ruimte op Europees niveau. Gestreefd wordt naar grotere en meer evenwichtige grensoverschrijdende studentenstromen. Deze afspraken zijn vastgelegd in een brief aan de instellingen voor hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in de betrokken landen.

Gezamenlijk met de betrokken grenslanden zal een stimuleringsprogramma worden ingericht voor de verdere ontwikkeling van het grenslandenbeleid. De meest wezenlijke rol ligt hier bij de instellingen van hoger onderwijs zelf. De rol van overheden is beperkt tot het oplossen van knelpunten in de wet- en regelgeving.

Op dit moment is er al sprake van grensoverschrijdende samenwerking tussen een aantal instellingen van hoger onderwijs. Dit betreft gerichte uitwisselingsprogramma's van studenten en docenten en in een enkel geval gemeenschappelijke opleidingen. De verdere ontwikkeling van de institutionele samenwerking over de grenzen heen zal zich met name richten op het ontwikkelen van gezamenlijke opleidingsprogramma's.

Het ligt voor de hand om verdergaande samenwerking te enten op bestaande netwerken. Een voor de langere termijn boeiend perspectief daarbij is dat van de internationale instelling. Bij een dergelijke instelling behoeft overigens niet direct te worden gedacht aan één gefuseerde instelling die in meerdere staten actief is. Het gaat er om dat bestaande instellingen over grenzen heen tot afspraken komen over strategisch beleid. Dat kan het aanbod van opleidingen en onderzoek betreffen, maar ook het personeelsbeleid of de infrastructuur, bijvoorbeeld in een gemeenschappelijk orgaan. Uiteindelijk is het overigens niet ondenkbaar dat sommige universiteiten en hogescholen hun basis gaan vinden in een internationaal *charter*.

Instellingen die nu nauw samenwerken met instellingen in de grenslanden worden uitgenodigd om over dit perspectief hun mening te geven. Daarna zal de Nederlandse overheid verdere uitwerkingen bespreken met de betrokken regeringen.

Voor het grenslandenbeleid is – met het accent op hoger onderwijs – van Nederlandse kant in 1996 f 5 miljoen beschikbaar, oplopend tot een structureel bedrag van f 15 miljoen vanaf 1998. Een bedrag van f 1 miljoen wordt vanaf 1996 structureel ingezet om internationalisering van onderzoekscholen te stimuleren.

Duitsland

De samenwerking met Duitsland op het terrein van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek is van groot belang voor de goede relaties tussen Duitsland en Nederland. In de afgelopen periode is deze samenwerking geïntensiveerd.

Een Stuurgroep Duitsland van brede samenstelling adviseert over de Duits-Nederlandse onderwijs- en onderzoekssamenwerking. Van de omvangrijke uitwisselingsprogramma's met Duitsland die zowel in het voortgezet onderwijs als in het beroeps- en hoger onderwijs worden uitgevoerd, gaat een sterke impuls uit voor de vorming van structurele samenwerkingsverbanden tussen scholen en instellingen.

In de komende periode zal een extra stimulans worden gegeven om een Duitsland-programma voor het hoger onderwijs (een vijfjarig stimuleringsprogramma tot en met het jaar 2000) te kunnen uitvoeren. Voor de uitvoering van dit programma is op jaarbasis f 3 miljoen beschikbaar. Het programma beoogt een aantal instellingen voor hoger

onderwijs zodanig toe te rusten dat zij een dynamiserende rol kunnen spelen bij de vernieuwing van de kennis van Duitsland en van de Duitse taal in Nederland.

Behalve op het gebied van het hoger onderwijs wordt ook op het terrein van het secundair beroepsonderwijs de samenwerking belangrijker. De Nederlands-Duitse werkgroep beroepsonderwijs heeft onlangs een raamovereenkomst opgesteld voor de uitwisseling van leerlingen en leraren. De werkgroep zal zich nu gaan richten op bi-diplomerings, het afgeven van zowel Duitse als Nederlandse vakdiploma's aan leerlingen die een bepaalde opleiding zowel in Duitsland als in Nederland hebben gevolgd.

Midden- en Oost-Europa

Met een aantal landen in Midden- en Oost-Europa heeft de Europese Unie akkoorden gesloten, gericht op toekomstige toetreding. Het beleid van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen sluit aan op dat van de Europese Unie, door studie van studenten uit deze landen aan Nederlandse instellingen voor hoger onderwijs te stimuleren in het kader van de nieuwe samenwerkingsprogramma's, zoals Leonardo en Socrates en door deel te nemen aan programma's als MATRA en het Programma Samenwerking Oost Europa (PSO).

De intensieve relatie met Oostenrijk zal vorm krijgen in de samenwerking met Midden- en Oost-Europa.

De onderwijssamenwerking met *Rusland* is geconcentreerd op onderwijsstandaarden en onderwijsmanagement (deels in het kader van TACIS – Technical assistance community of independent states –) in het funderend onderwijs, onder meer door de oprichting van een internationaal centrum voor onderwijsinnovatie aan de Staatspedagogische Universiteit Herzen te St. Petersburg, projecten in het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs (in samenwerking met de European Training Foundation) en op bevordering van deelname van Russische studenten aan het Nederlandse hoger onderwijs. Bij onderzoekssamenwerking ligt de nadruk op het gebied van landbouw/voeding, milieu en fundamentele natuurwetenschappen.

Hoofdlijnen van de samenwerking op het gebied van onderwijs met *Hongarije* zijn de opbouw van het onderwijsstelsel, aansluiting bij de Europese Unie en het Program of assistance for economical and technical restructuring in countries of Central and Eastern Europe (PHARE), versterking van het beroepsonderwijs (samenwerking met European Training Foundation) en bevordering van deelname van Hongaarse studenten aan het Nederlandse hoger onderwijs.

Voor onderzoek wordt de samenwerking versterkt op een aantal succesvol gebleken gebieden (onder meer fysica, wiskunde en medisch onderzoek) en worden projecten gestart op een beperkt aantal veelbelovende gebieden (voeding, biotechnologie, telematica).

Zuid-Oost-Azië

Bij samenwerking met Aziatische landen wordt prioriteit gegeven aan Indonesië, China en Japan.

Met de samenwerking met *Indonesië* is jaarlijks een bedrag van ongeveer f 7 miljoen gemoeid. Bij onderwijs ligt de nadruk op versterking van het beroepsonderwijs. Bij onderzoek op een beperkt aantal grote programma's zoals Islamitische studies, global change en lucht- en ruimtevaart.

Naast de langlopende uitwisselingsprogramma's met *China* lopen er twee grote programma's. Het programma economie, management en recht en het «2x2» programma, dat een verbinding legt tussen onderzoek-instellingen en bedrijven. Voor de samenwerking met China staat jaarlijks f 4,5 miljoen op de OCenW-begroting.

September 1995 is voor het eerst is het Japanprijswinnaarsprogramma van start gegaan, dat 20 studenten na hun afstuderen een jaar lang intensief laat kennis maken met *Japan*. Daarnaast zijn de mogelijkheden verruimd voor studenten en docenten om tijdens hun studie een korte periode in Japan door te brengen. In totaal is hiervoor circa f 2,5 miljoen per jaar ter beschikbaar.

Zuid-Afrika

In de ontwikkelingssamenwerking tussen Nederland en Zuid-Afrika vormt «onderwijs en jongeren» één van de drie prioritaire terreinen. In het samenwerkingsprogramma wordt daarom Nederlandse expertise voor onderwijs ingezet, de instroom van Zuidafrikaanse studenten in het Nederlandse hoger onderwijs bevordert en desgevraagd Nederlandse expertise op andere terreinen ingebracht.

Op de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is f 0,8 miljoen beschikbaar op jaarbasis. De minister van Ontwikkelingssamenwerking zal het bedrag verdubbelen, zodat een totaalbedrag van f 1,6 miljoen per jaar beschikbaar is.

Suriname

Met financiële middelen van Ontwikkelingssamenwerking (f 5 miljoen voor de eerstkomende drie jaar) zal projectmatige samenwerking met Suriname op het terrein van funderend onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en hoger beroepsonderwijs vorm krijgen met inzet van Nederlandse expertise.

6.4. Multilaterale samenwerking

Nederland zal samen met enkele andere landen een kritische evaluatie maken van de culturele en audiovisuele ontwikkelingen binnen de Europese Unie. Op basis hiervan kunnen wellicht verdere aanbevelingen worden gedaan voor aanpassing van het Verdrag van Maastricht en het functioneren van de Raad van Cultuurministers.

De cultuurpolitieke dimensie is de toetssteen voor beoordeling van EU-dossiers als de stimulering van de audiovisuele sector (MEDIA II) en de herziening van de richtlijn «Televisie zonder Grenzen».

Binnen de Unesco is het streven gericht op de opname van Nederlandse monumenten op de Wereld Erfgoed Lijst en op de aanpassing van de Wereld Erfgoed Conventie van 1954 waarvoor Nederland eerder het initiatief nam.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Justitie zullen bezien of Nederland toe kan treden tot het Unidroit-verdrag over de internationale teruggave van gestolen of onrechtmatig uitgevoerde culturele voorwerpen. Overigens zal hierover ook afstemming binnen de Europese Unie moeten plaats vinden.

Tijdens de periode van extreem hoge waterstanden in Rijn en Maas van 1995 is door Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, in samenwerking met Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, het internationaal onderzoek- en ontwikkelingsprogramma Rijn-Maas opgezet. Dit programma is bedoeld om operationele

verwachtingsmodellen te ontwikkelen voor waterhoogten en stabiliteit van dijken tijdens hoogwaterperioden in onze grote rivieren. Het programma wordt gesteund door de Europese Commissie en de wetenschapsministers in de grenslanden.

In 1996 start de Intergouvernementele Conferentie (IGC) waarin het Verdrag van Maastricht wordt geëvalueerd en waarin over de verdere vormgeving van de Europese samenwerking en integratie wordt gesproken. Het kabinet heeft in vier notities aan de Tweede Kamer zijn inzet in de IGC geformuleerd. In de tweede helft van 1995 zullen voor onderwijs, cultuur en wetenschappen voorstellen worden ontwikkeld voor de inbreng op deze terreinen in de IGC.

7. VERSTERKING ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN: ÓÓK FINANCIËEL

In de begroting van OCenW is financiële ruimte gecreëerd voor nieuwe beleidsimpulsen. Ook op andere manieren stimuleert het kabinet onderwijs, cultuur en wetenschappen, bijvoorbeeld via fiscale facilitering voor het leerlingwezen. Het kabinet investeert daarmee ook financieel in het ontplooiën van talenten en de bijdrage die onderwijs levert aan de economische groei.

Het kabinet legt financiële prioriteit bij de volgende onderwerpen:

- * versterking van het basisonderwijs;
- * uitbreiding van zorg in de basisschool;
- * het Nederlands als tweede taal aan leerplichtigen;
- * onderwijs in allochtone levende talen;
- * veiligheid op school;
- * inburgering van nieuwkomers;
- * cursussen basiseducatie en voortgezet algemeen volwassenen-onderwijs (vavo);
- * innovatie en uitvoering van de beleidsagenda in het beroepsonderwijs;
- * het leerlingwezen via een substantiële lastenverlichting voor het bedrijfsleven;
- * kwaliteitsverbetering van de lerarenopleidingen;
- * studeerbaarheid hoger onderwijsprogramma's;
- * nieuwe accenten in het cultuurbeleid;
- * de monumentenzorg, waarvoor het kabinet een nader te bepalen bedrag zal uittrekken als de rijksfinanciën dat toelaten.

In paragraaf 7.1 worden de prioriteiten toegelicht.

Paragraaf 7.2 geeft een overzicht van de financiële ontwikkelingen voor de periode 1996–1999. Zo zijn voor 1996 middelen toegevoegd aan de begroting van OCenW voor de instroom van asielzoekers. De tegenvaller door uitstel van de prestatiebeurs vangt het kabinet binnen het totaal van de rijksbegroting op.

In de begroting over 1995 was rekening gehouden met een daling van de uitgaven voor wachtgelden vanaf 1996. Omdat deze daling zich niet voordoet, is deze begrotingspost (ten opzichte van de cijfers uit de vorige begroting) verhoogd. Lichtpunt is dat het aantal personen met een wachtgelduitkering zich lijkt te stabiliseren.

In de paragrafen 7.3 en 7.4 wordt ingegaan op de onderwijsdeelname 1990–2000 en de ontwikkeling van de uitgaven per leerling.

7.1. Beleidsimpulsen 1996–1999

De bedragen die meerjarig beschikbaar zijn voor beleidsimpulsen voor onderwijs, cultuur en wetenschappen zijn weergegeven in tabel 7.1.

Tabel 7 1. Beleidsimpulsen voor onderwijs, cultuur en wetenschappen (f mln)

	1996	1997	1998	1999
Beleidsimpulsen OCenW-begroting 1996, gefinancierd door prioriteitsstelling binnen de OCenW-begroting				
Impuls basisonderwijs	10,0	11,0	11,0	11,0
Onderhandelaarsakkoord wsns *)	–	–	175,0	420,0
Nederlands als tweede taal	–	18,6	30,0	30,0
Onderwijs in allochtone levende talen	–	4,0	10,0	10,0
Beleidsagenda beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	85,0	85,0	85,0	85,0
Versterking volwasseneneducatie	17,0	17,0	17,0	17,0
Vitale lerarenopleidingen	24,0	24,0	24,0	24,0
Studeerbaarheidsfonds ho	–	–	100,0	382,0
Totaal	136,0	159,6	452,0	979,0
Beleidsimpulsen OCenW-begroting 1996, gefinancierd uit intensiveringsgelden in regeerakkoord				
Veiligheid op school	9,0	23,0	30,0	38,0
Inburgering van nieuwkomers	25,7	52,1	51,2	46,5
Versterking van het beroepsonderwijs **)	5,0	5,0	5,0	5,0
Cultuurbeleid **)	15,0	15,0	15,0	15,0
Totaal	54,7	95,1	101,2	104,5
Financiële impulsen voor onderwijs, cultuur en wetenschappen op andere hoofdstukken van de rijksbegroting				
Jeugdketen	13,0	33,0	43,0	55,0
Versterking economische infrastructuur **)	15,0	15,0	15,0	15,0
Fiscale facilitering leerlingwezen/aio's	400,0	400,0	400,0	400,0
Terugdraaien ombuigingen op cultuur	35,0	35,0	35,0	35,0
Monumentenzorg	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

*) Indicatieve bedragen

**) Het betreft hier de tranches die beschikbaar komen in 1996. Tezamen met de middelen die in 1995 beschikbaar kwamen en de middelen die in 1997 en 1998 beschikbaar komen zal er vanaf 1999 structureel f 15 miljoen extra te besteden zijn voor beroepsonderwijs en f 60 miljoen voor cultuurbeleid. Voor de versterking van de economische infrastructuur gaat het om f 170 miljoen structureel vanaf 1999.

Impuls voor het basisonderwijs

Het basisonderwijs ontvangt de komende jaren een gerichte impuls om de belangrijkste knelpunten aan te pakken, zoals het taalonderwijs, het onderwijs in de onderbouw en de wijze waarop wordt omgegaan met verschillen tussen leerlingen. Voor tijdelijke projectmaatregelen is in 1996 f 10 miljoen beschikbaar en in de periode 1997–1999 jaarlijks f 11 miljoen. Deze projectmaatregelen zijn bijvoorbeeld het expertisecentrum Nederlands en het procesmanagement, dat deze en andere innovaties gaat aansturen. Structureel worden aan de basisscholen middelen beschikbaar gesteld uit de opbrengsten van «toerusting en bereikbaarheid». Dit geld wordt grotendeels besteed aan de versterking van het wsns-beleid.

Onderhandelaarsakkoord wsns

In het onderhandelaarsakkoord wsns van juni dit jaar is afgesproken dat vanaf 1 augustus 1998 een nieuwe impuls zal worden gegeven aan het «weer samen naar school»-beleid. Voor dit beleid komt, door herschikking van middelen, vanaf 1998 ongeveer f 420 miljoen beschikbaar. Dit indicatieve bedrag is opgebouwd uit drie componenten:

- * de meeruitgaven voor leerlingen op speciale scholen voor lom, mlk en iobk ten opzichte van leerlingen op basisscholen (circa f 290 miljoen);
- * het bedrag dat basisscholen nu al ontvangen in het kader van wsns (f 40 miljoen);
- * een deel van de opbrengst uit toerusting en bereikbaarheid, ongeveer f 90 miljoen, die zal worden ingezet voor wsns.

Door een wijziging van de bekostigingssystematiek zullen de speciale scholen voor lom, mlk en iobk in de structurele situatie f 150 miljoen en de basisscholen f 270 miljoen ontvangen voor het opvangen van leerlingen die extra zorg nodig hebben. Er wordt dus f 140 miljoen overgeheveld van het speciaal onderwijs naar het basisonderwijs. De schoolbesturen in de samenwerkingsverbanden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de besteding van deze middelen.

NT2 voor leerplichtige leerlingen

Structureel wordt vanaf 1 augustus 1997 een bedrag van f 30 miljoen per jaar toegevoegd aan de huidige middelen voor Nederlands als tweede taal en de eerste opvang van culturele minderheden in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Dit totaal wordt, samen met het geld voor onderwijsvoorrangsgebieden, per 1 augustus 1997 als brede doeluitkering aan de gemeenten toegekend.

Het extra geld komt beschikbaar uit de opbrengst van de aanscherping van de criteria voor het gewicht 1,25 in de gewichtenregeling.

Onderwijs in de allochtone levende talen (oalt)

In de begroting wordt vanaf 1 augustus 1997 een bedrag van structureel f 10 miljoen toegevoegd aan het budget voor onderwijs in de allochtone levende talen. Dit bedrag wordt als specifieke uitkering aan de gemeenten toegekend. Ook dit komt beschikbaar uit de opbrengst van de aanscherping van de criteria voor het gewicht 1,25 in de gewichtenregeling.

Beleidsagenda beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Het kabinet heeft met het uitbrengen van de beleidsagenda educatie en beroepsonderwijs voor de periode 1995–1999 een beleidsmatige en financiële impuls gegeven aan de implementatie van de nieuwe wetgeving. Voor vijf beleidstrajecten wordt f 85 miljoen ingezet voor nieuwe projecten.

Versterking volwasseneneducatie

In navolging van het advies van de commissie Ter Veld komt er f 17 miljoen extra beschikbaar voor cursussen basiseducatie. Hiermee kan worden voorkomen dat allochtonen die al enige tijd in Nederland verblijven, en Nederlanders met alleen lagere school, op de wachtlijst van deze instellingen belanden.

Vitale lerarenopleidingen

Voor gezamenlijke leerplanontwikkeling, het opstellen van een gezamenlijk curriculum, samenwerking tussen soortgelijke lerarenopleidingen en versterking van personeelsbeleid komt, naast de bedragen uit het studeerbaarheidsfonds, structureel f 24 miljoen beschikbaar uit de bestaande gelden voor kwaliteitsverbetering van het leraarschap en de «pabo-up».

Studeerbaarheidsfonds hoger onderwijs

De herziening van het stelsel van hoger onderwijs wordt gefaciliteerd door een fonds waaruit de investering in de verbetering van de studeerbaarheid van de onderwijsprogramma's wordt bekostigd.

Veiligheid op school

Om de veiligheid op school te bevorderen worden activiteiten gestart om de sociale binding op scholen te versterken, voortijdig schoolverlaten tegen te gaan en arbeidsmarktgerichte leerwegen te ontwikkelen. gemeenten zullen actieprogramma's hiervoor opstellen.

De beschikbare gelden uit de prioriteiten van het regeerakkoord (f 9 miljoen in 1996 oplopend tot f 38 miljoen in 1999) zijn om technische redenen verdeeld over de scholen in respectievelijk het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. De besteding kan afwijken van deze a priori verdeling.

Inburgering van nieuwkomers

Onderwijs draagt bij aan de inburgering, door cursussen Nederlands als tweede taal, maatschappij- en beroepenoriëntatie en beroepsgerichte scholing voor nieuwkomers. Uit de prioriteiten van het regeerakkoord is een bedrag van f 25,7 miljoen in 1996 oplopend tot f 46,5 miljoen in 1999 beschikbaar. Daarnaast is er voor de inburgeringstrajecten geld beschikbaar uit de aanvullende post van de Miljoenennota voor asielzoekers, oplopend tot f 27,1 miljoen in 1998 (zie toelichting op tabel 7.2). Ook wordt binnen de onderwijsinstellingen voor hetzelfde doel geld vrijgemaakt uit de reguliere middelen (f 47 miljoen structureel).

Versterking van het beroepsonderwijs

De begroting van OCenW is met een bedrag van f 5 miljoen structureel verhoogd voor de versterking van het beroepsonderwijs. Dit bedrag is de eerste tranche van de totale bijdrage die de kabinet voor het beroepsonderwijs heeft uitgetrokken, in het kader van de versterking van de economische infrastructuur (zie hierna). De resterende tranches (f 5 miljoen structureel vanaf 1998 en nog eens f 5 miljoen structureel vanaf 1999) leiden samen met de verhoging in deze begroting tot een structurele bijdrage van f 15 miljoen.

Cultuurbeleid

In het kader van de cultuurnota 1997–2000 zal structureel f 60 miljoen extra worden uitgetrokken, waarvan f 15 miljoen in de begroting 1995 beschikbaar kwam en nog eens f 15 miljoen in deze begroting. De overige f 30 miljoen structureel staat op de aanvullende post in de Miljoenennota.

Jeugdketen

Op basis van het rapport van de commissie Montfrans is door de ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een gemeenschappelijke strategie ontwikkeld voor het aanpakken van de jeugdcriminaliteit (Nota Veiligheidsbeleid 1995–1998). De overheid stelt de gemeenten extra geld ter beschikking voor de uitvoering van actieprogramma's, gericht op de kwetsbare schakels in de keten thuissituatie – school – arbeidsmarkt – jeugdbescherming – politie – justitie. Op de begroting van Binnenlandse Zaken en Justitie is een bedrag beschikbaar van f 15 miljoen in 1996

oplopend tot f 55 miljoen in 1999. Het aandeel van OCenW wordt ingezet voor de veiligheid op school (zie hiervoor).

Versterking economische infrastructuur

In het regeerakkoord is geld gereserveerd voor versterking van de economische infrastructuur. Het kabinet heeft daarbij een aantal prioriteiten aangegeven («Kennis in Beweging», juni 1995), zoals de elektronische snelweg (zie paragraaf 2.5), technologische topinstituten, het programma economie, ecologie en technologie en versterking van het beroepsonderwijs.

Naast een bedrag oplopend tot f 15 miljoen voor versterking van beroepsonderwijs, is in principe f 20 miljoen oplopend tot f 170 miljoen beschikbaar voor de andere projecten.

Fiscale facilitering voor leerlingwezen en aio's

De werkgevers krijgen f 4500 vermindering van loonheffing voor elke erkende leerovereenkomst die zij afsluiten. Dit maakt het voor hen aantrekkelijk leerarbeidsplaatsen aan te bieden voor leerlingen in het leerlingwezen.

De fiscale facilitering is ook van toepassing op assistenten in opleiding en onderzoekers in opleiding aan een universiteit of bij TNO, die door een onderneming worden betaald op grond van een overeenkomst.

Terugdraaien ombuigingen op cultuur

De aanvankelijk voorgenomen ombuiging op cultuur uit het regeerakkoord (ruim f 50 miljoen) zal ongedaan worden gemaakt door het terugsluizen van ongeveer de helft van het voordeel van de btw-verlaging op culturele prestaties en sport en door extra opbrengst uit loterijen (onder andere een extra trekking van de Staatsloterij). Wel moet de taakstelling uit het vorige kabinet (ruim f 27 miljoen) nog worden ingevuld.

Monumentenzorg

Het kabinet heeft besloten om, bij een onderuitputting op de rijksbegroting 1995 groter dan nodig om de ijklijn van de rijksbegroting te realiseren, eenmalig een nader te bepalen bedrag beschikbaar te stellen voor de monumentenzorg. Dit bedrag wordt gestort in een fonds voor investeringen in monumentenzorg, dat niet meer zichtbaar is op de begroting. Gemeenten kunnen een beroep doen op dit fonds. Daarnaast kunnen gemeenten, in het kader van het «40 000-banenplan», arbeidsplaatsen creëren in de sector publieke monumentenzorg.

7.2. Financiële ontwikkelingen voor de periode 1996–1999

Naast de beleidsimpuls in onderwijs, cultuur en wetenschappen zijn er nog andere wijzigingen in de OCenW-begroting 1996 en wijzigingen die in de eerste suppletoire wet 1995 zijn verwerkt (arbeidsvoorwaarden, aanpassing van het tijdpad van de bezuinigingen op hoger onderwijs en studiefinanciering, wachtgeld en dergelijke). Tabel 7.2 geeft een overzicht van de verschillen in uitgaven tussen begroting 1996 en 1995, tabel 7.3 van de ontvangsten.

7.2.1. Uitgaven

Uitstel prestatiebeurs

Met het wetsvoorstel prestatiebeurs was de bezuiniging op de studie-financiering vanaf 1996 ingevuld. Nu dit wetsvoorstel door de Eerste Kamer is verworpen, is voorgesteld het wetsvoorstel in aangepaste vorm een jaar later in werking te laten treden. Hierdoor ontstaat een financiële tegenvaller voor 1996 tot 1999, die binnen het totaal van de rijksbegroting wordt opgevangen.

Tabel 7.2. Toelichting op verschillen in uitgaven tussen stand Miljoenennota 1995 en stand Miljoenennota 1996 (f mln)

	1996	1997	1998	1999	2000
Stand Miljoenennota 1996	38 044,0	36 427,4	36 895,5	37 530,5	37 570,4
Stand Miljoenennota 1995 incl. nota's van wijziging ¹	34 949,0	34 969,4	34 912,9	35 421,2	
Totale mutatie	3 095,0	1 458,0	1 982,6	2 109,3	
Doorwerking 1e suppl. wet	1 466,7	1 552,9	2 080,2	2 143,4	
Wijzigingen begroting 1996,	1 628,3	- 94,9	- 97,6	- 34,1	
bestaande uit:					
Generale verschillen					
- Uitstel prestatiebeurs	378,0	- 75,0	305,0	315,0	
Niet-relevante verschillen					
- Studieleningen	- 525,6	6,3	- 359,4	- 290,9	
Overboekingen uit intensiveringsmiddelen regeerakkoord					
- Beleidsimpulsen (zie tabel 7.1)	54,7	95,1	101,2	104,5	
Overboekingen uit de aanvullende posten					
- Asielzoekers: leerplichtigen	124,1				
- Asielzoekers: inburgering nieuwkomers	17,9	20,1	24,6	27,1	
- Aanvulling privatisering ABP	107,4	107,3	107,2	107,2	
Overboekingen van andere departementen en Gemeentefonds					
- Decentralisatie huisvesting	1 641,7	- 110,6	- 111,6	- 111,6	
- Doelfinanciering TNO	47,6	46,5	45,0	43,1	
- Academische ziekenhuizen	- 255,0	- 255,0	- 255,0	- 255,0	
Specifieke mutaties					
- Wachtgeldontwikkelingen	98,0	91,9	78,0	78,0	
- Beleidsimpulsen (zie tabel 7.1)	136,0	159,6	452,0	979,0	
- Beschikbare middelen ²	- 136,0	- 159,6	- 452,0	- 979,0	
- Overige wijzigingen	- 60,5	- 21,5	- 32,6	- 51,5	

¹ De samenvoeging van Cultuur met Onderwijs en Wetenschappen is budgettair verwerkt in de eerste Nota van Wijziging (Tweede Kamer 23 900, VIII, 12). De Tweede Nota van Wijziging (Tweede Kamer 23 900, VIII, 21) bevat wijzigingen, die verband houden met de IBA-taakstelling.

² De herkomst van deze gelden wordt toegelicht onder beschikbaarstelling middelen door prioriteitstelling.

Studieleningen (niet-relevante studiefinanciering)

Het effect van het uitstel van de prestatiebeurs op de studieleningen is tegengesteld aan dat op de beursuitgaven. Tegenover hogere beursuitgaven van f 378 miljoen (zie tabel 7.1) in 1996 staat een lager dan geraamd bedrag aan studieleningen van f 375 miljoen. Daarnaast gaan studenten minder lenen. Het effect daarvan voor 1996 wordt geschat op f 150 miljoen.

Asielzoekers

Door de instroom van asielzoekers stijgt het aantal leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. In het regeerakkoord is hiervoor een bedrag gereserveerd. Voor 1996 wordt een bedrag van f 148 miljoen toegevoegd aan de OCenW-begroting. f 124 miljoen is voor de financiering van de extra leerplichtige leerlingen als gevolg van de instroom van asielzoekers, f 18 miljoen is voor de inburgering van nieuwkomers, als onderdeel van het kabinetsbeleid op dit punt, en f 6 miljoen wordt in 1996 ingezet voor de volwasseneneducatie.

De meerjarige middelen voor asielzoekers staan geparkeerd op de aanvullende post van de Miljoenennota.

Aanvulling privatisering ABP

Door de privatisering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en de operatie Overheids- en Onderwijspersoneel onder Werknemersverzekeringen (OOW) zijn vanuit de aanvullende post op de Miljoenennota 1995 middelen (f 107 miljoen structureel) overgeboekt naar de begroting van OCenW. In verband daarmee was in de eerste supplettoire wet 1995 al een bedrag van ongeveer f 1 miljard (in 2000) overgeboekt.

De financiële verwerking van de privatisering van het ABP leidt tot een aanzienlijke verhoging van de personele artikelen, omdat de bedragen (ook die uit de eerste supplettoire wet) op het centrale begrotingsartikel waren geparkeerd en nu zijn verdeeld over de beleidsterreinen. Dit is in de artikelsgewijze toelichting te zien.

Decentralisatie huisvesting

De decentralisatie van de huisvesting voor scholen in het primair en voortgezet onderwijs is één jaar uitgesteld. Daarom wordt, uitsluitend voor het jaar 1996, het huisvestingsbudget dat al deel uitmaakte van de meerjarenbegroting van het Gemeentefonds, teruggeboekt naar de begroting van OCenW.

Vanaf 1997 worden de kosten voor het onderhoud van de binnenkant van gebouwen en de exploitatievergoeding voor gymnastiek in primair en voortgezet onderwijs (ongeveer f 110 miljoen) overgeboekt naar het Gemeentefonds. Deze uitgaven komen daarmee voor rekening van de gemeenten.

Doelfinanciering TNO

Het financieringsmodel van TNO is gemoderniseerd. In samenhang daarmee zijn de bijdragen aan de doelfinanciering TNO van de departementen van VWS, VROM, SZW, LNV en VenW overgeboekt naar de OCenW-begroting.

Academische Ziekenhuizen

In het rapport «Bepaald Betaalbaar» is geconcludeerd dat OCenW meer bijdraagt aan patiëntgebonden kosten dan op grond van de OCenW-taken verwacht mag worden. In overleg met de Vereniging Academische Ziekenhuizen en VWS is daarom besloten de rijksbijdrage «uit te zuiveren» voor de patiëntgebonden kosten. Daar is een bedrag mee gemoeid van f 255 miljoen.

Wachtgeldontwikkelingen

Per augustus 1995 is het participatiefonds van start gegaan. Hierbij zijn afspraken gemaakt over het benodigde meerjarige budget, zodat het participatiefonds minimaal de voorziene wachtgelduitgaven kan voldoen. Dit heeft geleid tot een bijstelling van f 98 miljoen in 1996 aflopend tot f 78 miljoen structureel.

Beschikbaarstelling middelen door prioriteitenstelling

- * Er komt f 11 miljoen (f 10 mln voor 1996) beschikbaar voor tijdelijke projecten in het kader van de impuls voor het basisonderwijs (onder andere een expertisecentrum Nederlands).
- * Het beleid «toerusting en bereikbaarheid» in het primair onderwijs levert jaarlijks een besparing op de uitgaven op. De opbrengsten worden in tranches aan de begroting toegevoegd. Structureel wordt f 90 miljoen ingezet voor «Weer Samen Naar School», vanaf 1 augustus 1998. Het restant wordt besteed aan de vervanging van ontoereikende taalmethoden.
- * Door een andere bekostigingssystematiek in het primair onderwijs worden de zorgmiddelen beschikbaar voor «Weer Samen Naar School» (naar schatting f 330 miljoen) op een andere wijze verdeeld over scholen voor speciaal onderwijs en basisscholen.
- * De aanscherping van de criteria voor het gewicht 1,25 in de gewichtenregeling genereert eveneens een opbrengst, die in tranches worden toegevoegd aan de begroting. Structureel zal naar verwachting f 40 miljoen beschikbaar komen voor onderwijs in Nederlands als tweede taal en onderwijs in de allochtone levende talen.
- * Binnen de OCenW-begroting en binnen de aanvullende post op de Miljoenennota wordt f 17 miljoen vrijgemaakt voor versterking van de volwasseneducatie.
- * Door het aflopen van bestaande projecten komt f 85 miljoen beschikbaar komen voor nieuwe activiteiten in het kader van de beleidsagenda educatie en beroepsonderwijs.
- * f 24 miljoen wordt vrijgemaakt uit de beschikbare middelen voor kwaliteitsverbetering leraren en de extra faciliteiten voor de pabo («pabo-up») voor verbetering van de lerarenopleidingen.
- * In het kader van de ombuigingen, krachtens het regeerakkoord, op het hoger onderwijs en de studiefinanciering, is bij de eerste suppletore begroting 1995 in totaal f 500 miljoen beschikbaar gekomen voor de verbetering van de kwaliteit en studeerbaarheid van het hoger onderwijs.

Overige uitgavenwijzigingen

Naast de hierboven genoemde wijziging resteert per saldo nog een uitgavendaling die bestaat uit een aantal mee- en tegenvallers en interdepartementale overboekingen, waarvoor verwezen wordt naar de artikelsgewijze toelichting. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- * Onder het formatie budget systeem (fbs) bestaat de mogelijkheid om formatie-eenheden te verzilveren. Hiervan is een groter gebruik gemaakt dan verwacht. Aangezien het verzilveringsstarief lager ligt dan het gemiddelde personele tarief, heeft dit een meevaller opgeleverd van f 24 miljoen.
- * Door minder aanvragen bij de huisvesting voor het primair en voortgezet onderwijs en door vertraging in de realisatie van voorzieningen komt in 1996 een bedrag van bijna f 24 miljoen ter beschikking.

7.2.2. Ontvangsten

De ontvangsten nemen ten opzichte van de eerste suppletoire begroting 1995 af met f 96 miljoen. In latere jaren is er een geringere daling.

Tabel 7.3 Toelichting op verschillen in ontvangsten tussen stand Miljoenennota 1995 en stand Miljoenennota 1996 (f mln)

	1996	1997	1998	1999	2000
Stand Miljoenennota 1996	3 686,0	3 175,6	3 224,7	3 185,1	3 166,9
Stand Miljoenennota 1995 incl. nota's van wijziging	3 528,9	3 192,8	3 266,3	3 229,6	
Totale mutatie	157,1	- 17,2	- 41,6	- 44,5	
Doorwerking 1e suppletoire wet	253,4	2,7	2,4	1,9	
Wijzigingen begroting 1996	- 96,3	- 19,9	- 44,0	- 46,4	
Waarvan:					
Doelfinanciering TNO	- 51,6	- 51,6	- 50,9	- 50,4	
Relevante SF-ontvangsten	37,7	68,8	75,1	46,0	
Niet-relevante SF-ontvangsten	- 52,7	- 41,9	- 40,1	- 34,3	
Lesgelden	19,1	18,7	9,0	14,9	
Overdracht sportvelden	- 35,0				
Overig	- 13,8	- 13,9	- 37,1	- 22,6	

Doelfinanciering TNO

Door de overboeking van de TNO-doelfinanciering van vijf departementen vervallen de tot nu toe als ontvangsten geraamde bijdragen van deze departementen.

Niet-relevante ontvangsten studiefinanciering

Omdat de aflossingen van kortlopende schulden worden geïntegreerd met de aflossingen van langlopende schulden, komen er op korte termijn minder niet-relevante ontvangsten binnen.

Relevante ontvangsten studiefinanciering

Er wordt rekening gehouden met een minder sterke daling van de termijnaflossingen op renteloze voorschotten en met hogere afdrachten uit het deurwaarderstraject, dat wil zeggen van de moeilijk inbare schulden.

Lesgelden

De stijging van de leerlingenaantallen in het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie in de periode 1996–1999 leidt tot hogere lesgeldontvangsten.

Overdracht sportvelden

Door de intrekking van het voorstel Tijdelijke wet vergoeding waarde sportterreinen, wordt de eerder geraamde opbrengst in 1996 niet gerealiseerd.

Overige

De post omvat onder meer een bijstelling van ontvangsten als gevolg van lagere raming van de afrekeningen van voorschotten uit voorgaande jaren.

7.2.3. Verdeling van eerdere taakstellingen over beleidsterreinen

In deze begroting zijn de taakstellingen die geparkeerd waren bij de centraal beheerde middelen, verdeeld over de beleidsterreinen.

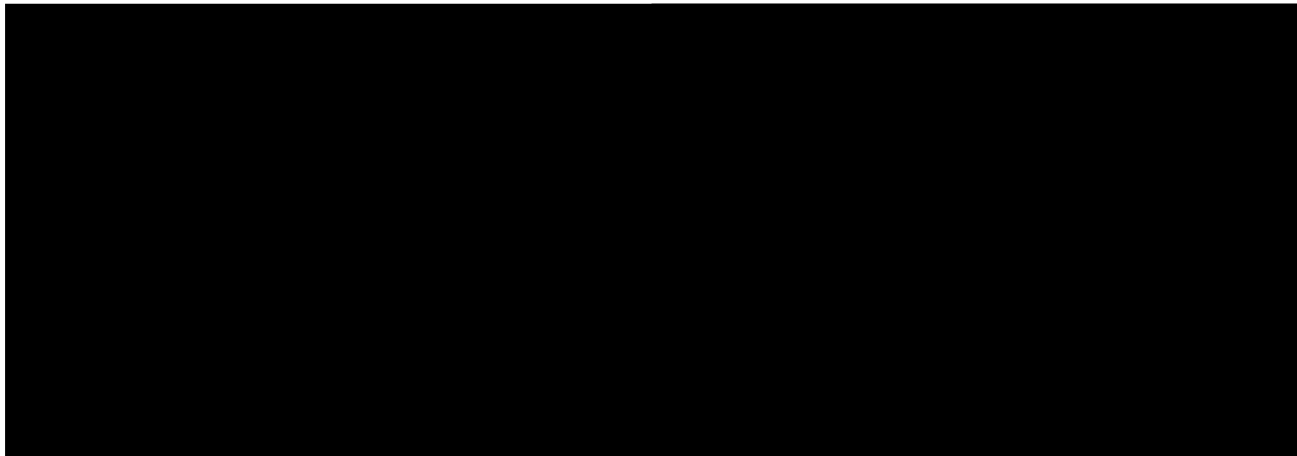
- * De in de tweede Nota van Wijziging op de begroting 1995 verwerkte uitgavenbeperking, door aanscherping van de referentie-eisen in het Besluit Werkloosheid Onderwijs- en Onderzoekpersoneel (bwoo), is nu over de beleidsterreinen verdeeld.
- * De korting op de subsidies vanaf 1996, die al in mindering was gebracht op de begroting 1995, is nu ingevuld op de beleidsterreinen. Bij die invulling zijn de primaire processen zoveel mogelijk ontzien. Ingrepen zijn gepleegd bij:
  - intermediaire organisaties (f 14 miljoen: besturenorganisaties voortgezet onderwijs, vermindering externe deskundigheid in het veld van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, platform informatietechnologie, adviesstructuur en nationale coördinatie onderzoek en wetenschapsbeleid);
  - internationalisering (f 10,6 miljoen: in voortgezet, hoger beroeps wetenschappelijk onderwijs en bij het budget voor internationale faciliteiten);
  - instituten en projecten (f 20,4 miljoen: Academie voor Internationaal Recht, Von Karmann-instituut, bibliotheekwezen en informatieverzorging, projecten in het primair en voortgezet onderwijs, vernieuwingsprojecten in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs en ontwikkelings-geneeskunde).
- * De ombuiging uit het regeerakkoord op de uitgaven van het departement wordt ingevuld via maatregelen ter verbetering van de efficiency en via taakvermindering. In 1998 zal dit leiden tot een besparing van f 45 miljoen.

7.3. Onderwijsdeelname 1990 – 2000

Hier wordt het beeld geschetst van de onderwijsdeelname van het recente verleden en voor de komende jaren. Dit beeld wijkt als totaal nauwelijks af van dat van vorig jaar. De financiële vertaling van de deelname-ontwikkeling in de begrotings-cijfers heeft dus al plaatsgevonden.

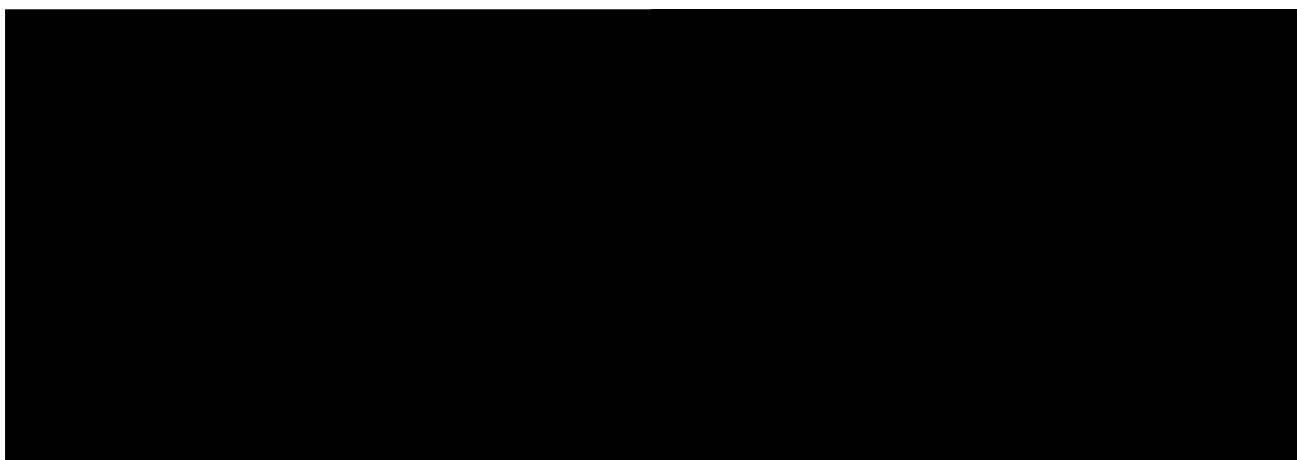
Het totaal aantal leerlingen en studenten neemt in de periode 1996 tot 1999 toe. De groei in het primair onderwijs (zie grafiek 7.1) is het gevolg van de toename van het aantal geboorten in de afgelopen jaren en de toegenomen instroom van asielgerechtigden. In het voortgezet onderwijs

(grafiek 7.2) en het wetenschappelijk onderwijs (grafiek 7.5) is er de eerstkomende jaren sprake van een daling als gevolg van een kleiner aantal geboorten in de periode 1972 tot 1985. Deze geboortedaling wordt in het middelbaar beroepsonderwijs en hoger beroepsonderwijs vrijwel gecompenseerd door een hogere onderwijsdeelname (grafieken 7.3 en 7.4). De effecten van het Ontwerp-HOOP 1996 zijn niet in deze grafieken verwerkt.

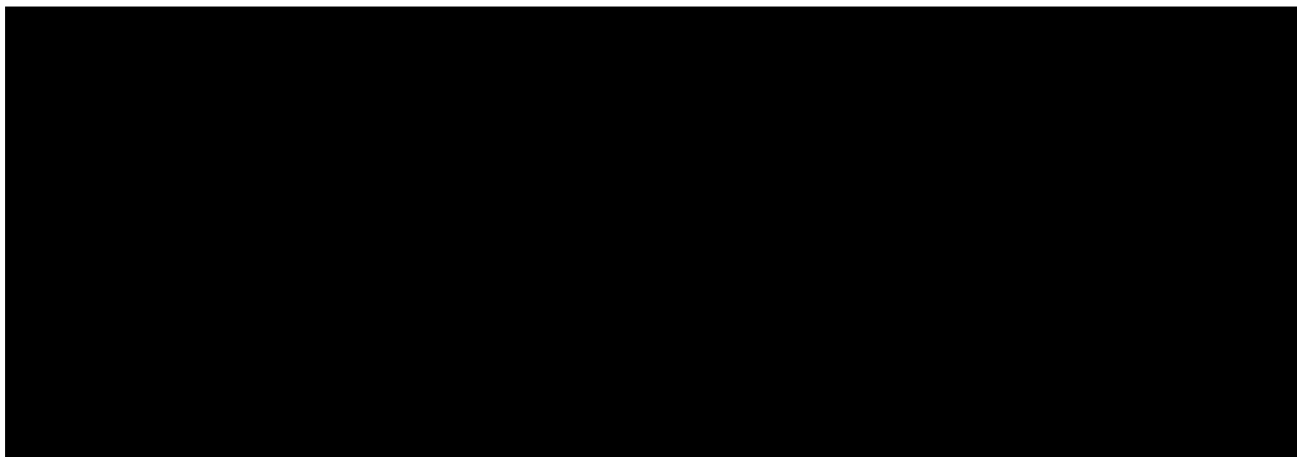
Grafiek 7.1 Aantal leerlingen primair onderwijs

Grafiek 7.2 Aantal leerlingen voortgezet onderwijs

**Grafiek 7.3 Aantal leerlingen (kort) middelbaar beroepson-
derwijs**

Grafiek 7.4 Aantal studenten hoger beroepsonderwijs

Grafiek 7.5 Aantal studenten wetenschappelijk onderwijs

7.4. Ontwikkeling van de uitgaven per leerling

In grafiek 7.6 zijn de bedragen voor de jaren 1994, 1996, 1998 en 2000 gepresenteerd die het Ministerie van OCenW gemiddeld per leerling voor onderwijs uitgeeft; hiervan zijn de ontvangsten afgetrokken. De gepresenteerde uitgaven voor het wetenschappelijk onderwijs zijn exclusief de uitgaven voor onderzoek. De uitgaven aan studiefinanciering en tegemoetkoming studiekosten (sf/ts(d)) betreffen alleen de giften, dus niet de rentedragende leningen. Er is geen rekening gehouden met de beleidsvoornemens uit het Ontwerp-Hoop 1996.

Een leerling in het primair onderwijs is het goedkoopst. De uitgaven per leerling blijven redelijk stabiel. De uitgaven per leerling voor het voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs licht. De uitgaven voor het hoger beroepsonderwijs dalen.

De uitgaven per leerling en per student voor studiefinanciering vertonen een dalende tendens.

In grafiek 7.7 worden de overheidsuitgaven per leerling vergeleken met de gemiddelde uitgaven per leerling in de OESO-landen. De uitgaven per leerling liggen in Nederland onder het OESO-gemiddelde, de uitgaven per student zijn gelijk aan het OESO gemiddelde. In de grafiek 7.7 zijn de uitgaven voor universitair onderzoek meegeteld bij de uitgaven voor het hoger onderwijs.

Grafiek 7.6 Rijksuitgaven per leerling, 1994, 1996, 1998 en 2000

Grafiek 7.7 Uitgaven per leerling – internationaal, 1992

In 1997 worden de huisvestingsuitgaven voor po en vo gedecentraliseerd naar het Gemeentefonds. Voor de vergelijkbaarheid zijn deze uitgaven wel gepresenteerd.

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, Education at a glance, derde editie, Parijs, 1995.

WETSARTIKELN 1 EN 2

UITGAVEN/VERPLICHTINGEN EN ONTVANGSTEN

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Algemeen

Inleiding

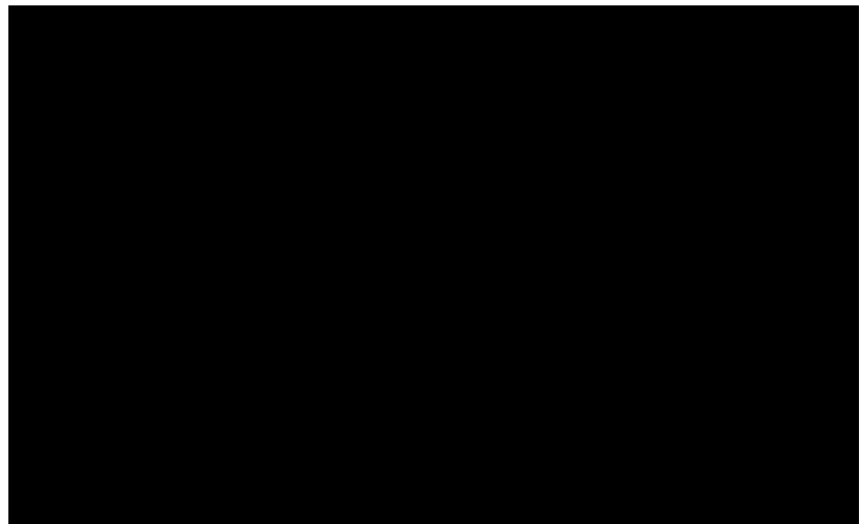
In dit algemene gedeelte wordt de indeling van de begroting toegelicht, gevolgd door enige technische opmerkingen over de volume en prestatiegegevens. Tenslotte worden de financiële thema's, financiële monitoring en beleidsevaluatie en verzelfstandigingsoperaties behandeld.

Indeling van de begroting

In het algemene deel van de Memorie van Toelichting, het hoogste aggregatieniveau van deze begroting, is gekozen voor een beleidsterreindoorsnijdende presentatie van de nieuwe beleidsvoornemens.

Hierna wordt de begroting eerst per beleidsterrein nader gespecificeerd, daarna volgt een toelichting op het laagste aggregatieniveau, nl. het artikel.

Het aandeel van elk van de 11 beleidsterreinen in de totale uitgaven wordt weergegeven in het volgende diagram.

Ter inleiding op ieder beleidsterrein wordt dit diagram in aangepaste vorm, ter plaatsbepaling binnen het totaal van de begroting, nogmaals getoond.

In de toelichting op de artikelen wordt bij de inleiding op het eerste artikel van ieder beleidsterrein tevens een diagram gepresenteerd dat het aandeel van elk artikel binnen dat terrein weergeeft. De ontvangstenartikelen zijn hierbij inbegrepen. Globaal gezien kunnen 5 belangrijke soorten ontvangsten worden onderscheiden, die als volgt tot het totale ontvangstenbedrag van OCenW leiden.

Toelichting beleidsterreinen

De toelichting op de beleidsterreinen, het middelste aggregatieniveau, bestaat per beleidsterrein steeds uit de volgende vier onderdelen:

- een plaatsbepaling (inclusief een diagram) van het beleidsterrein en waar van toepassing de basiswetgeving;
- een samenvatting van lopende en nieuwe activiteiten; in een aantal gevallen is de vorm die van een beleidsagenda, dat wil zeggen dat de verschillende fases van ontwikkeling en uitvoering van beleid in tabelvorm zijn aangegeven;
- een toelichting op de in totaal ingeruimde financiële middelen in meerjarig perspectief; in navolging van de Miljoenennota wordt dit aangeduid met horizontale toelichting. De meerjarige ontwikkeling wordt onderbouwd aan de hand van volume- en prestatiegegevens;
- een overzicht van overige kengetallen; om de begroting leesbaar en beknopt te houden wordt niet elk van de 48 begrotingsartikelen afzonderlijk met volume- en prestatiegegevens toegelicht, maar is gekozen voor een presentatie van deze gegevens op het beleidsterreinniveau.

Toelichting artikelen

De toelichting op het artikel, het laagste aggregatieniveau, richt zich op:
- de vermelding van de specifieke wet- en regelgeving die van toepassing is;

- de begrotingswijzigingen; alleen in de gevallen waarin het verplichtingenbedrag een ander verloop over de jaren heeft dan het kasbedrag wordt de relatie tussen beide grootheden gelegd via een kasverplichtingenmatrix; dit betreft meestal alleen het overige-uitgavenartikel bij elk beleidsterrein;
- een eventuele uitsplitsing naar artikel-onderdelen. Na de toelichting op de uitgavenartikelen van een beleidsterrein volgt direct de toelichting op de bij dat beleidsterrein horende ontvangstartikelen. Ieder eerste uitgavenartikel van een beleidsterrein wordt ingeleid met een diagram, waarin het aandeel van elk van de artikelen op dat terrein wordt getoond.

Volume- en prestatiegegevens

In de begrotingen wordt jaarlijks bekeken hoeveel van de uitgaven toegelicht is met volume- en prestatiegegevens. Voor OCenW is het gecorrigeerde toelichtingspercentage in deze begroting 88,4 procent. De 11,6 procent niet toegelichte uitgaven bestaan uit uitgaven die vanwege de aard niet zijn toe te lichten (9,6 procent: artikel 23.01, beleidsterrein 26 en artikelen 27.01 t/m 27.04) en uitgaven die in deze begroting (nog) niet worden onderbouwd (2 procent: beleidsterrein 17 en de artikelen 22.03 en 04, 23.04 en 27.06 en 07). Artikel 23.01 is in de begroting niet toegelicht, omdat het gedeeltelijke lumpsumbekostiging betreft zonder relatie met in- of output. Dit artikel wordt in het financieel jaarverslag wel inzichtelijk gemaakt met enkele indicatoren. Beleidsterrein 26 is niet zinvol toe te lichten omdat daar voornamelijk posten staan die nog nader te verdelen zijn. De artikelen 27.01 t/m 27.04 betreffen subsidies die voor een deel afhankelijk zijn van het aantal aanvragen en de kwaliteit daarvan. Deze aanvragen komen van een groot en wisselend aantal instellingen en personen. In de begroting 1997 zal worden uitgezocht in hoeverre de uitgaven op deze artikelen vooraf zinvol geraamd kunnen worden. Het streven is om in begroting 1997 ook beleidsterrein 17 inzichtelijk te maken met volume- en prestatiegegevens.

1996	Bedrag (x f 1 mln)	Percentage van totaal	Percentage van toe te lichten
Totaal	38.044	100,0%	
Toe te lichten	34.406	90,4%	100,0%
waarvan toegelicht	33.638	88,4%	97,8%
Niet toe te lichten	3.638	9,6%	

Voor technische definities en opbouw van kengetallen wordt verwezen naar het zakboekje «Financiële Kerncijfers OCenW». Voor kengetallen waarvan alleen realisatiecijfers beschikbaar zijn, wordt verwezen naar het Financieel Jaarverslag.

Verklaring van de gehanteerde tekens:

- . niet van toepassing
- ( ) het getal wordt om logische redenen niet opgeteld in het totaal
- 1996 kalenderjaar 1996
- 1995/1996 schooljaar of collegejaar over 1995 en 1996

Om snel te kunnen overzien of opgenomen bedragen uitgaven betreffen dan wel ontvangsten zijn in de volume- en prestatiegegevens alle ontvangsten van een minteken voorzien.

Loon en prijsniveau:

In de volume- en prestatiegegevens zijn de uitgaven voor 1994 gebaseerd op de rekening 1994. Voor het lopende jaar 1995 en latere jaren zijn zowel de personele als de materiële uitgaven berekend op het gemiddelde niveau over 1995. De personele uitgaven bevatten ook de incidentele-loonsomcomponent. Voor de meeste andere departementen staat dit incidenteel niet op de artikelen maar op de Aanvullende post van de Miljoenennota.

Financiële thema's

Zowel op de terreinen onderwijs, cultuur en wetenschappen, als binnen het departement zelf doen zich ontwikkelingen voor in de richting van meer autonomie voor de instellingen en een grotere afstand tot het bestuursdepartement. Dit heeft gevolgen voor het toezicht op deze instellingen via monitoring en evaluatie. Hierna volgen kort de recente ontwikkelingen en voornemens op dit punt.

Financiële monitoring en beleidsevaluatie

Beleidsevaluatie krijgt binnen het departement een nieuwe impuls door bij nieuw beleid nadrukkelijker dan voorheen gebruik te maken van resultaten van beleidsevaluatie en door meer doelmatigheidsonderzoek en monitoring. Naarmate instellingen meer op «lump-sum» basis worden gefinancierd, stuurt de overheid de instellingen meer en meer op de doelmatigheid en de uitkomsten van het beleid. Het beoordelen van de kwaliteit van die uitkomsten is een taak van de Inspectie en de visitatie-commissies. Het departement gebruikt de bevindingen als input voor het beleid.

Het toetsen van de effectiviteit en doelmatigheid is een taak voor het departement zelf, waarbij ook de financiële positie van instellingen van belang is. Monitoring van de ontwikkelingen, waarbij gebruik wordt gemaakt van kengetallen, geeft een indicatie voor de doelmatigheid en de financiële positie.

De informatie die hieruit voortkomt vormt een basis voor evaluatie van het gevoerde beleid, een aantal jaren nadat het beleid is ingevoerd.

Verzelfstandigingsoperaties

Naast de vergroting van de autonomie van instellingen in het veld, heeft OCenW – voor onderdelen van haar eigen organisatie – een aantal verzelfstandigingsprocessen in gang gezet of afgerond, die gevolgen hebben voor de bestuurlijke en financiële relatie met deze instellingen.

Met het instellen van de agentschapstatus voor Cfl en RAD zijn bij OCenW de volgende vormen van verzelfstandiging te onderscheiden; interne verzelfstandiging (contractmanagement bij de inspectie van het onderwijs; agentschappen Cfl en RAD), externe verzelfstandiging (zelfstandig bestuursorgaan: IB-groep) en privatisering (CASO). De organisaties die intern verzelfstandigd zijn blijven deel uitmaken van het ministerie. De IB-groep en CASO kennen een eigen rechtspersoonlijkheid. Voor de beide agentschappen en de IB-groep blijft de minister eindverantwoordelijk.

De Centrale Financiën Instellingen (Cfl) krijgt per 1 januari 1996 de status van agentschap. Deze uitvoeringsorganisatie wordt daarmee verantwoordelijk voor de rechtmatige en doelmatige toekenning van financiële middelen aan de instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging.

In 1996 gaat eveneens de Rijksarchiefdienst als agentschap van start. Door de eigen verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering wordt de kwaliteit van de uitvoering van regelingen verbeterd en worden de exploitatiekosten beheerst. De verantwoording van de agentschappen vindt plaats door jaarrekeningen waarin rekening en verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde financieel beheer met betrekking tot de apparaatskosten. De programmakosten staan buiten de verzelfstandiging.

1. Algemeen

Op dit beleidsterrein worden de personele en materiële uitgaven geraamd van het departement met beleids- en ondersteunende directies, de Inspectie van het Onderwijs, de uitvoerende organisaties (Cfi en IB-Groep) en de Onderwijsraad.

2. Beleid

Het departementale organisatiebeleid is gericht op volledige integratie van het bij regeerakkoord samengevoegde voormalige Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en het Directoraat-Generaal voor Culturele Zaken. Onderdeel van dit integratieproces is het streven naar gemeenschappelijke huisvesting. Medewerkers van de centrale directies van het voormalige Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur die werkzaamheden verrichten voor het Directoraat-Generaal Culturele Zaken zijn direct in Zoetermeer gehuisvest, de medewerkers van de cultuurdirecties volgen zodra hiervoor huisvestingsruimte aanwezig is. Als gevolg van de komende departementale personeelsreductie zal dit naar verwachting in 1997 het geval zijn.

De taakstellingen in het regeerakkoord ter vermindering van de apparaatsuitgaven van de Rijksoverheid, voor OCenW oplopend tot f 45 miljoen in 1998, leiden tot een versnelling van het veranderingsproces dat bij de reorganisatie van 1991/1992 in gang was gezet.

Voor de invulling van deze taakstellingen is allereerst nagegaan welke bezuinigingen mogelijk zijn langs de lijnen die het regeerakkoord noemt, te weten 32-uurs banen, aanscherping aankoopbeleid en vermindering externe dienstverlening. Langs deze lijnen was, inclusief het aanspreken van de centrale reservering voor projecten, slechts een gedeeltelijke invulling van de taakstellingen mogelijk. Vervolgens is gekeken welke mogelijkheden bestonden voor bezuinigingen zonder afstoting van taken en daarna is nagegaan welke taken verminderd, afgestoten of opgeheven konden worden. Hierbij is aangesloten bij ontwikkelingen in bestuur en maatschappij, met name de ontwikkeling naar deregulering en decentralisatie van taken en bevoegdheden en een verzakelijking van de relaties met uitvoerende organisaties.

Het werk van OCenW verandert de komende jaren en hierdoor veranderen eveneens de eisen die het werk stelt aan de medewerkers. Bepaalde deskundigheden moeten worden versterkt, andere deskundigheden zijn minder nodig. Voor versterking worden 40 formatieplaatsen gecreëerd, door taakvermindering kunnen op termijn 160 plaatsen vervallen. Netto blijft de vermindering van het aantal arbeidsplaatsen beperkt tot circa 120 plaatsen. Voor kwaliteitsverbetering en verjonging van de organisatie wordt er naar gestreefd per jaar zo'n 30 personen te laten instromen op plaatsen die vrij komen door vrijwillige mobiliteit.

Uitgangspunt is gedwongen ontslag zoveel mogelijk te voorkomen. Bijscholing, omscholing en actieve arbeidsbemiddeling moeten dit bewerkstelligen. Hiertoe is een transferpunt ingericht waarin diverse activiteiten, faciliteiten en tijdelijke bevoegdheden, ook financieel, zijn geconcentreerd om een snelle en effectieve personele aanpak mogelijk te maken. Binnen deze aanpak wordt waar mogelijk rekening gehouden met de evenredige vertegenwoordiging van bepaalde doelgroepen.

Agentschap Cfi

Per 1 januari 1996 zal in het kader van de interne verzelfstandiging aan de uitvoeringsorganisatie Centrale Financiën Instellingen (Cfi) de agentschapstatus verleend worden. Ook de Rijksarchief dienst (RAD), begroot op artikel 27.03 cultuurbeheer, zal deze status verleend worden. In de artikelsgewijze toelichting, op wetsartikel 3 van deze begroting, wordt nader ingegaan op de gevolgen van deze interne verzelfstandigingen.

3. Horizontale toelichting

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
17.05 post-actieven	14,8	12,6	12,4	12,3	12,4	12,3	12,3
17.06 ministerie	266,3	340,7	310,0	302,4	298,2	301,7	303,1
17.07 IB-groep	175,7	167,0	155,9	150,0	149,3	149,7	150,1
17.08 inspectie	61,4	62,8	61,8	62,0	62,3	62,4	62,7
17.09 adviesraden	5,5	5,3	4,9	4,6	4,5	4,5	4,5
totaal	523,7	588,4	545,1	531,4	526,6	530,5	532,8

De verhoging van de uitgaven 1995 ten opzichte van de uitgaven 1994 heeft betrekking op de overkomst van het DG Culturele Zaken van WVC naar OenW, waardoor het Ministerie van OCenW werd gevormd.

De taakstellingen van het regeerakkoord veroorzaken een substantiële daling van het budget vanaf 1995.

De lichte oploep vanaf 1998 is het gevolg van de effecten van de ABP-privatisering zoals deze in de begroting zijn verwerkt.

- In bijlage 1 «Overzichten inzake personeelsgegevens» wordt een overzicht gegeven van de personeelsterkte naar onderdelen van het departement, inclusief een beeld van de bemensing en de taken. De formatiereductie als gevolg van de taakstelling van het regeerakkoord is nog niet in de bijlage verwerkt.
- In de automatiseringsbijlage (bijlage 2) worden de lopende beleidsuitgangspunten geschetst op het gebied van de informatievoorziening van de onderdelen van het departement, inclusief een kwantitatieve benadering in termen van uitgaven gesplitst naar informatiesystemen, eindstations en personeelsuitgaven.

De bijlagen 1 en 2 maken onderdeel uit van de bijlagen bij deze begroting die achter in de begroting zijn opgenomen.

1. Algemeen

Tot het beleidsterrein primair onderwijs behoren de uitgaven voor scholen voor het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs en de schoolbegeleidingsdiensten. De wettelijke regelingen hiervoor zijn neergelegd in respectievelijk de Wet op het basisonderwijs, de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs en de Wet op de onderwijsverzorging.

2. Beleid

In hoofdstuk 4 van de Memorie van Toelichting is vanuit een bestuurlijke invalshoek het algemene beleidskader voor het primair onderwijs geschetst. Vanuit een inhoudelijke invalshoek kunnen in het beleid voor het primair onderwijs vijf speerpunten worden onderscheiden:

1. de kwaliteit van het onderwijs
2. kwetsbare groepen
3. de bestuurlijke organisatie
4. lerarenbeleid
5. het speciaal onderwijs

De planning van activiteiten wordt hieronder weergegeven.

	1995	1996	1997	1998
1. Kwaliteit Impuls voor het basisonderwijs	najaar: expertisecentrum taal	1-1: – procesmanagement – actieprogramma onderbouw		
2. Kwetsbare groepen WSNS	najaar: definitief akkoord en uitwerking (wettelijke) maatregelen			1-8: inwerkingtreding akkoord
Achterstandsbeleid/NT2		voorjaar: wetsvoorstel decentrali- satie	1-8: inwerkingtreding	
OALT		voorjaar: wetsvoorstel	1-8: inwerkingtreding	
3. Bestuurlijke organisatie Lump sum-bekostiging	najaar: onderzoeksrapport IOO			
Londo en huisvesting	wetsvoorstellen vereenvoudiging en decentralisatie		1-1: inwerkingtreding	
Bestuurlijke schaalvergroting	verkenning			
Aanpassing Scholenbestand		1-1: advies Onderwijsraad		
Schoolbegeleiding	november: wetsvoorstel	1-8: inwerkingtreding	1-1: decentralisatie budget	
4. Lerarenbeleid Vitaal Leraarschap	bekwaamheidseisen			
5. Speciaal onderwijs	najaar: advies Cie. Rispens			

2.1. De kwaliteit van het onderwijs

Impuls voor het basisonderwijs

In de beleidsnotitie «Een impuls voor het basisonderwijs» (Kamerstuk 21 630 nr. 12) is aangekondigd dat het rijk een gerichte aanvullende impuls zal geven om de belangrijkste knelpunten in het basisonderwijs aan te pakken: het taalonderwijs, het onderwijs in de onderbouw en de wijze waarop wordt omgegaan met verschillen tussen leerlingen.

De aanvullende impuls bestaat uit de volgende onderdelen.

- Instellen van een expertisecentrum Nederlands in het najaar van 1995, met name gericht op ontwikkeling van methoden, opleiding en begeleiding van leraren.
- Opzetten van een actieprogramma voor de onderbouw in 1996.
- Inzetten van de structurele opbrengsten vanaf 1998 van de schaalvergrotingsoperatie Toerusting en Bereikbaarheid (circa f 115 miljoen) onder andere ten behoeve van gerichte instructie aan leerlingen met specifieke behoeften en de aanschaf van goede taalmethoden. Over de uitwerking van het eerste zijn afspraken gemaakt in het nieuwe onderhandelaarsakkoord over de volgende fase van Weer Samen Naar School (WSNS).
- Beoordelen van onderwijsmethoden en publikatie van de resultaten.

- e. Ontwikkelen van instrumenten voor kwaliteitszorg.
- f. Ontwikkelen van voorbeeldcurricula voor educatieve uitgevers.

Per 1 januari 1996 wordt voor een periode van 4 jaar een procesmanagement primair onderwijs ingesteld om de uitvoering van de innovatie van het primair onderwijs aan te sturen en de samenhang daarin te versterken.

Veiligheid op school

Gemeenten kunnen op basis van door hen op te stellen actieprogramma's extra middelen krijgen ter bevordering van de veiligheid op school.

2.2. Kwetsbare groepen

Weer Samen Naar School

De staatssecretaris van OCenW en de akkoordpartners hebben in juni 1995 een onderhandelaarsakkoord gesloten waarin de hoofdlijnen zijn geschetst voor de inrichting van de volgende fase van WSNS. Centraal daarin staan de volgende elementen:

- Versterking van de toerusting van de basisscholen door overheveling van een deel van het geld van het speciaal onderwijs naar de basisscholen (circa f 140 miljoen), de zogenoemde zorgmiddelen van circa f 40 miljoen, en inzet van een deel van de T&B-opbrengst (f 90 miljoen). Hierdoor stijgt het bedrag dat basisscholen per leerling ontvangen voor speciale zorg van f 28,- tot circa f 170,-.
- Normering van de bekostiging van het lom/mlk/iobk-onderwijs: de samenwerkingsverbanden ontvangen voor 2 procent van de leerlingen bekostiging op lom/mlk/iobk-niveau.
- Gezamenlijke besluitvorming door de scholen binnen de samenwerkingsverbanden over de besteding van de zorgmiddelen (f 270 miljoen).
- Landelijke verevening van zorgmiddelen.

Deze nieuwe structuur zal per 1 augustus 1998 in werking treden.

Achterstandsbeleid en NT2

Per 1 augustus 1997 zullen de WRR-middelen en de middelen voor aanvullend formatiebeleid en faciliteiten voor eerste opvang van culturele minderheden worden gebundeld en aangevuld met f 18,6 miljoen in 1997 en f 30 miljoen in 1998 uit de opbrengst van aanscherping van de criteria voor het 1.25-gewicht in het basisonderwijs. Deze middelen worden vanaf 1 augustus 1997, samen met de huidige gebiedsmiddelen, als brede doeluitkering aan de gemeenten toegekend. De gewichtengelden worden apart zichtbaar gemaakt bij de basisformatie en als uitkering voor specifieke doeleinden aan de scholen toegekend.

Elke gemeente moet een lokaal onderwijsachterstandsplan opstellen, waarin de doelen en maatregelen op het gebied van onderwijsachterstandsbestrijding, de evaluatie van het beleid terzake en de inzet van de middelen die de gemeente en de scholen ontvangen voor achterstandsbestrijding en voor onderwijs in Nederlands als Tweede Taal (NT2) moeten worden aangegeven. Voor de gewichtengelden geldt inzet in overeenstemming met het lokale plan als bekostigingsvoorwaarde. Het lokale plan wordt vastgesteld door de gemeenteraad na op overeenstemming gericht overleg met het (bijzonder) onderwijs. Het desbetreffende wetsvoorstel wordt naar verwachting in het voorjaar van 1996 aan de Tweede Kamer aangeboden.

Onderwijs in allochtone levende talen (OALT)

In de notitie «Onderwijs in allochtone levende talen» is aangegeven dat OALT buiten het reguliere curriculum wordt geplaatst. De bevoegdheidseisen voor nieuwe OALT-leraren worden aangescherpt. De gemeenten worden verantwoordelijk voor het verzorgen van OALT op lokaal niveau. Daartoe worden de bestaande OALT-middelen als specifieke uitkering overgeheveld naar de gemeenten. Voor de periode 1 augustus 1997 tot 1 januari 1998 betreft dit een budget van f 34,6 miljoen, aangevuld met f 4 miljoen (voor 1997) respectievelijk f 10 miljoen uit de middelen die vrijvallen door de aanscherping van de criteria voor het 1.25-gewicht. De OALT-middelen kunnen worden ingezet voor taalactiviteiten in het kader van achterstandsbestrijding, nadat op overeenstemming gericht overleg met een representatieve vertegenwoordiging van allochtone ouders is afgerond. Het wetsvoorstel wordt zo mogelijk in het voorjaar van 1996 aan de Tweede Kamer aangeboden. De nieuwe regeling treedt op 1 augustus 1997 in werking.

2.3. Bestuurlijke organisatie

Vereenvoudiging bekostigingssystematiek

Met het oog op besluitvorming over de voorgenomen invoering van lump sum-bekostiging in het primair onderwijs per 1 augustus 1998 vinden diverse onderzoeken plaats. Het Instituut voor Onderzoek naar de Overheidsuitgaven (I.O.O.) onderzoekt de mogelijkheden van normering van de personeelslasten. Er vindt tevens een interdepartementaal beleidsonderzoek plaats naar de voorwaarden waaronder zo weinig mogelijk herverdeeffecten zullen optreden en naar de mogelijkheden voor scholen om eventuele herverdeeffecten op te kunnen vangen. De resultaten van deze onderzoeken komen in het najaar van 1995 beschikbaar. Het I.O.O. zal ook onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden van de factor «leerlingdichtheid» in de bekostigingssystematiek. Bezien wordt voorts of het op weg naar invoering van een lumpsum-bekostiging wenselijk is de scheiding tussen materiële en personele uitgaven weg te nemen.

De Londo-systematiek wordt verder vereenvoudigd. In het wetsvoorstel Decentralisatie huisvesting primair en voortgezet onderwijs worden enige bekostigingstaken die nu nog tot de materiële instandhouding behoren, meegedecentraliseerd. De bekostiging van het onderhoud van de buitenkant van het gebouw gaat naar de gemeente, die van de binnenkant naar de schoolbesturen.

Bestuurlijke schaalvergroting

Door de besturenorganisaties en het departement wordt een gezamenlijke verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden en randvoorwaarden voor bestuurlijke schaalvergroting en de resultaten die daarvan te verwachten zijn.

Aanpassing scholenbestand

Aan de Onderwijsraad is gevraagd vóór 1 januari 1996 advies uit te brengen over de wijze waarop het scholenbestand het beste kan worden aangepast aan de veranderende voorkeuren van ouders. Daarbij speelt de relatie tussen richting en instandhouding een belangrijke rol.

Schoolbegeleiding

Op 1 augustus 1996 treedt een nieuwe wettelijke regeling voor de schoolbegeleidingsdiensten in werking. De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van schoolbegeleiding wordt gedecentraliseerd naar de gemeenten. In het kader van het lokale onderwijsbeleid kunnen gemeenten een deel van de begeleidingsmiddelen bestemmen voor lokale prioriteiten. Binnen deze kaders houden de scholen het primaat bij de concrete programmering. Per 1 januari 1997 wordt de huidige rijksbijdrage voor schoolbegeleiding als specifieke uitkering toegekend aan de gemeenten. Het desbetreffende wetsvoorstel wordt naar verwachting in november 1995 aan de Tweede Kamer aangeboden. Als na 4 jaar bij evaluatie blijkt dat een adequaat aanbod aan schoolbegeleiding in stand blijft, gaan de middelen daarna naar het Gemeentefonds.

2.4. Lerarenbeleid

De beleidsmaatregelen in het kader van Vitaal Leraarschap zullen worden voortgezet. Eind 1995 verschijnen de bekwaamheidseisen primair onderwijs, die zijn gebaseerd op het beroepsprofiel en de kerndoelen. Het schoolprofielbudget, dat scholen kunnen inzetten voor personeelsbeleid, kwaliteitsbeleid en innovatie, neemt de komende jaren toe van f 130,5 miljoen in 1995 tot f 229,2 miljoen in 2000.

2.5. Speciaal onderwijs

Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs is sprake van een aantal beleidstrajecten gericht op integratie. Het wetsvoorstel om de schoolsoorten voor onderwijs aan blinde en slechtziende leerlingen samen te voegen is inmiddels aanvaard door het parlement. De commissie Rispens brengt in oktober 1995 advies uit over de wenselijkheid en de mogelijkheid van de overgang van aanbodgestuurde naar vraaggestuurde financiering voor leerlingen in het 2/3-onderwijs (de zogenaamde fre's in het rugzakje), in het bijzonder voor auditief gehandicapten, leerlingen met ernstige spraakmoeilijkheden en ZMLK-leerlingen.

De vormgeving van het ziekenhuisonderwijs wordt nader gezien.

3. Horizontale toelichting

De grootste uitgavenpost in het primair onderwijs wordt gevormd door de uitgaven voor het onderwijspersoneel. Het aantal te bekostigen personeelsleden is afhankelijk van het aantal leerlingen. De prijs van het personeel is grotendeels declarabel. Het primair onderwijs is dan ook een zogenaamde open einde sector. De grootste budgettaire onzekerheden in deze sector vloeien voort uit enerzijds de aantallen leerlingen die deelnemen aan het onderwijs en het daaruit voortvloeiend personeelsvolume. Anderzijds is de gemiddelde prijs van het personeel een belangrijke onzekere factor. De realisatie van de gemiddelde prijs van het personeel kan afwijken van de raming door onder meer de samenstelling van het personeel en de algemene salarismaatregelen.

In de volgende tabel worden de geraamde uitgaven 1996-2000 voor het primair onderwijs weergegeven, in vergelijking met de gerealiseerde uitgaven in 1994 en de verwachte realisatie in 1995.

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totale uitgaven	8 686,2 ²	9 099,1	9 364,4	9 280,5	9 429,7	9 587,3	9 739,2
a. Personeel ¹	7 022,6	7 385,0	7 651,6	7 821,7	7 973,1	8 117,4	8 255,1
– basisonderwijs	5 591,4	5 896,0	6 111,7	6 251,5	6 370,0	6 478,0	6 581,4
– (voortgezet) speciaal onderwijs waarvan asielzoekers ³	1 431,1	1 489,0	1 539,9	1 570,2 (92,6)	1 603,1 (92,0)	1 639,4 (85,6)	1 673,7 (85,6)
b. Rechtspositionele uitkeringen	178,3 ²	163,7	152,7	141,2	131,9	131,9	131,9
c. Materieel	1 305,9	1 388,7	1 406,7	1 164,7	1 177,1	1 190,2	1 204,1
– basisonderwijs	1 097,2	1 162,4	1 178,9	971,3	980,9	990,7	1 001,1
– (voortgezet) speciaal onderwijs	208,7	226,3	227,7	193,4	196,2	199,5	203,1
d. Onderwijsverzorging basisonderwijs	91,0	92,3	93,8	95,0	95,3	95,5	95,8
e. Overig	88,4	69,4	59,7	57,9	52,3	52,4	52,2
f. Totale ontvangsten	-42,0 ²	-40,0	-44,2	-44,2	-44,3	-44,3	-44,3

¹) De personele uitgaven komen vanaf 1995 niet overeen met de uitgaven van artikel 18.01. Dit wordt veroorzaakt doordat de rechtspositionele uitkeringen, die vanaf 1995 naar artikel 18.01 zijn overgeboekt, apart vermeld zijn.

²) Om een consistente reeks te presenteren, zijn de rechtspositionele uitgaven voor 1994 gesaldeerd met de ontvangsten. Deze ontvangsten veroorzaken tevens het verschil tussen de hier gepresenteerde totale uitgaven voor het beleidsterrein en de totale uitgaven zoals opgenomen in het financieel jaarverslag 1994.

³) De hier opgenomen bedragen voor asielzoekers geven cijfermatig de aansluiting tussen de OCenW-leerlingenramingen en de OCenW-begrotingstotalen. Deze bedragen sporen met de inzichten ten aanzien van de aantallen asielzoekers ten tijde van het opstellen van de leerlingenramingen. Omdat de aantallen leerplichtige asielzoekers sterk kunnen fluctueren, wordt OCenW per jaar uit de aanvullende post asielzoekers vergoed voor de onderwijskosten op basis van de aantallen leerplichtige asielzoekers ten tijde van deze uitdeling.

De totale uitgaven op het beleidsterrein nemen toe van f 9,1 miljard in 1995 tot f 9,7 miljard in 2000. Deze groei wordt vooral veroorzaakt door een toename van de personele uitgaven met circa f 0,8 miljard. De stijging van de personele uitgaven wordt enerzijds verklaard door demografische ontwikkelingen, dat wil zeggen stijgende leerlingaantallen als gevolg van de bevolkingsprognose en de daarin opgenomen migratie (circa f 0,6 miljard). Anderzijds wordt deze toename verklaard door de in de begroting opgenomen incidentele loonontwikkeling en algemene salarismaatregelen (inclusief effect ABP-complex) ca. f 0,2 miljard.

De materiële uitgaven dalen met ruim f 0,2 miljard vanaf 1997 als gevolg van de decentralisatie van de huisvesting per 1 januari 1997.

De uitgaven worden hieronder per onderdeel toegelicht.

a. Personeel

De personele bekostiging in het primair onderwijs is afhankelijk van (de samenstelling van) het aantal te bekostigen personeelsleden en de prijs van het personeel. Het aantal te bekostigen personeelsleden is afhankelijk van het aantal leerlingen en de uit de formatieregelingen voortvloeiende verhouding tussen het aantal leerlingen en het aantal personeelsleden. In tabel 3.2. is het aantal ingeschreven leerlingen naar kalenderjaar opgenomen.

Tabel 3.2. Aantal ingeschreven leerlingen¹

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal ingeschreven leerlingen	1 552 500	1 579 600	1 606 500	1 628 400	1 646 500	1 664 000	1 682 800
– basisonderwijs	1 437 000	1 461 900	1 487 300	1 507 700	1 524 200	1 540 000	1 556 500
– (voortgezet) speciaal onderwijs	115 500	117 700	119 200	120 700	122 200	124 000	126 300

Bron: Referentieraming 1995

¹ a. Inclusief trekkende bevolking.

b. Bij de leerlingontwikkeling in het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs is rekening gehouden met de leerlingen die als gevolg van stabilisatie-inspanning van lom-, mlk- en iobk-scholen/afdelingen, naar verwachting niet instromen in het speciaal onderwijs, maar in het basisonderwijs blijven.

Naast het aantal leerlingen is ook het gewicht dat aan deze leerlingen wordt toegekend bepalend voor de toekenning van formatie.

Tabel 3.3. Bekostigde leerlingen naar gewicht voor de personele bekostiging in het basisonderwijs

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ongewogen leerlingen							
met gewicht 1.00	809 800	839 500	874 600	894 500	912 400	928 200	941 500
met gewicht 1.25	473 800	453 300	436 100	432 500	427 300	420 500	415 400
met gewicht 1.40	1 900	1 800	1 700	1 700	1 700	1 700	1 700
met gewicht 1.70	3 600	3 700	3 900	3 900	3 900	3 900	3 900
met gewicht 1.90	169 600	176 900	184 700	194 500	202 800	210 800	218 800
Totaal ongewogen leerlingen ¹	1 458 900	1 475 300	1 501 000	1 527 100	1 548 100	1 565 000	1 581 200
Totaal gewogen leerlingen ²	1 733 300	1 751 100	1 779 600	1 813 700	1 840 800	1 863 200	1 885 400
Trekkende bevolking ongewogen	700	600	400	400	400	400	400

¹ Het hier vermelde aantal leerlingen betreft de voor de personele uitgaven bekostigde leerlingen. Dit aantal leerlingen komt niet overeen met de gegevens in tabel 3.2.. Het verschil wordt enerzijds veroorzaakt door de systematiek van bekostigen, waarbij het aantal ingeschreven leerlingen op 1 oktober van jaar t bepalend is voor de bekostiging in schooljaar t+1/t+2. Anderzijds is voor het berekenen van het bekostigde aantal leerlingen het aantal ingeschreven leerlingen vermeerderd met het wettelijke opslagpercentage.

² Exclusief het effect van de kortingsfactor uit de gewichtenregeling.

In tabel 3.3. is een daling te constateren van het aantal leerlingen met gewicht 1.25 en een stijging van het aantal leerlingen met gewicht 1.90. Per saldo neemt de verhouding tussen het totaal van de gewogen en het totaal van de ongewogen leerlingen (het «gemiddelde» gewicht) na 1995 enigszins toe. De daling van de leerlingen met het gewicht 1.25 is het gevolg van een verschuiving naar leerlingen met het gewicht 1.00 door een stijgend opleidingsniveau van de ouders, en van de doorwerking van effecten van de aanscherping van het gewicht 1.25 op de telling per 1 oktober 1994. De aanscherping van het gewicht 1.25 houdt in dat in plaats van het opleidingsniveau van één van de ouders, het opleidingsniveau van beide ouders in aanmerking wordt genomen.

De stijging van leerlingen met gewicht 1.90 wordt met name veroorzaakt door de instroom van asielzoekers en immigranten in het basisonderwijs.

Via ratio's wordt op basis van het totaal van de gewogen leerlingen en het totaal aantal scholen de reguliere basisformatie geraamd. Daarnaast zijn er aparte ramingen voor de overige formatie-componenten. In tabel 3.4. is de geraamde totale personeelsformatie weergegeven. Het betreft hier normatieve aantallen fte's: de ramingsparameters zijn afgeleid uit de geldende formatieformules. Gegeven FBS kunnen scholen afwijken van de normatieve toewijzing.

Tabel 3.4. Personeelsaantallen (fte)¹

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal bekostigd personeel	93 200	95 200	97 400	99 100	100 600	102 000	103 300
– basisonderwijs	73 900	75 500	77 200	78 500	79 600	80 600	81 500
– (voortgezet) speciaal onderwijs	19 200	19 700	20 200	20 600	21 000	21 400	21 800
Waarvan onderwijzend	88 700	90 600	92 600	94 300	95 700	97 000	98 300
– basisonderwijs	73 900	75 500	77 100	78 500	79 600	80 600	81 500
– (voortgezet) speciaal onderwijs	14 800	15 100	15 500	15 800	16 100	16 400	16 700

¹ Technische kanttekening:

a) Cijfers betreffen toegekende formatie op basis van het Formatiebesluit WBO/ISOVSO (basisformatie, vakformatie, taakrealisatie, groei, aanvullend formatiebeleid, OETC, frictie, ADV en BAPO), vermeerderd met de genormeerde vervanging op basis van de afdracht aan het Vervangingsfonds en verminderd met de geraamde vacatureruimte.

b) Cijfers exclusief faciliteiten/projecten, formatie voor trekkende bevolking, buitenlandse scholen en schoolprofielbudget.

c) Het door OCenW bekostigd personeel bestaat voor het basisonderwijs alleen uit onderwijzend personeel. Ondersteunende diensten, zoals schoonmaakdiensten, worden bekostigd via de vergoeding voor de materiële instandhouding.

De stijging van het te bekostigen aantal personeelsleden, zoals blijkt uit bovenstaande tabel, verklaart voor het grootste gedeelte de stijging van de personele uitgaven over de jaren 1995 tot en met 2000, zoals opgenomen in tabel 3.1.

Tabel 3.5. Aantal instellingen (per 1 januari), exclusief de effecten van T&B-tranches 1995 e.v.

	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000
Totaal aantal instellingen	9 116	8 816	8 796	8 776	8 796	8 816	8 836
– basisonderwijs	8 118	7 822	7 802	7 782	7 802	7 822	7 842
– (voortgezet) speciaal onderwijs	998	994	994	994	994	994	994

Bron: Brin

Het aantal instellingen voor het basisonderwijs vertoont een dalend verloop van 8118 op 1 januari 1994 (realisatie) tot 7782 per 1 januari 1997 (raming). Deze daling (ruim 4 %) wordt verklaard door een wijziging in de stichtings- en opheffingsnormen in de desbetreffende periode. Vanaf 1998 wordt weer uitgegaan van een netto-groei van 20 basisscholen per jaar. Deze groei hangt samen met de toename van het aantal leerlingen. In de in tabel 3.5. gepresenteerde cijfers zijn de effecten van de fusies als gevolg van het T&B-beleid tot en met tranche 1994 verwerkt.

Het aantal basisscholen op 1 januari 1995 (7822) is per saldo 574 scholen minder dan het in artikel XXII van de T&B-wet genoemde aantal van 8396 scholen per 1 januari 1995.

Naar verwachting zullen zich per 1 augustus 1995 nog tenminste 450 T&B-opheffingen voordoen.

Tabel 3.6. Kengetallen (aantallen x 1)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Gemiddelde schoolgrootte							
– basisonderwijs	177	187	191	194	195	197	199
– (voortgezet) speciaal onderwijs	116	118	120	121	123	125	127
Leerling/personeel							
– basisonderwijs	19,4	19,4	19,3	19,2	19,1	19,1	19,1
– (voortgezet) speciaal onderwijs	6,0	6,0	5,9	5,9	5,8	5,8	5,8
Leerling/onderwijzend personeel							
– basisonderwijs	19,4	19,4	19,3	19,2	19,1	19,1	19,1
– (voortgezet) speciaal onderwijs	7,8	7,8	7,7	7,6	7,6	7,5	7,5
Personele uitgaven/personeel (x f 1000)							
– basisonderwijs	75,6	78,1	79,2	79,7	80,0	80,4	80,7
– (voortgezet) speciaal onderwijs	74,4	75,7	76,1	76,1	76,3	76,5	76,7

De toename van de gemiddelde schoolgrootte in het basisonderwijs van 1994 op 1995 is vooral een gevolg van het T&B-beleid. De toename tussen 1995 en 1997 is een gevolg van enerzijds de daling van het aantal instellingen in deze periode als gevolg van een wijziging van de stichtings- en opheffingsnormen; anderzijds het gevolg van leerlingentoeename in deze periode.

Zoals uit deze tabel blijkt vertoont de leerling/personeelsratio vanaf 1996 een lichte daling voor het basisonderwijs. Het dalende effect treedt sterker op voor het (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze daling impliceert een sterkere stijging van het aantal formatieplaatsen dan de stijging van het aantal (ongewogen) leerlingen op de teldatum.

Dit wordt in het basisonderwijs met name veroorzaakt, doordat het aantal gewogen leerlingen sterker toeneemt dan het aantal ongewogen leerlingen (zie tabel 3.3.).

In het (voortgezet) speciaal onderwijs is te constateren dat het aantal leerlingen sterker stijgt in de onderwijssectoren waar per leerling de meeste formatie beschikbaar wordt gesteld (en dus de leerling/personeelratio het laagst is). Dit verklaart een daling van de gemiddelde leerling/personeelratio.

De leerling/personeelsratio in het basisonderwijs in de jaren 1994 tot en met 2000 zal naar verwachting minder dan 20 zijn. Zo'n getal roept verwarring op, omdat velen op basis van de feitelijke ervaring in de scholen menen dat de groepsgrootte in het basisonderwijs eerder in de buurt van 30 dan van 20 leerlingen ligt.

De verhouding leerling/personeel is altijd gebaseerd op de totale omvang van de (genormeerde) bekostiging van personeel. Deze formatie omvat alle componenten, zoals genoemd in de voetnoot bij tabel 3.4. Hierin zijn ook componenten opgenomen die geen invloed hebben op de groepsgrootte op de scholen (b.v. BAPO en vervanging). De groepsgrootte wordt voorts in belangrijke mate bepaald door de wijze waarop het bekostigde personeel op de scholen wordt ingezet.

De personele uitgaven per personeelslid laten van 1994 naar 1995 in zowel het basis- als het (voortgezet) speciaal onderwijs een relatief sterke stijging zien. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende stijgingen in de totale personele uitgaven die los staan van de stijging in het aantal formatieplaatsen:

- Voor circa f 125 miljoen uit wijzigingen in de personele uitgaven die voortvloeien uit de verzelfstandiging van het ABP.

- Voor de uitgaven 1994 is de realisatie en dus de gemiddelde personeelslast over prijspeil gemiddeld 1994 bepalend. Voor de raming van 1995 e.v. jaren is de gemiddelde personeelslast per ultimo 1994 vermeerderd met de raming van de incidentele loonsommutatie gehanteerd. Het verschil verklaart een stijging van de personele uitgaven van 1994 naar 1995 met circa f 80 miljoen. Het betreft hier een structureel effect.
- De maatregelen ter verbetering van de positie van het onderwijspersoneel als gevolg van het Convenant I verklaren een stijging van de personele uitgaven in 1995 en volgende jaren met circa f 60 miljoen.

b. Rechtspositionele uitgaven

Vanaf 1995 zijn de uitgaven voor de rechtspositionele uitkeringen in verband met de oprichting van het Participatiefonds ondergebracht bij artikel 18.01 personele uitgaven. In tabel 3.1. zijn de uitgaven voor rechtspositionele uitkeringen apart zichtbaar gemaakt.

Tabel 3.7. Kengetallen over wachtgelden

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
totaal aantal wachtgelden (fte)	2 910	2 600	2 420	2 240	2 090	2 090	2 090
totaal wachtgelduitgaven (x f 1 miljoen) ¹	178,3	163,7	152,7	141,2	131,9	131,9	131,9
gemiddelde uitkering per full-time wachtgelder (x f 1000)	61,3	63,1	63,1	63,1	63,1	63,1	63,1
aantal uitkeringsgerechtigden (x 1)	9 900	8 830	8 240	7 620	7 120	7 120	7 120

¹) Om een consistente reeks te presenteren, zijn de rechtspositionele uitgaven voor 1994 gesaldeerd met de ontvangsten. Deze ontvangsten veroorzaken tevens het verschil tussen de hier gepresenteerde totale uitgaven voor het beleidsterrein en de totale uitgaven zoals opgenomen in het financieel jaarverslag 1994.

De wachtgelduitgaven in deze tabel betreffen de startpositie-budgetten van het Participatiefonds op prijspeil 1995. Deze reeks is inclusief de taakstelling van in totaal f 100 miljoen zoals afgesproken in de cao 1993-1995. Vanaf 1998 zijn de budgetten constant gehouden.

c. Materieel

Voor de bekostiging van de materiële instandhouding zijn het aantal scholen (zie tabel 3.5), gebouwen, het aantal vierkante meters en het aantal vierkante meters leegstand belangrijke indicatoren. Deze indicatoren hangen samen met de leerlingontwikkeling.

De stijging van de materiële uitgaven zoals blijkt uit tabel 3.1. hangt samen met de stijgende leerlingontwikkeling, die te zien is in tabel 3.2.. De stijging van de materiële uitgaven van 1994 naar 1995 wordt, naast de leerlingontwikkeling, mede veroorzaakt door het gehanteerde prijsniveau (in 1994 gemiddeld 1994 en in 1995 e.v. gemiddeld 1995). In 1997 is een daling te zien van de materiële uitgaven ten opzichte van 1996. Deze daling wordt veroorzaakt door de decentralisatie van de huisvesting per 1 januari 1997 (voor een toelichting hierop zie artikel 18.02).

d. Overige uitgaven

De overige uitgaven vertonen een dalend verloop. Dit is enerzijds het gevolg van een schoning van het artikel van wettelijke uitgaven, die zijn

overgeboekt naar de wettelijke artikelen. Anderzijds is vanaf de Rijksbegroting 1995 vanuit het projectenbudget compensatie geleverd voor diverse structurele taakstellingen.

4. Overige kerngegevens

Voor het beleidsterrein primair onderwijs zijn verder de volgende kerncijfers te geven. Met het beleidsterrein primair onderwijs samenhangende uitgaven en ontvangsten worden geraamd op de beleidsterreinen huisvesting (24), studiefinancieringsbeleid (25) en (voor 1996) overige programma-uitgaven (26).

Tabel 4.1. Met beleidsterrein 18 samenhangende uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal huisvestingsuitgaven ¹	1 052,1	1 110,7	1 061,5	(1 340,0)	(1 353,9)	(1 353,9)	(1 353,9)
– basisonderwijs	878,7	926,0	880,2	(1 121,4)	(1 128,9)	(1 128,9)	(1 128,9)
– (voortgezet) speciaal onderwijs	173,4	184,7	181,4	(218,6)	(225,0)	(225,0)	(225,0)
Totaal DOP ²	29,7	11,6	0,2	0,1	.	.	.
– basisonderwijs	23,7	9,3	0,2	0,1	.	.	.
– (voortgezet) speciaal onderwijs	6,0	2,3	0,0	0,0	.	.	.
SF/TS/TSD (voortgezet speciaal onderwijs) ³	29,0	31,6	31,0	10,4	10,9	11,1	11,2
Lesgeldten (voortgezet speciaal onderwijs)	-12,2	-12,7	-14,9	-16,0	-16,6	-17,0	-17,6

¹ Het voornemen is de post huisvesting bo en (v)so met ingang van 1997 te decentraliseren naar het Gemeentefonds. De bedragen vanaf 1997 betreffen inschattingen van de uitgaven door het Gemeentefonds. De hier opgenomen bedragen betreffen de bedragen die naar het Gemeentefonds zijn overgeboekt, inclusief de elementen van de materiële instandhouding, die meegedecentraliseerd worden.

² De verdeling van DOP-uitgaven (art. 26.02) over de sectoren PO, VO en BVE is een benadering.

³ Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versoering van de OV-studentenkaart. Inclusief de verschuiving van uitgaven voor voltijdstudenten VSO van WSF naar TS.

Tabel 4.2. Kosten per leerling (uitgaven x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kosten per leerling exclusief SF/TS/TSD, huisvesting							
– basisonderwijs	4,9	5,0	5,1	4,9	5,0	5,0	5,0
– (voortgezet) speciaal onderwijs	14,4	14,8	15,0	14,8	14,8	15,0	15,0
– totaal primair onderwijs	5,6	5,7	5,8	5,7	5,7	5,7	5,8
Kosten huisvesting per leerling							
– basisonderwijs	0,6	0,6	0,6	(0,7)	(0,7)	(0,7)	(0,7)
– (voortgezet) speciaal onderwijs	1,5	1,6	1,5	(1,8)	(1,8)	(1,8)	(1,8)
– totaal primair onderwijs	0,7	0,7	0,8	(0,8)	(0,8)	(0,8)	(0,8)
Kosten SF/TS/TSD per leerling							
– (voortgezet) speciaal onderwijs	0,3	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
– totaal primair onderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lesgeldten per leerling							
– (voortgezet) speciaal onderwijs	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
– totaal primair onderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

De kosten per leerling voor het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn opgebouwd uit de gesaldeerde uitgaven op het beleidsterrein, vermeerderd met de uitgaven voor DOP. Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn de kosten nog verminderd met de lesgeldten. Gedeeld is door het aantal ingeschreven leerlingen naar kalenderjaar. Voor de precieze toedeling van uitgaven naar schoolsoort en de opbouw van dit kengetal wordt verwezen naar het zakboekje «Financiële Kerncijfers OCenW 1996».

1. Algemeen

Het beleidsterrein voortgezet onderwijs omvat de scholen voor voorbereidend beroepsonderwijs (vbo), de scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs en algemeen voortgezet onderwijs (vwo/avo) en de landelijke verzorgingsinstellingen.

De bekostiging van de personele en materiële uitgaven geschiedt op grond van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) en de Wet op de onderwijsverzorging (WOV).

Voorts zijn voor de personele bekostiging van kracht het formatiebesluit scholen vwo-avo-vbo, het uitvoeringsbesluit WOV en het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel (RPBO).

2. Beleid

De scholen voor voortgezet onderwijs staan voor een groot aantal veranderingen op onderwijsinhoudelijk en schoolorganisatorisch gebied. De invoering van basisvorming, de vernieuwing van de bovenbouw mavo/vbo en havo/vwo zijn de belangrijkste inhoudelijke vernieuwingen. Deze brengen ook algemene didactische veranderingen met zich mee, zoals «Toepassing, Vaardigheden en Samenhang» en «Studiehuis».

Andere bestuurlijke verhoudingen, een andere bekostigingssystematiek en zeker de fusiebewegingen zijn voor deze onderwijssector bijzonder ingrijpend: meer autonomie voor scholen, een grotere rol in de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden, de invoering van de lump sum bekostiging etc.

Als de huidige fusieprognoses uitkomen en in augustus 1996 een aantal van 700 scholen wordt bereikt, dan is binnen een decennium het aantal scholen tot bijna een derde van het oorspronkelijke aantal afgenomen.

De inhoud van dit beleid is elders uitvoerig beschreven. Hier wordt volstaan met het presenteren van een beleids- of implementatie-agenda, zodat scholen en andere partijen inzicht hebben wanneer daadwerkelijk de

komende jaren veranderingen plaatsvinden. De agenda pretendeert geen volledigheid, maar biedt wel een snel overzicht.

	1996	1997	1998	1999
A. ONDERWIJSINHOUDELIJKE VERNIEUWING				
1. basisvorming	doorlopende ontwikkeling voorbereiding	besluitvorming	1-8: nieuwe cyclus	1-8: evaluatie, voorlopige conclusies
Herziening kerndoelen basisvorming				
2. mavo/vbo;				
Nieuwe examenprogramma's voor 3e en 4e leerjaar	voorbereiding en besluitvorming		1-8: start invoeringsproces	
Wet- en regelgeving mbt theoretische, gemengde en arbeidsmarktgerichte leerwegen	voorbereiding	besluitvorming	1-8: invoering	
Hulpstructuur en arbeidsmarktgerichte leerweg	beleidsontwikkeling		1-8: start met geleidelijke invoering	invoeringsproces
Wet- en regelgeving mbt de hulpstructuur	voorbereiding en besluitvorming		overgangperiode	
3. havo/vwo;				
Nieuwe examenprogramma's en «studiehuis»	voorbereiding en besluitvorming	besluitvorming	1-8: invoering	
Wetgeving	voorbereiding	besluitvorming	1-8: invoering	
B. INSTELLINGENBELEID: MENSEN EN MIDDELEN				
1. Infrastructuur mavo/vbo	besluitvorming	geleidelijke herschikking		
2. Kwaliteitszorg	voorbereiden schoolgids en plan. Uitbrengen onderwijsgids.	invoering schoolgids en -plan		
3. Lerarenbeleid	formuleren bekwaamheidseisen op basis van beroepsprofielen	regelgeving bekwaamheidseisen		
4. Lumpsum personeel	1-8: invoering school-GPL		1-8: invoering landelijke GPL	
5. Lumpsum materieel	evaluatie en voorbereiding wetsontwerp	besluitvorming	1-8: invoering	
6. Landelijke onderwijs-ondersteuning	wetgeving	invoering		
C. LEERLINGENBELEID				
1. Studie- en beroepskeuze	nadere analyse en besluitvorming			
2. Decentralisatie achterstandsbeleid/ NT2	wetsvoorstel (zie ook primair onderwijs)	1-8: invoering		
3. Bestrijding voortijdig schoolverlaten		evaluatie en voorbereiden beleidsbijstelling	beleidsbijstelling	
4. Jeugdbeleid en veiligheid	oplevering instrumenten (veilige school)	doorlopende ontwikkeling		

Onderwijsinhoudelijke vernieuwing

In 1996 loopt de eerste driejaarsperiode van de basisvorming ten einde. Daarna gaat de ontwikkeling natuurlijk wel verder door, met als eerstvolgende markeringspunt de herziening van de kerndoelen per 1 augustus 1998. De afstemming van de basisvorming op de leerwegen mavo/vbo (en vice versa) verdient daarbij de bijzondere aandacht. Een deelaspect daarbij is de bijstelling van de verblijfsduurregeling, waarvoor een wetswijziging in voorbereiding is. Wat betreft de beleidsoperatie mavo/vbo blijft de verdere uitwerking, in het bijzonder die van de leerwegen en de afdelingsstructuur, gericht op invoering in 1998.

Het beleid op het punt van de profielen havo/vwo wordt in de examenprogramma's uitgewerkt. Dit geschiedt dan parallel aan de uitwerking van het didactische concept van het studiehuis.

De vernieuwing van bovenbouw havo/vwo zal leiden tot een uitstroompatroon dat past bij de plannen rond de stelselherziening hoger onderwijs. De vernieuwing van de bovenbouw mavo/vbo is gericht op een betere aansluiting op het secundair beroepsonderwijs.

Binnen de kaders van de basisvorming, bovenbouw mavo/vbo en havo/vwo vinden er ook vernieuwingen plaats per vak en wordt er op de scholen een appèl gedaan om gestalte te geven aan de samenhang in het onderwijsaanbod door middel van aandacht voor vaardigheden, educatie (bijvoorbeeld natuur- en milieueducatie) en voor intercultureel onderwijs.

Instellingenbeleid

De scholen hebben, parallel aan de geschetste onderwijsinhoudelijke veranderingen, tevens te maken met grote organisatorische veranderingen. Deze veranderingen zijn eerst en vooral gericht op de versterking van het zelfsturend vermogen van de scholen. Een belangrijke opgave daarbij is de voortgaande scholengemeenschapsvorming en de herschikking van vbo-voorzieningen (door uitruil en concentratie van afdelingen).

Met de invoering van lump sum-bekostiging in 1996 zijn de scholen financieel baas in eigen huis. Scholen hebben verder het schoolprofielbudget en het nascholingsbudget en over enkele jaren krijgen zij een deel van de middelen die nu nog naar de Landelijke Pedagogische Centra (LPC's) gaan om zelf invulling te kunnen geven aan personeels- en vernieuwingsbeleid.

Begin 1996 zal de Kamer over de evaluatie van de materiële bekostiging (BSM) worden geïnformeerd. Daarna zal het wetsontwerp voor de definitieve bekostigingsgrondslag worden voorbereid. Besluitvorming hierover zal in de Kamer kunnen plaatsvinden in 1997, met daarop volgend invoering per 1 augustus 1998.

Het traject van het vitaal leraarschap voorziet in de ontwikkeling van beroepsprofielen. In 1996 komen de bekwaamheidseisen aan de orde. Via het onderwijskundig leiderschap wordt geïnvesteerd in versterking van het beleidsvormend vermogen van scholen.

Leerlingenbeleid

Allochtone leerlingen die langer dan acht jaar in Nederland verblijven, danwel hier geboren zijn, blijken het in het onderwijs beter te doen dan de «nieuwkomers». Het beleid blijft onverminderd gericht op een verdere verbetering van het onderwijsdeelnepatroon; dat dient op afzienbare termijn gelijk te worden aan dat van de Nederlandse autochtone kinderen met ouders met een vergelijkbaar opleidingsniveau. Voor Nederlands als

tweede taal en de eerste opvang van culturele minderheden in het voortgezet onderwijs worden binnen de begroting extra middelen vrijgemaakt.

Met het oog op verbreding van de zorg voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften wordt in het project mavo/vbo gewerkt aan de vorming van de arbeidsmarktgerichte leerweg en de hulpstructuur.

Overigens is het voor alle leerlingen van belang dat zij een adequate studie- en beroepskeuzevoorlichting en -begeleiding krijgen.

Gemeenten kunnen op basis van door hen op te stellen actieprogramma's extra middelen krijgen ter bevordering van de veiligheid.

3. Horizontale toelichting

Het voortgezet onderwijs is een zogenoemde open einde sector; de bekostiging is leerlingafhankelijk en de prijs van het personeel is declarabel. De grootste budgettaire risico's in deze sector hangen dan ook samen met de aantallen leerlingen die deelnemen aan het onderwijs (inclusief de ontwikkeling van de doorstroom van die leerlingen) en het daaruit voortvloeiende personeelsvolume. Daarnaast is de gemiddelde prijs van het personeel een onzekere factor.

Met ingang van de invoering van de lump sum-bekostiging, per 1 augustus 1996, wordt het budgettaire risico voornamelijk beperkt tot de ontwikkeling van het aantal leerlingen.

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totale uitgaven	6 626,5 ³	6 952,5	6 966,3	7 049,9	7 099,2	7 222,9	7 341,6
a. Personeel ¹	5 335,6	5 710,8	5 859,0	5 961,8	6 018,9	6 137,8	6 251,6
waarvan asielzoekers ²				(45,2)	(44,9)	(41,8)	(41,8)
b. Rechtspositionele uitkeringen	205,6 ³	202,0	170,6	166,8	158,8	158,8	158,8
c. Materieel	738,5	764,3	762,4	764,6	766,8	772,0	779,5
d. Onderwijsverzorging	97,8	99,1	101,3	101,5	101,6	102,3	102,8
e. Overig	249,0	176,3	73,1	55,2	52,8	52,1	48,8
Totale ontvangsten	-27,8 ³	-57,3	-33,8	-29,3	-20,9	-20,9	-20,9

¹ De personele uitgaven komen vanaf 1995 niet overeen met de uitgaven van artikel 19.01. Dit wordt veroorzaakt doordat de rechtspositionele uitkeringen, die vanaf 1995 naar artikel 19.01 zijn overgeboekt, apart vermeld zijn.

² De hier opgenomen bedragen voor asielzoekers geven cijfermatig de aansluiting tussen de OCenW leerlingenramingen en de OCenW begrotings-totalen. Deze bedragen sporen met de inzichten ten aanzien van de aantallen asielzoekers ten tijde van het opstellen van de leerlingenramingen. Omdat de aantallen leerplichtige asielzoekers sterk kunnen fluctueren wordt OCenW per jaar uit de aanvullende post asielzoekers vergoed voor de onderwijskosten op basis van de aantallen leerplichtige asielzoekers ten tijde van deze uitdeling.

³ Om een consistente reeks te presenteren, zijn de rechtspositionele uitgaven voor 1994 gesaldeerd met de ontvangsten. Deze ontvangsten veroorzaken tevens het verschil tussen de hier gepresenteerde totale uitgaven voor het beleidsterrein en de totale uitgaven zoals opgenomen in het financieel jaarverslag 1994.

Geconstateerd kan worden dat er van 1994 naar 1995 sprake is van een stijging van de totale uitgaven met f 326 miljoen. Deze mutatie wordt in grote lijnen veroorzaakt door aanpassingen in de sfeer van de prijs (algemene salarismaatregelen, incidentele loonstijging etc.) en ontwikkelingen op het punt van fusies, convenantseenheden en bijstelling rechtspositie-volume. Van de verhoging hangt ca f 200 miljoen samen met het complex van maatregelen rond de invoering van nieuwe ABP-regelgeving (verhoogde premie) en de mutaties in de overige werkgeverslasten.

De totale uitgaven worden voor 1995 op f 6.953 miljoen en voor 1996 op f 6.966 miljoen geraamd. Deze stijging met f 13 miljoen wordt vooral

veroorzaakt doordat naast de hogere ABP-premie ook de effecten van de leerlingaantallen en de incidentele loonontwikkeling aanwezig zijn.

Het budget voor materieel toont een wisselend beeld, terwijl op de ontvangsten voor 1994 een relatief laag en voor 1995 een relatief hoog bedrag zichtbaar is. De ontwikkeling op deze twee posten hangen deels met elkaar samen (doorgeschoven afrekeningen). Zie voor een nadere toelichting de paragraaf «materieel».

De dalende reeks «Overig» is voornamelijk het gevolg van overboekingen naar het personele artikel.

In bovenstaande toelichting is in grote lijnen het meerjarig beeld voor het beleidsterrein voortgezet onderwijs beschreven. In de navolgende tabellen wordt dit beeld aan de hand van de uitgavencategorieën zoals genoemd in de tabel 3.1. verder uitgewerkt.

ad a. Personeel

De personele bekostiging in het voortgezet onderwijs is afhankelijk van (de samenstelling van) het aantal te bekostigen personeelsleden en de prijs van het personeel. De hoeveelheid te bekostigen personeel is weer in eerste instantie afhankelijk van het aantal ingeschreven leerlingen.

Tabel 3.2. Aantal ingeschreven leerlingen

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ingeschreven leerlingen	857 400	850 000	844 100	840 400	840 800	846 400	855 800

Bron: Referentieraming 1995

Voor de eerste twee jaren van de reeks is de Referentieraming gecorrigeerd voor het in de gemeenschappelijke brugjaren aanwezige aantal leerlingen agrarisch onderwijs.

In de tabel is te zien dat er voor de eerstkomende jaren op een daling wordt gerekend. Pas per 1998 vertonen de prognoses een omslag. De nu getoonde ontwikkeling hangt nauw samen met de demografische ontwikkelingen maar in mindere mate ook met de verwachte verblijfsduur van de leerlingen.

Overigens moet nog wel worden opgemerkt dat de feitelijke bekostiging is gebaseerd op de leerlingaantallen per schooljaar en dat deze in de personeelsaantallen doorwerken met een vertraging van één jaar.

Tabel 3.3. Personeelsaantallen (fte)¹

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal personeel	62 500	63 000	63 400	62 900	62 700	62 900	63 200
waarvan onderwijzend	50 800	51 500	51 900	51 500	51 300	51 400	51 700

¹⁾ De cijfers zijn inclusief aanvullende formatie, frictieopslag, adv, BAPO, en schoolprofiel en exclusief faciliteiten/projecten en vervanging.

Het betreft hier normatief – dat wil zeggen op basis van de personele formatieformules – berekende aantallen. Scholen kunnen afwijken van het normatieve patroon door bijvoorbeeld minder personeel in hogere of meer personeel in lagere salarisschalen aan te trekken.

De met de ontwikkeling van de leerlingen samenhangende trendomslag wordt zichtbaar in het laatste jaar van de planperiode. Dat de aantallen ook tot en met 1996 stijgen, wat op het eerste gezicht contrair lijkt te zijn aan het beeld van de leerlingen, wordt veroorzaakt door een complex van

factoren. Een belangrijk effect hebben de toevoegingen die leiden tot een toename van het aantal personeelsleden (met name onderwijzend personeel van 1994 op 1995), waarbij moet worden gedacht aan de adv-regeling en het convenant II. Deze toevoegingen hebben geen direct effect op de groepsgrootte. Daarnaast speelt het effect van de fusies (vooral in de jaren 1994 tot en met 1996).

De ontwikkeling van het aantal instellingen laat zich illustreren met de volgende twee tabellen.

Tabel 3.4. Aantal instellingen conform het gehanteerde fusie-scenario

	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00
Aantal instellingen	1 249	1 004	780	700	700	700	700

Bron: Basisregistratie Instellingen (BRIN) tot en met september 1994, daarna prognose conform scenario.

Tabel 3.5 De gemiddelde schoolgrootte

	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00
Gemiddelde schoolgrootte	689	849	1 085	1 202	1 199	1 204	1 216

Bronnen:

Basisregistratie Instellingen (BRIN) tot en met september 1994

Integrale Leerlingtelling (ILT) 1994

Referentieraming 1995

Het aantal instellingen voor voortgezet onderwijs is door de werking van de fusiestimulerende maatregelen dus flink aan het dalen en de gemiddelde schoolgrootte is toegenomen. De verwachting is dat de daling afvlakt en dat het aantal scholen na 1996 zal stabiliseren op circa 700.

Dat de gemiddelde schoolgrootte op het eind van de planperiode weer stijgt laat zich verklaren door de weer toenemende leerlingaantallen versus het dan constant veronderstelde aantal scholen.

De met betrekking tot de volumes (leerlingen en formatie, uiteindelijk geld) geschetste ontwikkelingen kunnen aan elkaar worden gerelateerd in een verhoudingsgetal.

Tabel 3.6. Personeelsratio

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Aantal leerlingen / aantal fte personeel	13,7	13,5	13,3	13,4	13,4	13,5	13,5
Aantal leerlingen / aantal fte onderwijzend personeel	16,9	16,5	16,3	16,3	16,4	16,5	16,6

De ratio «aantal leerlingen / aantal fte onderwijzend personeel» is slechts een globale indicator voor de groepsgrootte. Er doet zich tussen 1995 en 1997 een daling voor. Deze wordt in hoofdzaak veroorzaakt door het vertalen van adv en een deel van het geld uit convenant II (schoolprofielbudget), zonder dat dit direct zal leiden tot een daling van de werkelijke groepsgrootte.

Een beperkte feitelijke daling wordt veroorzaakt door de verwachte afname van het aantal scholen (fusies).

De stijging op het eind van de planperiode heeft vooral te maken met de ontwikkeling van het aantal ingeschreven leerlingen, met dien verstande

dat daarin wel het effect van de t-1 bekostiging (stijging formatie-toekenning trager dan leerlingstijging) aanwezig is.

De ontwikkeling van de prijs van het personeel wordt zichtbaar als de personele uitgaven aan de omvang van de formatie worden gerelateerd.

Tabel 3.7. Prijsratio (x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Personele uitgaven / aantal fte personeel	85,4	90,7	92,4	94,7	96,0	97,6	98,9

Het verschil tussen 1994 en de latere jaren is een gevolg van de eerder genoemde ontwikkelingen, in het bijzonder die met betrekking tot het complex van maatregelen rond het ABP (verhoogde premies).

ad b. Rechtspositionele uitkeringen

Hoewel de bedragen voor de rechtspositionele uitgaven met ingang van 1995 zijn toegevoegd aan de post personeel, worden zij hier nog afzonderlijk gepresenteerd.

Tabel 3.8. Kengetallen over wachtgelden

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal aantal wachtgelden in fte	3 010	2 850	2 410	2 350	2 240	2 240	2 240
Totale wachtgelduitgaven (x f 1 miljoen) ¹	205,6	202,0	170,6	166,8	158,8	158,8	158,8
Gemiddelde uitkering per full-time wachtgelder (x f 1000)	68,2	70,9	70,9	70,9	70,9	70,9	70,9
Aantallen uitkeringsgerechtigden (x 1)	10 280	9 710	8 200	8 020	7 640	7 640	7 640

¹ Om een consistente reeks te presenteren, zijn de rechtspositionele uitgaven voor 1994 gesaldeerd met de ontvangsten. Deze ontvangsten veroorzaken tevens het verschil tussen de hier gepresenteerde totale uitgaven voor het beleidsterrein en de totale uitgaven zoals opgenomen in het financieel jaarverslag 1994.

De wachtgelduitgaven in deze tabel betreffen de startpositie-budgetten van het Participatiefonds op prijspeil 1995. Hierin is de taakstelling van f 100 miljoen opgenomen die is afgesproken in de cao 1993-1995. Dit verklaart de afnemende reeks. Vanaf 1998 zijn de budgetten constant gehouden.

ad c. Materieel

De bekostiging van de exploitatie van vo-scholen is opgebouwd uit een bedrag per school, een bedrag per vierkante meter en een bedrag per leerling (uitgesplitst in een algemeen bedrag en een bedrag voor schoonmaakkosten). Daarmee zijn de uitgaven voor materieel in iets mindere mate afhankelijk van het aantal leerlingen dan de uitgaven voor personeel.

Het budget voor materieel is in 1995 hoger dan in 1994. Dit wordt met name verklaard door de gevolgen van de eerder genoemde opschoning van het artikel «Overige uitgaven» (circa f 20 miljoen, zie ook de artikels-gewijze toelichting in de begroting 1995) en het ABP-complex (circa f 8 miljoen). De daarna weer optredende daling naar 1996 wordt veroorzaakt doordat de afrekeningen over 1993 van 1994 naar 1995 zijn doorgeschoven. De stijging na 1996 hangt samen met de hiervoor genoemde opschoning en de leerlingontwikkeling.

ad d. Onderwijsverzorging

De uitgaven vertonen voor de planperiode een min of meer gelijkmatig beeld. De stijging in de jaren 1994 en 1995 hangt samen met het feit dat het geld dat voorheen via «Overige uitgaven» werd betaald nu naar de reguliere bekostiging is overgebracht.

ad e. Overig

De daling is in hoofdzaak optisch, want zij houdt grotendeels verband met de veranderde verwerking naar aanleiding van de opschoning van het artikel «Overige uitgaven» (zie ook de artikelsgewijze toelichting in de begroting 1995). De structurele regelingen die als reguliere bekostiging van scholen worden gezien, zijn daarbij in de begroting 1995 uit dit artikel gelicht en naar de (reguliere) artikelen 19.01 en 19.02 overgeheveld. De reden hiervoor is dat de betreffende regelingen een wettelijke basis en een structureel karakter hebben.

4. Overige kerngegevens

Voor het beleidsterrein voortgezet onderwijs zijn verder de volgende uitgaven en ontvangsten te geven die op andere beleidsterreinen zijn geraamd. Deze zijn ook verwerkt in de kosten per leerling (tabel 4.2).

Tabel 4.1. Met beleidsterrein 19 samenhangende uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Huisvestingsuitgaven ¹	566,2	459,5	449,2	(483,7)	(457,6)	(457,6)	(457,6)
DOP ²	71,2	27,9	0,5	0,2	.	.	.
SF/TS/TSD ^{3,4}	392,4	391,7	387,0	335,2	334,2	333,0	331,5
Lesgelden ⁴	-281,9	-274,3	-307,8	-315,0	-315,0	-314,9	-321,1

¹ Het voornemen is de post huisvesting voortgezet onderwijs met ingang van 1997 te decentraliseren naar het Gemeentefonds. De bedragen vanaf 1997 betreffen inschattingen van de uitgaven door het Gemeentefonds. De hier opgenomen bedragen worden naar het Gemeentefonds overgeboekt, inclusief de elementen van de materiële instandhouding die meegedecentraliseerd worden.

² De verdeling van DOP-uitgaven (art. 26.02) over de sectoren PO, VO en BVE is een benadering.

³ Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versoering van de OV-studentenkaart. Inclusief de verschuiving van uitgaven voor voltijdstudenten VO van WSF naar TS.

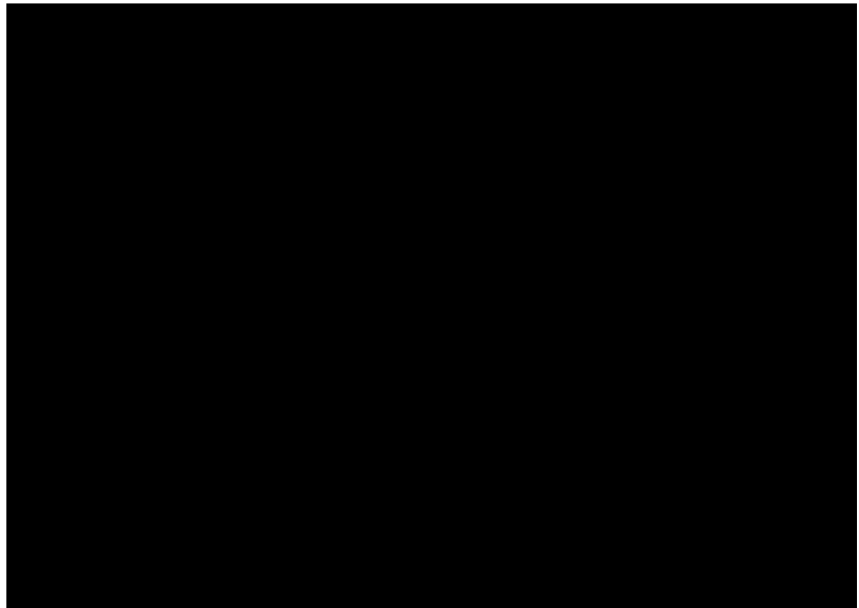
⁴ De bedragen voor SF/TS/TSD en de lesgeldontvangsten zijn in tegenstelling tot de presentatie in begroting 1995 exclusief de uitgaven en ontvangsten voor leerlingen en studenten in het agrarisch onderwijs. Hiertoe zijn bedragen met een vaste factor verlaagd.

Tabel 4.2. Kosten per leerling (x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kosten per leerling, excl. SF/TS/TSD en huisvesting	7,5	7,8	7,8	8,0	8,0	8,1	8,2
Additief							
- kosten huisvesting per leerling	0,7	0,5	0,5	(0,6)	(0,5)	(0,5)	(0,5)
- kosten sf, ts, tsd per leerling	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
- lesgelden per leerling	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

De kosten per leerling zijn opgebouwd uit de gesaldeerde uitgaven op het beleidsterrein, vermeerderd met de uitgaven voor DOP en verminderd met de lesgelden. Gedeeld is door het aantal ingeschreven leerlingen naar kalenderjaar.

In de kosten per leerling zit een sprong tussen 1994 en 1995. Zoals hierboven, in het bijzonder onder de tabel 3.1., ook al is aangegeven wordt deze mutatie in grote lijnen veroorzaakt door de algemene salarismaatregelen, incidentele loonstijging en de ontwikkelingen op het punt van fusies, convenantseenheden en bijstelling rechtspositie-volume. Het grootste gedeelte van de sprong hangt samen met het complex van maatregelen in de ABP-regelgeving.

Algemeen

Het beleidsterrein van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve) omvat het secundair beroepsonderwijs (het mbo en het leerlingwezen), het vormingswerk voor jeugdigen, het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) en de basiseducatie (be). Het secundair beroepsonderwijs is bestemd voor leerlingen die niet meer (volledig) leerplichtig zijn met een opleiding op het niveau van voorbereidend beroepsonderwijs of middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, en ongediplomeerden. De volwasseneneducatie betreft tweede-kans onderwijs, opleidingen voor primaire sociale vaardigheden en Nederlands als tweede taal voor allochtone Nederlanders. Voorts behoort een aantal landelijke en regionale ondersteuningsinstellingen tot het bve-terrein. De wettelijke grondslag voor de instellingen wordt vanaf 1 januari 1996 gevormd door de Wet educatie en beroepsonderwijs. Tot dat tijdstip gelden de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet cursorisch beroepsonderwijs en de Kaderwet volwasseneneducatie.

2. Beleid

Het voorstel van wet educatie en beroepsonderwijs (web) zal naar verwachting op 1 januari 1996 in werking treden. De implementatie van de web is een buitengewoon gecompliceerde operatie, een ingrijpend veranderingsproces dat verscheidene jaren in beslag zal nemen. Onderstaand schema bevat daarvan een overzicht. Na het schema volgt een toelichting.

	1995	1996	1997	1998
1 WEB				
1.1 wetstraject	najaar afronding parlementaire behandeling	1-1 inwerkingtreding		
1.2 bekostiging	najaar hoofdlijnen bekostiging beroepson- derwijs		1-8 bekostigings AMvB beroepsonderwijs	
2 Kwaliteit				
2.1 kwalificatiestructuur beroepson- derwijs	1-10 vaststelling raamwerk	1-7 vaststelling endtermen		
2.2 kwalificatiestructuur educatie		voorjaar reactie van prove		
2.3 docenten/consulenten	*regeling nieuwe taken docenten/consulenten	*=====→ *bekwaamheidseisen docenten *herstructurering lerarenopleiding		
2.4 innovatie	*faciliteitenregeling	*=====→		
3 Toegankelijkheid				
3.1 doelgroepen	*faciliteitenregeling *najaar notitie bodemgroepen	*=====→ start inburgering		
3.2 fiscale faciliteit leerlingwezen	*najaar wetsvoorstel	*1-1 inwerkingtreding		
4 Infrastructuur				
4.1 roc-vorming	*faciliteitenregeling	*=====→		1-1 vaststelling roc–infrastructuur/ vakscholen 1-8 beslissing m.b.t. overige instellingen
4.2 herkenbare vertegenwoordiging		1-1 oprichting bve-raad		
4.3 in service-onderwijs			*1-8 overdracht en start nieuwe opleidingen	

Beleidsagenda educatie en beroepsonderwijs

Het invoeringstraject van de web wordt begeleid door de beleidsagenda educatie en beroepsonderwijs. De beleidsagenda onderscheidt vijf beleidstrajecten (zie onderstaande tabel). Samen vormen zij de pijlers die het veranderingsproces in het kader van de invoering van de web dragen en sturen. De beleidsagenda biedt een kader voor de dialoog en de interactie tussen overheid en veld. Het veranderingsproces zelf kan immers alleen in zo'n dialoog gestalte krijgen.

(bedragen x f miljoen)	1995	1996
1. Structuur en strategie	–	–
2. Kwaliteit en innovatie	24,0	50,0
3. Toegankelijkheid en Rendement	7,5	8,5
4. Organisatiepatronen op het regionale vlak	–	–
5. Verbetering en versterking schoolstructuur	15,0	26,5
Totaal	46,5	85,0

Het betreft hier het totaal van de nieuwe inzet voor de genoemde beleidshoofdpunten.

1.1. Structuur en strategie: wet educatie en beroepsonderwijs

Het voorstel van wet educatie en beroepsonderwijs (web) is in mei 1995 door de Tweede Kamer aanvaard. In het najaar volgt behandeling door de Eerste Kamer. Op 1 januari 1996 kan, indien de Eerste Kamer met het wetsvoorstel instemt, de wet in werking treden.

1.2. Structuur en strategie: nieuw bekostigingsstelsel

De invoering van de web gaat gepaard met een nieuwe wijze van bekostiging van het secundair beroepsonderwijs. In het najaar van 1995 zullen de hoofdlijnen hiervoor, na overleg met het betrokken veld, aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

2.1. Kwaliteit: kwalificatiestructuur beroepsonderwijs

Elders in deze Memorie van Toelichting is de invoering van de kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs toegelicht.

Daarnaast is in 1994 en 1995 een extra impuls gegeven voor de ontwikkeling van zogeheten assistentopleidingen. Met de introductie van dit kwalificatieniveau en de ontwikkeling van deze opleidingen is geanticipeerd op de invoering van de nieuwe kwalificatiestructuur. De assistentopleiding leidt op voor een kwalificatie op niveau 1 van de kwalificatiestructuur. De extra impuls heeft inmiddels geresulteerd in de start van de eerste twaalf nieuwe assistentopleidingen per 1 augustus 1995. Voorts loopt er in eenzelfde aantal bedrijfstakken nog onderzoek naar de behoefte aan deze kwalificatie. Na invoering van de web zullen vanaf 1 augustus 1996 de dan gevormde roc's alle assistentopleidingen aan kunnen bieden.

2.2. Kwalificatiestructuur educatie

In het voorjaar 1996 volgt de reactie op het advies van de programma-eenheid rendementsvraagstukken volwasseneneducatie (prove) over de kwalificatiestructuur voor de educatie.

2.3. Docenten/consulenten

Zoals al eerder in deze Memorie van Toelichting is toegelicht, is ook verbetering van de kwaliteit van docenten en consulenten van belang. Dit wordt vormgegeven met een regeling nieuwe taken docenten/consulenten in 1995. In 1996 worden als uitwerking van «vitaal leraarschap» de bekwaamheidseisen voor beginnende docenten vastgesteld.

2.4. Innovatie

Met de invoering van een faciliteitenregeling worden de introductie van nieuwe methoden voor bedrijfsvoering (zoals administratieve systemen) en de innovatie van leermiddelen gestimuleerd. In het kader van de versterking van de economische infrastructuur komt extra geld beschikbaar voor het beroepsonderwijs

3. Toegankelijkheid en rendement

Elders in deze Memorie van Toelichting worden de inburgering van nieuwkomers, de doelgroepenregeling en de fiscale faciliteit voor het leerlingwezen toegelicht. Gemeenten kunnen op basis van door hen op te stellen actieprogramma's extra middelen krijgen ter bevordering van de veiligheid op school.

4.1. Infrastructuur: regionale opleidingscentra en maatwerk

De vorming van regionale opleidingscentra en het door hen te leveren maatwerk zal in het voetspoor van de trajecten van de beleidsagenda worden begeleid en gestimuleerd door geld beschikbaar te stellen voor:

- het wegnemen van knelpunten in het proces van roc-vorming,
- het bieden van een startkapitaal aan nieuw gevormde roc's,
- versterking van management en de introductie van een nieuwe bedrijfsvoering.

Van de 45 à 50 roc's die zijn voorzien per 1 januari 1998, wanneer het proces van roc-vorming zal zijn afgerond, zullen er naar verwachting in 1996 vijftien worden gevormd.

4.2. Infrastructuur: herkenbare vertegenwoordiging

Wil de dialoog en de wisselwerking met het onderwijsveld goed van de grond komen, dan is een herkenbare organisatie van dat veld als gesprekspartner voor de andere betrokkenen van wezenlijk belang. De beslissing van de negen vertegenwoordigende landelijke organisaties voor beroepsonderwijs en/of educatie per 1 januari 1996 op te gaan in een bve-raad die het hele veld vertegenwoordigt op bestuurlijk-beleidsmatig en arbeidsvoorwaardelijk terrein, is dan ook van grote waarde voor een goed verloop van het implementatie-proces van de web.

4.3. Infrastructuur: in service-onderwijs

Tegelijk met de veranderingen als gevolg van de web zal het komende jaar gestalte worden gegeven aan de principe-afspraken het in service-onderwijs vanuit de gezondheidszorg onder te brengen in de onderwijs-wetgeving. Dit is een ingrijpende operatie omdat tegelijkertijd introductie van de nieuwe kwalificatiestructuur en opname in de roc-vorming moeten plaatsvinden. Ook het hoger beroepsonderwijs is bij de overkomst betrokken.

3. Horizontale toelichting

De bekostiging van het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en het schoolspecifieke deel van het leerlingwezen zijn leerlingafhankelijk. Het mbo-budget beslaat circa 63 procent van het totale bve-budget. De praktijkcomponent van het leerlingwezen, het vormingswerk en de volwasseneneducatie, en overige uitgaven zijn gebudgetteerd.

De personele vergoeding voor het mbo en leerlingwezen is afhankelijk van het aantal te bekostigen personeelsleden en de gemiddelde prijs voor personeel (gemiddelde personeelslast). Het aantal te bekostigen perso-

neelsleden is voor het mbo en leerlingwezen afhankelijk van het aantal deelnemers en de verhouding tussen deelnemers en personeel (de ratio). De exploitatievergoeding van mbo en leerlingwezen is samengesteld uit een bedrag per leerling en een bedrag per vierkante meter vloeroppervlakte voor gebouwen in eigendom.

Bij de overige sectoren is de hoogte van het budget bepalend voor de bekostiging en hebben fluctuaties in de deelnemersaantallen geen invloed op de hoogte van het geraamde budget.

In de volgende tabel zijn de uitgaven meerjarig weergegeven voor de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

Tabel 3.1. Totale uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totale uitgaven	3 294,2 ²	3 484,8	3 597,2	3 612,4	3 664,2	3 717,9	3 745,7
Exploitatie	2 952,1	3 064,2	3 121,9	3 133,0	3 178,6	3 204,2	3 224,8
– mbo	1 782,9	1 897,0	1 927,6	1 956,2	1 998,5	2 023,0	2 033,3
waarvan asielzoekers ¹				(6,2)	(6,2)	(5,7)	(5,7)
– leerlingwezen	515,0	488,7	472,6	469,6	466,4	465,5	470,9
cursusgeldontvangsten leerlingwezen	(–55,8)	(–55,6)	(–55,1)	(–54,1)	(–52,4)	(–52,4)	(–52,4)
– vormingswerk	69,0	121,1	121,3	121,6	121,6	122,0	122,8
– tweede-kans onderwijs	585,2	557,4	600,4	585,6	592,2	593,8	597,7
waarvan inburgering			(115,3)	119,(0)	(122,7)	(120,5)	(120,5)
Rechtspositionele uitkeringen	149,1²	151,5	144,2	136,9	133,6	133,6	133,6
Overig	193,0	269,0	331,1	342,5	352,0	380,0	387,3
– artikel 20.01	72,0	162,0	206,5	206,6	217,0	240,5	249,9
– artikel 20.03	121,0	107,1	124,6	135,9	135,0	139,6	137,4
Totale ontvangsten	–61,7 ²	–120,0	–109,1	–108,6	–105,1	–105,1	–105,1

¹ De hier opgenomen bedragen voor asielzoekers geven cijfermatig de aansluiting tussen de OCenW leerlingenramingen en de OCenW begrotingstotalen. Deze bedragen sporen met de inzichten ten aanzien van de aantallen asielzoekers ten tijde van het opstellen van de leerlingenramingen. Omdat de aantallen leerplichtige asielzoekers sterk kunnen fluctueren wordt OCenW per jaar uit de aanvullende post asielzoekers vergoed voor de onderwijskosten op basis van de aantallen leerplichtige asielzoekers ten tijde van deze uitdeling.

² Ten behoeve van consistentie zijn de wachtgelduitkeringen 1994 gesaldeerd met de ontvangsten. Deze ontvangsten veroorzaken tevens het verschil tussen de hier gepresenteerde totale uitgaven voor het beleidsterrein en de totale uitgaven zoals opgenomen in het financieel jaarverslag.

Uit deze tabel kan worden afgeleid dat de uitgaven in 1995 voor het middelbaar beroepsonderwijs ten opzichte van 1994 fors stijgen. Naast de gewijzigde loonkostenberekening door de verzelfstandiging van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP-complex) en de incidentele loonsomstijging (wat voor alle sectoren geldt) is hiervan met name de stijgende deelname aan beroepsonderwijs de oorzaak.

Het gestegen leerlingvolume in 1995 en de doorwerking in de raming voor de verdere jaren zijn in de begrote uitgaven verwerkt. De uitgaven voor leerlingwezen nemen af als gevolg van een neerwaartse bijstelling van de deelnemersprognose. De cijfers voor vormingswerk stijgen in 1995 omdat het vormingswerk verbonden aan instellingen voor beroepsbegeleidend onderwijs vanaf 1995 (invoering WCBO) tot het vormingswerk wordt gerekend, en niet meer tot het leerlingwezen. De stijging in het tweede kansonderwijs wordt veroorzaakt door de toenemende prioriteit van met name Nederlands als tweede taal. Dit heeft geleid tot extra budgetten met ingang van 1996 voor inburgering en overig NT2-onderwijs.

In de overige uitgaven van artikel 20.01 zijn geraamde bedragen opgenomen van de beleidsagenda en van diverse onderwijs-ondersteunende instellingen zoals het centrum voor innovatie van opleidingen (CINOP), het landelijk dienstencentrum (LDC) en de regionale dienstencentra (RDC's) voor studie en beroepskeuzevoorlichting.

Daarnaast zijn hier ook de uitgaven voor examens opgenomen (deels ook voor niet bve-sectoren), uitgaven op projectbasis, en middelen ter stimulering van de scholingsmarkt. Ook de geraamde bedragen voor de opleidingschepen en internaten voor nautisch onderwijs zijn hier ondergebracht. De stijging van de bedragen na 1995 worden voornamelijk veroorzaakt doordat de geraamde bedragen ten behoeve van voornoemd ABP-complex oplopen van f 84,7 miljoen naar f 178,6 miljoen in 2000. Deze stijging is opgenomen in de post overig, omdat hij nog niet in de gemiddelde personeelslast kan worden verwerkt.

De stijging van de ontvangsten vanaf 1995 ten opzichte van 1994 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een overboeking van de ontvangsten van het Europees Sociaal Fonds (ESF) voor onder meer het project «bestrijding voortijdig schoolverlaten».

Na deze meerjarige toelichting in grote lijnen, wordt in de volgende tabellen het beeld verder uitgewerkt.

Tabel 3.2. Aantal ingeschreven leerlingen

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Regulier onderwijs							
– mbo	270 600	274 100	276 900	279 900	283 000	283 800	283 000
– cursisten leerlingwezen	131 300	122 900	120 000	117 400	114 900	112 400	110 000
– vormingswerk	7 400	14 300	14 400	14 500	14 600	14 600	14 800
Tweede-kans onderwijs							
– deeltijd-mbo	41 500	40 800	40 300	40 000	39 700	39 500	39 300
– coo	43 100	26 300	4 700	.	.	.	.
– specifieke cursussen	100	.	.	.	.	.	.
– basiseducatie	128 000	128 000	128 000	128 000	128 880	128 000	128 000
– vavo	84 300	82 600	82 100	78 400	74 500	69 800	64 400

Bronnen: Referentieraming 1995
Landelijk plan COO 93/94
CBS-telling deelname basiseducatie

De deelname aan het mbo was in 1994/1995 5.000 leerlingen hoger dan geraamd. Voor de jaren tot 1998 wordt ervan uitgegaan dat de stijgende tendens in de belangstelling voor het mbo zich zal voortzetten. Dit resulteert in een stijging van de geraamde leerlingaantallen tot 1998, waarna het aantal stabiliseert. In de raming van de cursisten leerlingwezen is nog geen rekening gehouden met de effecten van de fiscale faciliteit voor het leerlingwezen omdat nog onbekend is in hoeverre de beoogde groei van het aantal leerarbeidsplaatsen zal worden bezet door huidige cursisten zonder leerarbeidsplaats. Tevens werkt het niet meer opnemen van het vormingswerkdeel aan instellingen voor leerlingwezen door in de cijfers (zie de toelichting bij tabel 3.1.). Het gaat om een neerwaartse bijstelling van de raming voor het leerlingwezen met 6.800 leerlingen, en eenzelfde opwaartse bijstelling van de raming vormingswerk vanaf 1995. In deze tabel zijn nog niet de effecten van de fiscale maatregelen voor het leerlingwezen opgenomen.

Omdat het cursorisch ondernemersonderwijs (coo) wordt afgebouwd, zijn er vanaf 1997 geen deelnemers meer. De vrijvallende middelen worden ingezet ten behoeve van het secundair beroepsonderwijs. De voorziene stijging in de basiseducatie als gevolg van het inburgeringsbeleid zijn niet in bovengenoemde gegevens opgenomen.

Tabel 3.3. Personeelsaantallen (fte)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal bekostigd personeel							
– mbo	17 700	17 900	18 100	18 400	18 700	18 800	18 800
– leerlingwezen	6 200	5 600	5 400	5 300	5 200	5 100	5 100
Waarvan onderwijzend							
– mbo	13 400	13 600	13 700	13 900	14 100	14 200	14 200
– leerlingwezen	4 300	3 900	3 800	3 700	3 600	3 600	3 600

De opgenomen personeelsaantallen zijn bekostigde (normatieve) aantallen.

De aantallen personeelsleden volgen de leerlingenaantallen. Wijzigingen in de verhouding leerlingen/personeel zijn zichtbaar in tabel 3.4..

Tabel 3.4. Personeelsratio's

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Leerling/personeel							
– mbo	15,3	15,3	15,3	15,2	15,1	15,1	15,1
– leerlingwezen	21,2	22,1	22,3	22,2	22,1	21,9	21,4
Leerling/onderwijzend personeel							
– mbo	20,2	20,2	20,2	20,1	20,0	19,9	19,9
– leerlingwezen	30,4	31,7	31,8	31,7	31,6	31,3	30,5

De daling van de ratio's in het mbo wordt veroorzaakt doordat de verwachte onderwijsdeelname vanaf 1997 in het kort-mbo sneller stijgt dan het mbo. Omdat het kort-mbo een lagere leerling/docent-verhouding heeft, daalt deze ratio in de verdere jaren.

De stijging van de ratio van het leerlingwezen in 1995 is het gevolg van het aflopen van de formatiebevriezing tijdens de invoering van de WCBO. De daling in het laatste jaar wordt veroorzaakt omdat de formatie bij de landelijke organen constant blijft bij verwachte afnemende deelname.

Tabel 3.5. Aantal instellingen

	92/93	93/94	94/95
mbo/svm-scholen	142	133	129
categoraal Leerlingwezen	19	12	8
categoraal Vormingswerk	64	56	22

Bron: Basisregistratie onderwijsinstellingen (BROI)

Het aantal onderwijsinstellingen is de afgelopen jaren sterk verminderd: van ruim 400 instellingen in 1990 naar ca. 160 per 1 augustus 1994. Het beleid is erop gericht om op termijn te komen tot 45 à 50 roc's, waarin bve-onderwijsactiviteiten worden aangeboden.

Tabel 3.6. Kengetallen over wachtgelden

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal aantal wachtgelden (fte)	2 040	2 000	1 900	1 810	1 760	1 760	1 760
Totaal wachtgelduitgaven (x f 1 miljoen)	149,1	151,5	144,2	136,9	133,6	133,6	133,6
Gemiddelde uitkering per fulltime wachtgelder (x f 1000)	73,2	75,8	75,8	75,8	75,8	75,8	75,8
Aantal uitkeringsrechten (x 1)	6 180	6 060	5 770	5 480	5 340	5 340	5 340

¹⁾ Om een consistente reeks te presenteren, zijn de rechtspositionele uitgaven voor 1994 gesaldeerd met de ontvangsten. Deze ontvangsten veroorzaken tevens het verschil tussen de hier gepresenteerde totale uitgaven voor het beleidsterrein en de totale uitgaven zoals opgenomen in het financieel jaarverslag 1994.

De wachtgelduitgaven in deze tabel betreffen de startpositie-budgetten van het Participatiefonds op het prijspeil 1995. Hierin is het bve-aandeel van de taakstelling van f 100 miljoen opgenomen, die is afgesproken in de cao 1993-1995. Dit verklaart de dalende reeks. Vanaf 1998 zijn de budgetten constant gehouden.

4. Overige kerngegevens.

Verder zijn de volgende kerncijfers te geven voor met het beleidsterrein bve samhangende uitgaven en ontvangsten zoals geraamd op de beleidsterreinen 24 (huisvesting), 25 (studiefinanciering) en voor het jaar 1996 het beleidsterrein 26 (overige programma-uitgaven).

Tabel 4.1. Met beleidsterrein BVE samenhangende uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Huisvesting	249,0	330,6	311,0	295,1	322,0	324,7	324,7
– mbo	142,9	188,4	177,3	168,2	183,5	185,1	185,1
– niet-mbo	106,1	142,2	133,7	126,9	138,5	139,6	139,6
DOP ¹	17,8	7,0	0,1	.	.	.	.
– mbo	11,9	4,7	0,1	.	.	.	.
– niet-mbo	5,9	2,3	.	.	.	.	.
SF/TS/TSD (mbo) ^{2,3}	1 146,4	1 101,9	1 112,0	1 150,4	1 128,9	1 130,4	1 155,5
Les- en collegegelden ³ (mbo)	-372,1	-370,1	-417,1	-434,7	-446,2	-455,0	-462,6

¹ De verdeling van DOP-uitgaven (art. 26.02) over de sectoren po, vo en bve is een benadering.

² De uitgaven Studiefinanciering zijn exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versoering van de OV-studentenkaart.

³ De bedragen voor SF/TS/TSD en de lesgeldontvangsten zijn in tegenstelling tot de presentatie in de begroting 1995 exclusief de uitgaven en ontvangsten voor leerlingen en studenten in het agrarisch onderwijs. Hiertoe zijn de bedragen met een vaste factor verlaagd.

Tabel 4.2. Kosten per leerling (x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kosten per leerling mbo, excl. SF/TS/TSD, huisvesting	6,0	6,3	6,3	6,3	6,4	6,5	6,5
Additief:							
Kosten huisvesting per leerling mbo	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Kosten SF/TS/TSD per leerling mbo	4,2	4,0	4,0	4,1	4,0	4,0	4,1
Lesgeld per leerling mbo	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6
Deelkosten per leerling leerlingwezen	4,2	4,3	4,3	4,4	4,5	4,6	4,8
Deelkosten per leerling vormingswerk	9,4	9,0	9,2	9,2	9,2	9,3	9,2

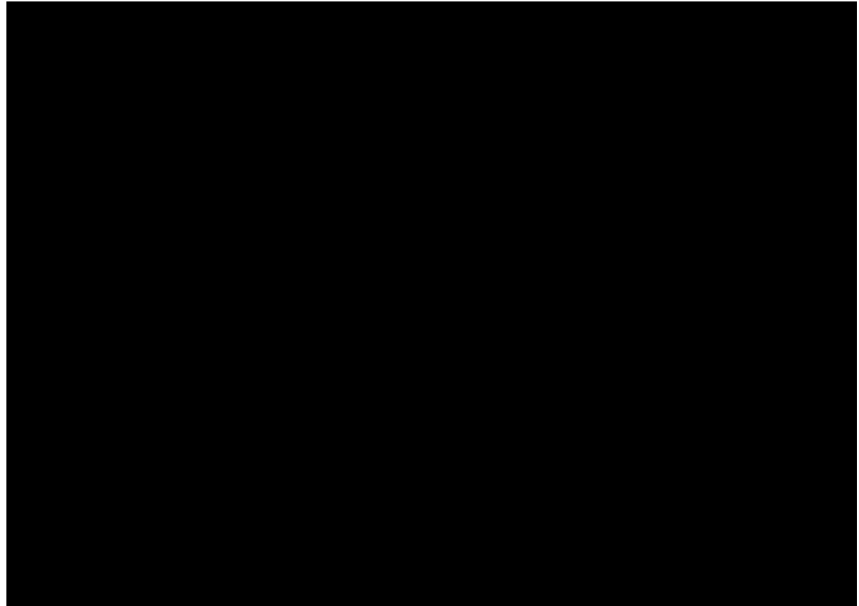
De kosten per leerling voor het mbo zijn opgebouwd uit het «mbo-deel» van de gesaldeerde uitgaven op het beleidsterrein, vermeerderd met het «mbo-deel» van de DOP-uitgaven en verminderd met de les- en collegegelden. De «deelkosten per leerling» voor het leerlingwezen en vormingswerk zijn alleen opgebouwd uit de gesaldeerde uitgaven op het beleidsterrein. Gedeeeld is door het aantal ingeschreven leerlingen naar kalenderjaar. Voor de precieze toedeling van uitgaven naar schoolsoort en de opbouw van dit kengetal wordt verwezen naar het zakboekje «Financiële Kerncijfers OCenW 1996».

Voor alle schoolsoorten geldt dat de stijging van de uitgaven vanaf 1995 ten opzichte van 1994 wordt veroorzaakt door de gewijzigde loonkostenberekening als gevolg van de verzelfstandiging van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en de stijging van de incidentele loonsomcomponent per 1 januari 1995.

De stijging van de kosten in het leerlingwezen wordt tegengesteld beïnvloed door de toerekening van het vormingswerk aan instellingen voor leerlingwezen naar vormingswerk (zie toelichting bij tabel 3.1). Voor 1994 gold een formatiegarantie als overgangmaatregel, wat tot hogere kosten per deelnemer leidde in 1994.

De uitgaven in het vormingswerk dalen ten opzichte van 1994 als gevolg van de formatiegaranties tot 1 augustus 1994.

1. Algemeen

Het beleidsterrein hoger beroepsonderwijs omvat de voorzieningen van het hoger beroepsonderwijs inclusief de rechtspositionele uitkeringen (artikel 21.03) en de huisvestingsvergoeding (artikel 21.05) voor deze sector van het onderwijs. De wettelijke grondslag voor de bekostiging vindt plaats op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) volgens het Bekostigingsbesluit WHW en de Regeling bekostiging hoger onderwijs.

2. Beleid

Ontwerp-Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan (Ontwerp-HOOP) 1996

Het ontwerp-Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan 1996 formuleert een ontwikkelingsperspectief voor het hoger onderwijs dat de komende jaren intensiever, selectiever en meer gedifferentieerd moet worden. De doelstellingen zullen specifiek voor het hoger beroepsonderwijs worden uitgewerkt en waar nodig hun neerslag krijgen in wet- en regelgeving alsmede het financiële (meerjarige) kader.

Vitale lerarenopleidingen

De veranderingen in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs maken een ingrijpende vernieuwing van de lerarenopleidingen noodzakelijk. Hiertoe is in de nota Vitale Lerarenopleidingen (mei 1995) onder andere voorgesteld dat de lerarenopleidingen, met inbreng van externe deskundigen, een gezamenlijk curriculum ontwikkelen. Tevens is het wenselijk dat zij de krachten bundelen in samenwerkingsverbanden, en afspraken maken over onderwijsontwikkeling, personeelsbeleid en het onderhouden van de relatie met scholen. De over deze onderwerpen af te sluiten contracten worden ten dele gefinancierd uit de huidige toeslag voor de opleidingen tot leraar basisonderwijs (artikel 5.9, eerste lid van het Bekostigingsbesluit WHW). Het gaat hier op jaarbasis om een bedrag van circa f 24 miljoen. Daarnaast is in het ontwerp-HOOP 1996 de

vernieuwing van de lerarenopleidingen genoemd als één van de landelijke prioriteiten in het kader van het Studeerbaarheidsfonds.

Wachtgelden en arbeidsvoorwaarden

In 1993 zijn de wachtgelduitgaven voor het hbo gebudgetteerd, waardoor eventuele overschrijdingen door de hogescholen zelf opgevangen moeten worden binnen het totale budget. De in de afspraken met het hbo vervatte bonus/malus-regeling is in de loop van 1995 aangescherpt als gevolg van de dreigende overschrijding van de wachtgeldbudgetten. Met de HBO-Raad wordt nader overleg gevoerd over een structurele beheersing van de wachtgelduitgaven

3. Horizontale toelichting

Het overgrote deel van de uitgaven op dit beleidsterrein (92%) bestaat uit de zogenaamde normatief berekende rijksbijdrage voor de exploitatie van de hogescholen. De verdeling van het daartoe beschikbare budget over de hogescholen vindt plaats op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) volgens het Bekostigingsbesluit WHW en de Regeling bekostiging hoger onderwijs. De rijksbijdrage wordt als een «lump sum» aan de hogescholen uitgekeerd. Dit betekent dat de hogeschool zelf beslist over de meest doelmatige besteding van het geld ten behoeve van personele, materiële en huisvestingsuitgaven.

In het hoger beroepsonderwijs is reeds vele jaren sprake van een vast budget, dat gecorrigeerd wordt voor loon- en prijsontwikkelingen.

In het macro-budget zijn de in het regeerakkoord voorziene bezuinigingen in het kader van de stelselherziening hoger onderwijs (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nr. 67) verwerkt. Dit betekent onder meer dat vanaf 1996, onder condities van kwaliteit en studeerbaarheid, de collegelden stapsgewijs worden verhoogd met f 150,--, f 175,-- en f 175,-- (totaal f 500,-- in 1998). De opbrengst uit deze collegegeldverhoging wordt taakstellend in mindering gebracht op de rijksbijdrage van de hogescholen. Het gaat hierbij voor de hogescholen (exclusief het hoger agrarisch onderwijs) om een bedrag van f 35,7 miljoen in 1996, f 78,2 miljoen in 1997, f 120,9 miljoen in 1998 en f 122,2 miljoen vanaf 1999.

Voor de verbetering van de kwaliteit en de studeerbaarheid van onderwijsprogramma's in het hoger beroepsonderwijs is een studeerbaarheidsfonds tot een bedrag van f 300 miljoen gevormd, waarop hogescholen een beroep kunnen doen indien en voor zover zij voldoen aan een aantal voorwaarden. Dit bedrag omvat een bedrag van f 9,8 miljoen dat op de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is geraamd voor het hoger agrarisch onderwijs.

De vorming van het fonds is bekend gemaakt in de brief van 27 januari 1995 aan de voorzitter van de Tweede Kamer over maatregelen hoger onderwijs en studiefinanciering (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nr. 67).

In het rapport van de Stuurgroep Kwaliteit en Studeerbaarheid dat op 28 juni 1995 is vastgesteld (aan de Tweede Kamer aangeboden bij brief van 29 juni 1995 (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nr. 123), zijn de voorwaarden en procedures geformuleerd die gelden voor een toewijzing uit het studeerbaarheidsfonds.

In overeenstemming met de brief van 9 december 1994 aan de voorzitter van de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nr. 55) hebben de hogescholen vanaf 1996 een trekkingsrecht op dit fonds. De beschikbaarstelling van de gereserveerde middelen is afhankelijk van de opstelling, indiening en toetsing van instellingsplannen binnen het raam van de begroting en de meerjarenraming.

In de navolgende tabel worden de geraamde uitgaven 1996-2000 voor het hoger beroepsonderwijs weergegeven, de gerealiseerde uitgaven in 1994 en de verwachte realisatie in 1995.

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totale uitgaven	2 492,1	2 485,6	2 437,3	2 404,5	2 405,3	2 594,7	2 414,5
Rijksbijdrage	2 441,4	2 426,6	2 379,1	2 348,9	2 361,4	2 552,6	2 371,6
waarvan rechtspositionele uitkeringen	202,4	198,6	139,9	140,6	135,8	136,3	135,4
waarvan huisvestingsvergoeding	387,0	353,2	353,2	353,2	353,2	353,2	353,2
Overig ¹	50,6	58,9	58,2	55,6	44,0	42,2	42,9
Totale ontvangsten	-31,4	-23,1	-14,1	-14,1	-14,1	-14,1	14,1
Eenmalige inkomsten (huisvesting)	(-332,0)						

¹ Onder «Overig» zijn de artikelen «overige uitgaven» en «organisaties» (alleen voor 1994 en 1995) opgenomen.

In de periode 1995 tot en met 1998 is er sprake van een daling van de beschikbare rijksbijdrage voor de hogescholen, in 1999 van een sterke eenmalige stijging en in 2000 opnieuw van een daling. De trendmatige afname houdt verband met de nadere invulling van de taakstelling hoger onderwijs uit het regeerakkoord, in het bijzonder de vermindering van de rijksbijdrage onder verhoging van de collegegeld-inkomsten. De eenmalige stijging in 1999 wordt verklaard, doordat het zwaartepunt van de in het vooruitzicht gestelde bedragen voor de verbetering van de kwaliteit en studeerbaarheid in 1999 ligt.

Daarnaast dient rekening te worden gehouden met het gecombineerde effect van diverse mutaties, onder meer incidentele loonsomstijging, prijscompensatie, uitverdieneffecten, beëindiging reguliere nascholingsgelden, besparingsverlies in verband met uitstel invoering wetsvoorstel c+3, aanpassing bekostigingsniveau deeltijdonderwijs (vanaf 1998), diverse mutaties van technische aard.

In de budgetten voor de rechtspositionele uitkeringen is voor 1994 en 1995 reeds de compensatie ten laste van de exploitatievergoeding verwerkt als gevolg van de overschrijding op de wachtgelduitgaven in die jaren.

De huisvestingsuitgaven zijn vanaf 1996 stabiel.

De daling in de overige uitgaven, vooral in 1998 ten opzichte van 1997, houdt naast subsidietaakstellingen verband met de tijdelijke beschikbaarheid van de middelen voor de educatieve infrastructuur en het ontwikkelingstraject leraar-in-opleiding.

In de (verwachte) realisatie van de totale ontvangsten voor 1994 en 1995 is een bedrag opgenomen voor de ontvangsten op afrekening van de jaarrekeningen van hogescholen.

Tabel 3.2. Met beleidsterrein 21 samenhangende financiële kerncijfers (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
SF/TS/TSD ¹	1 371,0	1 278,0	1 094,3	932,2	970,3	767,2	600,6
Collegegelden (schatting)	(-535,8)	(-568,8)	(-616,2)	(-669,9)	(-726,4)	(-723,6)	(-730,2)

¹ Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versoering van de OV-studentenkaart; inclusief prestatiebeurs.

De bedragen zijn in tegenstelling tot de presentatie in de begroting 1995 exclusief de financiering voor leerlingen en studenten in het agrarisch onderwijs. Hiertoe zijn de uitgaven aan SFTS/TSD met een vaste factor verlaagd.

Naast de rijksbijdrage verwerven de hogescholen inkomsten uit collegegelden. De collegegelden zijn sinds 1994 eigendom van de instelling. Er vindt geen verrekening meer plaats met de rijksbijdrage.

Tussen de omvang van collegegelden en de omvang van studiefinancieringsuitgaven bestaat uiteraard correlatie. Wat opvalt, is dat de verhouding studiefinanciering-collegegeld vanaf 1993 is afgenomen en dat die afname vanaf 1996 nog verder gaat. Dit is het gevolg van de nadere afspraken die zijn gemaakt naar aanleiding van het regeerakkoord over de verdere stapsgewijze verhoging van de collegegelden en verdere besparingen op studiefinanciering.

Tabel 3.3. Aantal studenten (fte)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal ingeschreven studenten in fte	246 500	250 200	253 700	256 900	260 000	262 100	262 300
– initiële opleidingen voltijd	211 700	217 700	223 000	227 700	232 400	236 300	238 700
– initiële opleidingen deeltijd	30 500	28 200	26 600	25 100	23 500	21 800	19 800
– voortgezette opleidingen	3 400	3 400	3 300	3 300	3 300	3 200	3 100
– niet-WHW-opleidingen	900	800	700	700	700	700	700

Bron: C-formulieren (93/94 en 94/95) en Referentieraming 1995

Uit tabel 3.3. valt af te leiden dat het aantal studenten in het hbo in de komende periode (1996–2000) zal toenemen met ruim 9.000 studenten. Deze toename is het saldo van de groei van de deelname aan voltijdopleidingen (ruim 15.000 studenten), een daling van de deelname aan deeltijdopleidingen (bijna 6.000 studenten) en een lichte afname van de studentenaantallen in de voortgezette opleidingen en de niet-WHW-opleidingen.

Tabel 3.4. Kengetallen (uitgaven x f 1000, instellingsgrootte x 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Gemiddelde instellingsgrootte	3,6	3,8	4,0	4,1	4,1	4,2	4,2
Kosten per student, excl. SF/TS/TSD, huisvesting	8,4	8,4	8,2	7,9	7,8	8,5	7,8
Additief:							
Kosten huisvesting per student	1,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
Kosten SF/TS/TSD per student	5,6	5,1	4,3	3,6	3,7	2,9	2,3
Collegegelden per student	2,2	2,3	2,4	2,6	2,8	2,8	2,8

Met behulp van de gegevens uit de bovenstaande tabellen kunnen enkele ratio's worden berekend. Deze zijn weergegeven in tabel 3.4. In deze tabel valt de dalende reeks van de kosten per student vanaf 1995 en de eenmalige sterke stijging in 1999 het meest op. Deze trendmatige daling wordt veroorzaakt door stijgende studentenaantallen en de nadere invulling van de taakstelling uit het regeerakkoord. De eenmalige stijging in 1999 hangt samen met het in dat jaar gepositioneerde zwaartepunt van de middelen voor het werkprogramma kwaliteit en studeerbaarheid. Eveneens als gevolg van de invulling van de afspraken in het regeerakkoord treedt er een daling op in de uitgaven voor studiefinanciering per student en een stijging in de collegegelden per student. De gemiddelde instellingsgrootte zal bij een gelijkblijvend aantal hogescholen en groeiende studentenaantallen vanaf 1995 met enkele honderden studenten toenemen.

In 1995 telt het hbo 63 hogescholen. Het is mogelijk dat dit aantal onder andere door voortgaande fusiebewegingen in de toekomst nog enigszins zal afnemen. Zekerheid daarover bestaat echter niet.

1. Algemeen

Dit beleidsterrein omvat de bekostiging c.q. subsidiëring van de universiteiten en academische ziekenhuizen (artikel 22.01), instituten van internationaal onderwijs en onderzoek (artikel 22.02) alsmede overige instituten van hoger onderwijs (artikel 22.03).

Deze bekostiging c.q. subsidiëring geschiedt respectievelijk op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), subsidieregelingen en in een aantal gevallen op basis van aparte wetgeving.

2. Beleid

Regeerakkoord

De uit het regeerakkoord voortvloeiende bezuinigingen op de universiteiten zijn verwerkt conform de uitgangspunten zoals aangegeven in de brieven van 9 december 1994 en 26 januari 1995 aan de voorzitter van de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nrs. 55 en 67). Voor het deel van de bezuinigingen dat is verbonden aan de stelselontwikkeling en dus pas na het jaar 2000 zijn beslag krijgt, wordt verwezen naar het ontwerp-HOOP 1996 (Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan).

Derde-geldstroom activiteiten

Op 2 maart 1995 heeft de Algemene Rekenkamer een rapport uitgebracht over de derde-geldstroom activiteiten bij universiteiten. Daarin uit zij kritiek op het door de Colleges van Bestuur uitgeoefende interne beheer, terwijl ook het toezicht van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen op de doelmatige besteding van de rijksbijdrage onvoldoende wordt geacht. Het laatste houdt verband met de tariefstelling bij dienstverlening/contractonderzoek, die niet altijd kostendekkend is. Gevolg daarvan kan zijn dat onvoldoende middelen beschikbaar blijven voor de primaire taken van de universiteit. Het rapport is in het

bestuurlijk overleg met de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) besproken. Daarbij bleek dat diverse universiteiten reeds maatregelen hebben getroffen. Om hierin inzicht te krijgen is de accountantsdienst van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen verzocht een beschrijving te maken van de stand van zaken per universiteit. Deze beschrijving zal worden gebruikt voor een evaluatie van de geldende richtlijn voor het verslag en van het controleprotocol. In 1995 vindt reeds een bijstelling op de richtlijn plaats met het oog op de overdracht van de verantwoordelijkheid voor de huisvesting. Vooruitlopend op de resultaten van genoemde evaluatie zal in deze bijstelling ook worden meegenomen: een nadere specificatie van de baten uit derde geldstroom, een nadere definitie van het begrip «gelieerde rechtspersoon» en een voorschrift tot consolidatie wanneer dit met het oog op het inzicht in vermogen en resultaat van belang is.

Academische Ziekenhuizen

Met de Vereniging Academische Ziekenhuizen (VAZ) en de centrales voor overheidspersoneel is een intentieverklaring ondertekend, die het plan inhoudt om voor de academische ziekenhuizen per 1 juli 1995, met terugwerkende kracht tot 1 april 1995, de bevoegdheid tot vaststelling van de arbeidsvoorwaarden, met uitzondering van de pensioenvoorziening en de wettelijke sociale zekerheid, toe te kennen aan de VAZ, in overeenstemming met de centrales in het Landelijk Overleg Academische Ziekenhuizen (LOAZ). Een en ander wordt geformaliseerd in een convenant, waarvan naast de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, VAZ en bonden, de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport mede-ondertekenaar is.

In de loop van 1994 is met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport overeengekomen om in het verlengde van de wetswijziging 1990 (Wet op de Ziekenhuisvoorzieningen – WZV – en WHW) de verhouding in de bekostigingsverantwoordelijkheid van de twee departementen voor de academische ziekenhuizen meer in verhouding te brengen tot de omvang van de taakgebieden. Het tot juiste proporties terugbrengen van de onderscheiden macro-budgetten voor enerzijds patiëntenzorg en anderzijds ondersteuning van medisch wetenschappelijk onderwijs en onderzoek maakt het mogelijk de relatie tussen bekostiging en taken te verbeteren.

Ter uitvoering van de in 1994 tussen het Ministerie van VWS en het Ministerie van OCenW gemaakte afspraak over de aanpassing van de verhouding in de verantwoordelijkheid voor de bekostiging van de academische ziekenhuizen, wordt het aandeel van de rijksbijdrage universiteiten bestemd voor de bekostiging van de werkplaatsfunctie van deze ziekenhuizen met ingang van 1996 verminderd met in totaal f 255 miljoen. Doordat tegelijkertijd de zorgbudgetten worden verhoogd met een gelijk bedrag is, per academisch ziekenhuis, sprake van een budgettair neutrale operatie.

Wachtgelden

De financiële verantwoordelijkheid voor de wachtgelden is in 1991 overgedragen aan de universiteiten. Daarbij is afgesproken dat de universiteiten de uitgaven binnen afgesproken plafonds zouden houden. In 1994 is geconstateerd dat de wachtgeldbudgetten werden overschreden. Deze zorgelijke ontwikkeling vormde aanleiding om in overleg met de VSNU de achterliggende oorzaken en mogelijke oplossingen te onderzoeken. Uitgangspunt van beleid blijft het terugdringen van de uitkeringen na ontslag.

3. Horizontale toelichting

Voor het wetenschappelijk onderwijs (wo) bestaat reeds vele jaren een budgettair middelenplafond, dat wordt geïndexeerd op basis van loon- en prijsontwikkelingen.

De bijdragen aan de universiteiten en academische ziekenhuizen zijn gebaseerd op het niveau van de bestaande meerjarenraming. Ontwikkelingen in bijvoorbeeld aantallen studenten hebben daarom geen directe invloed op de ramingen, doch slechts op de verdeling van het budget over de instellingen. Bij de bepaling van het macro-budget voor de universiteiten is wel rekening gehouden met de ontwikkelingen in de studenten-aantallen, in die zin dat de in het regeerakkoord 1994 voorziene bezuiniging in het kader van de stelselherziening hoger onderwijs mede is gebaseerd op een terugloop in het aantal studentjaren. Zoals uit tabel 3.1. (zie hierna) valt af te lezen, blijft het macro-kader wetenschappelijk onderwijs tot en met jaar 2000, wanneer incidentele factoren zoals het Studeerbaarheidsfonds buiten beschouwing worden gelaten, vrij constant.

De ramingen voor het internationaal onderwijs kunnen slechts worden bijgesteld in overeenstemming met het departement voor Ontwikkelings-samenwerking omdat de met het internationaal onderwijs samenhangende uitgaven worden toegerekend aan het ontwikkelings-samenwerkingsplafond.

Bij de overige instellingen van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek is voor een deel sprake van wettelijke bekostiging zonder open einde.

Voorts ontvangt een aantal instellingen een bijdrage op basis van internationale verdragen. De hoogte van die bijdrage wordt vastgesteld in internationale gremia waar Nederland lid van is.

Tenslotte is er nog een aantal onder niet-wettelijke bekostiging vallende gesubsidieerde instellingen. Daarvoor wordt de subsidie bepaald rekening houdend met de geldende subsidievoorwaarden.

Voor de uitkeringen na ontslag bij de universiteiten, academische ziekenhuizen en de Open Universiteit gelden budgetteringsafspraken.

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totale uitgaven	4 895,2	5 324,6	5 041,8	5 052,8	5 128,8	5 316,2	5 237,3
Rijksbijdrage universiteiten en academische ziekenhuizen							
– onderwijsdeel	865,9	861,9	807,3	775,3	755,8	766,0	770,6
– verwevenheidsdeel	445,0	465,2	470,0	471,8	475,2	479,1	481,9
– onderzoeksdeel	2 179,5	2 284,1	2 307,5	2 316,2	2 333,2	2 352,1	2 366,1
– universitaire lerarenopleidingen	5,6	7,0	8,3	7,6	6,6	6,6	6,6
– huisvesting van universiteiten ¹	(184,3)	176,2	180,1	180,1	180,2	180,2	180,2
– uitkeringen na ontslag	337,1	299,7	285,1	293,1	273,1	273,1	273,1
– academische ziekenhuizen	839,4	872,0	625,3	642,0	649,7	657,9	663,5
Sub-totaal	4 672,4	4 966,1	4 683,7	4 686,1	4 673,9	4 715,0	4 742,0
– aanwending overschotten vorige jaren	–76,0	–26,3					
– liquiditeitsbijstelling	10,4	21,1	24,3	–0,8	6,7	–5,0	6,7
Totaal rijksbijdrage universiteiten en academische ziekenhuizen	4 606,8	4 960,9	4 708,0	4 685,3	4 680,6	4 710,0	4 748,7
Bekostiging overige instellingen	216,5	225,8	218,0	212,3	211,4	211,0	211,6
Rechtspositionele uitkeringen	15,1	16,8	20,2	20,6	21,0	20,7	20,5
Overig							
– t.b.v. universiteiten	41,1	18,7	31,6	39,3	59,6	75,3	96,7
– studeerbaarheidsfonds					38,8	148,2	7,0
– t.b.v. academische ziekenhuizen	9,4	41,2	45,2	61,7	92,5	113,2	128,4
– overige uitgaven	6,2	61,2	18,8	33,6	24,9	37,9	24,3
Totaal overig	56,7	121,1	95,6	134,7	215,8	374,5	256,4
Totale ontvangsten	–5,1	–3,6	–4,0	–4,0	–4,0	–4,0	–4,0

¹ Huisvestingsuitgaven kwamen in 1994 nog niet ten laste van beleidsterrein 22 wo, en worden derhalve niet meegeteld in «subtotaal», «totaal rijksbijdrage» en «Totale uitgaven».

De verschillen op beleidsterrein-niveau zijn als volgt te verklaren.

Van 1994 naar 1995 is sprake van een stijging met f 429,4 miljoen. Deze stijging wordt gedeeltelijk verklaard door de huisvestingsuitgaven, die in 1994 niet in het totaal wo zijn opgenomen. De resterende stijging van f 245,1 miljoen wordt in grote lijnen veroorzaakt door aanpassingen in de sfeer van de prijs (algemene salarismaatregelen 1994 en 1995), een toedeling van middelen in 1995 ter afdekking van de loonontwikkeling als gevolg van de invoering van het ABP-complex (Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds), prijscompensatie 1995 en arbeidsvoorwaarden alsmede een compensatie in 1995 in verband met een aantal schadegevallen bij universiteiten van majeure omvang en een aanpassing van de in de ontwerp-begroting 1995 verwerkte taakstelling hoger onderwijs.

Het totaal-kader voor beleidsterrein 22 wordt jaarlijks verhoogd met een bedrag van circa f 30 miljoen in verband met de incidentele looncomponent. Ook de post «rente en afschrijving bouw en medische en overige inventaris» bij de academische ziekenhuizen vertoont jaarlijks een stijging als gevolg van de, met ingang van 1988 ingevoerde, financieringsstructuur. De daling van 1996 ten opzichte van 1995 is, afgezien van de verlaging bij het onderdeel academische ziekenhuizen met f 255 miljoen, voor f 27 miljoen te verklaren als een saldo van de hiervoor genoemde verhogingen en een verlaging als gevolg van de aanpassing van de taakstelling hoger onderwijs en de incidentele majeure schade in 1995. De stijging van 1996 naar 1997 met f 11 miljoen heeft eveneens betrekking op de aanpassing van de taakstelling hoger onderwijs. De fluctuaties in de jaren daarna wordt met name veroorzaakt door het «Studeerbaarheidsfonds»: f 38,8 miljoen in 1998, f 148,2 miljoen in 1999 en f 7,0 miljoen in 2000.

De daling in het deel academische ziekenhuizen vanaf het jaar 1996 wordt veroorzaakt door de overheveling van de bekostigingsverantwoordelijkheid voor een bedrag van f 255 miljoen naar het Ministerie van VWS.

Het budget wordt in het Hoger Onderwijs Bekostigingsmodel (HOBK) verdeeld op basis van prestatie-indicatoren. Dat betekent dat, ofschoon het macro-budget voor alle universiteiten een gegeven is, er voor de individuele instelling toch een relatie is tussen het instellingsbudget en de eigen prestaties, een en ander afhankelijk van de relatieve positie ten opzichte van de andere universiteiten. De prestatie-indicatoren zijn: (1) het aantal ingeschreven studenten dat 4 jaar of minder in het wo is ingeschreven (met dien verstande dat bij de studierichtingen tandheelkunde en wijsbegeerte ook het 5e inschrijvingsjaar, en bij de studierichtingen geneeskunde, diergeneeskunde en farmacie ook het 6e inschrijvingsjaar wordt bekostigd); (2) het aantal diploma's; (3) het aantal promoties, en (4) het aantal ontwerperscertificaten. Voor de prestatie-indicatoren 1,2 en 3 wordt onderscheid gemaakt in twee bekostigingsniveaus: hoog en laag.

4. Overige kerngegevens

In tabel 4.1. worden de uitgaven gepresenteerd die elders in deze begroting zijn opgenomen, maar samenhangen met dit beleidsterrein. Het gaat in het bijzonder om de uitgaven voor studiefinanciering. Van de opbrengst van de collegegelden is, op basis van het (te verwachten) aantal netto-studenten en de hoogte van het collegegeld, een schatting opgenomen. De opbrengst van de collegegelden wordt sinds 1993 niet meer met de instellingen verrekend.

Tabel 4.1. Met beleidsterrein 22 samenhangende financiële kerncijfers (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
SF/TS/TSD ¹	1 063,8	929,7	740,6	552,7	525,0	426,9	314,9
Opbrengst collegegelden (schatting)	(-360)	(-375)	(-395)	(-420)	(-450)	(-450)	(-450)

¹ Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versoering van de OV-studentenkaart. Inclusief prestatiebeurs. De bedragen zijn in tegenstelling tot de presentatie in de ontwerp begroting 1995 exclusief de financiering voor studenten in het agrarisch onderwijs. Hiertoe zijn de uitgaven aan SF/TS/TSD met een vaste factor verlaagd.

Een belangrijke indicator in de omvang van de universitaire taak is het aantal ingeschreven studenten. Dit aantal geeft een indruk van de omvang van de onderwijstaak van de universiteiten. In tabel 4.2. zijn de studenten-aantallen opgenomen; het aantal studenten per collegejaar is hier omgerekend naar kalenderjaar. Voor de universiteiten zijn de gegevens over 1994 gebaseerd op de 1-decembertelling van het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek), terwijl de rest van de reeks een prognose is. De prognose is gebaseerd op de Referentieraming 1995, waarbij rekening is gehouden met een aantal beleidswijzigingen.

Tabel 4.2. Aantal ingeschreven studenten voor het voltijd en deeltijd wetenschappelijk onderwijs (x 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
WO-bruto	179 100	176 400	173 000	168 900	165 000	162 500	156 800
Extraneï + auditoren	-20 000	-22 200	-25 000	-26 800	-26 700	-26 300	-25 900
Netto aantal studenten	159 100	154 200	147 900	142 100	138 400	136 200	130 900
Theologische universiteiten, Universiteit voor Humanistiek, etc.	1 700	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600

Bron: voor de universiteiten het CBS (1994); vanaf 1995 de Referentieraming 1995. Theologische Universiteiten, Universiteit voor Humanistiek, etc.: 1994 de jaarrekeningen, voor latere jaren bekostigingsafsprake met de betrokken instellingen.

Tabel 4.3. laat de invoergegevens voor het bekostigingsmodel voor de universiteiten (HOBK) zien. Zoals in de inleiding reeds werd opgemerkt dient het model om het vastgestelde macro-budget te verdelen over de universiteiten.

Tabel 4.3. Gegevens voor het bekostigingsmodel van het wetenschappelijk onderwijs

	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99
Aantal ingeschrevenen	116 200	113 200	109 200	104 600	101 500	100 300
– laag bekostigd	78 400	75 600	72 800	69 300	66 900	65 900
– hoog bekostigd	37 800	37 600	36 400	35 300	34 600	34 400
Aantal diploma's (incl. artsexamens)	24 000	25 200	25 300	25 600	25 500	24 700
– laag bekostigd	15 000	16 000	16 100	16 300	16 300	15 700
– hoog bekostigd	9 000	9 200	9 200	9 300	9 200	9 000
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Totaal aantal promoties	2 250	2 270	2 270	2 270	2 270	2 270
– laag bekostigd	700	680	680	680	680	680
– hoog bekostigd	1540	1 590	1 590	1 590	1 590	1 590
Ontwerperscertificaten	130	180	180	180	180	180

Tabel 4.4. laat het aantal instellingen zien dat wordt bekostigd.

Tabel 4.4. Aantal instellingen van WO

Universiteiten	12
Theologische universiteiten, Universiteit voor Humanistiek, etc.	6
Internationale onderwijsinstellingen	7
Open universiteit	1

In tabel 4.5. is de budgetontwikkeling gerelateerd aan het aantal studenten. Er is hier gedeeld door het netto aantal studenten per kalenderjaar (tabel 4.2). Voor de berekening van de «onderwijskosten per student» is het budget van de universiteiten verdeeld naar onderwijs en onderzoek (en werkplaatsfunctie van academische ziekenhuizen). Omdat de rijksbijdrage aan de universiteiten geen norm inhoudt voor de besteding, vindt de splitsing van het budget plaats op basis van de realisatie. In overleg met het CBS is besloten om met ingang van 1995 deze splitsing te baseren op de door de universiteiten opgegeven gerealiseerde inzet van het wetenschappelijk personeel voor onderwijs en onderzoek (in plaats van op het tijdsbestedingsonderzoek 1982/1983 van het CBS). De tot 2000 te verwachten stijging van de onderwijskosten per student houdt verband met de stijging van het macro-budget (zie hiervoor) en de geraamde daling van het aantal studenten

(tabel 4.2.).Ook de «huisvestingskosten per student» betreffen alleen de «onderwijscomponent» van de huisvesting.

Tabel 4.5. Overige kengetallen voor het wetenschappelijk onderwijs (uitgaven x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Gemiddelde instellingsgrootte (x 1000)	13,3	12,8	12,3	11,8	11,5	11,3	10,9
Onderwijskosten per student (excl. SF/TS/TSD, huisvesting)	8,5	9,0	9,4	9,7	10,0	10,3	10,8
Additief:							
Kosten huisvesting per student	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5
Kosten SF/TS/TSD per student	6,7	6,0	5,0	3,9	3,8	3,1	2,4
Collegegelden per student	2,3	2,4	2,7	3,0	3,3	3,3	3,4

De onderwijskosten per student zijn opgebouwd uit de onderwijsfractie van de rijksbijdrage aan universiteiten exclusief de huisvestingsuitgaven en de uitgaven voor academische ziekenhuizen, vermeerderd met de onderwijsfractie van de overige uitgaven t.b.v. de universiteiten en verminderd met de onderwijsfractie van de ontvangsten.

De uitgaven voor universitaire lerarenopleidingen zijn volledig aan onderwijs toegerekend. Voor de verdere uitgaven is de onderwijsfractie 35,4% gebruikt. Dit percentage is gebaseerd op realisatiegegevens 1993 en blijft constant gedurende de gehele prognoseperiode. Indien de methode van voorgaande ontwerp-begrotingen zou zijn gebezigd, zou de berekende fractie een verloop te zien hebben gegeven van 37,6% in 1994 tot 34,6% in 2000. Gedeeld is door het netto aantal studenten per kalenderjaar.

Onderzoek

In de tabellen 4.6. en 4.7. zijn respectievelijk de inzet van wetenschappelijk personeel voor onderzoek en de onderzoekoutput opgenomen.

Tabel 4.6. Onderzoeksinzet wetenschappelijk personeel 1e, 2e en 3e geldstroom (in fte)

	1991	1992	1993
Onderzoeksinzet WP 1e geldstroom	7818	7881	7984
Onderzoeksinzet WP 2e geldstroom	2166	2221	2338
Onderzoeksinzet WP 3e geldstroom	3521	3545	3564

Bron: Wetenschappelijke verslagen universiteiten.

De onderzoekscapaciteit vertoont nog steeds een stijgende tendens, met name in de eerste en tweede geldstroom. De (sterke) stijging van de onderzoekscapaciteit derde geldstroom in de jaren tachtig is in het begin van de jaren negentig afgevlakt.

Tabel 4.7. Overige kengetallen met betrekking tot wetenschappelijk onderzoek aan universiteiten

	1991	1992	1993
Dissertaties	2046	2053	2236
Wetenschappelijke publikaties	40730	42734	39598
Vakpublikaties	16100	16506	16529
Aangevraagde octrooien	39	54	75
Verleende octrooien	37	18	9

Bron: Wetenschappelijke verslagen universiteiten.

Bij de wetenschappelijke output is het aantal dissertaties stijgende (een gevolg van een toename van het aantal promovendi door de invoering van het aio-stelsel in 1987). De aantallen wetenschappelijke publikaties fluctueren.

Academische ziekenhuizen

De academische ziekenhuizen hebben taken op het terrein van de patiëntenzorg en op het terrein van het onderwijs en het onderzoek. De taken rond de ondersteuning van medisch wetenschappelijk onderwijs en onderzoek verklaren een financieringsstroom vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen naar de academische ziekenhuizen. Bedoelde financieringsstroom wordt naar de academische ziekenhuizen geleid via de universiteiten.

In tabel 4.8. is het aantal ingeschreven studenten geneeskunde en tandheelkunde, en de numerus fixus voor deze studierichtingen, opgenomen.

Tabel 4.8. Aantal studenten en numerus fixus geneeskunde en tandheelkunde

	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96
Ingeschreven studenten					
– geneeskunde	10 400	10 300	10 800	11 200	11 200
– tandheelkunde	800	800	900	1 000	1 000
Numerus fixus					
– geneeskunde	1 485	1 485	1 485	1 686	1 686
– tandheelkunde	150	180	180	210	210

Bron: t/m 1994/95 CBS; 1995/96 Referentieraming 1995.

De aantallen geneeskunde zijn inclusief de (postdoctorale) artsopleiding.

1. Algemeen

De middelen die binnen dit artikel zijn gereserveerd worden op basis van wetten, zoals de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW), de wet op de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO-wet) en de wet op de Nederlandse organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO-wet), de Wet op de Onderwijsverzorging (WOV), Koninklijke Besluiten, internationale verdragen en statuten aangewend voor bekostiging van een dertigtal grote(re) en kleinere instellingen van verschillend karakter.

Te onderscheiden zijn de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) en de Grote Technologische Instituten (GTI's), instellingen op het terrein van bibliotheekwezen en informatieverzorging w.o. de Koninklijke Bibliotheek, alfa/gamma-onderzoek, publieksvoorlichting over wetenschap en technologie, technology assessment, een aantal internationale onderzoekinstellingen als de Europese Organisatie voor Kern- en Hoge-Energiefysica CERN, het Europees Ruimte-Agentchap ESA, Het Europees Moleculair Biologisch Laboratorium (EMBL), respectievelijk de Europese Moleculaire Biologieconferentie (EMBC) en tenslotte nog de Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT). Per 1 januari 1996 wordt de minister van OCenW eerstverantwoordelijke voor het Europees Instituut voor Bestuurskunde (EIB).

De inzet van de middelen is onderwerp van bespreking in de jaarlijks weerkerende strategische dialoog van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen met deze instellingen als onderdeel van de aansturing. Leidend in deze dialoog is het wetenschapsbeleid dat wordt uiteengezet in het tweejaarlijkse Wetenschapsbudget. De hierin geformuleerde beleidsvoornemens moeten leiden tot afspraken die in de strategie-ontwikkeling, middellange termijnplannen, begrotingen en jaarrekeningen van de instellingen hun weerslag vinden. Dit jaar verschijnt geen Wetenschapsbudget maar wordt een voortgangsrapportage uitgebracht. Wel wordt dit

jaar, tegelijk met de begroting, een ontwerp-HOOP gepubliceerd. Dit document bevat uitspraken die van belang zijn voor het beleidsterrein met betrekking tot de verhouding tussen de eerste en tweede geldstroom alsook met betrekking tot de positie van de instituten bij de KNAW en NWO.

2. Beleid

Zoeken naar nieuwe evenwichten

Centraal in het regeerakkoord staat dat de overheid haar verantwoordelijkheden meer wil gaan delen met individuen en organisaties. Op verschillende terreinen heeft dit herijkingsoperaties tot gevolg. Ook binnen het terrein van onderzoek- en wetenschapsbeleid vindt een heroriëntatie plaats op de rollen van de verschillende actoren binnen het bestel. Deze heroriëntatie kan zowel betrekking hebben op de verantwoordelijkheid, ook in financieel opzicht, voor het instandhouden van een adequate onderzoeksinfrastructuur, als op het vergroten van de mogelijkheden om mee te sturen en invloed uit te oefenen op de gewenste richting van het wetenschappelijk onderzoek.

Onderzoek als maatschappelijke en economische investering

Een tweede centrale lijn binnen het onderzoek- en wetenschapsbeleid betreft het maatschappelijk investeringskarakter van wetenschappelijk onderzoek. Onderzoek, met overheidsmiddelen gefinancierd, dient een maatschappelijk doel. Dat de kost daarbij voor de baat uitgaat is een algemeen geaccepteerd economisch gegeven. Het rendement op termijn dient evenwel verzekerd te zijn. In dat opzicht zijn investeringsbeslissingen op het terrein van wetenschappelijk onderzoek niet verschillend van andere investeringsbeslissingen. Zeker gezien tegen de achtergrond van schaarse overheidsmiddelen betekent dit dat er scherpe keuzen moeten worden gemaakt. Het werk van de Overlegcommissie Verkenningen (OCV) legt hiervoor onder meer de basis. In 1996 brengt de commissie haar eindverslag uit. Mede op basis hiervan vult de minister van OCenW in het wetenschapsbudget 1997 zijn prioriteiten in.

Onderzoek als maatschappelijke en economische investering vormde ook de rode draad in de strategienota's die de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en de Nederlandse organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) onlangs uitbrachten. In haar vierjaarlijkse strategienota zet TNO uiteen hoe deze de drie functies, voor het defensie-onderzoek, voor het bedrijfsleven en voor de maatschappij in het algemeen in de komende jaren gestalte denkt te geven. Op deze Strategienota heeft de regering in juni van dit jaar een reactie gegeven. In deze reactie werd tevens ingegaan op het advies van de commissie Blankert over de relatie tussen bedrijfsleven en TNO.

In mei 1995 bracht NWO de beleidsnota «Kennis verrijkt» uit. In deze nota geeft NWO aan hoge prioriteit te zullen geven aan onderzoek dat voortkomt uit maatschappelijke behoeften. NWO trekt f 100 miljoen uit, onder meer ten behoeve van een scherpere profilering van vernieuwend, grensverleggend interdisciplinair onderzoek.

Onderzoek en bedrijfsleven

Beide centrale beleidslijnen, die van herijking van verantwoordelijkheden en van onderzoek als economische en maatschappelijke investering, zijn ook van toepassing waar het de relatie tussen onderzoeksbestel en bedrijfsleven betreft. De factor kennis wordt van steeds grotere betekenis voor de economische ontwikkeling en concurrentiekracht van ons land. Daar ligt ook de belangrijkste motivatie voor overheidsinvesteringen en

overheidsbemoedienis. Maar ook bedrijven hebben hun eigen verantwoordelijkheden voor de instandhouding van voor hen relevante onderdelen van de kennisinfrastructuur. Het beleid richt zich er dan ook op de bijdrage van het bedrijfsleven aan de kennisvermeerdering in ons land te versterken. In de samen met de ministeries van Economische Zaken en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij uitgebrachte nota «Kennis in beweging» (Tweede Kamer, 1994/1995, 24 229, nrs. 1-2, 21 juni 1995) is in dit verband een uitbreiding van de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO) in het vooruitzicht gesteld. Eveneens in de fiscale sfeer ligt de regeling die tot doel heeft om de loonkosten van aio's, oio's en ontwerpers die samen met bedrijven promotie-onderzoek verrichten te verlagen door de loonheffing te verminderen. Een hoger rendement van kennis wordt in de nota voorts nagestreefd door een betere wisselwerking tussen vraag en aanbod. Van de stimuleringsgelden voor wetenschapsbeleid, die worden beheerd door NWO, zal f 7,5 miljoen per jaar worden ingezet voor activiteiten in het kader van wisselwerking. Bij de uitwerking van de beleidsvoornemens uit deze nota zullen de door het kabinet voorgenomen beleidsintensiveringen uit cluster 3 van het regeerakkoord (sociale woningbouw, economische infrastructuur, natuur en milieu) een belangrijke rol spelen. In het Actieprogramma Elektronische Snelwegen gaat het onder meer om voorbeeldprojecten in de openbare en de marktsector. Met de vorming van topinstituten wordt gestreefd naar topkwaliteit, zowel in wetenschappelijk opzicht als in termen van de lange-termijnbetekenis van het onderzoek voor het bedrijfsleven. In het programma Economie, Ecologie en Technologie staat de oplossing van milieuproblemen met geavanceerde technologie centraal, naast versterking van de economie. Voor de diffusie van kennis in het beroepsonderwijs zal een innovatiefonds worden opgericht.

Co-financiering

Bij de herijking van verantwoordelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek dient niet alleen te worden gekeken naar het bedrijfsleven, maar ook naar die marktsectoren waar de overheid, vanwege de grote collectieve belangen die aan de orde zijn, een sterke rol speelt in regulerende zin of als verbindende partij. De betreffende marktpartijen dienen meer eigen verantwoordelijkheid te krijgen en te nemen bij de sturing van het onderzoek en op termijn ook in de financiering ervan. Samen met de vakdepartementen wordt een proces ingegaan om de bestaande verantwoordelijkheidsverdelingen inzichtelijk te maken en ontwikkelingsrichtingen te onderzoeken.

Adviesstructuur

In de advisering over wetenschap en technologie is sprake van enige overlap. Het past in het algemeen regeringsbeleid over externe advisering om hier te komen tot uitdunning dan wel bundeling.

Internationalisering

Er is een overleg ingesteld tussen de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en vertegenwoordigers van instellingen en departementen. Het beleid ten aanzien van bilaterale samenwerking wordt voortgezet, terwijl de samenwerking met de grenslanden zal worden geïntensiveerd. Uit het Budget Internationale Faciliteiten wordt een bedrag ingezet voor de vorming van een fonds voor de internationalisering van onderzoekscholen. En tenslotte zullen wij ons moeten voorbereiden op de Nederlandse inbreng in het inmiddels vijfde EU-Kaderprogramma.

Subsidietaakstelling

De subsidietaakstelling uit het regeerakkoord voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft tot gevolg dat het beleidsterrein Onderzoek en Wetenschapsbeleid met ingang van 1996 een bijdrage aan de invulling ervan levert van f 7 miljoen in 1996, oplopend tot f 11,5 miljoen in 1998 en verdere jaren. De bezuinigingstaakstelling heeft, vanwege het belang dat wordt gehecht aan investeren in de kennisinfrastructuur (zie motie van Gelder, Tweede Kamer, 1994/1995, 23 965, nr. 15), geen rechtstreekse gevolgen voor de door OCenW structureel gefinancierde onderzoeksorganisaties en wetenschappelijke bibliotheekinstellingen in binnen- en buitenland, met uitzondering van f 0,9 miljoen structureel met ingang van 1998. De effecten zijn vooral voelbaar in de budgetten waaruit nationale coördinatie-activiteiten, internationale faciliteiten en de nationale adviesstructuur worden gefinancierd.

3. Horizontale toelichting

Het budget voor onderzoek- en wetenschapsbeleid wordt voor meer dan 90 procent direct besteed aan onderzoekorganisaties en wetenschappelijke bibliotheekinstellingen in binnen- en buitenland. Een klein deel van de middelen is beschikbaar voor beleidsontwikkeling en voor nationale en internationale activiteiten, die voortvloeien uit de coördinerende rol van de minister voor wetenschapsbeleid.

Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Artikel 23.01 Instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening	1 157,8	1 184,1	1 175,9	1 173,8	1 176,9	1 179,9	1 184,3
NWO	469,2	486,9	481,3	485,9	495,2	497,6	500,4
KNAW	111,5	119,7	120,3	119,7	120,4	121,0	121,7
TNO	357,1	345,7	336,8	331,0	328,6	326,7	324,9
GTI's	7,3	7,3	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Bibliotheken en informatieverzorging	53,5	59,3	59,4	58,9	52,8	53,0	53,3
Instellingen voor alfa- en gamma-onderzoek	25,5	27,4	27,3	27,2	27,1	27,2	27,2
Internationale instellingen	125,7	132,0	133,1	131,9	131,7	131,7	131,7
Adviesraad voor het Wetenschaps- en technologiebeleid	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Overige adviesraden	0,1	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Publieksvoorlichting/technologisch aspectenonderzoek	6,8	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Nader te verdelen personele middelen (FVP/ABP e.a.)	–	0,1	4,5	5,9	7,9	9,5	11,9
Artikel 23.04 Coördinatie wetenschapsbeleid (incl. OCV)	62,1	64,0	52,0	52,5	56,1	39,2	39,6
Totale uitgaven	1 219,9	1 248,1	1 228,0	1 226,2	1 233,1	1 219,2	1 223,9
Totale ontvangsten	220,3	216,4	158,9	157,6	160,6	143,8	143,8

Noot: Cijfers TNO betreffen zowel de basisfinanciering OCenW als de doelfinanciering.

Op een bedrag van f 0,5 miljoen na bestaan de ontvangsten uit de bijdragen van andere departementen aan de financiering van TNO, waarvan de totale bijdrage onder de uitgaven van de OCenW-begroting is geraamd.

Exclusief deze bijdragen van andere departementen zijn de uitgaven als volgt (x f 1 miljoen):

1995	1996	1997	1998	1999	2000
1 032,2	1 069,5	1 069,1	1 072,8	1 075,7	1 080,5

De toename van de netto-uitgaven in 1996 wordt veroorzaakt door de volgende drie factoren:

- door de overheveling van de TNO-doelfinanciering van de ministeries van VenW, VWS, SZW, LNV en VROM naar OCenW nemen de ontvangsten af met f 48,8 miljoen en stijgen de netto-uitgaven met hetzelfde bedrag;
- de subsidietaakstelling gecombineerd met de effecten van eerdere ombuigingen resulteert in een verlaging van het totale budget met f 22,0 miljoen;
- technische bijstellingen als gevolg van onder meer arbeidsvoorwaardenontwikkelingen leiden tot een verhoging van f 10,5 miljoen.

De stijging in de meerjarencijfers vanaf 1998 heeft dezelfde technische achtergrond als hierboven genoemd.

1. Algemeen

Het beleidsterrein Huisvesting omvat de huisvestingsplanning (waaronder investeringen en eerste inrichting) voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs, de volwasseneneducatie en het wetenschappelijk onderwijs met inbegrip van onderzoek en wetenschapsbeoefening. Voorts omvat het beleidsterrein de instellingenplanning voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

2. Beleid

Decentralisatie huisvesting po/vo

In de vorige begroting werd nog uitgegaan van invoering van het wetsvoorstel decentralisatie huisvesting po/vo met ingang van 1 januari 1996.

In de adviesprocedure rond het wetsvoorstel is er van verscheidene kanten, maar met name door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), op gewezen dat de invoeringsperiode zeer krap is. Met invoeringsperiode wordt daarbij bedoeld de periode vanaf aanvaarding van het wetsvoorstel door het parlement tot aan de feitelijke decentralisatiedatum. Dit heeft geleid tot het besluit om de invoeringsdatum te verschuiven naar 1 januari 1997. Het ligt in de bedoeling de wet begin 1996 in het staatsblad te publiceren.

De financiële taakstelling die gekoppeld is aan deze decentralisatieoperatie start in 1997 met f 50 miljoen en loopt daarna op naar f 75 miljoen in 1998, f 100 miljoen in 1999 tot het structurele bedrag van f 125 miljoen in 2000 en volgende jaren. Met de VNG is hierover overeenstemming bereikt.

Naast het uitstel is er ten opzichte van de vorige begroting een wijziging aangebracht in het wetsvoorstel. Het gaat hierbij om verschuiving van financieringsstromen, waarbij enerzijds geld naar het Gemeentefonds en

anderzijds geld rechtstreeks naar de scholen gaat. Een andere wijziging in het oorspronkelijke wetsvoorstel behelst het in het wetsvoorstel opnemen van de overdracht van de sportterreinen. Het oorspronkelijke wetsvoorstel daartoe is ingetrokken. De gemeenten met een over te dragen sportveld krijgen een specifieke korting op het te verdelen budget in relatie tot de getaxeerde economische verkeerswaarde van het betreffende sportveld. De betreffende gemeente krijgt het economisch claimrecht.

De verdeling van de middelen voor de onderwijshuisvesting is uitgewerkt door een werkgroep waarin vertegenwoordigers zitten van de ministeries van Binnenlandse Zaken, Financiën, Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de Raad voor Gemeentefinanciën en de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

Eind februari 1995 heeft de werkgroep een rapport uitgebracht waarin voorstellen zijn gedaan voor het te hanteren verdeelmodel waarmee de verdeling van het aan het Gemeentefonds toegevoegde huisvestingsbudget naar de individuele gemeenten plaats vindt.

De regering heeft de Raad voor de Gemeentefinanciën om advies gevraagd over dit model.

De werkgroep is momenteel bezig met de ontwikkeling van een overgangsregeling waarin ernaar gestreefd wordt om onrechtvaardigheden op te lossen die voornamelijk het gevolg zijn van ongelijke uitgangsposities tussen de gemeenten op het moment van decentralisatie en die ontstaan wanneer direct wordt overgegaan op een verdeling volgens het verdeelmodel.

Decentralisatie huisvesting bve

Om de bve-instellingen in de gelegenheid te stellen een integrale bedrijfsvoering te effectueren en ter vergroting van de doelmatigheid van de inzet van investeringsmiddelen, worden alle taken en verantwoordelijkheden op het gebied van huisvesting belegd bij de bve-instellingen. Daartoe wordt het economisch claimrecht op gebouwen en terreinen met ingang van uiterlijk 31 december 1996 door het rijk aan de instellingen overgedragen. Met ingang van 1 januari 1997 worden de voor huisvesting beschikbare middelen toegevoegd aan de lump sum rijksbijdrage voor de instandhouding van de instellingen.

Aan de financiële uitwerking van de operatie zullen strikt bedrijfseconomische beginselen ten grondslag liggen.

Belangrijke uitgangspunten zijn verder dat de instellingen wat betreft hun actuele gebouwenbestand in een gelijkwaardige uitgangspositie worden gebracht en wat betreft de normatieve ruimtebehoefte een goede startpositie verkrijgen. Het behalen van een netto-opbrengst voor het rijk is geen primaire doelstelling.

De behandeling van het wetsvoorstel door de Tweede en Eerste Kamer is voorzien in de eerste helft van 1996. Het overleg met het veld over de voorwaarden voor overdracht van de huisvesting is gaande.

3. Horizontale toelichting

Tabel 3.1 Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
24.01 huisvesting po	1 110,7	1 061,5	.	.	.	.
24.02 huisvesting vo/bve	801,4	774,9	330,2	355,4	355,4	355,4
24.04 huisvesting wo	3,1	.	.	.	.	.
Totale uitgaven	1 915,2	1 836,5	330,2	355,4	355,4	355,4
Ontvangsten	51,3	363,3	10,6	10,1	8,0	8,0

Huisvesting po

Voor 1996 is circa f 49 miljoen minder benodigd dan voor 1995. Dit wordt onder meer veroorzaakt door een extra inspanning om de afhandeling van de beroepen die op oude jaren betrekking hebben, versneld af te handelen. In 1995 is hiervoor dan ook f 26 miljoen meer nodig dan in 1996.

Huisvesting vo/bve

De afwijking van 1995 ten opzichte van 1996 wordt veroorzaakt door een eenmalige verhoging van het investeringsschema vo/bve.

De verlaging in 1998 ten opzichte van 1997 hangt samen met de decentralisatie huisvesting po/vo. De reeks vanaf 1997 bestaat uit budget bve en onverdeeld. De specificatie is als volgt:

	1997	1998	1999	2000
bve	305,7	332,2	332,7	322,7
onverdeeld	24,5	23,2	22,7	22,7

De reeks is de bruto-reeks. Deze moet nog gecorrigeerd worden voor de ontvangsten (die na de decentralisatie van de bve-huisvesting niet meer gerealiseerd worden). Tevens is in dit budget nog begrepen de rentevergoeding voor de eerder gedachte verkoopopbrengsten van deze operatie. Deze zal in de Voorjaarsnota 1996 worden afgeboekt.

Huisvesting wo

Vanaf 1996 is het budget voor adviseurskosten academische ziekenhuizen overgeboekt naar beleidsterrein 22 wo.

Voor 1995 is f 3,1 miljoen benodigd, te weten f 1 miljoen voor de hiervoor genoemde adviseurskosten en f 2,1 miljoen voor niet geraamde nabetalings op jaarrekeningen.

Ontvangsten

De grote verschillen tussen de ontvangsten van 1996 en die van het jaar 1995 worden verklaard door de in deze raming verdisconteerde opbrengst

van de decentralisatie huisvesting bve. Bij Voorjaarsnota 1996 zal deze opbrengst, conform de eerder aangegeven uitgangspunten voor deze operatie, worden afgeboekt.

1. Algemeen

Het beleidsterrein omvat de volgende wetten en regelingen.

Wet op de studiefinanciering (WSF)

In de Wet op de studiefinanciering is bepaald welke studerende recht hebben op studiefinanciering. De studietoelage wordt uitgekeerd in de vorm van een basisbeurs voor iedereen en een aanvullende beurs voor scholieren en studenten met ouders uit de lagere inkomensgroepen. Daarnaast heeft iedere scholier en student de mogelijkheid om tot een in de wet bepaald maximumbedrag maandelijks bij te lenen. De WSF bevat tevens een reisvoorziening voor scholieren en studenten. De voorziening is vorm gegeven door een contract dat voor de periode 1-11-1994 tot 1-11-1998 met de openbaar vervoer (OV-)bedrijven is gesloten voor een OV-studentenjaarkaart (OVSK) voor alle WSF-gerechtigden.

Regeling tegemoetkoming studiekosten voor minderjarigen (TS17-)

De TS17- geeft ouders van minderjarige scholieren en studenten naast de kinderbijslag een tegemoetkoming in de studiekosten voor hun kind. Dit gebeurt in de vorm van een gift. Het recht op tegemoetkoming is afhankelijk van het ouderlijk inkomen. Met ingang van 1 januari 1996 zal deze regeling naar verwachting een wettelijke grondslag krijgen met de invoering van de Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS). Hierin is naast de tegemoetkoming voor 12- tot en met 17-jarigen ook voorzien in een tegemoetkoming voor deeltijdstuderenden van 18 jaar en ouder.

Regeling tegemoetkoming studiekosten voor deeltijdstuderenden (TSD)

De TSD geeft (deeltijd)studenten van 21 jaar en ouder recht op een tegemoetkoming in de studiekosten voor zover studerend aan in de regeling genoemde opleidingen. Het recht op deze tegemoetkoming is

afhankelijk van het inkomen van de studerende en/of diens partner. Deze regeling is evenals de TS17- opgenomen in de WTS.

Les- en cursusgeldwet (LCW)

In de LCW is bepaald vanaf welke leeftijd vo- en mbo-scholieren lesgeldplichtig zijn. Daarnaast is in de LCW vastgelegd wanneer en op welke wijze de hoogte van het lesgeld wordt vastgesteld. Ook de hoogte van het cursusgeld is in de LCW vastgelegd. De LCW bevat verder bepalingen over vrijstelling, kwijtschelding en vermindering van betalen van lesgeld.

2. Beleid

Het begrotingsjaar 1996 is een jaar waarin geen nieuwe grote veranderingen in het studiefinancieringsbeleid zijn voorzien. In 1996 zullen maatregelen worden ingevoerd die reeds door de Tweede en Eerste Kamer zijn aangenomen danwel in kamerstukken zijn aangekondigd. Wel is voorzien in een herbezinning over hoe de studiefinanciering er in de toekomst uit zou moeten zien. Dit voornemen is reeds aan de Tweede Kamer gemeld. Beoogd wordt in een situatie van budgettaire rust te bezien welke verbeteringen het stelsel van studiefinanciering zou kunnen ondergaan. De discussie hierover is voorzien na de afronding van de behandeling van het nieuw ingediende wetsvoorstel prestatiebeurs.

Prestatiebeurs

Door het verwerpen van het wetsvoorstel prestatiebeurs door de Eerste Kamer gaat een aantal maatregelen die reeds bij Voorjaarsnota 1995 in de begroting waren verwerkt, in 1995 niet door. Dit betreft de volgende onderdelen:

- het in eerste instantie toekennen van leningen in plaats van beurs aan ho-studenten. Deze leningen worden na voldoende studieprestatie naderhand alsnog worden omgezet in beurs. Dit als gevolg van de overgang van het systeem van studievoortgangscontrole naar het systeem van prestatiemeting, oftewel van tempobeurs naar prestatiebeurs;
- het verkorten van het recht op beurs voor ho-studenten tot de cursusduur, in plaats van de cursusduur plus één jaar;
- het invoeren van recht op studiefinanciering voor ho-studenten die nog geen 18 jaar zijn;

Het wetsvoorstel prestatiebeurs is inmiddels gewijzigd en ingediend bij de Tweede Kamer. De ingangsdatum is voorzien op 1 september 1996. Het voorstel tot afschaffen van het overgangsrecht Algemene Kinderbijslagwet (AKW) voor studerenden van 18 jaar en ouder dat oorspronkelijk deel uitmaakte van het wetsvoorstel prestatiebeurs is separaat door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bij de Tweede Kamer ingediend.

Het uitstel van de prestatiebeurs heeft geen gevolgen voor onderstaande reeds voorgenomen maatregelen:

- het indexeren van het rekenmaximum rentedragende lening waardoor het aandeel van de aanvullende beurs in de aanvullende financiering navenant wordt verminderd (aangekondigd in de Voorjaarsnota 1995);
- de beoogde versobering van de OVSK na afloop van het huidige contract met de OV-bedrijven;
- de invoering van een schoolsoortspecifiek stelsel voor scholieren aan het voortgezet onderwijs van 18 jaar en ouder (vo 18+). Wel wordt de beoogde datum van inwerkingtreding met 1 jaar uitgesteld tot 1-1-1997.

– de stelselherziening in het hoger onderwijs zoals voorzien in het HOOP;

De bedragen aan ingeboekte bezuinigingen op de relevante WSF-uitgaven die door een jaar uitstel van het wetsvoorstel niet worden gerealiseerd, zijn aanzienlijk. Aan de andere kant wordt de met de maatregelen uit het wetsvoorstel prestatiebeurs gepaard gaande verhoging van het leenvolume eveneens uitgesteld. Dit leidt tot minder leenuitgaven. Beide effecten worden als volgt becijferd:

Tabel 2.1 Gevolgen uitstel prestatiebeurs (x f 1 miljoen)

Uitgaven	1995	1996	1997	1998	1999	2000
WSF18+ relevant (incl. amendementen)	178,0	378,0	-75,0	335,0	335,0	-234,0
Rentedragende leningen	-187,0	-375,0	137,0	-255,0	-213,0	342,0
* Totaal WSF18+	-9,0	3,0	62,0	80,0	122,0	108,0

Ten aanzien van de relevante budgettaire tegenvallers zijn in het kabinet afspraken gemaakt. De budgettaire tegenvaller zal in 1995 worden betrokken bij een taakstellende onderuitputting op het geheel van de rijksbegroting. Met betrekking tot de budgettaire gevolgen in overige jaren zal, afhankelijk van de ontwikkeling van het totaalbeeld van de rijksbegroting, worden afgesproken op welke wijze deze in de opstelling van de rijksbegroting worden betrokken.

Wet Tegemoetkoming Studiekosten (WTS)

Inmiddels is het wetsvoorstel tot invoering van de WTS bij de Tweede Kamer ingediend. De datum van inwerkingtreding van de WTS is voorzien op 1 januari 1996. Behalve voor de voltijds-leerlingen tot en met 17 jaar vormt de WTS tevens een wettelijke grondslag voor een voorziening voor (deeltijd)studerenden van 18 jaar en ouder die geen recht op WSF hebben. De invoering van een schoolsoortspecifiek stelsel voor vo18+ die was voorzien voor 1 januari 1996 zal om uitvoeringstechnische redenen per 1 januari 1997 ingaan. Deze voorziening voor vo18+ is inhoudelijk aan de WTS gekoppeld. De WTS kan ten opzichte van de begroting 1995 budgettair neutraal worden ingevoerd.

OV-studentenkaart (OVSK)

Door het uitstel van invoering van een schoolsoortspecifiek stelsel voor vo18+ treedt de bij Voorjaarsnota 1995 ingeboekte besparing bij de uitgaven voor de OVSK eerst een jaar later op. Deze besparing was bedoeld ter compensatie van de stijging van de uitgaven OVSK als gevolg van de keuze week/weekendkaart.

Eind 1996 worden onderhandelingen met de OV-bedrijven geopend over een eventueel nieuw contract na 31 oktober 1998. Randvoorwaarde hierbij zal zijn het resterende beschikbare budget na de ingeboekte versoering van de OVSK.

Internationale en overige aspecten SF

In voorbereiding is een concept-wetsvoorstel internationalisering studiefinanciering waarin tevens enkele andere studiefinancieringsaspecten worden meegenomen. Met dit wetsvoorstel worden de volgende doelen beoogd:

– het creëren van een wettelijke regeling voor de vergoeding van college- en lesgeld aan studerenden in Nederland uit andere EU-landen;

nu kunnen deze studenten nog een beroep doen op de beleidsmaatregel naar aanleiding van een uitspraak van het Europese Hof (deze uitspraak staat bekend als het Raulin-arrest);

- het treffen van een wettelijke voorziening tot aanwijzing van buitenlandse opleidingen waarvoor WSF-recht bestaat;
- het aanpassen van de normvergoeding collegegeld bij een studie in het buitenland;
- het verbeteren van de uitwisseling van gegevens die voor de uitvoering van de WSF van belang zijn (gebruik sofi-nummer, koppeling met GBA, koppeling met BKR);
- het plegen van nog noodzakelijke reparaties in de WSF.

Harmonisatie bepalingen onderwijsretributies

Er is een intern onderzoek gestart naar de mogelijkheden om de bepalingen over vrijstelling, vermindering en kwijtschelden ten aanzien van lesgeld, cursusgeld en collegegeld nader op elkaar af te stemmen. Als uit dit onderzoek blijkt dat die mogelijkheden er zijn, zal dat kunnen leiden tot het indienen van een wetsvoorstel.

Studenten chipkaart (SCK)

De IB-Groep ontwikkeld met PTT Telecom en IBM een studenten chipkaart SCK voor WSF-gerechtigden. Met deze kaart moet het mogelijk worden om elektronisch gegevens uit te wisselen tussen student en IB-Groep. Tevens is voorzien in de mogelijkheid om op deze SCK de functies van collegekaart en OV-studentenkaart, alsmede nog enkele andere gebruiksmogelijkheden voor de studenten in te bouwen. Om de mogelijkheden van de SCK op hun merites te kunnen toetsen, is per 1 september 1995 een proefproject van start gegaan waaraan zo'n 20 000 ho-studenten op vrijwillige basis meedoen. Op basis van deze proef zal worden besloten of al dan niet tot bredere invoering van deze multifunctionele kaart kan worden overgegaan. Met de IB-Groep zijn afspraken gemaakt over de uitwisseling van informatie met het ministerie over dit proefproject. Daarnaast is er betrokkenheid van het ministerie bij de evaluatie daarvan.

3. Horizontale toelichting

In onderstaande tabel is de opbouw van de begroting 1996 en de meerjarenramingen 1997-2000 weergegeven.

Tabel 3.1. Begroting 1996 – samenvatting (x f 1 miljoen)

Uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
a. WSF18+ relevant	3 195,1	2 878,0	2 367,7	1 764,7	1 838,8	1 554,7	1 335,4
b. WSF18+ niet relevant	347,5	558,0	916,4	1 367,4	1 336,7	1 628,7	1 889,5
c. OVSK (incl. kasschuiven)	654,4	645,9	990,5	841,8	736,9	469,7	396,8
d. WTS	204,2	224,4	223,8	255,4	257,7	258,5	259,3
vo18+				180,0	179,1	177,6	175,1
e. Overig SF	20,1	21,9	23,6	24,3	25,0	25,9	26,8
Totaal artikel 25.01	4 421,2	4 328,2	4 521,8	4 433,6	4 374,3	4 115,2	4 082,9
Garanties 25.02	1,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
f. WSF relevant	783,2	556,9	448,0	401,2	418,8	376,9	295,4
WSF niet relevant	69,7	73,8	77,6	67,5	69,2	75,0	85,5
g. Lesgeld	693,0	683,6	770,2	796,7	809,4	819,0	833,8
Totaal ontvangsten	1545,9	1314,3	1295,8	1265,4	1297,4	1270,9	1214,7

De ramingen uit bovenstaande tabel 3.1. worden in dit hoofdstuk op onderdelen toegelicht. In de opgenomen ramingen per onderdeel zijn de effecten die samenhangen met de voorgenomen invoering van de prestatiebeurs niet verwerkt. Deze effecten worden in een afzonderlijke tabel, tabel 3.5., gepresenteerd. Ook worden de uitgaven WSF en OVSK naar onderwijssoort gepresenteerd (tabel 3.6.)

a. WSF 18+ relevant

Tabel 3.2. Uitgaven WSF18+ relevant exclusief prestatiebeurs (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
basisbeurs	2 500,7	2 042,5	1 692,1	1 562,5	1 521,5	1 533,6	1 554,9
– bsb/uitwonend	1 850,4	1 583,3	1 345,4	1 272,9	1 239,3	1 248,1	1 263,5
– bsb/thuiswonend	638,5	446,1	333,6	276,7	268,9	271,9	277,4
– toeslagen	11,8	13,1	13,1	13,1	13,3	13,7	14,1
aanvullende beurs	683,2	825,2	853,5	748,3	753,1	762,9	824,6
bijstelling	11,2	10,3	2,1	3,8	6,2	10,1	13,9
Totaal relevant	3 195,1	2 878,0	2 547,7	2 314,7	2 280,8	2 306,7	2 393,4

Los van de effecten van de prestatiebeurs vertonen de relevante uitgaven WSF18+ een dalende tendens. Dit wordt veroorzaakt door de effecten van de Stoeb-maatregelen waardoor in 1995 en 1996 de basisbeurs wordt verlaagd (met compensatie in de aanvullende beurs). Door de studievoortgangsmeting wordt een deel van de resterende beursuitgaven omgezet in lening. Vanaf 1997 speelt ook mee dat de beursuitgaven voor de groep vo18+ komen te vervallen. Vanaf 1999 is weer een lichte stijging waarneembaar, onder andere vanwege de stijging in de aantallen WSF-gerechtigden.

b. WSF 18+ niet relevant

Tabel 3.3. Uitgaven WSF18+ niet relevant exclusief prestatiebeurs (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
– rentedr. lening regulier	220,9	282,7	312,5	305,6	308,1	313,2	317,3
– ouderonafhankelijk		137,1	139,7	134,2	132,0	131,6	132,3
– integrale RL	20,1	35,3	86,2	176,9	212,0	226,5	228,7
– achterstallig recht	11,8	15,6	19,5	23,7	25,5	26,5	26,8
– studievoortgangscontrole	94,6	87,3	166,1	166,0	205,1	205,1	205,1
– correctie vo18+				-19,5	-19,3	-19,1	-18,7
– indexering RL			5,3	11,5	14,4	16,0	20,1
totaal niet relevant	347,5	558,0	729,4	798,4	877,7	899,8	911,5

De niet-relevante uitgaven WSF18+ laten in de komende jaren als gevolg van de effecten van bestaand SF-beleid een stijging zien.

De uitgaven voor de reguliere rentedragende lening – de aanvulling op basisbeurs en aanvullende beurs – laten nog een redelijk constant beeld zien. De stijging van het totale leenvolume wordt met name veroorzaakt door de volgende factoren. Op de eerste plaats bestaat vanaf 1995 de mogelijkheid tot ouderinkomen-onafhankelijk lenen. Bovendien stijgt het aantal WSF-gerechtigden dat uit hun beursrecht loopt vanwege de maatregelen uit de Heroriëntering SF III en aangewezen zal zijn op een integrale rentedragende lening in de komende jaren fors. Met het toenemen van het totale leenvolume neemt ook het achterstallig recht – de betalingen die ten onrechte (niet) worden gedaan – iets toe. Tenslotte leidt de omzetting van beurs in lening vanwege de studievoortgangsmeting tot een verhoging van het leenvolume.

c. OV-studentenkaart (OVSK)

Tabel 3.4. Uitgaven OV-studentenkaart (OVSK) exclusief prestatiebeurs (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
– uitgaven huidig contract	761,9	779,0	900,6	894,8	891,6	871,6	776,8
– kasschuiven	-107,5	-133,1	87,8	-60,0	-19,7	.	.
– correctie vo18+					-78,9	-75,9	.
– versobering OVSK					-60,0	-325,0	-360,0
totaal OVSK	654,4	645,9	988,4	834,8	733,0	470,7	416,8

Bij de uitgaven OVSK (exclusief de kasschuiven) is in de jaren 1996 tot en met 1999 duidelijk het gevolg van de groter dan verwachte keuze voor de weekkaart zichtbaar. Vanaf 1998 vindt een daling van de uitgaven OVSK plaats doordat de groep vo18+ met ingang van 1 januari 1997 het recht op een OVSK verliest. Door de afrekensystematiek met de OV-bedrijven leidt dit met een jaar vertraging tot lagere uitgaven. Deze verlaging werkt ook een jaar langer door. Vanwege het aflopen van het huidige OV-contract in 1998 is in het jaar 2000 geen verlaging meer opgenomen. Deze is impliciet verwerkt in de reeks versobering. In 1999 is in de reeks versobering nog een extra verlaging van f 90 miljoen verwerkt ter dekking van (een deel van) het effect van het uitstel van de vo18+.

Budgettair effect invoering prestatiebeurs

Tabel 3.5. Budgettair effect invoering prestatiebeurs (x f 1 miljoen)

	1996	1997	1998	1999	2000
prestatiebeurs	-185,0	-574,0	-469,0	-743,0	-953,0
volume-effecten beurs	5,0	11,0	-16,0	-41,0	-127,0
volume-effecten OVSK	2,0	7,0	4,0	-1,0	-20,0
amendementen p-beurs			30,0	20,0	10,0
bijdrage SZW uit AKW18-		13,0	13,0	12,0	12,0
totaal relevante mutaties	-178,0	-543,0	-438,0	-753,0	-1 078,0
toename niet relevante uitgaven (leenvolume)	187,0	569,0	459,0	729,0	978,0

De voorgenomen invoering van de prestatiebeurs leidt vanaf 1996 tot lagere beursuitgaven. Daar staat een stijging van het leenvolume tegenover die in absolute zin ongeveer gelijk is. Voor de uitgaven OVSK

leidt het wetsvoorstel in eerste instantie tot hogere uitgaven omdat hierdoor ho-studerenden onder de 18 jaar met ingang van 1 september 1996 recht krijgen op WSF en daarmee op een OVSK. Daar bovenop leiden volume-effecten uit de prestatiebeurs tot een lager aantal rechthebbers op een OVSK. De bijdrage van SZW betreft de vrijvallende middelen in de AKW doordat ho-studerenden onder de 18 jaar recht op WSF krijgen. De door de Tweede Kamer ingediende amendementen die in het nieuwe wetsvoorstel zijn verwerkt, leiden vanaf 1998 tot hogere uitgaven. Dit is het gevolg van het niet verhogen van de tempo beursnorm van 50 naar 70 procent voor de niet onder de prestatiebeurs vallende studenten.

WSF 18+ en OVSK naar onderwijssoort

Bovenstaande tabellen, dus inclusief de effecten van de invoering prestatiebeurs, leiden per onderwijssoort tot het volgende overzicht van uitgaven.

Tabel 3.6. Uitgaven voor WSF en OVSK naar onderwijssoort, exclusief lening, inclusief prestatiebeurs (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal WSF+OVSK	3 849,8	3 524,0	3 358,1	2 606,5	2 575,7	2 024,4	1 732,2
- wo	1 090,0	953,0	758,2	565,5	536,9	436,4	321,6
- hbo	1 415,8	1 320,4	1 129,7	961,9	1 001,3	790,8	618,2
- mbo	1 143,8	1 089,6	1 101,0	1 135,3	1 110,9	1 112,1	1 138,5
- vo-bovenbouw	226,6	211,4	208,7	.	.	.	.
- vo overig	45,9	46,5	44,1	.	.	.	.
- (v.) so	23,7	25,8	26,4	.	.	.	.
* subtotaal verdeeld	3 945,8	3 646,8	3 268,2	2 662,7	2 649,2	2 339,3	2 078,3
- onverdeeld bijstelling	11,2	10,3	2,1	3,8	6,2	10,1	13,9
- onverdeeld versoering OVSK	.	.	.	.	-60,0	-325,0	-360,0
- kasschuiven OVSK	-107,5	-133,1	87,8	-60,0	-19,7	.	.
* subtotaal onverdeeld	-96,3	-122,8	89,9	-56,2	-73,5	-314,9	-346,1

d. Tegemoetkoming studiekosten (WTS)

Tabel 3.7. Uitgaven tegemoetkoming studiekosten (WTS) (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
WTS	204,2	224,4	223,8	255,4	257,7	258,5	259,3
- TS17-	200,4	221,6	211,6	242,7	244,6	245,4	246,5
- TSD18-21	.	.	9,0	10,5	11,4	12,2	12,2
- TSD	3,8	2,8	3,2	2,2	1,7	0,9	0,6
vo18+ relevant	.	.	.	180,0	179,1	177,6	175,1

In de reeks WTS is de eerste jaren van de meerjarenraming het effect van de hogere aantallen gerechtigden en van de jaarlijkse stijging van het lesgeld zichtbaar. Dit effect wordt in 1996 eenmalig gedrukt vanwege de feitelijke invoering van de WTS. Deze gaat gepaard met een verandering van het tempo van uitbetaling waardoor een groter deel van de tegemoetkoming in het volgende jaar wordt betaald. De reeks vo18+ bevat de ramingen van de uitgaven in het kader van het schoolsoortspecifieke stelsel voor die groep.

e. Overige uitgaven studiefinanciering

Het artikelonderdeel «overig SF» bevat naast de uitvoeringskosten die verband houden met de inning van WSF-schulden en lesgeld tevens de uitgaven voor EU-studierenden in Nederland. Het aantal EU-studierenden dat voor een tegemoetkoming van de onderwijsretributie in aanmerking komt, vertoont de laatste jaren een stijgende tendens.

f. Ontvangsten WSF

Tabel 3.8. Ontvangsten WSF (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
subtotaal relevant	783,2	556,9	448,0	401,2	418,8	376,9	295,4
– kortlopende schulden	190,9	185,0	103,0	88,0	83,0	83,0	83,0
– renteloze voorschotten	328,4	125,4	132,3	139,4	147,7	116,6	32,6
– rentedragende leningen	256,4	235,2	189,3	131,4	126,7	107,6	105,1
– rente leningen na 1-1-1992	7,4	11,3	23,5	42,4	61,4	69,7	74,7
subtotaal niet relevant	69,7	73,8	77,6	67,5	69,2	75,0	85,5
* totaal	852,9	630,7	525,6	468,7	488,0	451,9	380,9

Bij de relevante ontvangsten WSF is sprake van een dalende lijn als gevolg van de VASK-operatie in 1994 en vanwege het verminderen van de studieschuld op grond van leningen die voor 1992 zijn verstrekt. Tevens zullen de ontvangsten vanwege in het verleden ten onrechte toegekende studiefinanciering (kortlopende schulden) dalen. Dit houdt verband met de verruiming van de bijverdiengrens en het afschaffen van de partner-toets in de WSF. Hierdoor zullen minder WSF-toekenningen achteraf gecorrigeerd hoeven te worden.

Bij de niet relevante ontvangsten is de eerste jaren het effect merkbaar van de lagere opname percentages rentedragende lening vanaf 1992. Daarna zal de verhoging van het leenvolume als gevolg van beleidsmaatregelen WSF de ontvangsten doen toenemen.

g. Ontvangsten lesgelden

Tabel 3.9. Ontvangsten lesgeld per onderwijssoort (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
(kort)mbo	391,7	389,6	439,6	457,6	469,7	479,0	486,9
voortgezet onderwijs	289,1	281,3	315,6	323,1	323,1	323,0	329,3
(v) so	12,2	12,7	14,9	16,0	16,6	17,0	17,6
totaal	693,0	683,6	770,2	796,7	809,4	819,0	833,8

De ontvangsten uit lesgelden vertonen een jaarlijkse stijging. Behalve van relatief geringe volume-effecten is dit het gevolg van de jaarlijkse lesgeldverhoging die reeds in de tweede nota van wijziging op de begroting 1995 is aangekondigd.

4. Overige kerngegevens

In onderstaande tabel zijn de geraamde aantallen beursgerechtigde studierenden opgenomen, de aantallen OVSK-gerechtigden en de aantallen WTS-gerechtigden.

Tabel 4.1. Aantallen beursgerechtigden WSF (excl. prestatiebeurs), OVSK en WTS

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
– basisbeurs thuiswonend	308 300	308 500	302 600	248 900	248 700	251 000	253 800
– basisbeurs uitwonend	293 100	293 200	287 600	271 400	270 400	272 100	274 200
a. totaal basisbeurs	601 400	601 700	590 200	520 300	519 100	523 100	528 000
– toeslagen basisbeurs	1 200	1 200	1 200	1 100	1 100	1 100	1 100
– aanvullende beurs	213 800	225 700	227 800	225 200	227 000	229 800	231 300
b. OV-kaart	603 500	605 700	601 700	545 900	549 200	555 200	560 100
c. WTS	205 300	201 700	196 600	251 100	250 400	249 600	250 400

De ramingen uit bovenstaande tabel 4.1 worden in dit hoofdstuk op onderdelen toegelicht. In de opgenomen raming van aantallen beursgerechtigden zijn de effecten die samenhangen met de voorgenomen invoering van de prestatiebeurs niet verwerkt. Deze effecten worden in een afzonderlijke tabel, tabel 4.3., gepresenteerd. Tenslotte wordt het aantal lesgeldplichtigen gepresenteerd (tabel 4.6).

a. Aantallen WSF18+ naar onderwijssoort

Tabel 4.2. Aantallen beursgerechtigden (excl. prestatiebeurs) naar onderwijssoort

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
wo	146 700	142 000	131 500	117 400	111 900	110 600	110 900
hbo	199 400	204 800	207 000	207 700	210 600	214 300	219 000
mbo	195 700	197 100	196 200	195 200	196 600	198 300	198 100
vo bovenbouw	48 800	47 300	45 600	.	.	.	.
vo overig	7 200	6 700	6 200	.	.	.	.
(v)so	3 700	3 700	3 700	.	.	.	.
totaal	601 400	601 700	590 200	520 300	519 100	523 200	528 000

De nieuwe ramingen voor de leerlingaantallen wijzen uit dat het aantal wo-studierenden de komende jaren licht daalt. Daarentegen is een stijging waar te nemen bij het aantal hbo-studierenden. Daarbij doet zich voor de ho-studierenden nog het effect voor van de 27+ en c+1 – maatregel. Deze leidt tot een verlaging van het aantal beursgerechtigden en een verhoging van het aantal met integrale lening.

Na een lichte daling tot en met 1996 is vanaf 1997 ook een stijging te zien bij de aantallen mbo-scholieren. De aantallen vo-scholieren laten in de nieuwe ramingen een forse daling zien. Deze effecten werken ook door in de aantallen beursgerechtigden. Met ingang van 1997 maken de vo-scholieren geen onderdeel meer uit van de WSF-aantallen.

Volume-effecten prestatiebeurs

Tabel 4.3. Volume-effecten prestatiebeurs

	1996	1997	1998	1999	2000	2005
- ho 18-	1 400	5 500	5 500	5 500	5 500	5 500
- vraaguitval			-3 300	-6 100	-9 200	-15 200
- sf-recht = cursusduur					-12 300	-31 700
- stelselherziening ho						-30 900
totaal volume-effect	1 400	5 500	2 200	-600	-16 100	-72 200

Door de invloed van de prestatiebeurs zullen er enerzijds beursgerechtigden bijkomen. Vanaf studiejaar 1996/97 komen dan ook de ho-studerenden onder de 18 jaar voor WSF in aanmerking. In het wetsvoorstel prestatiebeurs is uitgegaan van een toename van 5500 beursgerechtigden op jaarbasis. Daarnaast zal als gevolg van beleidsmaatregelen en gedragseffecten een aanzienlijk aantal studerenden niet meer voor een beurs in aanmerking komen. In het jaar 2000 betreft dit naar verwachting ruim 21.000 beursgerechtigden minder, oplopend tot 78.000 minder vanaf 2005. Per saldo daalt het aantal beursgerechtigden hierdoor met 16.000 in het jaar 2000 en met 72.000 in het jaar 2005. Deze volume-effecten zijn gemeten in SF-jaren en komen in mindering op de aantallen in de tabellen 4.1. en 4.2..

b. Aantallen OV-studentenjaarkaart (OVSK)

De aantallen rechthebbenden op een OVSK omvatten de aantallen beursgerechtigden en degenen die uitsluitend recht hebben op integrale rentedragende lening. Vanaf 1997 heeft de groep vo18+ geen recht meer op een OVSK.

c. Aantallen WTS

Tabel 4.4. Aantallen gerechtigden WTS per schooljaar

TS17-	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01
wo	300	300	.	.	.	.	.
hbo	1 700	1 700	.	.	.	.	.
mbo	35 200	35 500	36 200	37 300	37 300	36 800	36 800
vo	159 900	156 300	140 800	140 500	140 400	141 000	142 600
(v)so	6 400	6 600	6 100	6 300	6 400	6 600	6 800
totaal TS 17-	203 500	200 400	183 100	184 000	184 100	184 400	186 300
wo	200	200	1 600	1 500	1 500	1 500	1 400
hbo	500	400	4 300	4 000	4 000	3 800	3 800
mbo	100	100	400	400	400	400	400
vo	1 000	700	7 200	7 100	6 900	6 700	6 700
(v)so	.	.	.	.	.	.	.
totaal TSD 18+	1 800	1 300	13 500	13 000	12 800	12 400	12 300
totaal VO 18+	.	.	.	54 100	53 500	52 800	51 800

Doordat in 1995 de inkomensgrenzen in de TS17- zijn bevroren en door een stijgende loonontwikkeling komen er minder mensen voor TS17- in aanmerking. De invoering van de WTS met ingang van 1996 leidt er toe dat degenen die niet lesgeldplichtig zijn en die nu nog uitsluitend recht hebben op een tegemoetkoming in de reiskosten vanaf 1996 geen recht

meer hebben op een tegemoetkoming WTS. Tevens komen vanaf 1996 de ho-studenten in aanmerking voor WSF en vervalt hun recht op TS. Dit verklaart de trendbreuk vanaf 1996.

Met de invoering van de WTS wordt tevens een voorziening getroffen voor de deeltijdstuderenden van 18 tot 21 jaar die voorheen geen TSD-recht hadden. Dit betreft volgens een eerste schatting zo'n 12.000 studenten op jaarbasis. De aantallen deeltijdstuderenden die in aanmerking komen voor een tegemoetkoming, nemen daardoor vanaf 1996 fors toe.

Aantallen lesgeldplichtigen

Tabel 4.5. Aantallen lesgeldplichtigen per schooljaar

	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01
mbo	278 600	280 900	281 900	285 200	286 600	285 500	283 900
vo	205 700	202 900	202 400	201 400	197 200	192 600	192 000
(v)so	8 700	9 100	9 500	9 900	10 100	10 100	10 300
totaal	493 000	492 900	493 800	496 500	493 900	488 200	486 200

De aantallen lesgeldplichtigen blijven tot en met 1998/99 vrij constant. Dit is het saldo-effect van stijgende aantallen mbo-scholieren en een daling bij de vo'ers. Vanaf 1999 overheerst het effect van de daling bij de vo-aantallen.

1. Algemeen

Het beleidsterrein Overige programma-uitgaven bestaat uit de volgende uitgavenartikelen. Deze zijn niet aan een specifieke onderwijs-, cultuur- of onderzoekssector toe te rekenen.

- art 26.01 Bemiddeling wachtgelders
- art 26.02 Overige rechtspositionele uitkeringen
- art 26.03 De instandhouding van de geautomatiseerde salaris-administratie in het onderwijs (CASO) Faciliteiten voor onderwijsvakbonden
- art 26.05 Internationale betrekkingen

Naast de bovenstaande (uitgaven-)artikelen vallen binnen dit beleidsterrein ook artikelen die als tijdelijk intermedium dienen, zoals bijvoorbeeld arbeidsvoorwaardelijke bijstellingen uit de Aanvullende post, totdat een exacte verdeling over de betrokken beleidsterreinen bekend is. Daarna worden de begrote gelden alsnog naar de juiste artikelen overgeboekt. De Tweede Kamer autoriseert deze verdeling door middel van supplettoire begrotingen. Op deze artikelen worden dus geen feitelijke uitgaven verantwoord. Het betreft de artikelen:

- art 26.06 Loonbijstelling
- art 26.07 Prijsbijstelling
- art 26.08 Centraal beheerde middelen
- art 26.09 Emancipatie-activiteiten

2. Beleid

Het beleidsterrein wordt in financieel opzicht in 1995 sterk bepaald door de bijstelling van de begroting voor de effecten van de privatisering van het ABP. De gevolgen van het ABP-complex, dat wil zeggen de privatisering van het ABP en het heffen van pseudopremies voor overheids-

werknemers, leiden tot meerkosten bij OCenW. Hiervoor is vanuit de Aanvullende post bij Voorjaarsnota 1995 geld aan de begroting toegevoegd, oplopend tot f 1,2 miljard in het jaar 2000. Dit bedrag wordt nu over de loongevoelige artikelen van alle beleidsterreinen verdeeld, maar met een voorlopig karakter. Jaarlijks kunnen premies worden bijgesteld door het kabinet. Deze premiemutaties kunnen leiden tot bijstellingen en herverdelingen bij de diverse beleidsterreinen.

De specificatie van de uitdeling van het ABP-complex, alsmede die van ASM 1995, aan de verschillende beleidsterreinen staat op artikel 26.06.

De uitgaven op de artikelen 26.01 tot en met 26.05 en artikel 26.09 betreffen veldoverstijgende beleidsprojecten of het faciliteren van beleid. Op artikel 26.09 Emancipatie-activiteiten worden het geld geraamd, dat dient als «aanjaagpremie» voor Emancipatieprojecten. De geraamde budgetten op artikel 26.01 Bemiddeling wachtgelders dienen ter dekking van de kosten voor de intensieve bemiddeling en eventueel scholing om het toegenomen aantal wachtgelders weer aan het werk te helpen. De budgetten voor niet aan enig beleidsterrein toegekende rechtspositionele uitkeringen staan op artikel 26.02, alsmede de in verband met de beëindiging aflopende gelden voor de DOP-regeling (Doorstroming Onderwijs Personeel). Een uitzondering in deze reeks is het deelbudget op artikel 26.03, waarop de beheerskosten van CASO (Commissie Automatisering Salarisadministratie Onderwijs) worden geraamd. Het eveneens onder de naam CASO bekend staande systeem is de salarisadministratie van een groot deel van de werknemers van de bevoegde gezagsorganen van het onderwijsveld. Er is geld uitgetrokken om CASO een goede start te geven bij de privatisering. De privatisering van CASO zal er toe leiden dat vanaf 1996 stapsgewijs de vergoedingen voor exploitatie en beheer overgeboekt worden naar de reguliere bekostiging van de instellingen (zie de toelichting op artikel 26.03).

De internationale betrekkingen (artikel 26.05) worden geïntensiveerd met die landen waar de Nederlandse presentie het meest effectief is. Het gaat dan met name om Zuid-Afrika en de landen op het Europese continent. Meer toelichting op deze aandachtspunten van beleid is te vinden in de artikelsgewijze toelichtingen en in de Memorie van Toelichting (par. 6.1).

3. Horizontale toelichting

In deze horizontale toelichting wordt ingegaan op uitgavenartikelen 26.01 tot en met 26.05. De artikelen 26.06 tot en met 26.09 worden hierbij buiten beschouwing gelaten vanwege hun functie als tijdelijk intermedium.

Totaal uitgaven uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Art 26.01 Bemiddeling wachtgelders	14,8	22,0	25,5	25,7	26,1	25,8	25,8
Art 26.02 Overige rechtspositionele uitkeringen	118,6	84,5	3,2	10,2	18,4	11,7	13,2
Art 26.03 CASO, vakbondsfaciliteiten en voorzieningen	39,5	53,7	41,0	42,2	38,2	38,0	38,0
Art 26.05 Internationale betrekkingen	19,2	14,3	15,8	14,5	14,8	14,7	14,7

In de bovenstaande tabel is een aantal veranderingen in de hoogte van de budgetten over de jaren waar te nemen. Het gaat daarbij om het volgende.

Het budget in 1996 voor de bemiddeling van wachtgelders laat een lichte stijging zien. Hierdoor is er een verdere groei mogelijk bij de bemiddelingsactiviteiten in 1996.

Bij de overige rechtspositionele uitkeringen is in 1995 een voorziening voor aanloopkosten gecreëerd voor de introductie van het Participatiefonds. De daling van de uitgaven in het meerjarenbeeld komt voort uit het aflopen van de DOP/VUT-regeling en de verdeling van wachtgelduitgaven, die zijn uitgedeeld uit de Aanvullende post van Financiën. Het grillige verloop in het meerjarenkader is het gevolg van het cumuleren van wachtgeldeffecten van maatregelen met een verschillende ingangsdatum.

De geraamde budgetten op artikel 26.03 laten een afname zien tussen 1995 en 1996. Dit verschil kan verklaard worden uit de incidentele overboeking van BIZA in 1995 en betreft de cao-middelen ten gunste van het Arbeidsmarkt- en opleidingsfonds voor de overheid (A&O-fonds).

1. Algemeen

- Het beleidsterrein Cultuur omvat het beleid van de rijksoverheid voor:
- musea, monumenten, archieven en archeologie;
  - podiumkunsten, beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving, film, amateurkunst en kunsteducatie;
  - omroep, pers, nieuwe media, letteren en bibliotheken;
  - internationaal cultuurbeleid.

De bekostiging van de uitgaven op dit beleidsterrein geschiedt in het algemeen op grond van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Stb. 1993, 193) en het daarop gebaseerde Bekostigingsbesluit cultuuruitingen (Stb. 1994, 473). Dit Bekostigingsbesluit dient weer als basis voor twee ministeriële uitvoeringsregelingen, namelijk de Regeling subsidies en specifieke uitkeringen cultuuruitingen (Stcrt. 1995, 4) en de Regeling subsidiëring museale instellingen (Stcrt. 1994, 150).

De Begrotingswet dient als basis voor de kredieten bestemd voor de rijksdiensten (RBK, RDMZ, ROB). De (spoed)aankopen van bedreigd cultuurbezit ingevolge de Wet tot behoud cultuurbezit geschieden op basis van de Begrotingswet. De Monumentenwet, Stb. 1988, 638, dient als basis voor de uitgaven voor restauratie en onderhoud van aangewezen monumenten alsmede voor uitgaven bestemd voor het vergoeden van schade als gevolg van beschermings- en opgravingswerkzaamheden.

De uitgaven op het terrein van de omroep en pers zijn gebaseerd op de Mediawet (Stb. 1987, 249). Het Mediabesluit (Stb. 1987, 573) dient als basis voor de subsidies Mediabeleid.

2. Beleid

Van uitgangspuntennotitie naar cultuurnota 1997-2000

In 1996 wordt de balans opgemaakt van de lopende cultuurnota-periode 1993 – 1996 ten behoeve van de beleidsbepaling voor de jaren 1997 – 2000.

Het laatste jaar van de toegekende meerjarige subsidies staat in het teken van evaluatie en beoordeling.

Gekoppeld aan de voorbereiding van de volgende cultuurnota zullen de bestaande convenanten op het terrein van de kunsten met de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en de provincie Utrecht worden vernieuwd en daarbij uitgebreid tot de overige sferen van het cultuurbeleid. Met andere gemeenten en provincies zijn in 1995 streeksgevijs «procedurale» convenanten afgesloten waarin onder meer is vastgelegd voor welke instellingen de bestuurlijke partners gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen. Tevens is hierin vastgelegd dat in het komende begrotingsjaar cultuurbrede convenanten worden afgesloten, waarin meer inhoudelijke afspraken zullen worden vastgelegd.

Voor het ongedaan maken van de ombuigingen zijn een aantal opties opgesomd in de brief aan de Tweede Kamer van 10 oktober 1994. De opbrengst van deze opties wordt thans geschat op f 50 miljoen. Zie voor een specificatie de volgende tabel. De opbrengst uit hoofde van terugsluis van het BTW-voordeel van de rijksgesubsidieerde culturele sector alsmede de overige culturele sector zullen in mindering worden gebracht op de subsidies aan de onderscheiden fondsen of instellingen. Anderzijds zal de middelenraming uit hoofde van de opbrengsten sportsector en de loterijopbrengsten worden verhoogd. Deze mutaties zullen in de vorm van een Nota van Wijziging vóór de begrotingsbehandeling 1996 worden doorgevoerd. In dat kader zal ook worden ingegaan op de toedeling van de intensiveringsruimte 1996 en de verwerking van de restant-taakstelling 1996 .

Opbrengsten opties uit brief van 10 oktober 1994 (x f 1 miljoen)

	1996	1997	1998 e.v.
Loterij-opbrengsten		15,0	15,0
Terugsluis BTW-voordeel van:			
– rijksgesubsidieerde culturele sector	8,0	8,0	8,0
– overige culturele sector	20,0	20,0	20,0
– sportsector	7,0	7,0	7,0
Totaal	35,0	50,0	50,0

Kunsten

Op het terrein van de podiumkunsten zijn als opmaat voor de komende cultuurnota twee grootschalige onderzoeken verricht. Het Sociaal en Cultureel Planbureau publiceerde «Podia in een tijdperk van afstandsbediening», waarin de achtergronden van veranderingen in de omvang en samenstelling van het podiumpubliek in de laatste decennia worden beschreven en geanalyseerd. Het tweede onderzoek is het structuuronderzoek podiumkunsten, waarin op grond van een analyse van de werking van de bedrijfstak, aanbevelingen worden gedaan voor de inrichting van het beleid. In dialoog met het veld zal in 1996 worden nagegaan welke van de aanbevelingen uit deze onderzoeken kunnen worden omgezet in concrete acties.

Het multilateraal cinematografisch coproductieverdrag is op 1 juli 1995 in Nederland van kracht geworden. Met dit verdrag zijn de mogelijkheden voor Nederlandse producenten verruimd voor het maken van internationale coproducties van films. Mede op basis van de voorstellen in het externe onderzoeksrapport «Stimulating audiovisual production in the Netherlands» (december 1993) zal in 1996 worden gekeken naar nationale maatregelen ter verbetering van het investeringsklimaat voor nationale

filmproducties. De Europese Unie heeft voorstellen ontwikkeld ter verdere versterking van de audiovisuele sector, die de nationale stimuleringsmaatregelen kunnen aanvullen.

In het beleid met betrekking tot de kunsteducatie ligt de nadruk op het primair en voortgezet onderwijs. Om het aanbod beter af te stemmen op de culturele diversiteit van de cursisten wordt verder gewerkt aan deskundigheidsbevordering en vernieuwing binnen de centra voor kunstzinnige vorming en muziekscholen. De landelijke amateurkunstinstellingen richten zich nadrukkelijk op hun veranderende doelgroep. De jeugd, allochtoon en autochtoon, staat daarbij centraal.

Op het terrein van beeldende kunst zal de rentesubsidieregeling worden voortgezet, in tegenstelling tot het eerder genomen besluit de regeling op te heffen.

In 1996 zal het architectuurbeleid worden verbreed met het oog op de voorbereiding van grote stedelijke ontwikkelingslocaties (VINEX-locaties) en grote infrastructurele ingrepen. Voorts zal meer aandacht besteed worden aan stedenbouw en landschapsarchitectuur.

Media, letteren en bibliotheken

Op basis van de resultaten van het onderzoek naar beschikbaarheid en verspreiding van cultureel waardevolle audiovisuele producties zullen in 1996 enkele proefprojecten worden opgezet. Daarbij zal onder meer het gebruik van deze producties voor de verdere verbetering van het literair-culturele klimaat en voor culturele educatie verder worden onderzocht. De rol van de openbare bibliotheken, scholen, musea en andere instellingen voor cultuureducatie krijgen daarbij in het bijzonder de aandacht. Daarbij zal ook aan de orde komen de functie die het NBLC als vereniging van het openbare bibliotheekwerk in toenemende mate zal kunnen vervullen op het vlak van de culturele, educatieve en inhoudelijk-informatieve kerntaken van de openbare bibliotheken.

In het letterenbeleid zal in het komende begrotingsjaar aandacht worden besteed aan de verdere verbetering van het literaire klimaat door middel van literaire manifestaties. Door het bevorderen van de kwaliteit van de vertalingen en het vergroten van de ontvankelijkheid voor Nederlandse literatuur in het buitenland, zal gestreefd worden naar versterking van de presentatie van Nederlandse literatuur in het buitenland.

Het verval van het waardevolle papieren erfgoed in bibliotheken vergt een versterkt beleid van de rijksoverheid, zonder de eigen verantwoordelijkheid van de bibliotheken hierbij buiten het zicht te laten. In de Papierbrief, die in juli 1995 is uitgebracht, zijn de kernpunten van het beleid inzake papierconservering gepresenteerd. De nadruk ligt op selectie op grond van inhoudelijke waarde. De voorwaarden en criteria worden in overleg met o.m. de bibliotheken verder uitgewerkt. Dit resulteert in een plan van aanpak dat in 1996, na bespreking met het veld en advies van de Raad voor cultuur, aan de Kamer zal worden toegezonden. De uitwerking van dit plan vindt plaats in de cultuurnota 1997 – 2000.

Cultureel erfgoed

Op 1 februari 1995 is, gezamenlijk met de bestuurlijke partners, een experiment van start gegaan om te komen tot een landelijk dekkend netwerk van steunpunten op het terrein van de monumentenzorg. Dergelijke steunpunten zullen de gemeenten en andere bij monumenten-

zorg betrokken partijen structureel ondersteuning bieden bij beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Verwacht wordt dat eind 1996 de conclusies van dit experiment beschikbaar komen.

Ook in de zorg voor het cultureel erfgoed zal aandacht worden geschonken aan het duurzaam behoud van de cultuurhistorische kwaliteit van het stedelijk en landelijk gebied bij de te verwachten ruimtelijke ingrepen in Nederland. In de monumentenzorg zal de nadruk gelegd worden op (verdere) ontwikkeling van het bestuurlijk instrumentarium in relatie tot de ruimtelijke ordening. Door toename van het aantal bodemverstoringen neemt de aandacht voor de archeologische monumentenzorg op nationaal en internationaal niveau een steeds belangrijker plaats in binnen het cultuurbeleid. Over de te volgen procedure ten aanzien van de implementatie van het op 16 januari 1992 in Malta tot stand gekomen Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed is de Tweede Kamer recentelijk geïnformeerd.

Het onderzoek naar de verzelfstandiging van de ROB en RDMZ zal eind 1995 worden afgerond op basis van de uitkomsten van een nadere bezinning op de ministeriële verantwoordelijkheid op de betreffende terreinen. Met de verzelfstandiging van de laatste drie rijksmusea op 1 juli 1995 werd de verzelfstandiging van de rijksmusea afgerond. Momenteel vindt een onderzoek plaats naar de vorm waarin de zogenaamde ondersteunende instellingen, de Rijksdienst Beeldende Kunst, de Opleiding Restauratoren en het Centraal Laboratorium, zouden kunnen worden verzelfstandigd. Op de agentschapsstatus van de Rijksarchiefdienst met ingang van 1 januari 1996 wordt elders in deze begroting ingegaan.

3. Horizontale toelichting

Tabel 3.1 Totaal uitgaven en ontvangsten (x f 1 000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal uitgaven	2 323 659	2 360 837	2 387 314	2 406 190	2 410 342	2 414 190	2 451 390
1. Kunsten	458 998	461 453	450 742	446 227	442 736	442 910	442 110
2. Bibliotheken, Letteren en NTU	75 893	77 902	65 685	65 846	66 015	66 148	66 148
3. Cultuurbeheer	404 612	361 337	342 320	340 556	339 178	337 227	337 227
4. Media	1 481 103	1 428 473	1 485 216	1 518 353	1 535 657	1 541 408	1 579 408
5. Garanties rente en afl. lening	0	0	0	0	0	0	0
6. Rechtspositionele uitkeringen		18 487	18 033	17 794	17 596	17 337	17 337
7. overige uitgaven		13 185	25 318	17 414	9 160	9 160	9 160
Totaal ontvangsten	1 536 833	1 459 297	1 659 040	1 538 004	1 564 301	1 570 052	1 608 052
1. Cultuurbeheer	33 245	5 827	10 827	5 827	5 827	5 827	5 827
2. Media	1 488 572	1 440 565	1 645 308	1 520 945	1 538 249	1 544 000	1 528 000
3. Overige ontvangsten	12 060	12 905	2 905	11 232	20 225	20 225	20 225

In 1996 nemen de uitgaven voor Kunsten af omdat er in 1995 eenmalig intensiveringsmiddelen zijn toegekend. Daarnaast dalen de uitgaven in 1996 tot en met 1998 omdat door het vorige kabinet het kunstenbudget is verlaagd met f 4 miljoen in 1996, f 8 miljoen in 1997 en f 12 miljoen in 1998.

De uitgaven voor bibliotheken, letteren en Nederlandse Taalunie nemen in 1996 af omdat de uitleenvergoeding niet meer via de OCenW-begroting loopt.

In 1995 en 1996 nemen de uitgaven voor cultuurbeheer af vanwege de slinkende budgetten voor de monumentenzorg (nog vanwege de

Tussenbalans). Daarnaast zijn in 1995 eenmalig intensiveringsmiddelen toegekend. Een andere oorzaak is dat de uitgaven voor de musea alleen voor 1994 zijn verhoogd in verband met de extra ontvangsten.

De daling in 1995 van uitgaven en ontvangsten van media hangt samen met meevallers in de STER-opbrengsten in 1994, vooral vanwege het WK voetbal. De groei in de uitgaven en ontvangsten van media na 1995 hangt vooral samen met de indexering van de omroepbijdrage. De piek in het ontvangstenniveau in 1996 wordt veroorzaakt door het inboeken van een deel van de verkoopopbrengst van het NOB bij media.

De overige uitgaven stijgen in 1996 omdat daarbij vanaf dat jaar f 30 miljoen intensiveringsmiddelen zijn geparkeerd. Daar staat tegenover dat de taakstelling van het regeerakkoord voor wat betreft de uitgavenkant van beleidsterrein 26 is overgeboekt naar de overige uitgaven. Het gaat hierbij om f 17,1 miljoen in 1996, f 25,1 miljoen in 1997 en f 33,4 miljoen structureel vanaf 1998.

De ontvangsten voor cultuurbeheer dalen in 1995 omdat alleen in 1994 de realisatie van de extra ontvangsten van de musea is verantwoord. Deze extra ontvangsten worden pas in de loop van het uitvoeringsjaar budgettair verwerkt. Deze post vervalt overigens met de verzelfstandiging van de musea. De piek in het ontvangstenniveau in 1996 hangt samen met een ontvangstentaakstelling vanwege een overschrijding van de begroting 1993.

De overige ontvangsten dalen in 1996 omdat de uitleenvergoeding niet meer via de OCenW-begroting loopt. In 1997 en 1998 treedt een stijging op omdat de taakstelling van het regeerakkoord voor wat betreft de ontvangstenkant hier is geboekt, te weten f 8,2 miljoen in 1997 en f 17,3 miljoen structureel vanaf 1998.

4. Overige kerngegevens

4.1 Kunsten

Tabel 4.1.1. Financiële kerncijfers Kunsten (x f 1 miljoen)

<i>Uitgaven</i>	1994	1995	1996
Podiumkunsten	271,1	272,7	267,4
Film	26,0	27,9	28,2
Beeldende Kunst, vormgeving en bouwkunst	128,9	122,4	117,5
Amateurkunst en kunsteducatie	25,2	26,0	25,8
Overige subsidies kunsten	7,7	12,4	11,8
Totaal subsidies Kunsten	458,9	461,4	450,7

Podiumkunsten

Onderstaand overzicht geeft een vergelijking van de prestaties van de meerjarig- en structureel gesubsidieerde podiumkunst-gezelschappen tussen de seizoenen 1992/1993 en 1993/1994. Niet meegeteld zijn de uitvoeringen waarvan de publieke belangstelling onbekend is, evenmin de opera- en balletbegeleidingen van de daarin gespecialiseerde begeleidingsorkesten.

De cijfers zijn ontleend aan de CBS-publicatie «Kerngegevens per gezelschap». Met ingang van het begrotingsjaar 1995 is aan het bekende overzicht per artikelonderdeel een tabel toegevoegd met de gegevens per kunstdiscipline.

De uitgaven ten behoeve van de in het CBS-onderzoek betrokken voorstellingen bedroegen in 1994 f 219 miljoen.

Tabel 4.1.2. Kerncijfers over podiumkunsten – aantal uitvoeringen (x 1) en bezoekers (x 1 000)

discipline	uitvoeringen Nederland		bezoek Nederland		uitvoeringen buitenland		bezoek buitenland	
	92/93	93/94	92/93	93/94	92/93	93/94	92/93	93/94
Symfonische concerten	1 027	865	962,3	886,4	56	58	76,9	95,0
Overige concerten	489	556	294,7	266,9	229	157	152,3	125,0
Ballet en dans	1 045	1 183	413,0	410,5	99	155	66,8	83,3
Opera	207	128	212,0	166,2	0	0	0	0
Operette	123	112	62,5	54,2	5	13	3,5	11,1
Toneel	2 904	3 178	554,8	529,1	273	348	59,3	75,8
Jeugdtheater	1 492	1 744	158,8	158,9	262	255	46,4	41,2
Mime	549	372	55,5	47,9	4	36	0,4	5,8
Poppentheater	346	216	13,9	21,1	167	93	13,6	9,9
Totaal	8 182	8354	2727,5	2541,2	1095	1115	419,3	447,1

Uit de tabel blijkt dat er in het binnenland een lichte daling van het aantal bezoeken is te constateren. Daarnaast is er een stijging van het aantal uitvoeringen. Deze ontwikkeling doet zich voornamelijk voor bij de disciplines concert en toneel. Bij de symfonische concerten is het aantal uitvoeringen echter afgenomen ten gunste van de overige concerten. Het bezoek aan buitenlandse uitvoeringen stijgt daarentegen juist iets sterker dan het aantal in het buitenland gespeelde uitvoeringen.

Film

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezoekcijfers aan Nederlandse speelfilms in de bioscoop en in de bezoekcijfers van het alternatieve filmcircuit over de jaren 1991–1994.

Tabel 4.1.3. Kerncijfers over film

	1991	1992	1993	1994
Nederlandse speelfilms in de bioscoop¹				
t.o.v. totaal bioscoopbezoek				
aantal bezoekers (x 1 000)	372,5	1780,3	745,0	128,0
in % totaal aantal bezoekers	2,5%	13%	5%	0,8%
aantal speelfilms	12	12	13	15
in % totaal uitgebrachte speelfilms	6,7%	6,2%	7%	6,3%
recette Nederlandse speelfilms (x f 1 miljoen)	4,2	21,9	8,9	1,2
in % totale recette	2,3%	13,3%	5%	0,6%
Bezoekcijfers van het alternatieve filmcircuit²				
aantal theaters (A- en B-categorie)	27	27	27	27
aantal bezoekers (x 1 000)	595,8	678,4	703,5	709,1

Bron: jaarverslagen Nederlands Fonds voor de Film

¹ commerciële bioscoopcircuit (in 1994 totaal 423 theaters)

² het totaal aantal filmtheaters incl. filmcircuit is 120

Het in verhouding met de beide andere jaren hoge bezoek- en recettecijfer van Nederlandse speelfilms in de bioscoop in 1992 is voor 80% toe te schrijven aan één film: Flodder in Amerika.

Beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving

Het grootste deel van de subsidiëring van de beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving geschiedt via fondsen. Onderstaande cijfers geven een overzicht van de subsidies verstrekt via het Fonds Beeldende Kunst, Bouwkunst en Vormgeving en via de Mondriaanstichting. Tevens is het aantal deelnemers aangegeven dat een opleiding volgde bij de werkplaatsen beeldende kunst.

Tabel 4.1.4. Kerncijfers over Beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving

	1992	1993	1994
Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst			
Aantal subsidies			
– basisstipendia			794
– individuele subsidies	520	455	347
– beroepskostenvergoeding	871	1295	585
Mondriaan stichting			
Aantal subsidies			
– manifestaties, presentaties en publikaties		65	198
– aankopen en opdrachten		59	147
Werkplaatsen			
Aantal deelnemers	180	213	219

Bron: Jaarverslagen Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst en Mondriaan Stichting

Bij het Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst ging in 1994 een nieuwe regeling basisstipendia van start en werd de regeling beroepskostenvergoeding afgebouwd. Subsidiëring van manifestaties, presentaties, publikaties, aankopen en opdrachten geschiedt pas sinds 1993 via de Mondriaanstichting.

4.2. Letteren, bibliotheken en Nederlandse Taalunie

Tabel 4.2.1. Financiële kerncijfers – letteren, bibliotheken en Nederlandse Taalunie (x f 1 miljoen)

<i>Uitgaven</i>	1994	1995	1996
Letteren en Nederlandse Taalunie	31,3	32,9	22,0
Bibliotheken	44,6	45,0	43,7
Totaal Letteren, Bibliotheken en Nederlandse Taalunie	75,9	77,9	65,7

Binnen het bibliotheek- en letterenbeleid wordt het merendeel van de subsidies verstrekt via fondsen. Dit zijn bij de letteren het Fonds voor de Letteren en het Nederlands Literair Productie en Vertalingenfonds en bij de blindenbibliotheken het Fonds Blindenbibliotheken (met ingang van 1995). De afname van de uitgaven voor de letteren en Nederlandse Taalunie in 1996 is het gevolg van de voorgenomen invoering van de Wet op het verhuur- en leenrecht (TK 1994/1995 nr. 23 247). Hierdoor loopt een bedrag van f 10 miljoen in verband met de leenvergoeding niet langer meer via de begroting.

Tabel 4.2.2. Kerncijfers over Fonds voor de letteren

	aantal toekenningen			aantal publikaties			beschikbaar bedrag (x f 1 000)		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Aanvullende honoreringen	438	343	328	478	440	420	2 374,2	2 415,4	2 237,8
Beurzen	312	320	322				3 778,5	4 631,6	5 197,3

Bron: Jaarverslagen Fonds voor de Letteren

Tabel 4.2.3. Kerncijfers over Nederlands literair productie- en vertalingenfonds (boekuitgaven en tijdschriften)

	aantal publikaties			subsidie (x f 1 000)		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Literaire boekuitgaven	25	25	33	496,0	658,1	566,8
Literaire tijdschriften	19	18	17	451,0	529,5	622,4

Bron: Jaarverslagen Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aantal literaire boekuitgaven dat in 1994 ondersteund is, een lichte stijging vertoont ten opzichte van aantal dat de afgelopen jaren gebruikelijk is. De steun in geld verschilt niet significant ten opzichte van de afgelopen jaren.

Aanvullende honoreringen voor literaire tijdschriften worden vanaf 1994 niet langer toegekend door het Fonds voor de letteren maar door het Nederlands literair productie- en vertalingenfonds. Het betreft evenals de jaren daarvoor een bedrag van ongeveer f 120.000,-. Dit verklaart waarom het subsidiebedrag is toegenomen, ondanks dat het aantal gesubsidieerde publikaties met één is verminderd.

Tabel 4.2.4. Kerncijfers over de blindenbibliotheken

	1992	1993	1994
Aantal blindenbibliotheken	5	5	5
Collectie (titels) (x 1 000)	146,6	143,5	145,3
Gebruikers (x 1 000)	44,3	46,6	47,0
Uitleningen (x 1 000)	2 576,9	2 554,9	2 586,6
(Re)productie (banden, bladen) (x 1 000)	23 896,7	21 969,2	18 183,8

Bron: Jaarverslagen blindenbibliotheken

4.3. Cultuurbeheer

Tabel 4.3.1. Financiële kerncijfers – Cultuurbeheer (x f 1 miljoen)

<i>Uitgaven</i>	1994	1995	1996
Musea	196,3	177,1	168,5
Monumenten	150,7	129,8	119,8
Archeologie	16,7	13,6	12,7
Archieven	40,9	38,6	36,4
Totaal ¹	404,6	359,1	337,4

¹ exclusief de geparkeerde «taakstelling 1994» en de geparkeerde «WAGGS/ABP-bijstelling 1994».

Tabel 4.3.2. Kerncijfers over musea en monumenten

	1992	1993	1994
Musea			
Aantal Rijksmusea	17	17	11
Aantal gesubsidieerde musea	5	5	11
Aantal bezoeken (x 1000)	4715,8	4472,8	4531,7
Monumentenzorg			
Aantal beschermde dorps- en stadsgezichten	294	322	323
Aantal monumenten (excl jongere bouwkunst, ca 18 000)	44297	43412	44435

De verschuiving tussen de rijksmusea en de gesubsidieerde musea houdt verband met de verzelfstandiging van alle Rijksmusea. In 1994 zijn een zestal Rijksmusea verzelfstandigd. Sindsdien hebben zij de status van gesubsidieerde instelling. De overige Rijksmusea zullen in 1995 volgen.

4.4. Media

Tabel 4.4.1. Financiële kerncijfers – Media (x f 1 miljoen)

Uitgaven	1994	1995	1996
Vergoeding omroepinstellingen			
Binnenlandse omroep	1 059	1 128	1 189
Wereldomroep	79	81	83
Regionale omroep	23	24	25
Beheertaken NOB1	120	56	56
Muziekcentrum van de omroep		58	58
Dotatie Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties	31	28	28
Dotatie Algemene Omroepreserve	144		
Overige dotaties en bijdragen	25	53	46
Totaal	1 481	1 428	1 485

¹ Met ingang van 1 januari 1995 is het Muziekcentrum van de omroep (MCO) verzelfstandigd. Voorheen maakte het MCO deel uit van de beheertaken van het NOB.

Tabel 4.4.2. Kerncijfers – Media – totaal aantal uren zendtijd per jaar (x 1 000)

	1992	1993	1994	1995
Televisie	9,0	8,6	12,2	14,9
Radio	35,6	35,7	35,7	36,4

Bron: opgaven Commissariaat voor de Media

Tabel 4.4.3. Kerncijfers Media – uurtarieven voor radio en televisie

	1993		1994		1995	
	radio	televisie	radio	televisie	radio	televisie
NOS	6 302	93 820	6 434	95 636	9 180	112 127
Omroepverenigingen	6 034	85 291	6 154	86 894	4 345	97 794
Overigen	diverse tarieven		diverse tarieven		diverse tarieven	

Bron: opgaven Commissariaat voor de Media

Het Commissariaat voor de Media stelt de uurbedragen vast. In 1995 is de Nederlandse Omroepprogramma Stichting gesplitst in de Nederlandse Omroep Stichting (NOS) en de Nederlandse Programma Stichting (NPS). De uurbedragen van laatstgenoemde nieuwe zendgemachtigde zijn gelijk aan die van de omroepverenigingen.

Door ontwikkelingen in de omroepmiddelen is het budget voor de landelijke omroep in 1995 (f 1.160 miljoen) aanzienlijk toegenomen ten opzichte van 1994 (f 1.059 miljoen). Dit verklaart de toename in de cijferreeks van de uurbedragen. Een deel van het budget landelijke omroep (f 1.160 miljoen) ter grootte van f 67 miljoen is evenwel niet via de uurbedragen verdeeld maar rechtstreeks toegevoegd aan de afzonderlijke budgetten van de zendgemachtigden. Het betreft een incidentele verhoging ter versterking van de televisieprogrammering in verband met het uittreden van de VOO (Veronica) uit het publieke bestel per 1 september 1995.

Op grond van de nieuwe Mediawet bestaat de mogelijkheid voor de omroepverenigingen om verschuivingen (maximaal 10 procent) aan te brengen tussen de budgetten voor radio en televisie. In 1995 hebben de omroepverenigingen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Gelet op de relatieve verhouding tussen de uurbedragen voor radio en televisie en door de mogelijkheid van verschuiving maximaal te benutten hebben de omroepverenigingen hogere begrotingen ingediend voor televisie en lagere voor radio. De verlaging van de uurbedragen radio van de omroepverenigingen ten opzichte van 1994 is hiervan het resultaat.

Artikel 17.05 Post-actieven

Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd van de ex-medewerkers die via het Ministerie van Binnenlandse Zaken van een ontslaguitkeringsregeling gebruik maken.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:
– de verhoging met ingang van 1995 met de gelden voor ex-medewerkers van het DG Culturele Zaken

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		5 582	5 582	5 582	5 582	5 578	
Nota van wijziging		6 694	6 480	6 299	6 299	6 164	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		12 276	12 062	11 881	11 881	11 742	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		51	51	51	51	51	
Nieuwe mutaties		269	308	361	419	462	
Stand ontwerpbegroting 1996	14 838	12 596	12 421	12 293	12 351	12 255	12 321

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	269	308	361	419	462
a. Bijstelling uit aanvullende posten	269	308	361	419	462
Totaal	269	308	361	419	462

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft de bijstellingen uit de aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

Codering

De economische en functionele codering is 11.3 respectievelijk 04.0.

Artikel 17.06 Personeel en materieel ministerie*Algemeen*

Op dit artikel worden de personele en materiele uitgaven geraamd van het departement, inclusief het Directoraat-Generaal Culturele Zaken en de uitvoerende organisatie Centrale Financiën Instellingen (Cfi).

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de verhoging met ingang van 1995 met de apparaatsuitgaven van het Directoraat-Generaal Culturele Zaken
- de verlaging als gevolg van de taakstellingen uit het Regeerakkoord
- de verzelfstandiging van de uitvoerende organisatie Cfi (Centrale Financiën Instellingen) per 1 januari 1996

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.06	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		267 436	259 556	258 473	257 369	257 512	
Nota van wijziging		41 228	43 424	44 625	42 799	45 277	
<i>Amendementen</i>							
Geautoriseerd totaal		308 664	302 980	303 098	300 168	302 789	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		12 759	4 798	6 198	6 798	6 498	
Nieuwe mutaties		19 249	2 262	-6 856	-8 750	-7 614	
Stand ontwerpbegroting 1996	266 252	340 672	310 040	302 440	298 216	301 673	303 123

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	14 864	9 006	9 429	10 635	11 771
a. Bijstelling uit aanvullende posten	6 319	7 016	7 754	8 582	9 407
b. Overboekingen (extern)	180	1 086	1 208	1 581	1 892
d. Overboekingen (intern)	8 365	904	467	472	472
3. Beleidsmatige mutaties	4 385	-6 744	-16 285	-19 385	-19 385
1. Besparingsverliezen		2 700			
2. Herijking apparaatskosten		-10 059	-16 900	-20 000	-20 000
3. Meerkosten overkomst cultuur	4 385	615	615	615	615
Totaal	19 249	2 262	-6 856	-8 750	-7 614

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft de bijstellingen uit de aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

1.b.

Van VWS zijn de bedragen overgeboekt voor asm 1995 en ABP-complex die door dit ministerie ontvangen waren voor het DG Culturele Zaken uit de aanvullende posten. Naar de RGD zijn de huisvestingskosten voor de accountantsdienst overgeboekt. Deze dienst is door de overkomst van de medewerkers van de centrale directies van cultuur elders in Zoetermeer gehuisvest.

1.d.

De overboekingen betreffen een compensatie van de IBA-taakstelling voor het Directoraat-Generaal Culturele Zaken, de voorbereiding van de invoering lump sum voortgezet onderwijs en een verrekening met de Inspectie voor materiële exploitatie van het hoofdkantoor in De Meern.

De overboekingen in 1995 zijn voornamelijk de uitvoeringsgevolgen van beleidswijzigingen waarvoor op artikel 26.08 een centrale reservering wordt aangehouden.

3.1.

Door vertraging van de decentralisatie huisvesting primair en voortgezet onderwijs naar de gemeenten worden deze taken een jaar langer door OCenW uitgevoerd; de voorziene besparing op personele uitgaven bij de uitvoerende organisatie Cfi wordt voor 1996 ongedaan gemaakt.

3.2.

Bij regeerakkoord zijn drie taakstellende bezuinigingen opgelegd ter beperking van de apparaatsuitgaven bij de rijksoverheid.

De taakstellingen uit het regeerakkoord zijn deels doorberekend naar de IB-Groep, artikel 17.07, en Inspectie, artikel 17.08. Voor een fasering in de tijd benodigd om tot een verantwoorde vermindering van taken te komen en om gedwongen ontslag zoveel mogelijk te voorkomen, is een beroep gedaan op de centrale reservering voor projecten, artikel 26.08.

3.3.

De overkomst van Cultuur naar OCenW heeft geleid tot niet-begrote uitgaven in 1995 van f 4,4 miljoen en structurele meeruitgaven van f 0,6 miljoen. Het betreft de uitgaven voor werkplekinrichting, aanpassing automatisering, drukwerk en de herhuisvesting van de accountantsdienst elders in Zoetermeer.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
Cfi personeel		n.v.t.		40 608	42 767	43 070	11.1	0.40
Cfi overig personeel				2 393	2 560	2 430	12.1	0.40
Cfi materieel				55 691	52 459	38 400	12.1	0.40
Cfi materieel						5 400	79	0.40
Departement personeel				108 822	151 400	142 700	1.1	0.40
Departement overig personeel				488	679	640	12.1	0.40
Departement materieel				58 250	90 807	77 400	12.1	0.40
Totaal				266 252	340 672	310 040		

Artikel 17.07 Personeel en materieel IB-Groep

Algemeen

Op dit artikel worden de middelen geraamd die ter beschikking worden gesteld aan de Informatie Beheer Groep ten behoeve van de vervulling van haar taken voor het ministerie van OCenW; deze taken betreffen de uitvoering van wetten en besluiten met betrekking tot:

1. de studiefinanciering
2. de tegemoetkoming in de studiekosten
3. de uitvoering van examenbesluiten en -programma's
4. de uitkeringen aan onderwijspersoneel
5. de inning van lesgelden
6. de registratie van centrale gegevensbestanden

Conform de bepalingen in de Wet verzelfstandiging Informatiseringsbank stelt de Minister van OCenW jaarlijks het bedrag vast dat voor het daaropvolgende kalenderjaar aan de IB-Groep ter beschikking zal worden gesteld. De Raad van Toezicht van de IB-Groep dient jaarlijks een jaarrekening in waarin rekening en verantwoording wordt afgelegd van het financieel beheer over het afgelopen begrotingsjaar ten aanzien van het apparaatsbudget. De jaarrekening wordt ingericht overeenkomstig het gestelde in titel 9, boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Ten aanzien van reserves, batig saldo en voorzieningen zijn afspraken gemaakt tussen OCenW en de IB-Groep.

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is:

- de verlaging als gevolg van de taakstellingen uit het regeerakkoord

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.07	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		160 325	160 922	157 727	157 727	157 727	
Nota van wijziging		1 653	1 662	1 605	1 609	1 609	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		161 978	162 584	159 332	159 336	159 336	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		777	777	777	777	777	
Nieuwe mutaties		4 256	-7 454	-10 064	-10 772	-10 443	
Stand ontwerpbegroting 1996	175 723	167 011	155 907	150 045	149 341	149 670	150 117

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	4 256	4 046	2 436	2 828	3 157
a. Bijstelling uit aanvullende posten	1 756	2 046	2 436	2 828	3 157
d. Overboekingen (intern)	2 500	2 000			
3. Beleidsmatige mutaties		-11 500	-12 500	-13 600	-13 600
1. Herijking apparaatskosten		-11 500	-12 500	-13 600	-13 600
Totaal	4 256	-7 454	-10 064	-10 772	-10 443

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft de bijstellingen uit de aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

1.d.

Voor de uitvoeringsgevolgen van beleidswijzigingen is een bedrag overgemaakt van de centrale reservering hiervoor op artikel 26.08.

3.1.

Dit betreft het aandeel van de IB-Groep in de taakstellingen van het regeerakkoord, zie ook de algemene toelichting bij dit beleidsterrein en artikel 17.06. De hoogte van het bedrag is mede gebaseerd op de bedrijfsresultaten in 1994, het eerste jaar van de verzelfstandiging.

Codering

De economische en functionele codering is 41.5 respectievelijk 04.0.

Artikel 17.08 Personeel en materieel van de Inspectie van het Onderwijs*Algemeen*

Op dit artikel worden de personele en materiële uitgaven geraamd met betrekking tot de apparaatzorg voor de Inspectie van het Onderwijs. De apparaatzorg betreft het geheel van activiteiten en instrumenten, die

voor een gedegen taakuitvoering van de Inspectie benodigd zijn. De taakuitvoering van de Inspectie betreft controle, evaluatie, stimulering en rapportage met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs.

De Inspectie heeft een zo groot mogelijke zelfstandige positie met behoud van de ministeriële verantwoordelijkheid. Dit komt tot uitdrukking in de ministeriële regeling verzelfstandiging onderwijsinspectie en een bijbehorend managementcontract, waarin het zelfbeheer van de inspectie wordt geregeld. In opdracht van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen verzorgt de Inspectie onder eigen verantwoordelijkheid vanaf 1993 het Onderwijsverslag.

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is:

– de verlaging als gevolg van de taakstellingen uit het regeerakkoord; deze zullen de komende jaren nog tot verdere verlagingen leiden.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.08	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		60 415	59 595	59 595	59 595	59 595	
Nota van wijziging		257	254	254	255	255	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		60 672	59 849	59 849	59 850	59 850	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		1 123	623	623	623	623	
Nieuwe mutaties		1 056	1 332	1 558	1 784	1 974	
Stand ontwerpbegroting 1996	61 420	62 851	61 804	62 030	62 257	62 447	62 705

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	1 056	1 732	1 958	2 184	2 374
a. Bijstelling uit aanvullende posten	1 014	1 182	1 408	1 634	1 824
d. Overboekingen (intern)	42	550	550	550	550
3. Beleidsmatige mutaties		-400	-400	-400	-400
1. Herijking apparaatskosten		-400	-400	-400	-400
Totaal	1 056	1 332	1 558	1 784	1 974

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft de bijstellingen uit de aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

1.d.

Deze overboeking is een verrekening met het ministerie voor materiële exploitatie van het hoofdkantoor in de Meern.

3.1.

In lijn met de taakstellingen uit het regeerakkoord is het mogelijk gebleken het voor automatisering begrote bedrag structureel te verlagen.

De voor de Inspectie voorziene personeelsreductie met 10 tot 20 full-time equivalenten wordt niet nu al op dit artikel in mindering gebracht omdat de fasering in de tijd van wettelijke regelingen die leiden tot vermindering van inspectietaken nog niet bekend is.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
Personeel		n.v.t.		52 156	47 206	47 500	11.1	0.40
Overig personeel				287	466	380	12.1	0.40
Materieel				8 977	15 179	13 924	12.1	0.40
Totaal				61 420	62 851	61 804		

Artikel 17.09 Personeel en materieel adviesraad

Algemeen

Op dit artikel worden de personele en materiële uitgaven geraamd van de Onderwijsraad (OR) evenals de middelen voor flankerend beleid ten behoeve van de ex-medewerkers van de Adviesraad voor het Onderwijs (ARO) die per 1 augustus 1995 is opgeheven.

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is:
 – de opheffing van de ARO per 1 augustus 1995; aan de ontvlechting van het ARO-budget wordt thans gewerkt.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.09	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		5 737	5 737	5 737	5 737	5 737	
Nota van wijziging		33	34	33	34	34	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		5 770	5 771	5 770	5 771	5 771	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-553	-953	-1 253	-1 453	-1 453	
Nieuwe mutaties		85	99	118	137	153	
Stand ontwerpbegroting 1996	5 461	5 302	4 917	4 635	4 455	4 471	4 492

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	85	99	118	137	153
a. Bijstelling uit aanvullende posten	85	99	118	137	153
Totaal	85	99	118	137	153

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft de bijstellingen uit de aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
Personeel		n.v.t.		3 229	3 233	3 200	11.1	0.40
Overig personeel				5	5	5	12.1	0.40
Materieel				2 227	2 064	1 712	12.1	0.40
Totaal				5 461	5 302	4 917		

Artikel 17.01 Ontvangsten van algemene aard

Algemeen

Op dit artikel worden de ontvangsten geraamd die corresponderen met de uitgaven van beleidsterrein 17. Dit zijn voornamelijk ontvangsten van AAW-gelden van het ABP.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		2 420	2 420	2 420	2 420	2 420	
Nota van wijziging		1 237	1 238	1 238	1 238	1 238	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		3 657	3 658	3 658	3 658	3 658	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 1996	1 519	3 657	3 658	3 658	3 658	3 658	3 658

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	ontvangsten			econ.	funct.
	1994	1995	1996		
Ontvangsten van algemene aard	1 400	2 204	2 204	61.1	04.0
Uitkering AAW	119	1 453	1 454	47	04.0
Totaal	1 519	3 657	3 658		

Artikel 18.01 Personele uitgaven

Algemeen

Dit artikel is opgebouwd uit vier onderdelen:

1. De wettelijk verplichte formatie
2. Het aanvullend formatiebeleid
3. Vervanging/Bedrijfsgezondheidszorg
4. Rechtspositionele uitkeringen (met ingang van 1 januari 1995)

Ad 1.

Wettelijk verplichte formatie voor het basisonderwijs is gebaseerd op: de Wet op het Basisonderwijs (WBO), het Formatiebesluit WBO 1992, alsmede het rechtspositiebesluit onderwijspersoneel. Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs is de personele bekostiging gebaseerd op: de Interimwet op het Speciaal Onderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs (ISOVSO), het Formatiebesluit ISOVSO 1992, alsmede het rechtspositiebesluit onderwijspersoneel. Hieronder vallen tevens de personele uitgaven en een gedeelte van de materiële uitgaven voor het Nederlands onderwijs in het buitenland en de personele uitgaven voor scholen voor trekkende bevolking.

Ad 2.

Het aanvullend formatiebeleid betreft de jaarlijkse uitvoering van artikel 96a, derde lid van de WBO en artikel 93a, vierde lid van de ISOVSO.

Ad 3.

In het kader van het formatiebudgetsysteem (FBS) wordt de vervanging vanaf 1 augustus 1992 in een zelfstandig fonds, het Vervangingsfonds, geregeld. In samenhang is gelijktijdig een stelsel van bedrijfsgezondheidszorg ingevoerd.

Ad 4.

Vanaf 1995 zijn de budgetten voor rechtspositionele uitkeringen overgeboekt van artikel 18.04 naar artikel 18.01. Deze overboeking houdt verband met de oprichting van het Participatiefonds.

De projecten en beleidsprogramma's die op dit artikel betrekking hebben zijn:

- Weer Samen Naar School
- Toerusting en bereikbaarheid
- Impuls voor het basisonderwijs

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		7 288 146	7 533 642	7 658 609	7 774 033	7 898 236	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		7 288 146	7 533 642	7 658 609	7 774 033	7 898 236	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		15 765	19 307	19 589	19 842	19 842	
Nieuwe mutaties		244 753	251 369	192 081	219 133	245 582	
Stand ontwerpbegroting 1996	7 022 554	7 548 664	7 804 318	7 870 279	8 013 008	8 163 660	8 301 430

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	184 872	198 883	226 261	254 920	280 270
a. Bijstelling uit aanvullende posten	181 412	191 495	219 856	248 011	273 333
d. Overboekingen (intern)	3 460	7 388	6 405	6 909	6 937
2. Autonome mutaties	23 706	19 586	-70 280	-72 987	-73 088
1. Diversen	2 597	1 871	6 742	5 082	3 690
2. Formatie	-7 495	-7 859	-8 222	-6 633	-4 849
3. Leerlingen volume	3 004	6 774	-87 100	-90 936	-91 429
4. Overige arbeidsvoorwaarden	-2 400	-9 400	-6 200		
5. Rechtspositie volume	28 000	28 200	24 500	19 500	19 500
3. Beleidsmatige mutaties	36 175	32 900	36 100	37 200	38 400
1. Aanscherping referte-eisen BWO		-3 900	-3 500	-3 800	-4 200
2. Herbested. opbr. aansch. 1.25	6 810	16 406	16 497	16 506	16 506
3. Herbesteding T&B	29 642	24 699	24 776	24 784	24 784
4. Kwaliteitsbevordering leraren	14 600	35 000	35 000	35 000	35 000
5. Opbrengst T&B	-24 567	-24 699	-24 776	-24 784	-24 784
6. Opbrengst aansch. 1.25	-6 810	-16 406	-16 497	-16 506	-16 506
7. Solvabiliteitsbuffer PF	16 500				
8. Veiligheid op school		1 800	4 600	6 000	7 600
Totaal	244 753	251 369	192 081	219 133	245 582

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit de volgende onderdelen:

- Overige arbeidsvoorwaarden: maatregelen uit de cao 1993-1995
- Diversen: ABP-complex

- Overige arbeidsvoorwaarden: beloningskelpunten
- Uitverdieneffecten
- Algemene Salarismaatregelen: 1995

Voor een toelichting op de bijstelling uit aanvullende posten wordt korthedshalve verwezen naar beleidsterrein 26.

1.d.

Deze post bestaat uit:

een overboeking van artikel 18.05 in verband met de Stichting Uitvoering Kinderopvangregelingen (SUK). Het beschikbare budget voor kinderopvang was verdeeld over de artikelen 18.01 en 18.05. Nu er sprake is van één ontvanger (SUK) en het budgetten betreft in het kader van het arbeidsvoorwaardenbeleid, zijn alle middelen overgeboekt naar artikel 18.01 (f 6,4 miljoen structureel); de overige overboekingen betreffen de algemene salarismaatregelen over het aanvullend pakket bedrijfsgezondheidszorg (bgz), prijscompensatie weer samen naar school (wsns), de Regionale verwijzingscommissies (rvc's), materiële uitgaven van de scholen voor Nederlands onderwijs in het buitenland, de ten behoeve van leraren in opleiding (lio's) gereserveerde budgetten en leerlingen WSNS.

2.1.

Deze post bestaat uit:

Kasschuif onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC).

In 1995 is de in Convenant II afgesproken vergoeding voor OETC-leerkrachten in één keer ter beschikking gesteld aan de scholen, in plaats van over drie jaar verspreid.

btw-Bedrijfsgezondheidszorg.

Dit betreft de benodigde bijstelling voor de bgz, nu deze instelling btw-plichtig is geworden.

Ramingstechnische bijstelling.

Elk jaar is het nodig om, bij het opstellen van de nieuwe raming, technische correcties aan te brengen als gevolg van een beter inzicht in de ramingsmodellen.

2.2.

Deze mutaties betreffen met name bijstellingen ingevolge de verwerking van realisatiegegevens 1994.

Buitenlandse scholen, aanvullend formatiebeleid (afb) en OETC.

Op basis van de uitkomsten van de nacalculatie en de doorrekening in de begrotingsmodellen op basis van nieuwe invoergegevens, is voor buitenlandse scholen, afb en OETC de meerjarige doorwerking bepaald.

- Vacatures en ouderschapsverlof.

De verwachting dat een toename van de verzilvering door de scholen zou leiden tot een afname van de vacatureruimte, doordat vacatures als eerste verzilverd zouden worden bleek niet juist te zijn. Verder bleek dat, door een hoger beroep op de regeling voor het ouderschapsverlof dan geraamd, de eigen bijdrage aan die regeling is gestegen. Beide ontwikkelingen hebben geleid tot een meevaller.

2.3.

Op grond van de referentieraming 1995 is er aanleiding om dit artikel bij te stellen met de volgende bedragen (x f 1 miljoen):

1995	1996	1997	1998	1999
3,0	6,8	5,5	1,1	-5,8

Omdat de benodigde bedragen voor asielzoekers vanaf 1997 nog niet aan de OCenW begroting zijn toegevoegd, maar op de aanvullende post in de Miljoenennota zijn geraamd, is de reeks vanaf 1997 verminderd met circa f 92 miljoen. Dit leidt samen tot de gepresenteerde reeks in de tabel.

Het bedrag van circa f 92 miljoen voor asielzoekers vanaf 1997 geeft cijfermatig de aansluiting tussen de OCenW-leerlingenramingen en de OCenW-begrotingstotalen. Deze bedragen sporen met de inzichten ten aanzien van de aantallen asielzoekers ten tijde van het opstellen van de leerlingenramingen. Omdat de aantallen leerplichtige asielzoekers sterk kunnen fluctueren, wordt OCenW per jaar uit de aanvullende post asielzoekers vergoed voor de onderwijskosten op basis van de aantallen leerplichtige asielzoekers ten tijde van deze uitdeling.

2.4.

Kasvertraging bgz

Bij het budget bgz is in 1994 een verschil ten opzichte van de geaccordeerde budgetstand geconstateerd. Dit is het gevolg van een te laat gerealiseerde betaling over december 1994. Derhalve is het budget in 1995 dienovereenkomstig verhoogd.

Schoolspecifiek seniorenbeleid

Als onderdeel van het akkoord inzake de startpositie van het Participatiefonds per 1 augustus 1995 is besloten tot een temporisering van het budget voor schoolspecifiek seniorenbeleid.

2.5.

In het kader van de invoering van het Participatiefonds per 1 augustus 1995 is met de Besturen- en Personeelsorganisaties overeenstemming bereikt over de startpositie van dit fonds. Deze overeenstemming heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van het budget.

3.1.

Conform het gestelde in de tweede nota van wijziging 1994 is het aanscherpen van de referentie-eisen wachtgeldten vanaf 1996 als bezuinigingsmaatregel opgenomen.

3.2 en 3.6.

Deze bijstellingen betreffen het budgettaire effect van de daling in het aantal 1.25-leerlingen per 1 oktober 1994 ten gevolge van de maatregel aanscherping 1.25 in de begroting voor de personele uitgaven. Dit betreft dus uitsluitend de meerjarige gevolgen van de tranche 1 oktober 1994. De opbrengst zal vanaf 1 augustus 1999 worden ingezet voor onderwijs in Nederlands als tweede taal en voor onderwijs in de allochtone levende talen.

De systematiek is dat per jaar de opbrengstreeks wordt opgenomen, evenals de herbesteding.

3.3 en 3.5.

Opbrengst T&B betreft tranche 1994, die is ontstaan als gevolg van de daling van het aantal scholen. De gerealiseerde personele opbrengst wordt weer in het basisonderwijs herbested. Vanaf 1 augustus 1998 wordt het grootste deel van de opbrengsten T&B ingezet voor WSNS. Het verschil tussen het opbrengstbedrag en het herbestedingsbedrag in 1995 ontstaat omdat in dat jaar de kosten van de personele garanties groter zijn dan de personele opbrengsten. Deze meerkosten worden uit de materiële opbrengst gedekt.

3.4.

In het kader van de prioriteiten uit het regeerakkoord is ter bevordering van de kwaliteit van leraren op jaarbasis f 35,0 miljoen beschikbaar gesteld voor taakrealisatie (schoolleiders) en leraren in opleiding (pabo's).

Vanaf 1 augustus 95 kunnen deze middelen worden aangewend. In 1995 is hiermee in totaal dus f 14,6 miljoen gemoeid.

3.7.

Conform het advies van de commissie Berghman wordt een solvabiliteitsbuffer van f 35,0 miljoen ter beschikking gesteld ten behoeve van het Participatiefonds. De opgenomen mutatie van f 16,5 miljoen betreft het aandeel van het primair onderwijs hierin.

3.8.

In het kader van het «grote stedenbeleid» zijn extra middelen ter beschikking gesteld (uit cluster IV) voor het uitvoeren van aktieprogramma's welke door de gemeenten worden opgesteld. Deze aktieprogramma's zullen gericht zijn op kwetsbare schakels in de keten thuissituatie-school-arbeidsmarkt. Op basis van de tentatieve verdeling van middelen (20% po, 40% vo, 40% bve) en de plannen uit de nota «de veilige school» zijn nu de gemeenten aan zet. Mocht er een grondige afwijking zijn tussen het beroep dat gedaan wordt bij de verschillende sectoren en de beschikbare bedragen, dan kan dat leiden tot herijking.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
bo								
Gemeentelijk		n.v.t.	1 857 084	2 002 130	2 071 115		43.2	4.2
Bijzonder Lonen OP			3 714 169	4 004 259	4 142 230		44.1	4.2
Bijzonder Lonen overig			0	0	0		44.3	4.2
Ned. onderwijs i.h. buitenland			20 169	20 525	20 560		35	4.0
(v)so								
Gemeentelijk			477 044	507 250	523 471		43.2	4.2
Bijzonder Lonen OP			715 566	730 440	753 798		44.1	4.2
Bijzonder Lonen overig			238 522	284 060	293 144		44.3	4.2
Totaal			7 022 554	7 548 664	7 804 318			

Artikel 18.02 Materiële uitgaven

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de uitgaven die op grond van de artikelen 92 tot en met 96 en 100 van de Wet op het basisonderwijs en de artikelen 88j, 88k, 89, 90 en 97 van de Interimwet Speciaal Onderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs (ISOVSO) worden gedaan aan gemeenten en schoolbesturen.

Dit artikel omvat de uitgaven, die nodig zijn voor de exploitatie (materiële instandhouding en andere voorzieningen) van een gebouw. Te denken valt aan verlichting, verwarming, schoonmaken etc.

Dit artikel omvat tevens de uitgaven voor het verzorgen van het onderwijs zoals meubilair, leermiddelen etcetera. Ontvangsten als gevolg van afwikkeling van oude dienstjaren worden geboekt op het ontvangsten-artikel 18.01. Nabetalingen oude jaren worden ten laste van het uitgaven artikel van het lopende jaar gebracht.

De projecten en beleidsprogramma's die op dit artikel betrekking hebben zijn:

- Vereenvoudiging Londo
- De Decentralisatie-Impuls (DI)
- Toerusting en bereikbaarheid (T&B)
- Weer Samen Naar School (WSNS)

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		1 378 255	1 241 874	1 257 607	1 271 344	1 285 473	
Nota van wijziging		21 587	21 545	21 747	22 014	22 014	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		1 399 842	1 263 419	1 279 354	1 293 358	1 307 487	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		-11 139	143 244	-114 615	-116 228	-117 336	
Stand ontwerpbegroting 1996	1 305 931	1 388 703	1 406 663	1 164 739	1 177 130	1 190 151	1 204 104

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	5 084	126 035	-108 662	-109 586	-109 314
a. Bijstelling uit aanvullende posten	5 900	3 100	3 200	3 300	3 600
b. Overboekingen (extern)		124 200	-110 600	-111 600	-111 600
d. Overboekingen (intern)	-816	-1 265	-1 262	-1 286	-1 314
2. Autonome mutaties	-11 148	-6 591	-5 953	-6 642	-8 022
1. Leerlingen volume	1 100	400	500	-200	-1 200
2. Materiële voorzieningen	-12 248	-6 991	-6 453	-6 442	-6 822
3. Beleidsmatige mutaties	-5 075	23 800	0	0	0
1. Decentralisatie impuls		23 800			
2. Herbest. opbr. aansch. 1.25	300	500	500	500	500
3. Herbesteding T&B	4 632	10 136	10 748	10 752	10 756
4. Opbrengst T&B	-9 707	-10 136	-10 748	-10 752	-10 756
5. Opbrengst aansch. 1.25	-300	-500	-500	-500	-500
Totaal	-11 139	143 244	-114 615	-116 228	-117 336

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Dit betreft een aanvulling op de bij nota van wijziging uitgedeelde prijscompensatie. Zie voor een uitgebreide toelichting artikel 26.07 Prijsbijstelling.

1.b.

In verband met uitstel van de decentralisatie van de huisvesting met één jaar is voor 1996 het budget uit het Gemeentefonds teruggeboekt naar artikel 18.02.

In het kader van de decentralisatie van de huisvesting po/vo vindt met ingang van 1997 een structurele overboeking plaats naar het Gemeentefonds in verband met enige extra taken die naar de gemeenten worden

gedecentraliseerd. Het betreft voornamelijk de materiële exploitatie voor gymnastiek en (een deel van) het technisch onderhoud.

1.d.

Dit betreft overboekingen binnen primair onderwijs voor onder andere de leerlingontwikkeling Weer Samen Naar School, de materiële vergoedingen aan de buitenlandse scholen en een overboeking van beleidsterrein 24 (huisvesting) betreffende de doorwerking van afgewikkelde beroepen in de materiële vergoedingen.

2.1.

Op grond van de ontwikkeling van het aantal leerlingen is de raming bijgesteld.

2.2.

De post materiële voorzieningen betreft voornamelijk een neerwaartse ramingstechnische bijstelling voor gymnastiek, een hogere huurvergoeding alsmede een neerwaartse bijstelling op het verwachte prijsniveau 1995.

Vanaf 1996 is rekening gehouden met een bijstelling voor de rentesalderingsregeling.

3.1.

Door het uitstel van de decentralisatie treedt een besparingsverlies op dat bestaat uit het toevoegen van middelen voor prijscompensatie en voor verzekeringskosten.

3.2. en 3.5.

De materiële opbrengst van het aanscherpen van de 1.25 gewichtenregeling wordt weer in het basisonderwijs herbested (zie art. 18.01).

3.3. en 3.4.

Opbrengst T&B betreft tranche 1994, die is ontstaan als gevolg van de daling van het aantal scholen, gebouwen en vierkante meters. De gerealiseerde materiële opbrengst wordt weer in het basisonderwijs herbested (zie artikel 18.01).

Het verschil tussen het opbrengstbedrag en het herbestedingsbedrag in 1995 ontstaat omdat de kosten van de personele garanties groter zijn dan de personele opbrengsten. Deze meerkosten worden uit de materiële opbrengst gedekt.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1995	econ.	funct.
bo								
Gemeentelijk	368 499	370 292	307 699	346 125	368 263	373 504	43.2	4.2
Bijzonder	798 170	797 831	662 966	749 740	793 460	804 753	44	4.2
Ned. onderwijs i.h. buitenland	1 949	-581	667	1 378	667	667	35	4.0
(v)so								
Gemeentelijk	63 461	61 048	51 790	56 020	60 602	60 983	43.2	4.2
Bijzonder	172 947	166 934	141 617	152 667	165 711	166 756	44	4.2
Totaal	1 405 026	1 395 524	1 164 739	1 305 931	1 388 703	1 406 663		

De verdeling gemeentelijk/bijzonder is gebaseerd op het aantal leerlingen die op de peildatum 1 oktober 1994 ingeschreven waren bij openbare en bijzondere scholen.

Artikel 18.03 Onderwijsverzorging

Algemeen

Bij het artikel 18.03 zijn de uitgaven ondergebracht die het gevolg zijn van de Wet op de onderwijsverzorging. Via dit artikel worden de schoolbegeleidingsdiensten bekostigd. Het betreft ondermeer de voorschotten op de dienstsubsidies voor het jaar 1996 en de nabetalingen op de afrekeningen van voorgaande jaren.

De Wet op de onderwijsverzorging loopt op 1 januari 1996 af. In de nieuwe wet wordt geregeld dat de voorschriften ten aanzien van de schoolbegeleidingsdiensten tot 1 januari 1997 worden gecontinueerd. Na 1997 zal de bekostiging van schoolbegeleidingsdiensten worden gedecentraliseerd naar de gemeenten.

De ontvangsten die met dit artikel verband houden worden geboekt op het ontvangstenartikel 18.01.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		90 572	92 039	92 977	93 079	93 079	
Nota van wijziging		326	331	334	336	336	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		90 898	92 370	93 311	93 415	93 415	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		100	100	100	100	100	
Nieuwe mutaties		1 336	1 288	1 550	1 801	2 010	
Stand ontwerpbegroting 1996	90 990	92 334	93 758	94 961	95 316	95 525	95 810

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	1 336	1 288	1 550	1 801	2 010
a. Bijstelling uit aanvullende posten	1 336	1 288	1 550	1 801	2 010
Totaal	1 336	1 288	1 550	1 801	2 010

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit een bijstelling in verband met het ABP-complex.

Voor een toelichting op deze mutatie wordt korthedshalve verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Schoolbegeleidingsdiensten		n.v.t.		90 513	91 584	93 008	41.4	4.5
Overig onderwijsverzorging				477	750	750	44	4 44
Totaal				90 990	92 334	93 758		

Artikel 18.05 Overige uitgaven*Algemeen*

De ontvangsten die met dit artikel verband houden worden geboekt op het ontvangstenartikel 18.01.

Artikel 18.05 heeft betrekking op de volgende projectactiviteiten in het primair onderwijs:

WRR-gelden (f 14,2 miljoen)

Met 27 gemeenten met de hoogste aantallen allochtone kinderen is in oktober 1991 voor een periode van vier jaar een «overeenkomst onderwijsminderheden-beleid» gesloten. Deze overeenkomst heeft betrekking op het beleid betreffende Nederlands als tweede taal. Er vinden activiteiten plaats met betrekking tot de eerste opvang van leerplichtige nieuwkomers, vergroting van de deskundigheid van het onderwijspersoneel en aanpassing van het onderwijsprogramma gericht op verbetering van het vervolgtraject. De convenantsperiode is verlengd tot 1 augustus 1997, wanneer de nieuwe regeling ten behoeve van NT2 zal worden ingevoerd.

Impuls voor het basisonderwijs kwaliteit (f 5,1 miljoen)

In de beleidsnotitie «een impuls voor het basisonderwijs» zijn maatregelen aangekondigd op het terrein van: procesmanagement, actieplan taal, actieprogramma onderbouw, methoden, toetsen en infrastructuur rekenen-wiskunde.

Weer Samen Naar School (f 8,5 miljoen)

In overleg met de onderwijsorganisaties wordt jaarlijks een activiteitenprogramma vastgesteld voor het Procesmanagement Weer Samen Naar School. Dit programma bevat de hoofdlijnen van het implementatieproces van het WSNS-beleid voor het desbetreffende jaar.

Het procesmanagement heeft voor de ondersteuning van de implementatie van het WSNS-beleid de beschikking over eigen personeel en over personeel dat vanuit de onderwijsorganisaties in dit kader is gedetacheerd.

Door de drie opleidingen Speciaal Onderwijs wordt de deskundigheid van leerkrachten in het kader van Weer Samen Naar School bevorderd.

De Stuurgroep Evaluatie WSNS is bij beschikking ingesteld van 1992 tot 1997. De deskundigen voor deze groep (dagvergoeding, reis- en vergaderkosten) worden via artikel 18.05 betaald. Ook wordt een aantal onderzoeken bekostigd.

Informatietechnologie (f 6,5 miljoen)

Het betreft programmatuurontwikkeling en deskundigheidsbevordering in het kader van de informatietechnologie in het primair onderwijs conform de voornemens, zoals zijn vastgelegd in de beleidsbrief informatietechnologie primair onderwijs (TK 1994/1995, 23 900 VIII nr. 81).

Nederlands als Tweede Taal (NT2) (f 3,5 miljoen)

De projectgroep NT2 is in 1989 ingesteld naar aanleiding van het WRR-rapport «Allochtonenbeleid» en vervult een spilfunctie bij de vormgeving van het beleid Nederlands als Tweede Taal. Conform de regeringsreactie op het rapport «Ceders in de tuin» van de Commissie Allochtone Leerlingen in het Onderwijs, zal er in de toekomst sprake zijn van een intensivering van het beleid NT2.

Het projectmanagement NT2 initieert en voert de projecten uit die op grond van de adviezen van de Projectgroep NT2 tot stand komen. De meest in het oog springende projecten beogen zowel voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs een geïntegreerde NT1/NT2 taalmethode te ontwikkelen. In totaal worden door het projectmanagement meer dan 150 grote en kleine projecten begeleid.

Overige activiteiten (f 21,8 miljoen)

De overige activiteiten bestaan uit diverse kleine projecten, waarvan het budget minder dan f 1,5 miljoen bedraagt. Kortheidshalve wordt verwezen naar bijlage 7 (subsidiebijlage). De projecten waarvan het budget meer dan f 1,5 miljoen bedraagt zijn hiervoor apart toegelicht.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		23 157	38 981	50 257	58 762	57 079	
Nota van wijziging		-1 326	714	756	840	840	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		21 831	39 695	51 013	59 602	57 919	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		63 875	-24 261	-17 383	-11 374	674	
Nieuwe mutaties		17 223	-7 651	-7 486	-7 634	-7 495	
Stand ontwerp-begroting 1996	26 753	102 929	7 783	26 144	40 594	51 098	49 489

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1 000)

	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		26 753	102 929	7 783	26 144	40 594	51 098	49 489	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	86 102	2 326							88 428
1995	31 874	12 902	24 600						69 376
1996	8 420	7 299	37 476	6 464					59 659
1997	1 117	4 181	26 602	1 319	24 710				57 929
1998		45	11 651		1 434	39 159			52 289
1999			1 305			1 435	49 663		52 403
2000			1 295				1 435	49 489	52 219
na 2000									

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 18.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		68 357	63 266	63 711	60 083	60 058	
Nota van wijziging		-1 326	714	756	840	840	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		67 031	63 980	64 467	60 923	60 898	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		2 800		-1 000	-1 000	-1 000	
Nieuwe mutaties		-455	-4 321	-5 538	-7 634	-7 495	
Stand ontwerp-begroting 1996	88 428	69 376	59 659	57 929	52 289	52 403	52 219

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-455	-3 121	-3 138	-5 234	-5 095
a. Bijstelling uit aanvullende posten	1 045	918	1 101	1 205	1 344
d. Overboekingen (intern)	-1 500	-4 039	-4 239	-6 439	-6 439
3. Beleidsmatige mutaties		-1 200	-2 400	-2 400	-2 400
1. Beperking subsidies		-1 200	-2 400	-2 400	-2 400
Totaal	-455	-4 321	-5 538	-7 634	-7 495

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit een bijstelling in verband met het ABP-complex.

Voor een toelichting op deze mutatie wordt korthedshalve verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.d.

De belangrijkste overboekingen zijn de volgende:

- In verband met de start van de werkzaamheden van de regionale verwijzingscommissies (RVC's) in het kader van Weer Samen Naar School (WSNS) is een extra subsidie toegezegd. De dekking hiervoor wordt uit artikel 18.05 geleverd. Door middel van een overboeking van artikel 18.05 naar artikel 18.01 worden alle middelen ten behoeve van de RVC's op één artikel geplaatst. De bijbehorende verplichtingenmutatie is reeds aangemeld bij de eerste suppletoire begroting 1995.
- Het budget voor de stichting uitvoering kinderopvangregelingen (SUK) is afkomstig uit Convenant I en Convenant II. De gelden uit Convenant I staan op artikel 18.05 en de gelden uit Convenant II staan op artikel 18.01. Nu wordt voorgesteld alle middelen ten behoeve van de SUK op één artikel te plaatsen.
- Het budget voor de WRR-middelen staat zowel op de po-begroting als op de vo-begroting. De bedragen die zullen worden betaald aan de 27 gemeenten worden uit de po-begroting betaald. Derhalve is het budget van vo naar po overgeboekt.

3.1.

Dit betreft het aandeel van primair onderwijs in de totale subsidie-taakstelling van OCenW, voortvloeiend uit afspraken in het regeerakkoord.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Overige uitgaven bo	21 403	82 343	6 226	86 130	55 501	47 727	40.2	4.2
Overige uitgaven (v)so	5 350	20 586	1 557	2 298	13 875	11 932	40.2	4.2
Totaal	26 753	102 929	7 783	88 428	69 376	59 659		

Artikel 18.01 Ontvangsten primair onderwijs

Algemeen

Op dit artikel worden de ontvangsten geboekt die verband houden met de uitgavenartikelen 18.01 tot en met 18.05.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		35 808	35 758	35 808	35 918	35 918	
Nota van wijziging		4 200	8 400	8 400	8 400	8 400	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		40 008	44 158	44 208	44 318	44 318	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 1996	54 174	40 008	44 158	44 208	44 318	44 318	44 318

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	ontvangstencodering				
	1994	1995	1996	econ.	funct.
bo					
Teveel betaalde voorschotten p+m gem.	9 864	9 316	11 133	43.2	4.2
Teveel betaalde voorschotten p+m bijz.	21 367	18 633	22 267	44	4.2
Overige ontvangsten (niet wettelijk)	23	4 808	4 758	40.2	4.2
Ontvangsten onderwijsverzorging	1 684	1 250		41.4	4.5
Teveel betaalde uitkeringen	12 176			40.14	4.9
(v)so					
Teveel betaalde voorschotten p+m gem.	2 432	2 000	2 000	43.2	3.2
Teveel betaalde voorschotten p+m bijz.	6 628	4 000	4 000	44	4.2
Overige ontvangsten (niet wettelijk)				40.2	4.2
Totaal	54 174	40 007	44 158		

Artikel 19.01 Personele uitgaven

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor het personeel verbonden aan de volgende scholen:

- de categorale scholen vbo
- de categorale scholen voor mavo
- de categorale scholen voor havo
- de categorale scholen voor vwo
- vbo aan scholengemeenschappen voor vbo/bve
- de scholengemeenschappen voor avo/vwo/vbo
- de scholengemeenschappen voor havo en vwo (al dan niet met een school voor mavo)

De ontvangsten voor de scholen die onder dit uitgaven artikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de aanpassing van de budgetten aan de nieuwe leerlingenraming
- de aanpassing van de budgetten aan de voortschrijdende scholengemeenschapsvorming
- verhoging van het budget voor vermindering van de jeugd-criminaliteit in het kader van het actieprogramma «Veilige school»

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		5 675 735	5 778 014	5 828 681	5 867 640	5 982 518	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		5 675 735	5 778 014	5 828 681	5 867 640	5 982 518	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		11 478	11 496	11 505	11 528	11 528	
Nieuwe mutaties		225 584	240 127	243 247	253 677	260 726	
Stand ontwerpbegroting 1996	5 335 585	5 912 797	6 029 637	6 083 433	6 132 845	6 254 772	6 368 618

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	216 884	269 567	311 362	351 774	392 701
a. Bijstelling uit aanvullende posten	235 422	264 576	306 688	349 783	390 510
c. Desalderingen	-6 500	-6 500	-11 000	-15 200	-15 200
d. Overboekingen (intern)	-12 038	11 491	15 674	17 191	17 391
2. Autonome mutaties	-9 800	-28 040	-72 815	-105 097	-141 775
1. Afrekeningen	12 700	-400	-300		
2. Diversen	-22 200	-24 400	-27 300	-30 500	-33 400
3. Formatie	-13 500	-13 500	4 400	4 400	4 400
4. Inc.loonsommutatie	-31 800	-31 800	-31 800	-31 800	-31 800
5. Leerlingen kenmerken	26 300	47 100	53 000	47 300	29 900
6. Leerlingen volume	16 300	960	-59 215	-72 797	-89 275
7. Overige arbeidsvoorwaarden	-3 700	-8 900	-6 300	-11 800	-11 700
8. Rechtspositie volume	26 600	26 900	23 700	19 100	19 100
9. Verzilvering	-20 500	-24 000	-29 000	-29 000	-29 000
3. Beleidsmatige mutaties	18 500	-1 400	4 700	7 000	9 800
1. Aanscherping referte-eisen BWO		-5 000	-4 500	-5 000	-5 400
2. Solvabiliteitsbuffer PF	18 500				
3. Veiligheid op school		3 600	9 200	12 000	15 200
Totaal	225 584	240 127	243 247	253 677	260 726

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstellingen uit aanvullende posten bestaan voornamelijk uit de volgende onderdelen:

- Algemene salarismaatregelen 1995
- Diversen: ABP-complex
- Overige arbeidsvoorwaarden: Convenant I en II (ondermeer het opfrisverlof), beloningsknelpunten en maatregelen uit de cao 1993-1995

Voor een toelichting op de bijstelling uit aanvullende posten wordt korthedshalve verwezen naar beleidsterrein 26.

1.c.

Op grond van de realisatie 1994 is de raming van zowel de nabetalingen als de terugontvangsten verlaagd. Tevens is in verband met de invoering van lump sum-bekostiging van de personele uitgaven het saldo van de nabetalingen en de terugontvangsten als gevolg van afrekeningen met ingang van 1998 op nul gesteld.

1.d.

Deze mutatie betreft een tweetal overboekingen naar andere beleids-terreinen ad. f 0,6 miljoen structureel vanaf 1996. Daarnaast hebben er binnen het beleidsterrein van vo interne overboekingen plaatsgevonden:

- Van artikel 19.01 naar artikel 19.05 in verband met uitgaven ten laste van artikel 19.05 in het kader van de verwerking van de beleidsreactie Profiel tweede fase (f 6,0 miljoen in 1996, en f 5,0 miljoen in 1997, 1998 en 1999).
- Van artikel 19.05 naar artikel 19.01 de budgetten van de CEVO/COB (vanaf 1996 f 2,8 miljoen structureel) en het onderwijs voorrang-beleid (OVB) f 17,6 miljoen in 1996 oplopend tot f 22,3 miljoen in 1999 in verband met de opschoning van het artikel overige uitgaven (art. 19.05).
- Van artikel 19.01 naar artikel 19.05 ten behoeve van de cumi-faciliteitenregeling 94/95 (1995: f 7,0 miljoen).
- Diverse overboekingen naar artikel 19.03 en 19.05, totaal ca f 2,2 miljoen vanaf 1996.

2.1.

In 1994 bleek uit een steekproef dat de wachtgeldbepalingen waaronder de TWAO door een deel van de scholen niet correct waren toegepast dan wel dat de betreffende administratie niet op orde was. De steekproef was te klein om daaraan algemene conclusies te verbinden. Wel is het in verband hiermee nodig geacht de afrekeningen over 1993 door te schuiven van 1994 naar 1995. Tevens heeft een beperkte neerwaartse bijstelling plaatsgevonden op grond van de realisatie 1994 en nacalculatie.

2.2.

Deze mutatie betreft een herberekening van de meerjarige budgetten van de toeslag begininkomens (-f 4,4 miljoen in 1996 oplopend tot -f 13,4 miljoen in 1999) en een neerwaartse bijstelling van f 20,0 miljoen structureel vanaf 1996 op grond van de geconstateerde ontwikkeling van de gemiddelde personeelslast.

2.3.

In samenhang met de aanstellingen van personeel later dan 1 augustus (de basisraming gaat uit van aanstellingen per 1 augustus) doet zich in de sfeer van de formatie een meevaller voor in 1996 (-f 17,9 miljoen). Tevens is onder deze post een mutatie opgenomen in verband met een herberekening van de vacatureruimte (f 4,4 miljoen structureel vanaf 1996).

2.4.

Op grond van realisatie en nacalculatie 1994 is een uitgavenverlaging ten gevolge van een meevallende incidenteelontwikkeling opgenomen.

2.5.

Deze mutatie is gebaseerd op het naar aanleiding van de meest recente ontwikkelingen bijgestelde fusiescenario ('94/'95: 1004 scholen, '95/'96: circa 780 scholen en met ingang van '96/'97: ca 700 scholen). Er verschuiven meer leerlingen naar de brede scholengemeenschappen dan aanvankelijk was geraamd. Voor deze scholengemeenschappen geldt een iets hogere bekostigingsformule.

2.6.

De leerlingtelling 1994/1995 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de leerlingprognose, het aantal cumi-leerlingen en het aantal asielzoekers is aanleiding om dit artikel bij te stellen met de volgende bedragen (x f miljoen):

1996	1997	1998	1999
0,1	-14,0	-27,9	-47,5

Omdat echter de benodigde bedragen voor asielzoekers vanaf 1997 nog niet aan de OCenW begroting zijn toegevoegd, maar op de aanvullende post in de Miljoenennota zijn geraamd, is de reeks vanaf 1997 verminderd met:

1997	1998	1999
-45,2	-44,9	-41,8

Deze bedragen voor asielzoekers vanaf 1997 geeft cijfermatig de aansluiting tussen de OCenW-leerlingenramingen en de OCenW-begrotingstotalen. Deze bedragen sporen met de inzichten ten aanzien van de aantallen asielzoekers ten tijde van het opstellen van de leerlingenramingen. Omdat de aantallen leerplichtige asielzoekers sterk kunnen fluctueren, wordt OCenW per jaar uit de aanvullende post asielzoekers vergoed voor de onderwijskosten op basis van de aantallen leerplichtige asielzoekers ten tijde van deze uitdeling.

2.7.

Deze mutatie betreft een bijstelling van het frictiebudget als gevolg van lagere uitgaven voor formatieve frictie dan waarmee destijds was gerekend. Tevens is, als onderdeel van het accordé inzake de startpositie van het Participatiefonds per 1 augustus 1995, besloten tot een temporisering van het budget voor schoolspecifiek seniorenbeleid.

2.8.

In het kader van de invoering van het Participatiefonds per 1 augustus 1995 is met de Besturen- en Personeelsorganisaties overeenstemming bereikt over de startpositie van dit fonds. Deze overeenstemming heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van de raming.

2.9.

De omvang van de verzilvering is bijgesteld op grond van realisatie '94/'95 met als gevolg een meevaller op de personele uitgaven.

3.1.

In de tweede nota van wijziging op de begroting 1995 is, ter dekking van de IBA-taakstelling, als bezuinigingsmaatregel opgenomen een aanscherping van de referte-eisen (de instroom wordt verminderd door aanvullende eisen aangaande het arbeidsverleden te stellen).

3.2.

Conform het advies van de commissie Berghman wordt een solvabiliteitsbuffer van f 35,0 miljoen ter beschikking gesteld ten behoeve van het Participatiefonds. De opgenomen mutatie van f 18,5 miljoen betreft het aandeel van de directie voortgezet onderwijs hierin.

3.3.

In het kader van het «grote stedenbeleid» zijn extra middelen ter beschikking gesteld (uit cluster IV) voor het uitvoeren van

actieprogramma's welke door de gemeenten worden opgesteld. Deze actieprogramma's zullen gericht zijn op kwetsbare schakels in de keten thuissituatie-school-arbeidsmarkt. Op basis van de tentatieve verdeling van middelen (20% po, 40% vo, 40% bve) en de plannen uit de nota «de veilige school» zijn nu de gemeenten aan zet. Mocht er een grondige afwijking zijn tussen het beroep dat gedaan wordt bij de verschillende sectoren en de beschikbare bedragen, dan kan dat leiden tot herijking.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
mavo gemeentelijk		n.v.t.		35 295	23 521	23 986	43.2	04.33
mavo bijzonder				356 872	306 732	312 793	44.0	04.33
sg avo gemeentelijk				615 108	557 474	568 490	43.2	04.35
sg avo bijzonder				1 750 691	1 767 598	1 802 526	44.0	04.35
sg avo/vbo gemeentelijk				724 098	999 773	1 019 529	43.2	04.35
sg avo/vbo bijzonder				1 181 422	1 686 825	1 720 158	44.0	04.35
vbo				628 413	508 227	518 270	40.4	04.34
vbo aan verticale sg				43 686	62 647	63 885	40.51	04.34
Totaal				5 335 585	5 912 797	6 029 637		

Artikel 19.02 Materiële uitgaven

Algemeen

Dit artikel is bestemd voor de materiële kosten van de volgende scholen:

- de categorale scholen vbo
- de categorale scholen voor mavo
- de categorale scholen voor havo
- de categorale scholen voor vwo
- vbo aan scholengemeenschappen voor vbo/bve
- de scholengemeenschappen voor avo/vwo/vbo
- de scholengemeenschappen voor havo en vwo (al dan niet met een school voor mavo)

De ontvangsten voor de scholen die onder dit uitgavenartikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de aanpassing van de budgetten aan de nieuwe leerlingenraming
- de verwerking van de vertraagde invoering van de decentralisatie huisvesting

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		749 498	750 026	751 216	753 082	757 970	
Nota van wijziging		9 599	9 351	9 299	9 314	9 314	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		759 097	759 377	760 515	762 396	767 284	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		515	545	542	542	542	
Nieuwe mutaties		4 678	2 435	3 518	3 867	4 133	
Stand ontwerpbegroting 1996	738 459	764 290	762 357	764 575	766 805	771 959	779 523

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	4 815	7 664	9 473	11 027	12 407
a. Bijstelling uit aanvullende posten	9 315	9 964	11 473	13 027	14 407
b. Overboekingen (extern)		40 000			
c. Desalderingen	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
d. Overboekingen (intern)	-2 500	-40 300			
2. Autonome mutaties	-137	-5 229	-5 955	-7 160	-8 274
1. Afrekeningen	2 600				
2. Leerlingen volume	-2 737	-5 229	-5 955	-7 160	-8 274
Totaal	4 678	2 435	3 518	3 867	4 133

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten ten behoeve van het onderdeel schoonmaakpersoneel betreft:

- Algemene salarismaatregelen 1995
- Diversen: ABP-complex

Voor een toelichting op de bijstelling uit aanvullende posten wordt korthedshalve verwezen naar beleidsterrein 26.

1.b.

Overboeking (extern) van het Gemeentefonds naar artikel 19.02; dit betreft een terugboeking omdat de decentralisatie huisvesting is uitgesteld tot 1 januari 1997.

1.c.

Op grond van de realisatie 1994 is de raming van zowel de nabetalingen als de terugontvangsten met ingang van 1996 structureel met f 2 miljoen verlaagd.

1.d.

Overboeking van artikel 19.02 naar beleidsterrein 24 (Huisvesting) inzake premie schadeverzekering in 1995 en 1996 f 2,5 miljoen en in verband met het uitstel van de decentralisatie huisvesting f 37,8 miljoen in 1996.

2.1.

In 1994 bleek uit een steekproef dat de wachtgeldbepalingen waaronder de TWAO door een deel van de scholen niet correct waren toegepast dan wel dat de betreffende administratie niet op orde was. De steekproef was te klein om daaraan algemene conclusies te verbinden. Wel is het in verband hiermee nodig geacht de afrekeningen over 1993 door te schuiven van 1994 naar 1995. Tevens heeft een beperkte neerwaartse bijstelling plaatsgevonden op grond van de realisatie 1994 en nacalculatie.

2.2.

Op grond van de leerlingtelling 1994/1995 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de leerlingprognose is de raming voor de materiële uitgaven neerwaarts bijgesteld met f 5,2 miljoen in 1996 oplopend tot f 8,3 miljoen in 1999.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
mavo gemeentelijk	6 677	2 253	2 246	4 994	2 245	2 240	43.2	04.33
mavo bijzonder	67 510	35 681	35 567	50 492	35 554	35 464	44.0	04.33
sg avo gemeentelijk	94 919	58 556	58 378	70 992	58 356	58 209	43.2	04.35
sg avo bijzonder	244 079	182 821	182 234	182 552	182 166	181 706	44.0	04.35
sg avo/vbo gemeentelijk	132 594	135 112	134 679	99 170	134 629	134 288	43.2	04.35
sg avo/vbo bijzonder	225 769	243 090	242 310	168 858	242 221	241 606	44.0	04.35
vbo	201 773	100 499	100 177	150 910	100 139	99 886	40.4	04.34
vbo aan verticale sg	14 027	9 013	8 984	10 491	8 980	8 958	40.51	04.34
Totaal	987 348	767 035	764 575	738 459	764 290	762 357		

Artikel 19.03 Onderwijsverzorging

Algemeen

Op dit artikel zijn de budgetten ondergebracht voor de ramingen van de uitgaven voor de Landelijke Pedagogische Centra (LPC) respectievelijk instellingen op het terrein van leerplanontwikkeling en toetsontwikkeling (SLO en CITO).

De ontvangsten voor de instellingen die onder dit uitgavenartikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

Op dit artikel doen zich voornamelijk technische ontwikkelingen voor.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		94 199	95 903	95 669	95 532	95 532	
Nota van wijziging		368	367	365	366	366	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		94 567	96 270	96 034	95 898	95 898	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		136	136	135	135	135	
Nieuwe mutaties		4 420	4 848	5 331	5 819	6 234	
Stand ontwerpbegroting 1996	97 829	99 123	101 254	101 500	101 852	102 267	102 830

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	4 420	4 848	5 331	5 819	6 234
a. Bijstelling uit aanvullende posten	2 808	3 092	3 575	4 063	4 478
c. Desalderingen	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
d. Overboekingen (intern)	2 612	2 756	2 756	2 756	2 756
Totaal	4 420	4 848	5 331	5 819	6 234

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten betreft:

- Algemene salarismaatregelen 1995.
- Diversen: ABP-complex.

Voor een toelichting op de bijstelling uit aanvullende posten wordt korthedshalve verwezen naar beleidsterrein 26.

1.c.

Op grond van de realisatie 1994 is de raming van zowel de nabetalings als de terugontvangsten verlaagd.

1.d.

Het betreft hier diverse overboekingen van artikel 19.01 en 19.05 naar dit artikel, totaal f 2,8 miljoen structureel vanaf 1996.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Instellingen leerplanontwikkeling		n.v.t.		26 748	25 531	25 615	41.4	04.05
Instellingen toetsontwikkeling				23 843	25 130	27 212	41.4	04.05
Landelijke pedagogische centra				45 729	45 856	45 821	41.4	04.05
Nabetalingen				1 509	2 606	2 606	41.4	04.05
Totaal				97 829	99 123	101 254		

Artikel 19.05 Overige uitgaven*Algemeen*

Op dit artikel zijn de ramingen opgenomen van de uitgaven voor diverse vernieuwings- en ontwikkelingsprojecten van het voortgezet onderwijs. Als gevolg van een aantal majeure beleidsoperaties binnen het voortgezet onderwijs is het noodzakelijk dat hiervoor de benodigde middelen gereserveerd worden teneinde een en ander succesvol te implementeren. Met name de beleidsoperaties inzake mavo/vbo, de basisvorming en Profiel 2e fase vereisen een continue proces van afstemming en coördinatie. Onlangs is de Tweede Kamer meegedeeld dat de diverse vormen van procesmanagement basisvorming en de activiteiten ten behoeve van mavo/vbo gebundeld zullen worden. Daarnaast zullen op termijn de activiteiten in het kader van de implementatie van de Tweede Fase voorstellen nog meer in samenhang met de hiervoor genoemde georganiseerd worden. Per 1 augustus 1996 komt er één procesmanagement vo.

De belangrijkste ontwikkelingen binnen het voortgezet onderwijs zijn hieronder nader toegelicht. De ontvangsten voor de scholen en instellingen die onder dit uitgavenartikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

Minderhedenbeleid/Overige doelgroepen

In het algemene beleid wordt het minderheden/doelgroepenbeleid geïntegreerd om de kansen van minder kansrijke leerlingen te vergroten en problemen, zoals schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, te voorkomen. Ook is het doel voldoende differentiatie in het onderwijsaanbod te bewerkstelligen, zodat ook hoogbegaafde leerlingen onderwijs op maat ontvangen. Zoals toegelicht in het algemeen deel wordt wetgeving hiervoor voorbereid.

Vooruitlopend op deze ontwikkelingen worden de middelen voor de spijbelopvangprojecten en de projecten voor ongediplomeerde schoolverlaters gefaseerd (1 augustus 1995 – 1 augustus 1997) overgeheveld en ingezet binnen het kader van de onderwijsvoorrangsgebieden.

* Intercultureel onderwijs

Binnen het kader van het intercultureel onderwijs worden er, in nauwe samenwerking met de projectgroep ICO, activiteiten ontplooid zoals materiaalontwikkeling, nascholing en voorlichting teneinde intercultureel onderwijs meer in de scholen ingang te doen vinden.

* Samenwerkingsverbanden voortgezet speciaal onderwijs – voortgezet onderwijs

In afwachting van de besluitvorming om het voortgezet speciaal onderwijs onder te brengen in de Wet op het Voortgezet Onderwijs en de nadere uitwerking van de beleidsreactie op het advies «Recht doen aan verscheidenheid» van de commissie mavo/vbo-Aansluitend Onderwijs zijn de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs – voortgezet speciaal onderwijs in het schooljaar 1995-1996 gecontinueerd.

* Nederlands als tweede taal (NT2)

In 1989 is de projectgroep Nederlands als tweede taal (NT2) ingesteld. De projectgroep NT2 beschikt op jaarbasis over een budget van f 6 miljoen (waarvan 3 miljoen ten laste van het projectenbudget voortgezet onderwijs en 3 miljoen ten laste van het projectenbudget primair onderwijs) te besteden aan NT2-activiteiten. De verdeling van dit budget wordt jaarlijks vastgelegd in een bestedingsplan.

Basisvorming

In 1995 wordt de basisvorming ingevoerd in het derde leerjaar. Naar aanleiding van de ervaringen in de periode tot nu toe is de verwachting dat er blijvend aandacht nodig is voor toetsen basisvorming, de studielast van leerlingen ten gevolge van de invoering van de basisvorming, de voorzieningen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, de combinatie van basisvorming en voorbereidend beroepsonderwijs en het management van de onderwijsontwikkelingen. In 1995/1996 zal in dit verband vooral aandacht worden besteed aan de herziening van de kerndoelen en aan het bevorderen van de samenhang tussen basisvorming en andere ontwikkelingen in de scholen. In samenspraak met andere betrokken instanties bereidt de Inspectie een evaluatieplan voor de basisvorming voor. Onder dit budget zijn voornamelijk de middelen gereserveerd voor het Procesmanagement basisvorming.

mavo/vbo

Op dit onderdeel drukken de (project)uitgaven die nodig zijn om het beleid in het kader van mavo/vbo te ondersteunen. Ten aanzien van de inhoudelijke activiteiten wordt korthedshalve verwezen naar de beleidsreactie op het advies «Recht doen aan verscheidenheid» van de commissie mavo/vbo-Aansluitend onderwijs. Hierbij zal nadrukkelijk een relatie worden gelegd met de samenwerkingsverbanden voortgezet speciaal onderwijs – voortgezet onderwijs.

Profiel Tweede fase

Onder dit artikel vallen ook de (project)uitgaven die nodig zijn om het beleid in het kader van Profiel Tweede Fase te ondersteunen. Ten aanzien van de inhoudelijke activiteiten wordt korthedshalve verwezen naar de beleidsreactie op «De Tweede Fase vernieuwt»: tweede advies van de Stuurgroep Profiel Tweede Fase.

Examens

Onder dit budget zijn de middelen gereserveerd ten behoeve van schoolexamens vbo voor de beroepsgerichte vakken en de verdere ontwikkeling van examenprogramma's, beide in relatie tot de beleidsontwikkelingen rond mavo/vbo en Profiel Tweede Fase.

Internationalisering

De internationalisering van scholen zal zich onder invloed van de invoering van het Europese programma Socrates kwantitatief maar vooral ook kwalitatief ontwikkelen. In het vo en ook in het po moet de komende vijf jaar een infrastructuur tot stand gebracht worden ten behoeve van de internationale samenwerking, waardoor internationalisering een vanzelfsprekend onderdeel van de schoolpraktijk zal worden.

Naast de uitwisselingsprogramma's (ten behoeve van docenten) wordt in de Europese programma's veel aandacht besteed aan de bevordering van de kennis van moderne vreemde talen. Ten behoeve van de uitvoering van deze programma's is voor 1995 en 1996 jaarlijks een bedrag beschikbaar van circa f 9 à 10 miljoen.

Emancipatie

Het emancipatiebeleid heeft tot doel achterstanden in onderwijs- en vormingsmogelijkheden bij met name meisjes en vrouwen weg te werken. Om deze doelstelling te bereiken worden activiteiten ontplooid, zoals materiaalontwikkeling (MATEM) en voorlichting. Deze zijn onder meer uitvloeisel van de beleidsnotitie Emancipatie in het onderwijs, waarbij een relatie is aangebracht met het departementale beleid ten aanzien van emancipatieonderwijs.

Overige uitgaven

Ten aanzien van de overige onder dit artikel gereserveerde middelen wordt korthedshalve verwezen naar de subsidiebijlage (bijlage 7) bij deze begroting.

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is verlaging van het budget voor de invulling van de subsidietaakstelling uit het regeerakkoord.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		85 644	79 673	72 517	75 956	75 906	
Nota van wijziging		-3 419	1 570	1 528	1 537	1 537	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		82 225	81 243	74 045	77 493	77 443	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		420	417	408	409	409	
Nieuwe mutaties		-5 707	-28 062	-24 157	-26 399	-25 742	
Stand ontwerp-begroting 1996	235 339	76 938	53 598	50 296	51 503	52 110	48 826

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 19.05	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996	147 335	235 339	76 938	53 598	50 296	51 503	52 110	48 826	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	144 079	104 937							249 016
1995	2 249	115 274	58 729						176 252
1996	789	12 493	16 209	43 581					73 072
1997	218	2 392	1 000	10 017	41 592				55 219
1998		243	1 000		8 704	42 804			52 751
1999						8 699	43 411		52 110
2000							8 699	40 127	48 826
na 2000								8 699	

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 19.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		168 144	90 166	76 603	75 906	75 906	
Nota van wijziging		-3 419	1 570	1 528	1 537	1 537	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		164 725	91 736	78 131	77 443	77 443	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995			420	417	408	409	409
Nieuwe mutaties			11 107	-19 081	-23 320	-25 101	-25 742
Stand ontwerp-begroting 1996	249 016	176 252	73 072	55 219	52 751	52 110	48 826

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	11 107	-18 281	-21 120	-19 801	-19 842
a. Bijstelling uit aanvullende posten	4 491	1 816	1 510	1 766	1 925
d. Overboekingen (intern)	6 616	-20 097	-22 630	-21 567	-21 767
3. Beleidsmatige mutaties		-800	-2 200	-5 300	-5 900
1. Beperking subsidies		-800	-2 200	-5 300	-5 900
Totaal	11 107	-19 081	-23 320	-25 101	-25 742

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten betreft:

- Algemene salarismaatregelen 1995
- Diversen: ABP-complex

Voor een toelichting op de bijstelling uit aanvullende posten wordt korthedshalve verwezen naar beleidsterrein 26.

1.d.

Het gaat hier om het saldo van een aantal overboekingen, te weten:

- Van artikel 19.05 naar artikel 18.05 (po) inzake het vo-deel van de toekenning van de beschikbare middelen voor het minderhedenbeleid aan de 27 «WRR-gemeenten» (*f* 3,7 miljoen in 1996 en *f* 2,2 miljoen in 1997).
- Van artikel 19.05 naar artikel 19.01 van budget CEvo/COB in het kader van de opschoning van dit artikel (vanaf 1996 2,8 miljoen structureel).
- Van artikel 19.05 naar artikel 19.01 van budget Onderwijsvoorrangsbeleid (OVV) in het kader van de opschoning van dit artikel (*f* 17,6 miljoen in 1996 en *f* 20,8 miljoen in 1997 en vanaf 1998 *f* 22,3 miljoen structureel).
- Van artikel 19.01 naar artikel 19.05 ten behoeve van de cumi-faciliteitenregeling 94/95 (1995: *f* 7,0 miljoen).
- Van artikel 19.01 naar dit artikel in verband met uitgaven in het kader van het project «Profiel 2e fase» (*f* 6,0 miljoen in 1996 en *f* 5,0 miljoen in 1997 t/m 1999).
- Diverse interne overboekingen van totaal -*f* 1,9 miljoen in 1996, -*f* 1,5 miljoen in 1997 en 1998 en -*f* 1,3 miljoen in 1999.

3.1.

In het kader van het regeerakkoord is een subsidietaakstelling afgesproken. Hiervoor is bij beleidsterrein 19 door een scherpe prioriteitsstelling binnen de projecten, waarbij de belangrijkste vernieuwingsprojecten zijn ontzien, de volgende dekking gevonden:

- De beëindiging van de in het kader van de invoering FBS verstrekte faciliteiten voor besturenorganisaties per 1 augustus 1996 (*f* 0,4 miljoen in 1996, in 1997 en verdere jaren *f* 1 miljoen).
- Een verlaging van de geraamde uitgaven voor internationalisering met *f* 1,0 miljoen ingaande 1998.
- Gezien het kaderplan Natuur- en Milieueducatie, waarin een afloop is voorzien van de OCenW bijdragen, kunnen deze middelen (0,6 miljoen) aangewend worden ter dekking van de subsidietaakstelling. Het restant (*f* 1,3 miljoen) is op overige uitgaven gevonden.
- Voor een bedrag van *f* 0,8 miljoen in 1997 en *f* 2,0 miljoen vanaf 1998 wordt de invulling van de subsidietaakstelling vooralsnog gevonden op het projectartikel 19.05. De definitieve invulling zal, vermoedelijk bij Voorjaarsnota 1996, plaatsvinden binnen het totaal van de vo-begroting.

De economische en functionele codering is 40.4 respectievelijk 04.30.

Artikel 19.01 Te veel betaalde voorschotten en overige ontvangsten

Algemeen

De uitgaven voor de scholen en instellingen die onder dit ontvangsten-artikel vallen worden geraamd op de uitgavenartikelen: 19.01 Personele uitgaven, 19.02 Materiële uitgaven, 19.03 Onderwijsverzorging, 19.05 Overige uitgaven.

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is de verschuiving van de afrekening van 1994 naar 1995.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		44 817	43 383	41 683	41 683	32 983	
Nota van wijziging		5 300	10 600	10 600	10 600	10 600	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		50 117	53 983	52 283	52 283	43 583	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		7 161	-20 183	-22 983	-31 383	-22 683	
Stand ontwerpbegroting 1996	42 023	57 278	33 800	29 300	20 900	20 900	20 900

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-9 500	-9 500	-14 000	-18 200	-18 200
c. Desalderingen	-9 500	-9 500	-14 000	-18 200	-18 200
2. Autonome mutaties	16 661	-10 683	-8 983	-13 183	-4 483
1. Afrekeningen	22 500				
2. Diversen	-5 839	-10 683	-8 983	-13 183	-4 483
Totaal	7 161	-20 183	-22 983	-31 383	-22 683

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.c.

Op grond van de realisatie 1994 is de raming van zowel de nabetalings als de terugontvangsten verlaagd. Tevens is in verband met de invoering van lump sum-bekostiging van de personele uitgaven het saldo van de nabetalings en de terugontvangsten als gevolg van afrekeningen met ingang van 1998 op nul gesteld.

2.1.

In 1994 bleek uit een steekproef dat de wachtgeldbepalingen waaronder de TWAO door een deel van de scholen niet correct waren toegepast dan wel dat de betreffende administratie niet op orde was. De steekproef was te klein om daaraan algemene conclusies te verbinden. Wel is het in verband hiermee nodig geacht de afrekeningen over 1993 door te

schuiven van 1994 naar 1995. De ontvangsten bij afrekeningen zijn in 1995 daarmee verhoogd (+ f 22,5 miljoen).

2.2.

De raming van de ontvangsten is verlaagd op grond van de realisatie 1994 en omdat een lagere bijdrage van het ABP in het kader van de bedrijfsgezondheidszorg wordt ontvangen.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	ontvangsten			codering	
	1994	1995	1996	econ.	funct.
Teveel betaalde voorschotten					
– mavo gemeentelijk	146	173	83	43.2	04.33
– mavo bijzonder	1 477	2 251	1 084	44.0	04.33
– sg avo gemeentelijk	1 282	4 092	1 971	43.2	04.35
– sg avo bijzonder	3 465	12 975	6 248	44.0	04.35
– sg avo/vbo gemeentelijk	383	7 338	3 534	43.2	04.35
– sg avo/vbo bijzonder	638	12 381	5 962	44.0	04.35
– vbo	2 151	4 190	2 018	40.0	04.35
– Overige ontvangsten	18 251	3 278	2 300	43.2	04.34
– Uitkeringen	14 230	10 600	10 600	40.14	04.9
Totaal	42 023	57 278	33 800		

Artikel 20.01 Personele en materiële uitgaven

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de scholen voor middelbaar beroepsonderwijs, het leerlingwezen inclusief de landelijke organen, het deeltijds middelbaar beroepsonderwijs, het cursorisch ondernemersonderwijs en specifieke cursussen in afbouw, de basiseducatie, het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs en het vormingswerk, alsmede diverse landelijke en regionale ondersteuningsinstellingen. Verder worden op dit artikel de uitgaven voor het Koninklijk Onderwijs Fonds voor de scheepvaart, de nautische opleidingschepen en de nautische internaten geraamd.

Op dit artikel zijn eveneens de uitgaven voor school- en staatsexamens opgenomen, voorzover het de logistieke ondersteuning door de Informatie Beheergroep te Groningen (IB-Groep) betreft.

Daarnaast is er ook een budget opgenomen voor correcties naar aanleiding van afrekeningen en correcties op in voorgaande jaren verstrekte bestemmingsbedragen. Zie hiervoor ook het ontvangstenartikel 20.01 waarop de met dit artikel samenhangende ontvangsten worden geraamd. Een deel van de gelden voor de Beleidsagenda is op dit artikel opgenomen.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de aanpassing van de budgetten aan de nieuwe leerlingenraming
- de verhoging van de budgetten voor de het onderwijsdeel van de inburgering van nieuwkomers en verblijfsgerechtigden

– verhoging van de wachtgeldbudgetten

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		3 169 494	3 160 194	3 152 866	3 165 144	3 188 067	
Nota van wijziging		6 756	2 800	2 799	2 808	2 808	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		3 176 250	3 162 994	3 155 665	3 167 952	3 190 875	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		11 251	14 252	14 271	14 297	14 294	
Nieuwe mutaties		190 202	295 378	300 357	340 768	367 400	
Stand ontwerpbegroting 1996	3 024 093	3 377 703	3 472 624	3 470 293	3 523 017	3 572 569	3 602 585

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	100 588	142 718	136 202	155 630	171 773
a. Bijstelling uit aanvullende posten	100 492	117 322	135 806	155 234	171 377
b. Overboekingen (extern)		25 000			
d. Overboekingen (intern)	96	396	396	396	396
2. Autonome mutaties	88 114	130 160	114 955	137 038	152 527
1. Afrekeningen	6 356				
2. Diversen	-5 528				
3. Inc.loonsommutatie	7 398				
4. Leerlingen volume	38 388	91 060	77 655	101 538	117 027
5. Overige arbeidsvoorwaarden	-1 200	-3 700	-2 400		
6. Rechtspositie volume	42 700	42 800	39 700	35 500	35 500
3. Beleidsmatige mutaties	1 500	22 500	49 200	48 100	43 100
1. Aanscherping referentie-eisen BWO		-3 200	-2 900	-3 100	-3 400
2. Harmonisatie dt-mbo	1 500				
3. Inburgering nieuwkomers		25 700	52 100	51 200	46 500
Totaal	190 202	295 378	300 357	340 768	367 400

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat met name uit ABP-complex en de algemene salarismaatregelen 1995. Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26 (Overige programma-uitgaven).

1.b.

Overboeking van het Ministerie van VWS als gevolg van de herberekening van de scholingscomponent van de, in het regeerakkoord opgenomen, beleidsintensivering inzake inburgering.

1.d.

Diverse kleine overboekingen.

2.1.

In de afrekening van mbo-scholen is in 1994 vertraging opgetreden. Dit heeft tot gevolg, dat voor een bedrag van f 6,4 miljoen aan afrekeningen is doorgeschoven naar 1995. De raming 1994 is bij de slotwet 1994 voor hetzelfde bedrag verlaagd.

2.2.

De aanvullende vergoeding kmbo over 1994 voor de deelnemers aan het ESF-project Voortijdig Schoolverlaten is vervroegd in 1994 betaald (- f 5,1 miljoen). Deze vergoeding heeft betrekking op 17.811 leerlingen tegen een gemiddelde vergoeding van f 286,- per leerling. Het aantal nieuw te starten opleidingen c.q. opleidingen waarvan het aantal leerjaren nog niet zijn volgestroomd (groeischolen) is lager dan waarvan oorspronkelijk werd uitgegaan. Het bedrag dat hierdoor in 1995 vrijvalt (- f 1,5 miljoen) is aangewend ter dekking van de besparingsverliezen harmonisatie dt-mbo (zie de toelichting op de beleidsmatige mutaties 3.1.). Het budget voor de bedrijfsgezondheidszorg (bgz) is verhoogd voor de kosten van de invoering van de btw-plicht voor een deel van de bgz-diensten (f 0,3 miljoen). Daarnaast heeft er een compensatie plaatsgevonden voor de verlaging van de bijdrage van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds aan de bedrijfsgezondheidszorg (f 0,5 miljoen). Met betrekking tot de deelname aan de regeling bevordering arbeidsparticipatie ouderen (bapo) is een aantal betalingen voor 1994 doorgeschoven naar 1995 (f 0,3 miljoen).

2.3.

De vergoeding van het incidenteel 1994 aan instellingen voor vavo, dt-mbo en bbo is te laat toegekend. Hierdoor kon een bedrag van f 7,4 miljoen niet meer in 1994 worden betaald. De betaling is doorgeschoven naar 1995.

2.4.

Op basis van de referentieraming 1995 is er aanleiding om dit artikel bij te stellen met de volgende bedragen (x f 1000):

1995	1996	1997	1998	1999
38 388	56 260	63 791	83 102	95 675

Deze bijstelling wordt enerzijds veroorzaakt door een stijging van het aantal deelnemers in het voltijds middelbaar beroepsonderwijs oplopend van circa 5.400 leerlingen in 1995 tot circa 20.400 leerlingen in 1999. Anderzijds is de leerlingraming voor het leerlingwezen naar beneden bijgesteld. Er worden in 1996 ten opzichte van 1995 circa 3.100 leerlingen minder verwacht. Dit loopt op tot circa 12.900 leerlingen minder in 1999.

Omdat echter de benodigde bedragen voor asielzoekers vanaf 1997 nog niet aan de OCenW-begroting zijn toegevoegd, is de reeks vanaf 1997 verminderd met:

1997	1998	1999
6 200	6 200	5 700

De hier opgenomen bedragen voor asielzoekers geven cijfermatig de aansluiting tussen de OCenW-leerlingenramingen en de OCenW-begrotingstotalen. Deze bedragen sporen met de inzichten ten aanzien van de aantallen asielzoekers ten tijde van het opstellen van de leerlingenramingen. Omdat de aantallen leerplichtige asielzoekers sterk kunnen fluctueren, wordt OCenW per jaar uit de aanvullende post asielzoekers vergoed voor de onderwijskosten op basis van de aantallen leerplichtige asielzoekers ten tijde van deze uitdeling.

Daarnaast zijn voor de algemene volwasseneneducatie (vavo en basiseducatie) in het kader van het inburgeringsbeleid vanuit de aanvullende post asielzoekers de geraamde middelen toegevoegd voor inburgering van «nieuwkomers» en VVTV-ers.

Het betreft de volgende reeks (x f 1000,-):

	1996	1997	1998	1999
	17 800	20 064	24 636	27 052

Samen met de middelen uit cluster IV en de inzet van reguliere middelen be en vavo kunnen hiervoor minimaal in 1996 19.215 nieuwkomers en verblijfsgerechtigden inburgeren. Zie hiervoor tevens de toelichting op de beleidsmatige mutaties en de externe overboeking.

Verder is op grond van het advies van de Commissie Rendement en Budgetverdeling NT2 (Commissie Ter Veld) in 1996 een budget van f 17,0 miljoen toegevoegd voor overig NT2-onderwijs. Dit budget is tevens bestemd om verdringing van het overige educatieve aanbod in de volwasseneneducatie als gevolg van de prioriteitsstelling NT2 te voorkomen.

2.5.

Als onderdeel van het akkoord inzake de startpositie van het Participatiefonds per 1 augustus 1995 is besloten tot een temporisering van het budget voor schoolspecifiek seniorenbeleid.

2.6.

In het kader van de invoering van het Participatiefonds per 1 augustus 1995 is met de Besturen- en Personeelsorganisaties overeenstemming bereikt over de startpositie van dit fonds. Deze overeenstemming heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van de raming.

3.1.

Aanpassing van de raming voor rechtspositionele uitkeringen als gevolg van aanscherping van de referentie-eisen uit het Besluit werkloosheid onderwijs- en onderzoekspersoneel.

3.2.

De harmonisatie van de bekostigingsnormen in het deeltijds middelbaar beroepsonderwijs, naar de normen zoals die gelden in het voltijds middelbaar beroepsonderwijs, die was voorzien per 1 januari 1995 heeft vertraging opgelopen. De invoeringsdatum is verschoven naar 1 mei 1995. Gevolg hiervan is dat deze maatregel in 1995 f 1,5 miljoen minder opbrengt. Zie voor de compensatie van deze maatregel de toelichting op de autonome mutaties 2.2. artikel 20.1.

3.3.

Op grond van de beleidsintensiveringsclusters uit het regeerakkoord zijn door het kabinet voor cluster IV «Voorzieningen voor ouderenzorg, hulpverlening, onderwijs en cultuur» extra gelden ter beschikking gesteld voor de educatieve component van het inburgeringstraject nieuwkomers. Het betreft hier gelden voor cursussen Nederlands als tweede taal (NT2) en cursussen maatschappij-oriëntatie (zie ook de toelichting op 2.4).

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
– beroepsonderwijs								
1 scholen voor mbo en bbo				2 155 499	2 365 051	2 402 761	40.5	04.34
2 landelijke organen, overkoepelende organisaties en land. en reg.dienst.centra SBKV				204 512	225 250	228 688	43.4	04.37
3 vormingswerk				69 151	127 965	129 539	40.5	04.5
– volwasseneneducatie								
1 stimulering scholingsmarkt, dt mbo, coo				126 893	146 181	138 577	40.5	04.34
2 voortgezet algemeen volwassenenonderwijs				180 813	200 383	180 320	40.5	04.33
3 basiseducatie				277 617	276 209	235 124	40.5	04.5
4 Inburgering						120 289	40.5	04.5
5 CINOP				9 608	10 826	10 953	41.4	04.5
6 examens*					25 838	26 373	12.1	04.30
Totaal				3 024 093	3 377 703	3 472 624		

* De examens zijn per 1 januari 1995 overgeheveld van artikel 20.03 overige uitgaven

Artikel 20.03 Overige uitgaven

Algemeen

Op dit artikel worden uitgaven geraamd voor de volgende beleidstrajekten:

1. Structuur en strategie met accenten op invoering van de Wet Educatie Beroepsonderwijs (web)
2. Kwaliteit en innovatie met accenten op het opleidingsaanbod en de veranderingen van taak en rol van de docenten
3. Toegankelijkheid en rendement
4. Organisatiepatronen op het regionale vlak
5. Verbetering en versterking van de schoolstructuur met accent op introductie nieuwe bedrijfsvoering en vorming regionale opleidings centra (roc)

Deze beleidstrajekten zijn gepubliceerd in de Beleidsagenda Educatie Beroepsonderwijs 1995-1999 (beb) en reeds bij het beleidsterrein 20 toegelicht. Voor de toelichting van de subsidieregelingen van de Beleidsagenda wordt verwezen naar de subsidiebijlage (bijlage 7).

Een deel van de gelden voor de Beleidsagenda is opgenomen op artikel 20.01.

Verder worden op dit artikel kosten geraamd voor projecten en regelingen op het gebied van examenontwikkeling, internationale activiteiten, onderzoek en beleidsevaluatie en scholing voor bevoegdheidscursussen leraren beroeps en volwassenen educatie.

Voorzover hier subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage opgenomen (bijlage 7).

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- verhoging van het budget voor de versterking van het beroepsonderwijs, als uitvloeisel van het regeerakkoord
- verhoging van het budget voor vermindering van de jeugdcriminaliteit en vergroting van de veiligheid op school
- verlaging van het budget voor de invulling van de subsidie-taakstelling uit het regeerakkoord

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		99 481	106 981	126 180	124 584	125 392	
Nota van wijziging		-1 821	1 289	1 299	1 282	1 282	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		97 660	108 270	127 479	125 866	126 674	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		3 828	-1 170	-1 061	-1 026	-1 023	
Nieuwe mutaties		35 966	-29 092	3 269	9 653	13 931	
Stand ontwerp-begroting 1996	109 115	137 454	78 008	129 687	134 493	139 582	127 757

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 20.03	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		109 115	137 454	78 008	129 687	134 493	139 582	127 757	
1994	29 664	91 370							121 034
1995	4 933	16 599	85 529						107 061
1996	4 933	870	50 425	68 383					124 611
1997	4 933	173	1 100	9 625	120 062				135 893
1998		103	400		9 625	124 868			134 996
1999						9 625	129 957		139 582
2000							9 625	127 757	137 382
na 2000									0

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		107 283	119 697	126 379	124 584	125 392	
Nota van wijziging		-1 821	1 289	1 299	1 282	1 282	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		105 462	120 986	127 678	125 866	126 674	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-1 002	-997	-958	-1 026	-1 023	
Nieuwe mutaties		2 601	4 622	9 173	10 156	13 931	
Stand ontwerp-begroting 1996	121 034	107 061	124 611	135 893	134 996	139 582	137 382

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	2 601	3 022	3 973	4 656	5 231
a. Bijstelling uit aanvullende posten	2 951	3 792	4 643	5 156	5 731
d. Overboekingen (intern)	-350	-770	-670	-500	-500
3. Beleidsmatige mutaties		1 600	5 200	5 500	8 700
1. Beperking subsidies		-7 000	-9 000	-11 500	-11 500
2. Veiligheid op school		3 600	9 200	12 000	15 200
3. Versterking beroepsonderwijs		5 000	5 000	5 000	5 000
Totaal	2 601	4 622	9 173	10 156	13 931

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit de volgende onderdelen:

- Diversen: ABP-complex
- Algemene salarismaatregelen 1995

Voor deze bijstelling wordt ook verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26 (Overige programma uitgaven).

1.d.

Overboeking naar artikel 21.04 hoger beroepsonderwijs betreffende de ten behoeve van leraren in opleiding (lio's) gereserveerde budgetten.

Op grond van de invulling van de beleidsintensiveringsclusters drie en vier uit het regeerakkoord is de raming van artikel 20.03 verhoogd:

3.1.

Ten laste van dit artikel is een aandeel van de subsidietaakstelling uit het regeerakkoord verwerkt. Deze taakstelling wordt enerzijds bereikt door, meer dan voorheen, de fragmentarische benadering van de projecten te verlaten. Versnippering van subsidie wordt hiermee tegengegaan en het accent verlegd naar de omvangrijke bestuurlijke en onderwijskundige vernieuwing van de beleidsagenda (in 1996 f 6,4 miljoen, in 1997 f 6 miljoen, in 1998 f 3 miljoen en in 1999 f 2,5 miljoen). Anderzijds

door een beperking van inzet van externe organisaties bij de implementatie van beleidsveranderingen (*f* 0,6 miljoen in 1996, *f* 3 miljoen in 1997, *f* 8,5 miljoen in 1998 en *f* 9 miljoen in 1999), zoals de ontwikkeling van de kwalificatiestructuur.

3.2.

In het kader van het «grote stedenbeleid» zijn extra middelen ter beschikking gesteld. Op basis van de tentatieve verdeling van middelen (20% po, 40% vo, 40% bve) en de plannen uit de nota «de veilige school» zijn nu de gemeenten aan zet. Mocht er een grondige afwijking zijn tussen het beroep dat gedaan wordt bij de verschillende sectoren en de beschikbare bedragen, dan kan dat leiden tot herijking.

3.3.

Voor de verbetering van de economische infrastructuur is vanaf 1996 structureel *f* 5,0 miljoen aan de raming toegevoegd. Doelstelling hierbij is het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden om de schakelfunctie tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven te verbeteren.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x *f* 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
1 beleidsagenda bve		114 237	51 500		76 100	89 300	40.5	04.30
2 projecten bve	66 940	23 217	26 508	78 859	30 961	35 311	40.5	04.30
3 inventaris bve	9 970			9 970			60.5	04.30
4 scholingsactiviteiten werkenden en werkzoekenden	11 731			11 731			41.4	04.30
5 overige uitgaven	176			176			12.1	04.30
6 examens*	20 298			20 298			12.1	04.30
Totaal	109 115	137 454	78 008	121 034	107 061	124 611		

* De examens zijn per 1 januari 1995 overgeheveld naar artikel 20.03 personele en materiële uitgaven

Artikel 20.01 Ontvangsten beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Algemeen

Op dit artikel worden onder meer de terugontvangsten geraamd bij afrekeningen van in voorgaande jaren verstrekte voorschotten en bij correcties op in voorgaande jaren verstrekte bestemmingsbedragen.

Daarnaast zijn op dit artikel de te ontvangen examengelden voor voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie alsmede het hoger beroepsonderwijs opgenomen, voorzover dit staatsexamens betreffen. Verder zijn de opbrengsten van de inkoop van diensten door derden bij de basiseducatie in de raming opgenomen.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn eenmalige verhogingen in 1995 door:

- verrekenen van ten onrechte betaalde wachtgelden

– verschuiving van de afrekeningen van 1994 naar 1995

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		43 966	48 671	48 157	44 707	44 707	
Nota van wijziging		5 200	10 400	10 400	10 400	10 400	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		49 166	59 071	58 557	55 107	55 107	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		70 856	50 000	50 000	50 000	50 000	
Stand ontwerpbegroting 1996	72 000	120 022	109 071	108 557	105 107	105 107	105 107

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
d. Overboekingen (intern)	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
2. Autonome mutaties	20 856				
1. Afrekeningen	11 456				
2. Diversen	9 400				
Totaal	70 856	50 000	50 000	50 000	50 000

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.d.

Overboeking van de op artikel 26.01 (Overige programma-ontvangsten) opgenomen subsidie van het Europees Sociaal Fonds voor onder meer het project «bestrijding voortijdig schoolverlaten».

2.1.

In de afrekening van mbo-scholen is in 1994 vertraging opgetreden. Dit heeft tot gevolg, dat voor een bedrag van f 11,5 miljoen aan terugontvangsten is doorgeschoven naar 1995. De raming 1994 is bij de slotwet 1994 voor hetzelfde bedrag verlaagd.

2.2.

Als resultaat van een gehouden onderzoek naar ten onrechte betaalde wachtgelden wordt de ontvangstenraming met f 9,4 miljoen verhoogd. Dit bedrag wordt aangewend voor de eenmalige solvabiliteitsbuffer die bij de start van het Participatiefonds aan het Participatiefonds ter beschikking wordt gesteld.

Zie ook de toelichting op uitgavenartikel 20.01.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	ontvangsten			econ.	funct.
	1994	1995	1996		
1 te veel betaalde voorschotten mbt scholen mbo en instellingen llw en volwassen beroepseducatie	24 806	36 456	17 900	40.5	04.34
2 te veel betaalde voorschotten scholen voor voortgezet algemene educatie	9 141	5 000	5 000	40.5	04.5
3 te veel betaalde voorschotten mbt vormingsinstituten, basiseducatie en overige ontvangsten	22 929	23 204	30 704	40.5	04.5
4 examengelden	5 085	5 362	5 467	16.1	04.30
5 teveel betaalde uitkeringen	10 039			40.14	04.9
6 Ontvangsten Europees Sociaal Fonds (ESF)		50 000	50 000	40.01	04.0
Totaal	72 000	120 022	109 071		

Artikel 21.01 Personele en materiële uitgaven

Algemeen

Onder dit artikel zijn opgenomen de rijksbijdragen voor de initiële opleidingen, de voortgezette opleidingen en de opleidingen op grond van de overgangsbepalingen van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), alsmede de (reguliere) nascholingsgelden.

De wettelijke grondslag van dit artikel is het Bekostigingsbesluit WHW.

Als gevolg van de inwerkingtreding per 1 augustus 1993 van de wet nascholing wordt de rechtstreekse beschikbaarstelling van de reguliere nascholingsgelden aan de hogeschool gefaseerd afgebouwd. Op 1 augustus 1996 is deze afbouw gerealiseerd. In totaal is laatstelijk in 1996 een budget voor reguliere nascholing beschikbaar van f 4,7 miljoen.

In afwachting van de besluitvorming en effectuering van de tweede fase van het muziekvakonderwijs per 1 augustus 1998 zal de bekostiging van de onder de WHBO reeds bekostigde zogenaamde ad hoc studies in het muziekvakonderwijs worden gecontinueerd. Deze overgangsbepaling wordt beperkt tot die hogescholen die deze voorziening in het studiejaar 1992-1993 daadwerkelijk hebben verzorgd. (Budget: circa f 1,0 miljoen op jaarbasis.)

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de concretisering van de taakstellingen uit het regeerakkoord met betrekking tot het hoger onderwijs
- technische bijstellingen, met name als gevolg van het zogenaamde ABP-complex
- vermindering van de normatieve exploitatievergoeding als gevolg van overschrijding op de wachtgelduitgaven

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		1 800 692	1 760 933	1 666 699	1 574 430	1 589 850	
Nota van wijziging		7 987	8 114	8 086	8 080	8 080	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		1 808 679	1 769 047	1 674 785	1 582 510	1 597 930	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		26 153	19 566	72 066	164 830	327 208	
Nieuwe mutaties		40 074	97 461	108 301	125 005	137 922	
Stand ontwerpbegroting 1996	1 852 026	1 874 906	1 886 074	1 855 152	1 872 345	2 063 060	1 883 064

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	79 774	97 461	108 301	118 005	130 922
a. Bijstelling uit aanvullende posten	79 852	92 357	103 197	112 901	125 818
d. Overboekingen (intern)	-78	5 104	5 104	5 104	5 104
2. Autonome mutaties	10 300				
1. Afrekeningen	10 300				
3. Beleidsmatige mutaties	-50 000			7 000	7 000
1. Normatieve bekostiging	-50 000				
2. Verhoging bekostigingsniveau dt-hbo				7 000	7 000
Totaal	40 074	97 461	108 301	125 005	137 922

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft de met de algemene salarismaatregelen 1995 en met de privatisering van het ABP samenhangende middelen. Voor meer uitgebreide informatie, zie de toelichting bij beleidsterrein 26.

1.d.

De belangrijkste overboeking van f 10,8 miljoen van artikel 25.01 (Studiefinanciering) betreft een compensatie voor de inkomstenderving voor de hbo-instellingen als gevolg van de verlaging van het deeltijd-collegegeld. Daarnaast is sprake van een overboeking van ruim f 5,7 miljoen naar artikel 21.04. Deze technische (correctie-)mutatie heeft plaatsgevonden, omdat de betreffende middelen betrekking hebben op buitengewone uitgaven voor specifieke instelling(en) die niet op dezelfde modelmatige wijze worden berekend als de overige uitgaven op dit artikel.

2.1.

Verwacht wordt dat bij de afwikkeling van de jaarrekeningen van de hogescholen sprake is van ruim f 10 miljoen aan nabetalingen. Op grond hiervan is de raming met dit bedrag bijgesteld. Voor de ontvangsten doet zich een zelfde situatie voor, met dien verstande dat het hier om terugbetalingen gaat. In verband hiermee is ook de ontvangstenraming (zie artikel 21.01) met een gelijk bedrag verhoogd.

3.1.

Overschrijdingen op de wachtgelduitgaven worden gecompenseerd uit de normatieve exploitatievergoeding. Daartoe wordt in afwachting van de definitieve uitgaven, voorlopig een beleidsmatige verlaging toegepast op artikel 21.01 van f 50 miljoen (zie ook artikel 21.03).

3.2.

Om de hogescholen in de gelegenheid te stellen de terugloop van de studentenaantallen in het deeltijd-onderwijs te beperken, wordt de mogelijkheid geboden om een lager collegegeld vast te stellen. Teneinde de inkomstenderving voor de hogescholen enigermate te compenseren, is daartoe een compensatie voorzien van f 10,8 miljoen. In verband met de voorgenomen collegegeldverhoging, die ook het deeltijd-onderwijs betreft, is een extra compensatie beschikbaar van f 7,0 miljoen vanaf 1998. Deze bedragen worden verwerkt in een hoger bekostigingsniveau voor het deeltijd-onderwijs.

Codering

De economische en functionele codering is 40.8 respectievelijk 04.44.

Artikel 21.02 Organisaties

Algemeen

De uitgaven voor het zogenoemde CIM-centrum (Computer Integrated Manufacturing) worden in 1995 beëindigd. De middelen voor de HBO-Raad, die eveneens deel uitmaakten van dit artikel, zijn in verband met de indirecte financiering van deze Raad vanaf 1995 toegevoegd aan de exploitatievergoeding van de hogescholen (zie de tweede suppletoire begroting 1994). Daarmee komt dit artikel te vervallen.

Artikel 21.03 Rechtspositionele uitkeringen

Algemeen

Onder dit artikel zijn de uitgaven opgenomen van de uitkeringen, die op grond van het «Besluit Werkloosheid onderwijs- en onderzoekspersoneel» worden gedaan.

De wachtgelduitgaven zijn sinds 1993 gebudgetteerd, hetgeen betekent dat een vaste budgetreeks voor de wachtgelduitgaven is opgenomen. Het wachtgeldbudget is complementair aan het exploitatiebudget, wat inhoudt dat eventuele over- of overschrijdingen van het wachtgeldbudget in een begrotingsjaar in mindering worden gebracht op c.q. worden toegevoegd aan het exploitatiebudget.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		137 710	136 784	137 312	132 782	132 782	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		137 710	136 784	137 312	132 782	132 782	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		60 860	3 072	3 259	3 055	3 557	
Stand ontwerpbegroting 1996	202 413	198 570	139 856	140 571	135 837	136 339	135 353

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	10 860	7 072	8 059	8 755	9 957
a. Bijstelling uit aanvullende posten	5 678	7 072	8 059	8 755	9 957
d. Overboekingen (intern)	5 182				
2. Autonome mutaties	50 000				
1. Rechtspositie volume	50 000				
3. Beleidsmatige mutaties		-4 000	-4 800	-5 700	-6 400
1. Aanscherping referentie-eisen BWO		-4 000	-4 800	-5 700	-6 400
Totaal	60 860	3 072	3 259	3 055	3 557

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft de met de algemene salarismaatregelen 1995 en de met de privatisering van het ABP samenhangende middelen. Voor meer uitgebreide informatie, zie de toelichting bij beleidsterrein 26.

1.d.

Aangezien de compensatie vanwege de privatisering van het ABP (zie 1.a. voor 1995 aanvankelijk volledig op artikel 21.01 was geboekt diende een doorboeking plaats te vinden naar dit artikel.

2.1.

De gerealiseerde wachtgelduitgaven over de afgelopen maanden van dit jaar rechtvaardigen een verwachte ontwikkeling van de wachtgelduitkeringen over geheel 1995, die oploopt tot circa f 200 miljoen. Ten opzichte van de raming in de begroting 1995 is er sprake van een overschrijding van ongeveer f 60 miljoen. De overschrijding wordt verklaard door een toename, ten opzichte van de raming, van het aantal wachtgelders en de gemiddelde uitkeringshoogte als gevolg van de vergrijzing van het wachtgeldbestand. Het aantal wachtgelders is ten opzichte van 1994 niet verder gestegen.

Gelet op deze ontwikkeling en de gemaakte budgetafspraken is voorlopig een beleidsmatige verlaging op het normatieve exploitatiebudget toegepast van f 50 miljoen (zie ook artikel 21.01).

3.1.

Als gevolg van een aanscherping van de zogenoemde referte-eis (instroom verminderen door aanvullende eisen te stellen aangaande het arbeidsverleden) is deze opbrengst ingeboekt.

Codering

De economische en functionele codering is 40.14 respectievelijk 04.9.

Artikel 21.04 Overige uitgaven

Algemeen

Hieronder vallen de middelen die aan de instellingen voor hoger beroepsonderwijs worden toegekend ten behoeve van specifieke activiteiten, zoals onder meer middelen voor vernieuwing en internationalisering, emancipatieactiviteiten en allochtonenbeleid.

In de loop van het begrotingsjaar 1995 zijn aan dit artikel toegevoegd de middelen in het kader voor de stagevergoeding voor de lerarenopleidingen, het ontwikkeltraject lio (leraar in opleiding), de versterking van de educatieve infrastructuur en buitengewone uitgaven voor specifieke instelling(en).

Voorts zijn in dit artikel ook opgenomen de middelen voor commissies, beleidsgericht onderzoek en advisering, overige uitgaven en het Maritiem Simulator Trainings Centrum (MSTC) op Terschelling.

In bijlage 7 van deze begroting zijn voor de subsidies schematisch o.a. begrotingsbedrag, doelstelling, doelgroep en datum laatste evaluatie weergegeven.

Voor de overige activiteiten in dit artikel zijn voor 1996 de volgende budgetten geraamd:

- buitengewone uitgaven specifieke instelling(en) f 7,0 miljoen;
- commissies f 0,1 miljoen;
- MSTC Terschelling f 3,2 miljoen;
- onderzoek en advisering f 0,3 miljoen.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel worden hieronder toegelicht.

Minderheden/andere doelgroepen: Allochtonenbeleid

De in- en door- en uitstroom van allochtonen in het hoger onderwijs blijft achter bij die van autochtonen. Om deze situatie te verbeteren, is medio 1994 een afzonderlijk expertise-centrum ingesteld. Eén van de taken van het expertise centrum is het verstrekken van subsidies voor projecten. De instellingen voor hoger onderwijs kunnen bij dit centrum projectaanvragen indienen. Belangrijkste voorwaarden om voor de subsidie in aanmerking te komen, is de zogenaamde spiegelfinanciëring (een instelling moet een bedrag minimaal gelijk aan de gevraagde subsidie uit eigen middelen vrijmaken) en het opzetten van een registratiesysteem ten behoeve van effectmeting. Gedacht kan worden aan projecten gericht op: studiebegeleiding, ontwikkelen voorlichtingsmateriaal, interculturalisatie van het onderwijs, scholing van de docenten. Sommige instellingen voor hoger onderwijs hebben reeds ervaring met allochtonenbeleid en kunnen hun kennis overdragen aan andere instellingen voor hoger onderwijs. Tevens is van belang samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en scholen voor voortgezet onderwijs en organisaties van allochtonen. In totaal is voor het expertise centrum en de financiering van de projecten voor het gehele hoger onderwijs op jaarbasis een bedrag beschikbaar van f 4,3 miljoen.

Emancipatie

Hogescholen worden door de overheid aangesproken over het emancipatiebeleid voor 1996 en volgende jaren. Met name de vergroting van het aandeel vrouwen in personeel en vermindering van de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke studenten in bepaalde studierichtingen in het hbo blijven punt van aandacht.

De inspectie heeft in 1994 een kritisch rapport uitgebracht. Aan de HBO-Raad is gevraagd welke conclusies zij hieraan verbinden.

Vernieuwing hbo

Op grond van conclusies over het HOOP is in maart 1994 een akkoord met de HBO-Raad gesloten over de inzet van vernieuwingsgelden voor de periode 1994 t/m 1998. Ter uitwerking daarvan is de commissie vernieuwingsfonds hbo ingesteld, die de verantwoordelijke bewindspersoon adviseert over de toekenning van een bijdrage uit het fonds aan projecten op het grensvlak van onderwijs en arbeid die «direct of indirect bijdragen aan de vernieuwing van het primaire proces in het initiële hbo». Vuistregel is dat de bijdrage uit het fonds nooit hoger is dan die van de uitvoerende hogescholen en dat co-financiers minimaal 30 % van de kosten voor hun rekening nemen. De ondersteuning van de commissie geschiedt vanuit de HBO-Raad. Eenmaal per jaar vindt mede op basis van rapportage van de commissie bestuurlijk overleg plaats over de uitvoering van eerdergenoemd akkoord.

Als gevolg van de taakstelling in het regeerakkoord ten aanzien van de bezuinigingen op de subsidies zal het budget voor het vernieuwingsfonds in 1997 en 1998 met f 2 miljoen worden verminderd. Vanaf 1999 zal de vermindering f 5 miljoen bedragen. Voor 1996 is f 13,8 miljoen beschikbaar.

Internationalisering

Met de middelen voor internationalisering wordt beoogd:

- de bevordering van de structurele samenwerking tussen instellingen over de grenzen (transnationale instellingen);
- de bevordering van de internationale mobiliteit van studenten en docenten;
- de bevordering van deelname aan hoger onderwijs van buitenlandse studenten en docenten;
- de versterking van de internationale concurrentiepositie van hogescholen in structurele samenwerkingsverbanden;
- de verbetering van de beroepsvoorbereiding;
- de bevordering van de kwaliteit van het onderwijs door ondermeer internationalisering van het curriculum en versterking van de structuur/organisatie van opleidingen;
- de overdraagbaarheid van resultaten van internationaliseringsactiviteiten.

Realisering van deze doelstellingen zal plaatsvinden door de uitvoering van projecten op deze aandachtsgebieden. Als gevolg van de taakstelling in het regeerakkoord ten aanzien van de bezuinigingen op de subsidies zal het budget voor internationalisering in 1997 en 1998 met f 2 miljoen worden verminderd. In 1999 zal de vermindering f 1 miljoen bedragen, daarna f 0,5 miljoen.

Het budget 1996 bedraagt f 10,5 miljoen.

Versterking kwaliteit leraren

Naast de voorstellen in de nota «Vitale Lerarenopleidingen» lopen enkele initiatieven uit de Beleidsnota Vitaal Leraarschap door. Onder ander projecten Leraar-in-opleiding (budget: 3 x f 2,8 miljoen) en de versterking van de stage door o.a. de introductie van stage-vergoeding voor de scholen die de stagiaires van de lerarenopleidingen opnemen (budget circa f 7,7 miljoen per jaar).

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		4 907	72 408	20 527	7 027	73 909	
Nota van wijziging		-988	72	54	36	36	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		3 919	72 480	20 581	7 063	73 945	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-402	-1 382	-1 200	-2 060	-700	
Nieuwe mutaties		42 217	-1 482	16 221	9 414	21 592	
Stand ontwerp-begroting 1996	78 890	45 734	69 616	35 602	14 417	94 837	17 249

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 21.04	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		78 890	45 734	69 616	35 602	14 417	94 837	17 249	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	18 749	24 692							43 441
1995	15 860	21 444	21 412						58 716
1996	13 700	21 594	7 196	15 734					58 224
1997	3 200	7 800	5 736	19 294	19 602				55 632
1998		2 360	5 696	18 294	3 200	14 417			43 967
1999		1 000	5 696	16 294	3 200		15 977		42 167
2000					3 200		22 490	17 249	42 939
na 2000					6 400		56 370		

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		38 111	35 820	34 821	32 521	32 521	
Nota van wijziging		-988	72	54	36	36	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		37 123	35 892	34 875	32 557	32 557	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		3 698	2 618	2 800	300	300	
Nieuwe mutaties		17 895	19 714	17 957	11 110	9 310	
Stand ontwerp-begroting 1996	43 441	58 716	58 224	55 632	43 967	42 167	42 939

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	11 095	14 914	15 157	15 110	15 310
a. Bijstelling uit aanvullende posten	1 099	1 286	1 531	1 719	1 919
d. Overboekingen (intern)	9 996	13 628	13 626	13 391	13 391
3. Beleidsmatige mutaties	6 800	4 800	2 800	-4 000	-6 000
1. Beperking subsidies		-2 000	-4 000	-4 000	-6 000
2. Kwaliteitsbevordering leraren	6 800	6 800	6 800		
Totaal	17 895	19 714	17 957	11 110	9 310

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft de met de privatisering van ABP samenhangende middelen. Zie ook de toelichting bij beleidsterrein 26.

1.d.

De interne overboekingen op dit artikel hebben achtereenvolgens betrekking op de overboeking van de artikelen 18.01, 19.05, 20.03 en 22.03 in verband met de bijdragen van de betreffende beleidsterreinen aan de financiering van de stagevergoeding voor scholen die stagiaires van de lerarenopleidingen opnemen. Daarnaast is er nog sprake van enkele overboekingen binnen het beleidsterrein (zie o.a. ook artikel 21.01).

3.1.

Ter invulling van de taakstelling in het regeerakkoord ten aanzien van de bezuinigingen op de subsidies is vanaf 1997 een beleidsmatige verlaging toegepast op middelen voor internationalisering (in 1997 en 1998 f 2 miljoen en in 1999 f 1 miljoen).

Gelet op de juridische en beleidsmatige verplichtingen op de overige subsidies was een resterende verlaging in 1996 op de overige uitgaven (van f 2,0 miljoen) noodzakelijk.

De verlaging op de vernieuwingsgelden bedraagt voor 1997 en 1998 f 2,0 miljoen en vanaf 1999 f 5,0 miljoen.

3.2.

Deze beleidsmatige verhoging houdt verband met de versterking van de educatieve infrastructuur en het ontwikkeltraject leraar-in-opleiding. De bekostiging hiervan is gevonden in het bij het regeerakkoord als beleidsintensivering opgenomen bedrag ten behoeve van de kwaliteitsbevordering van leraren van f 35 miljoen.

Codering

De economische en functionele codering is 40.8 respectievelijk 04.44.

Artikel 21.05 Huisvesting

Algemeen

Onder dit artikel worden de uitgaven geraamd van de landelijk voor de hogescholen beschikbare huisvestingsvergoeding, niet zijnde de vergoeding voor materiële lasten die reeds onderdeel uitmaakt van het exploitatiedeel. Dit is een uitvloeisel van de decentralisatie van de huisvestings- en bestedingsbeslissingen naar de hogescholen per 1 januari 1994. Vanaf deze datum ontvangen de hogescholen, net als voor de personele en materiële lasten, een normatieve vergoeding voor de huisvestingslasten.

De wettelijke grondslag van dit artikel is het «Bekostigingsbesluit WHW».

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		347 000	347 000	347 000	347 000	347 000	
Nota van wijziging		6 163	6 158	6 157	6 174	6 174	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		353 163	353 158	353 157	353 174	353 174	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 1996	387 000	353 163	353 158	353 157	353 174	353 174	353 174

Tezamen met de decentralisatie van de huisvesting zijn de uitstaande bouwleningen aan de betreffende hogescholen overgedragen. In de gevallen waarin deze leningen onder rijksgarantie waren afgesloten, blijft deze garantie gedurende de resterende looptijd van kracht (zie onderstaand overzicht). Op nieuw aan te gane leningen wordt geen rijksgarantie verstrekt.

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantieovereenkomsten van het rijk (x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	82 901	70 703	61 224	52 518	44 886	38 418	33 266
Vervallen of te vervallen garanties	12 198	9 479	8 706	7 632	6 468	5 152	4 546
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	70 703	61 224	52 518	44 886	38 418	33 266	28 720

Codering

De economische en functionele codering is 60.72 respectievelijk 04.44.

Artikel 21.01 Ontvangsten hoger beroepsonderwijs*Algemeen*

Dit artikel betreft de ontvangsten voor het beleidsterrein hoger beroepsonderwijs.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		11 404	11 304	11 304	11 304	11 304	
Nota van wijziging		1 400	2 800	2 800	2 800	2 800	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		12 804	14 104	14 104	14 104	14 104	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		10 300					
Stand ontwerpbegroting 1996	31 436	23 104	14 104	14 104	14 104	14 104	14 104

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
2. Autonome mutaties	10 300				
1. Afrekeningen	10 300				
Totaal	10 300				

Toelichting op de nieuwe mutaties

2.1.

Op basis van de huidige prognoses zal bij de afwikkeling van de jaarrekeningen van de hogescholen sprake zijn van ruim *f* 10 miljoen aan ontvangsten. Op grond hiervan dient de raming met dit bedrag te worden bijgesteld (zie ook artikel 21.01).

Codering

De economische en functionele codering is 40.8 respectievelijk 04.44.

Artikel 22.01 Universiteiten

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor de universiteiten en academische ziekenhuizen als bedoeld in de onderdelen a, b en i van de bijlage behorende bij de WHW, uitgezonderd de openbare universiteit te Wageningen.

Universiteiten

Ingevolge het gestelde in artikel 1.3 van de WHW hebben de universiteiten tot taak het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. In elk geval verzorgen zij initiële opleidingen, verrichten zij wetenschappelijk onderzoek, voorzien zij in de opleiding tot wetenschappelijk onderzoeker of technologisch ontwerper en dragen zij kennis over ten behoeve van de maatschappij. Op grond van de WHW hebben de universiteiten aanspraak op bekostiging uit 's rijks kas.

De berekeningswijze, op grond waarvan de rijksbijdrage ten behoeve van de universiteiten wordt bepaald, is ingevolge artikel 2.6, eerste lid, van de WHW, vastgelegd in hoofdstuk 2 van het Bekostigingsbesluit WHW.

Ingevolge artikel 2.3 van het Bekostigingsbesluit WHW wordt voor het begrotingsjaar 1996 de omvang van de landelijk voor artikel 2.2 van dat besluit genoemde samenstellende delen van de rijksbijdrage van de universiteiten beschikbare middelen als volgt samengesteld (bedragen in miljoenen guldens en zijn gebaseerd op het salarisniveau per 1 januari 1995 en het prijsniveau 1995):

– onderwijsdeel	807,3
– onderzoekdeel	2.307,5
– verwevenheidsdeel	470,0
– universitaire lerarenopleidingen	8,3
– huisvesting van universiteiten	180,1
– uitkeringen na ontslag	285,1 ¹
– academische ziekenhuizen	625,3
sub-totaal	4.683,6
– liquiditeitsbijstelling	24,3
totaal	4.707,9

Academische ziekenhuizen

Ingevolge het gestelde in artikel 1.4 van de WHW zijn de academische ziekenhuizen werkzaam op het gebied van de patiëntenzorg en staan zij mede ten dienste van het wetenschappelijk geneeskundig onderwijs en onderzoek aan de universiteiten waaraan zij zijn verbonden. Zij vervullen mede topklinische en topreferentiefuncties in de gezondheidszorg en de opleiding tot medisch specialist.

De academische ziekenhuizen hebben op grond van de WHW aanspraak op een door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen nader te bepalen deel van de rijksbijdrage die voor de universiteit, waaraan het ziekenhuis is verbonden, is vastgesteld.

De rijksbijdrage voor het academische ziekenhuis wordt jaarlijks toegekend als onderdeel van de rijksbijdrage van de universiteit. De universiteit is wettelijk verplicht de voor het ziekenhuis ontvangen budgetten onverwijld aan het ziekenhuis ter beschikking te stellen. In een enkel geval vormt een bijdrage voor een niet-academische zorginstelling ook onderdeel van de rijksbijdrage van de universiteit. Dat laatste doet zich voor in gevallen dat het academisch ziekenhuis een ondersteunende functie niet kan vervullen, terwijl de medische faculteit die niet kan missen. Deze «academiseringsbijdrage» wordt ontvangen door de Universiteit Utrecht voor het Wilhelmina Kinderziekenhuis, de Rijksuniversiteit Limburg voor het Psychomedisch Streekcentrum Vijverdal en de Vrije Universiteit Amsterdam voor de Valeriuskliniek.

Voor het beleid op het gebied van de patiëntenzorg in academische ziekenhuizen is de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verantwoordelijk. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen draagt de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid. Een en ander is vastgelegd in de WHW en in de WZV.

Ter uitvoering van de in 1994 tussen het Ministerie van VWS en het Ministerie van OCenW gemaakte afspraak over de aanpassing van de verhouding in de verantwoordelijkheid voor de bekostiging van de academische ziekenhuizen, wordt het aandeel van de rijksbijdrage universiteiten bestemd voor de bekostiging van de werkplaatsfunctie van deze ziekenhuizen met ingang van 1996 verminderd met in totaal f 255 miljoen. Doordat tegelijkertijd de zorgbudgetten worden verhoogd met een gelijk bedrag is, per academisch ziekenhuis, sprake van een budget-tair neutrale operatie.

¹ Dit zijn de wachtgelden universiteiten en academische ziekenhuizen. De geraamde wachtgelduitgaven van de universiteiten bedragen f 201,- miljoen in 1996.

Wachtgelden

Zoals in de tweede nota van wijziging op de ontwerp-begroting 1995 (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nr. 21) reeds is aangekondigd, wordt naar verwachting per 1 januari 1996 een aanscherping van de referentie-eis in het BWO (Besluit Werkloosheid Onderwijs- en Onderzoekpersoneel) van kracht. In verband hiermee is een budgettaire verlaging opgenomen ter hoogte van de te verwachten opbrengst.

Algemeen

Op artikel 22.01 zijn naast de hiervoor genoemde bedragen onder meer middelen geraamd en geparkeerd voor:

- werkgelegenheidsbevorderende maatregelen bij academische ziekenhuizen;
- wachtgelden gewijzigd aansprakenregime studenten;
- loonontwikkeling als gevolg van de invoering van het ABP-complex.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de concretisering van de taakstellingen uit het regeerakkoord met betrekking tot het hoger onderwijs;
- technische bijstellingen, met name als gevolg van het zogenaamde ABP-complex.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		4 771 178	4 788 617	4 704 907	4 637 190	4 669 680	
Nota van wijziging		23 379	23 519	23 697	23 876	23 876	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		4 794 557	4 812 136	4 728 604	4 661 066	4 693 556	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		66 925	8 945	78 391	133 125	141 310	
Nieuwe mutaties		125 423	-85 452	-71 318	-51 903	-33 594	
Stand ontwerp-begroting 1996	4 606 766	4 986 905	4 735 629	4 735 677	4 742 288	4 801 272	4 854 523

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	125 423	-76 752	-62 918	-42 403	-23 094
a. Bijstelling uit aanvullende posten	145 856	158 576	177 710	195 924	215 433
b. Overboekingen (extern)		-255 000	-255 000	-255 000	-255 000
d. Overboekingen (intern)	-20 433	19 672	14 372	16 673	16 473
3. Beleidsmatige mutaties		-8 700	-8 400	-9 500	-10 500
1. Aanscherping referentie-eisen BWO		-8 700	-8 400	-9 500	-10 500
Totaal	125 423	-85 452	-71 318	-51 903	-33 594

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft met name een toedeling van middelen als gevolg van de algemene salarismaatregelen 1995 en de privatisering van het ABP. Voor meer uitgebreide informatie wordt verwezen naar beleidsterrein 26. Daarnaast betreft het een toedeling van middelen in het kader van werkgelegenheidsbevorderende maatregelen bij de academische ziekenhuizen, voortvloeiende uit de door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, VAZ en bonden ondertekende intentieverklaring (f 15,8 miljoen in 1995 en f 7,9 miljoen in 1996 en volgende jaren).

1.b.

Ter uitvoering van de in 1994 tussen het Ministerie van VWS en het Ministerie van OCenW gemaakte afspraak wordt het aandeel van de rijksbijdrage universiteiten, bestemd voor de bekostiging van de werkplaatsfunctie van de academische ziekenhuizen, met ingang van 1996 verminderd met in totaal f 255 miljoen.

1.d.

Diverse kleine overboekingen binnen het beleidsterrein 22 (met artikel 22.06) en van beleidsterrein 25 ter compensatie van de verlaging van het collegegeld voor deeltijd-studenten.

3.1

Aanscherping referentie-eisen in het BWOO: f 8,7 miljoen in 1995, uiteindelijk oplopend tot f 10,5 miljoen in 1999.

Codering

De economische en functionele codering is 41.2 respectievelijk 04.69.

Artikel 22.02 Instituten internationaal onderwijs en onderzoek

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor de instituten voor internationaal onderwijs en onderzoek:

- Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC)
- International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE)
- Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS)
- Stichting Maastricht School of Management (RVB¹/MSM)
- Institute of Social Studies (ISS)
- Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtekaartering en Aardkunde (ITC)
- Stichting Afrika Studiecentrum (ASC)

De uitgaven voor 1996 van de instituten voor internationaal onderwijs en onderzoek berusten op de aanwezigheid van subsidievoorwaarden.

Tot en met 1995 werden in de subsidie van de NUFFIC tevens budgetten voor het IHE, IHS en RVB/MSM opgenomen. Conform de brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 19 januari 1994 (TK 1994/1995, 23 482, nr. 5) in reactie op het rapport van de commissie onder voorzitterschap van prof.dr. D. Wolfson «Verschillende Werelden» worden deze drie instituten met ingang van 1996 direct gesubsidieerd. Tevens werd het subsidiemodel geëvalueerd. De bevindingen leidden tot de conclusie om het model met enige aanpassingen te handhaven. De aanpassingen betreffen meerkosten van studentenhuisvesting, meerkosten van begeleiding van promovendi en toepassing voor het IHE van

---

¹ Researchinstituut Voor Bedrijfswetenschappen

normen voor technische wetenschappen. Het samenwerkingsverband tussen de vijf instituten voor internationaal onderwijs en onderzoek (IHE, IHS, RVB/MSM, ISS en ITC) en de LUW, genaamd SAIL¹, dat is opgezet om studenten die bij de instellingen voor internationaal onderwijs en onderzoek een promotie voorbereiden, een doctoraat te doen verkrijgen bij de LUW of een andere universiteit, heeft gaandeweg vorm gekregen. Conform de toezegging aan de Tweede Kamer van 27 juni 1994 wordt het medio 1996 geëvalueerd.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 22.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		82 719	82 628	80 396	80 347	80 347	
Nota van wijziging		35	35	35	35	35	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		82 754	82 663	80 431	80 382	80 382	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		1 384	-356	-356	-356	-356	
Nieuwe mutaties		7 446	7 717	7 728	7 788	7 813	
Stand ontwerpbegroting 1996	86 715	91 584	90 024	87 803	87 814	87 839	87 872

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	7 446	7 717	7 728	7 788	7 813
a. Bijstelling uit aanvullende posten	180	207	185	213	238
b. Overboekingen (extern)	2 675	7 295	7 295	7 295	7 295
c. Desalderingen		26	26	26	26
d. Overboekingen (intern)	4 591	189	222	254	254
Totaal	7 446	7 717	7 728	7 788	7 813

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Compensatie voor 1995 en volgende jaren (mede door het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking) voor in 1994 getroffen salarismaatregelen, de incidentele loonsommutatie 1991 en 1994 en de prijscompensatie 1995, alsmede een toedeling van middelen ter afdekking van de loonontwikkeling als gevolg van de invoering van het ABP-complex en van middelen in verband met de algemene salarismaatregelen 1995. Zie ook de toelichting op beleidsterrein 26.

1.b.

Behalve de onder 1.a toegelichte bijdragen van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, betreft het een overboeking ten laste van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking ter zake van studenten-huisvesting, studentjaren (begeleiding promovendi) en technisch instituut van circa f 3,6 miljoen per jaar.

¹ Samenwerkingsverband Instituten internationaal onderwijs en LUW.

1.c.

Desaldering van f 26.000,- in 1996 en volgende jaren met het ontvangsten-artikel 22.01 als gevolg van de aanpassing van de bijdragen van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ter zake van de subsidiëring van het ASC;

1.d.

Overboeking in 1995 ten laste van beleidsterrein 26 van een bedrag van f 4,5 miljoen inzake de uitvoering door de NUFFIC van taken op het gebied van de Culturele Accorden 1995.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
- Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC)		n.v.t.		34 448	36 077	13 086	41.4	04.43
- International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE)				pm	pm	13 568	41.4	04.43
- Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS)				pm	pm	3 377	41.4	04.43
- Stichting Maastricht School of Management (RVB/MSM)				pm	pm	3 713	41.4	04.43
- Institute of Social Studies (ISS)				14 127	14 626	15 065	41.4	04.43
- Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtekaartering en Aardkunde (ITC)				34 925	36 366	36 621	41.4	04.43
- Stichting Afrika Studiecentrum (ASC)				4 189	4 384	4 387	41.4	04.43
- Overig				- 974	131	207	41.4	04.43
Totaal				86 715	91 584	90 024		

Artikel 22.03 Overige instituten van hoger onderwijs

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor de volgende instituten en activiteiten:

- Open Universiteit
- Universiteit voor Humanistiek
- Theologische Faculteit Tilburg
- Katholieke Theologische Universiteit Utrecht
- Katholieke Theologische Universiteit Nijmegen
- Theologische Universiteit der Gereformeerde Kerken in Nederland (Kampen)
- Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken (Apeldoorn)
- Nederlandse Hervormde Kerk
- Evangelisch-Lutherse Kerk
- Remonstrantse Broederschap
- Algemene Doopsgezinde Sociëteit
- Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland
- Oud Katholieke Kerk
- Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland
- Nederlands-Israëlisch Genootschap

- Europees Universitair Instituut Florence
- Von Karman-instituut Brussel
- United Nations University Maastricht
- Haagsche Academie voor Internationaal Recht
- Stichting Handicap en Studie
- Stichting UAF Steunpunt (SUS) / UAF (Universitair Asyl Fonds)
- Interuniversitair Studentenoverleg
- Landelijke Studenten Vakbond
- Liaison Comité

De volgende wetten zijn van toepassing op de bekostiging van de instellingen van hoger en postacademisch onderwijs:

- voor de Open Universiteit de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, Stb. 1992, 593;
- voor de theologische opleidingen alsmede voor de opleidingen vanwege kerkgenootschappen de nog gehandhaafde bepalingen uit de Wet op het wetenschappelijk onderwijs 1960, zoals gewijzigd bij Wet van 23 december 1988, Stb. 682, Rijksbijdrage wetenschappelijk theologisch en levensbeschouwelijk onderwijs.

Daarnaast zijn ook een aantal subsidies en bijdragen aan instellingen en commissies opgenomen die inhoudelijk nauw verwant zijn aan de onder artikel 22.03 vallende activiteiten.

Open Universiteit

De wijze waarop de rijksbijdrage ten behoeve van de Open Universiteit wordt berekend, is neergelegd in hoofdstuk 4 van het Bekostigingsbesluit WHW. De rijksbijdrage bestaat uit een basisdeel, een deel dat afhangt van de produktie van onderwijsseenheden (maximaal 40), een investeringsdeel en een budget voor wachtgelden en is als volgt samengesteld (bedragen in miljoenen guldens en gebaseerd op het salarisoniveau per 1 januari 1995 en het prijsniveau 1995):

basisvoorziening	34,2
geproduceerde onderwijs- eenheden (maximaal 40 x 0,8)	34,2
wachtgelden	3,5
investeringen	<u>1,0</u>
Totaal	72,9

Universiteit voor Humanistiek en Theologische Opleidingen

De bekostiging van de Universiteit voor Humanistiek en de Theologische Opleidingen is berekend met behulp van het met de betrokken kerkgenootschappen en de Universiteit voor Humanistiek overeengekomen overgangsmodel. Voor het jaar 1996 wordt de uitkomst constant gehouden op het niveau 1995, in afwachting van nieuwe realisatiegegevens.

Ambtsopleidingen Kerkgenootschappen

De bekostiging van de ambtsopleidingen van een aantal kerkgenootschappen verloopt deels via reguliere middelentoewijzing aan openbare universiteiten. Het restant wordt rechtstreeks aan de betrokken kerkgenootschappen toegekend.

Met de Nederlandse Hervormde Kerk is een convenant gesloten over de bekostiging van de ambtsopleiding vanaf 1 januari 1995.

Deelname aan internationale instellingen

Taakstellingen op de onderwijs-begroting dwingen tot het stellen van steeds scherpere prioriteiten. De bekostigingstaken die rechtstreeks voortvloeien uit de WHW hebben daarbij voorrang. In verband hiermee zullen de subsidies aan het Von Karman-instituut te Brussel en aan de Haagsche Academie voor Internationaal Recht binnenkort worden beëindigd. Voor het Von Karman-instituut zal de subsidie worden beëindigd met ingang van 1 oktober 1996, die aan de Haagsche Academie voor Internationaal Recht met ingang van 1 januari 1997.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 22.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		133 500	127 914	124 924	124 312	123 412	
Nota van wijziging		899	873	859	861	861	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		134 399	128 787	125 783	125 173	124 273	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		611	678	689	686	682	
Nieuwe mutaties		-782	-1 453	-2 003	-2 258	-1 836	
Stand ontwerpbegroting 1996	129 778	134 228	128 012	124 469	123 601	123 119	123 743

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-782	-1 453	-1 538	-1 793	-1 371
a. Bijstelling uit aanvullende posten	3 568	3 989	4 452	4 972	5 394
d. Overboekingen (intern)	-4 350	-5 442	-5 990	-6 765	-6 765
3. Beleidsmatige mutaties			-465	-465	-465
1. Beperking subsidies			-465	-465	-465
Totaal	-782	-1 453	-2 003	-2 258	-1 836

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft een toedeling van middelen als gevolg van de algemene salarismaatregelen 1995 en de privatisering van het ABP. Voor meer uitgebreide informatie wordt verwezen naar beleidsterrein 26.

1.d.

Een overboeking (f 2,2 miljoen in 1995, oplopend tot f 4,7 miljoen in 1998 en volgende jaren) ten gunste van beleidsterrein 21 «hoger beroepsonderwijs» in verband met de dekking van de kosten verbonden aan de stagevergoeding aan lerarenopleidingen, alsmede een overboeking (circa f 2,2 miljoen vanaf 1995) ten gunste van beleidsterrein 23 verband houdend met de budgetoverdracht van de Stichting Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI);

3.1.

Beëindiging van de subsidiëring met ingang van 1 januari 1997 respectievelijk 1 oktober 1996 van de Haagse Academie voor Internationaal Recht en het Von Karman-instituut: circa f 0,5 miljoen.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Open Universiteit		n.v.t.		72 264	75 957	72 933	41.4	04.43
Universiteit voor Humanistiek				5 639	5 819	5 767	41.4	04.43
Katholieke instellingen van wetenschappelijk theologisch onderwijs				25 000	23 409	20 988	41.4	04.43
Theologische Universiteit der Gereformeerde Kerken in Nederland				7 306	7 250	6 919	41.4	04.43
Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken				944	989	998	41.4	04.43
Nederlandse Hervormde Kerk				3 786	5 707	5 698	33	04.43
Evangelisch-Lutherse Kerk				228	236	236	33	04.43
Remonstrantse Broederschap				124	128	128	33	04.43
Algemene Doopsgezinde Sociëteit				107	111	111	33	04.43
Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland				123	127	127	33	04.43
Oud Katholieke Kerk				123	127	127	33	04.43
Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland				123	127	127	33	04.43
Nederlands-Israëlitisch Genootschap				218	226	225	33	04.43
Europees Universitair Instituut Florence				1 909	2 165	2 246	35.1	04.40
Von Karman-instituut Brussel				353	363	375	41.4	04.40
United Nations University Maastricht				1 188	1 229	1 227	41.4	04.40
Haagsche Academie voor Internationaal Recht				100	100	100	41.4	04.40
Nederlandse deelneming aan studiecentra en commissies van de organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)				149	152	152	35.4	04.40
Stichting Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI)				2 155	0	0	41.4	04.40
Stichting Handicap en Studie				596	614	614	41.4	04.40
Stichting UAF Steunpunt (SUS)/ UAF (Universitair Asyl Fonds)				3 314	4 118	4 089	41.4	04.40
Liaison Committee				8	8	8	41.4	04.40
Interuniversitair Studentenoverleg				15	15	15	41.4	04.40
Landelijke Studenten Vakbond				15	15	15	41.4	04.40
Overige				3 991	5 236	4 787	41.4	04.40
Totaal				129 778	134 228	128 012		

Artikel 22.04 Rechtspositionele uitkeringen

Algemeen

Voor de universiteiten en academische ziekenhuizen zijn de uitkeringen na ontslag sinds 1991 gebudgetteerd. In 1994 is ook voor de Open Universiteit tot budgettering overgegaan. De hiervoor uitgetrokken bedragen zijn geraamd op de betreffende artikelen 22.01 en 22.03.

Voor de overige instellingen in het wetenschappelijk onderwijs is budgettering gezien de omvang van de instellingen niet wenselijk. Sinds 1 maart 1994 is voor alle onderwijs- en onderzoekinstellingen het BWOO van kracht.

De uitvoering van de verschillende ontslaguitkeringsregelingen geschiedt voor de overige instellingen in het wo door de Dienst Uitvoering Ontslaguiteringsregelingen (duo) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 22.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		16 283	19 074	18 885	18 813	19 713	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		16 283	19 074	18 885	18 813	19 713	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		56	62	61	59	63	
Nieuwe mutaties		487	1 036	1 667	2 163	967	
Stand ontwerpbegroting 1996	15 142	16 826	20 172	20 613	21 035	20 743	20 512

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	487	1 636	2 267	2 763	1 667
a. Bijstelling uit aanvullende posten	547	1 696	2 352	2 873	1 777
d. Overboekingen (intern)	-60	-60	-85	-110	-110
3. Beleidsmatige mutaties		-600	-600	-600	-700
1. Aanscherping referte-eisen BWOO		-600	-600	-600	-700
Totaal	487	1 036	1 667	2 163	967

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft de met de algemene salarismaatregelen 1995 en de privatisering van het ABP, alsmede de uitverdieneffecten van de subsidie-taakstelling. Voor meer informatie, zie de toelichting bij beleidsterrein 26.

1.d

Diverse kleine overboekingen binnen het departement.

3.1

Aanscherping referte-eisen in het BWOO leiden tot deze mutatie van f 0,6 miljoen in 1995, olopend tot f 0,7 miljoen in 1999.

Codering

De economische en functionele codering is 41.3 respectievelijk 04.69.

Artikel 22.05 Garantie voor rente en aflossing investeringen academische ziekenhuizen

Algemeen

Op dit artikel worden de verplichtingen van het rijk geraamd van garanties op leningen van investeringen in ruimtelijke voorzieningen van academische ziekenhuizen.

De afwikkeling van nieuwe verplichtingen op basis van de Garantie-regeling academische ziekenhuizen 1987 zal in 1995 voltooid zijn. De regeling is met ingang van 15 april 1991 ingetrokken.

De nog te verlenen garanties in 1995 hebben betrekking op de nieuwbouw van het Academisch Ziekenhuis Leiden.

Codering

De economische en functionele codering is 51.2 respectievelijk 08.0.

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantieovereenkomsten van het rijk (x f 1000)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	1 082 800	1 143 300	1 235 900	1 278 200	1 241 700	1 205 300	1 168 800	1 132 700
Vervallen of te vervallen garanties	-29 500	-31 600	-34 700	-36 500	-36 400	-36 500	-36 100	-36 200
Verleende of te verlenen garanties	90 000	124 200	77 000					
Uitstaand risico per 31 december	1 143 300	1 235 900	1 278 200	1 241 700	1 205 300	1 168 800	1 132 700	1 096 500

Artikel 22.06 Overige uitgaven

De op dit artikel geraamde bedragen kunnen als volgt worden gespecificeerd. In dit overzicht luiden de bedragen in miljoenen guldens.

	1996	1997	1998	1999	2000
A. Universiteiten en academische ziekenhuizen					
1. Universiteiten					
a. Postdoctorale beroepsopleidingen	1,1	0,6			
b. Studeerbaarheidsfonds			38,8	148,2	7,0
c. Overige uitgaven	12,6	8,8	9,5	5,6	5,6
Totaal 1.	13,7	9,4	48,3	153,8	12,6
2. Academische ziekenhuizen					
a. Adviseurs	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
b. Ontwikkelingsgeneeskunde	6,0	4,0	4,0	4,0	4,0
c. Normatieve financiering investeringen	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
d. Overige uitgaven	7,7	8,5	11,5	15,4	19,4
e. Rente/afschrijving	6,4	24,1	51,9	68,7	72,4
Totaal 2.	37,3	53,8	84,6	105,3	113,0
Totaal A.	51,0	63,2	132,9	259,1	125,6
B. Overige instellingen van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek					
a. Diverse instituten/commissies	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
b. Beleidsgericht onderzoek	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
c. Stimulering internationalisering	3,6	6,0	5,9	5,3	5,8
d. Incidentele looncomponent	4,1	5,6	7,1	7,1	7,1
e. Beurzen en toelagen	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
f. Overige uitgaven	3,8	3,9	2,7	6,2	6,6
Totaal B.	17,0	21,0	21,2	24,1	25,0
Totaal-Generaal	68,0	84,2	154,1	283,2	150,6

Ter toelichting dient het volgende.

A.1.a. Postdoctorale beroepsopleidingen

Het subsidiearrangement postdoctorale beroepsopleidingen is na afloop van de verlengde periode tot eind 1992 niet verlengd. De nog op dit onderdeel geraamde bedragen in 1996 en 1997 betreffen de uitvoering van de vóór 1 oktober 1992 aangegane verplichtingen.

A.1.b. Studeerbaarheidsfonds

Ten behoeve van de verbetering van de kwaliteit en de studeerbaarheid van onderwijsprogramma's in het wetenschappelijk onderwijs is een studeerbaarheidsfonds tot een bedrag van f 200 miljoen gevormd, waarop universiteiten een beroep kunnen doen indien en voor zover zij voldoen aan een aantal voorwaarden. Dit bedrag omvat een bedrag van

f 6 miljoen dat op de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is geraamd ten behoeve van de LUW.

De vorming van het fonds is bekend gemaakt in de brief van 27 januari 1995 aan de voorzitter van de Tweede Kamer over maatregelen hoger onderwijs en studiefinanciering (TK 1994/1995, 23 900 VIII, nr. 67).

A.1.c. Overige uitgaven

Verwezen wordt naar de toelichting bij punt B.f.

A.2.a. Adviseurs

Dit budget dient ter dekking van de kosten van adviseurs die over de vaststelling en de uitvoering van investeringsprojecten van academische ziekenhuizen adviseren.

A.2.b. Ontwikkelingsgeneeskunde

Ingevolge een schriftelijke overeenkomst met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de Ziekenfondsraad draagt het Ministerie van OCenW een vierde deel van de bijdrage bij aan het fonds Ontwikkelingsgeneeskunde tot een maximum van f 9,0 miljoen per jaar. Het fonds wordt door de Ziekenfondsraad beheerd. Het Ministerie van OCenW is vertegenwoordigd in de Commissie Ontwikkelingsgeneeskunde die elk jaar een keuze maakt uit de aangemelde projecten, die uit het fonds worden gefinancierd. Met ingang van 1996 wordt de bijdrage van het Ministerie van OCenW aan het fonds geleidelijk teruggebracht tot circa 10 procent (f 4,0 miljoen). Het belang van praktijkonderzoek naar toepasbaarheid van uit het wetenschappelijk onderzoek voortkomende technieken en medische produkten is een primaire taak van de zorgsector.

A.2.c. Normatieve financiering investeringen

Dit budget dient in combinatie te worden gezien met het budget «Rente/afschrijving» op langlopende leningen voor de financiering van investeringen. Ter voorkoming van sterk stijgende investeringskosten als gevolg van bouwrente is een begin gemaakt met de toewijzing van taakstellende budgetten voor rente en afschrijving.

A.2.d. Overige uitgaven

Verwezen wordt naar de toelichting bij punt B.f.

A.2.e. Rente/afschrijving

Dit budget geeft de omvang aan van de bijdrage in de lasten van rente en afschrijving van leningen voor investeringen in ruimtelijke voorzieningen en in medische en overige inventarissen van academische ziekenhuizen en die worden vastgesteld door het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg (COTG). Volgens afspraak financiert het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen 25 procent van de rente- en afschrijvingslasten, die wat de bouw betreft gebaseerd zijn op de planning in het Investeringsplan Academische Ziekenhuizen (IPAZ).

B.a. Diverse instituten en commissies

Dit budget betreft de kosten van het ingevolge artikel 7.64 van de WHW ingestelde College van Beroep.

B.b. Beleidsgericht onderzoek

Op basis van een «Programma Beleidsonderzoek HO», dat periodiek wordt geactualiseerd en bijgesteld, en de in dat programma genoemde meerjarige thema's en overige onderzoek, worden onderzoeksopdrachten verstrekt.

B.c. Stimulering internationalisering

De hier opgenomen middelen dienen ervoor om door middel van gerichte stimuleringsubsidies de internationale positie van Nederland en het Nederlands wetenschappelijk onderwijs verder te versterken.

Voorgenomen wordt de volgende activiteiten te gaan subsidiëren:

- Japan prijswinnaarsprogramma (een programma om een nieuwe generatie van leidinggevenden bij het bedrijfsleven, de overheid en de wetenschap, uit te rusten met de kennis, de vaardigheden en persoonlijke contacten die hen in staat moeten stellen om op effectieve en creatieve wijze om te gaan met Japan): f 2.173.000,-;
- STIR-programma (inhoudelijke invulling van structurele samenwerkingsverbanden): f 2.250.000,-;
- bevorderen van bilaterale relaties met de Verenigde Staten van Amerika, Japan, Egypte en Israël en bevorderen van deelname van onderwijsinstellingen in ontwikkelingssamenwerking of deelname van mensen uit ontwikkelingslanden in activiteiten van onderwijsinstellingen in Nederland: f 1.362.000,-.

B.d. Incidentele looncomponent

De begrote bedragen zijn benodigd voor de incidentele loonsomontwikkeling in 1995 en volgende jaren. Op basis van de elk jaar ter beschikking komende gegevens van het CPB en opgaven van de instellingen, vallende onder de artikelen 22.02 en 22.03, worden de effecten van de incidentele looncomponent bepaald.

B.e. Beurzen en toelagen

Het begrote bedrag heeft betrekking op verplichtingen ter zake van te verstrekken beurzen en toelagen voor studenten aan het Europees Universitair Instituut te Florence en ten behoeve van vertegenwoordigers van de organisaties in de Studentenkamer. Ter zake van de laatste categorie is een bedrag van f 230.000,- beschikbaar.

B.f. Overige uitgaven

De geraamde budgetten dienen ter dekking van onvoorziene activiteiten en gebeurtenissen en risico's in het veld van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. In 1994 en 1995 zijn ten laste van dit artikel uitgaven gefinancierd in verband met Indonesië-programma met de verlenging van het convenant technisch-wetenschappelijke studies 1991, met de investeringsproblematiek tandheelkunde en dergelijke. Vanaf 1996 zullen uit deze post ook nieuwe projecten in het kader van stimulering van internationaliseringsactiviteiten worden gefinancierd.

Tevens is in deze budgetten een bedrag van f 0,2 miljoen voorzien voor de financiering van schade van een majeure omvang als gevolg van brand, storm en dergelijke voor de aangewezen instellingen van wetenschappelijk onderwijs.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 22.06	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		75 033	81 911	100 265	137 803	158 403	
Nota van wijziging		-907	1 508	1 906	2 510	2 510	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		74 126	83 419	102 171	140 313	160 913	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-3 939	1 742	-3 876	33 864	139 203	
Nieuwe mutaties		24 825	-17 199	-14 057	-20 086	-16 868	
Stand ontwerpbegroting 1996	56 751	95 012	67 962	84 238	154 091	283 248	150 636

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	24 825	-12 699	-7 322	-10 251	-9 633
a. Bijstelling uit aanvullende posten	1 452	2 588	2 711	2 128	2 559
d. Overboekingen (intern)	23 373	-15 287	-10 033	-12 379	-12 192
3. Beleidsmatige mutaties		-4 500	-6 735	-9 835	-7 235
1. Beperking subsidies		-4 500	-6 735	-9 835	-7 235
Totaal	24 825	-17 199	-14 057	-20 086	-16 868

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Rentebijstelling als gevolg van macro-economische factoren en nog nader te verdelen arbeidsvoorwaardenmiddelen.

1.d.

Diverse kleine overboekingen binnen het beleidsterrein alsmede een overboeking van beleidsterrein 24 (f 1 miljoen in 1996 en volgende jaren) in verband met adviseurskosten academische ziekenhuizen;

3.1.

In verband met de subsidie-taakstelling verlaging van de posten «ontwikkelingsgeneeskunde» (in 1996 f 3 miljoen, in 1997 en verdere jaren f 5 miljoen) en «overige uitgaven» (in 1997 f 0,2 miljoen en in 1998 f 3,3 miljoen). De post «stimulering internationalisering» (f 1,5 miljoen in 1996 tot en met 1998; vanaf 1999 f 2,2 miljoen) is verlaagd tot het niveau dat nodig is voor de dekking van reeds aangegane verplichtingen. Nieuwe verplichtingen zullen ten laste van de «overige uitgaven» worden gebracht.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
– Overige uitgaven universiteiten		n.v.t.		41 103	15 309	13 700	41.09	04 43
– Overige uitgaven academische ziekenhuizen				9 432	27 971	37 261	41.09	04.43
– Beleidsgerichte onderzoeken							12.1	04.40
– Diverse commissies en voorzieningen				6 216	51 732	17 001	41.09	04.40
Totaal				56 751	95 012	67 962		

Artikel 22.01 Ontvangsten wetenschappelijk onderwijs

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 22.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		3 194	3 194	3 194	3 194	3 194	
Nota van wijziging		400	800	800	800	800	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		3 594	3 994	3 994	3 994	3 994	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties			26	26	26	26	
Stand ontwerpbegroting 1996	5 114	3 594	4 020	4 020	4 020	4 020	4 020

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties		26	26	26	26
c. Desalderingen		26	26	26	26
Totaal		26	26	26	26

Toelichting op de nieuwe mutaties

De mutatie betreft een desaldering van f 26.000,- in 1996 en volgende jaren met het uitgaven-artikel 22.02 als gevolg van de aanpassing van de bijdragen van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ter zake van de subsidiëring van de Stichting Afrika Studiecentrum (ASC).

Codering

De economische en functionele codering is 41.01 respectievelijk 04.43.

Artikel 23.01 Instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening

Algemeen

Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

NWO heeft in de Beleidsnota 1996-2001 «Kennis verrijkt» het beleid voor de komende zes jaar uiteengezet in tweentwintig actiepunten. De uitgangspunten van de Beleidsnota NWO hebben de volle steun gekregen van de minister van OCenW. De lijnen die NWO in de Beleidsnota heeft uitgezet zullen worden vertaald in instrumenten in het Meerjarenplan 1997-2000 van NWO. In antwoord op de Beleidsnota zullen door de Minister van OCenW beleidsindicaties worden gegeven voor dit meerjarenplan.

De financiële verslaglegging over het jaar 1995 zal plaatsvinden volgens nieuwe richtlijnen en ook de begroting 1996 zal op deze nieuwe leest geschoeid zijn.

Voor NWO is in 1996 een budget beschikbaar van f 481,3 miljoen.

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)

De Akademie is zowel onderzoekorganisatie als adviesorgaan. De KNAW investeert in overeenstemming met de beleidsindicaties op drie prioritaire gebieden: moleculaire biologie, Nederlandse taal en cultuur en de wetenschappelijke informatieverzorging. In haar beleidsnotitie internationale samenwerking hanteert de Akademie drie categorieën van samenwerking met zusteracademies: a) landen met een onderzoekstelsel in opbouw (China, India en Indonesië); b) landen met een onderzoekstelsel dat op deelgebieden gelijkwaardig is (Oost-Europese landen, Zuid-Afrika) en c) landen met een gelijkwaardig en soms beter onderzoekstelsel (EU-landen, Australië, Israël en de VS). De Akademie

streeft naar versterking van de internationale positie van het NIAS, waarbij met name aan Vlaanderen, Noordrijnland-Westfalen en Bremen wordt gedacht. Zwaartepunten vormen de veranderingen in de bio- en geosfeer (Global Change) en de culturele erfenis. Een werkgroep onder leiding van oud-staatssecretaris Cohen zal eind 1995 advies uitbrengen over internationale samenwerking op het gebied van de geesteswetenschappen.

Op basis van een evaluatie van het onder de KNAW ressorterende Nederlands Bureau voor Onderzoek Informatie (NBOI) zal in het begrotingsjaar 1996 een standpunt worden bepaald over de omvang van de rijksbijdrage voor het NBOI in 1997 en volgende jaren.

Voor de KNAW is in 1996 een budget beschikbaar van f 120,3 miljoen.

Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO)

In het regeringsstandpunt over de strategienota van TNO «Werk maken van kennis» en het rapport van de Commissie Bedrijfsleven – TNO «Kennis van Zaken» (TK 1994-1995, 24 229 nrs. 1-2), rekening houdende met het AWT-advies over de relatie overheid – TNO, is onder meer besloten tot modernisering van het financieringsmodel van TNO. Het standpunt bevat een aantal besluiten die betrekking hebben op basis- en doelfinanciering van TNO. Voortaan dient TNO éénmaal per vier jaar in zijn strategienota een meerjarig onderzoekprogramma op te nemen voor risicovolle kennisvernieuwing via de basisfinanciering. In de overgangperiode – tussen twee Strategienota's in – dient dit voor het eerst per 1 januari 1997 te gebeuren.

De bijdragen aan de TNO-doelfinanciering van VWS, VROM, SZW, LNV en V&W worden met ingang van 1996 overgebracht naar de begroting van OCenW, waarbij de doelfinanciering per beleidsterrein zichtbaar blijft.

De bijdragen aan de TNO-doelfinanciering van Defensie en EZ blijven op de respectievelijke begrotingen staan.

Na verwerking van de door VROM met ingang van 1996 op het milieu-onderzoek aangebrachte bezuiniging van f 4 miljoen structureel gaat het voor 1996 om de volgende, voor meerjarige onderzoek-programmering geormerkte, onderdelen van het TNO-budget (exclusief reorganisatiekosten VROM):

	bedragen x f 1000	
– Basisfinanciering OCenW		115 431 (139 531 bruto)
– Doelfinanciering Defensie		96 172
– Doelfinanciering EZ		53 518
– Doelfinanciering geormerkt voor	VROM	13 052
	LNV	4 899
	SZW	9 576
	V&W	4 239
	VWS	15 851
	Totaal	47 617

Grote Technologische Instituten

Uit dit artikelonderdeel worden bekostigd:

- de bijdrage ad f 1,7 miljoen aan de begroting VenW in de subsidie voor het eigen speurwerk van de Stichting Nationaal Luchtvaartlaboratorium (NLR) te Amsterdam;

- de bijdrage ad *f* 1,7 miljoen aan de begroting EZ ten behoeve van de financiering van het achtergrondonderzoek van het Maritiem Research Instituut Nederland (MARIN) te Wageningen.

Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de overeenkomstige artikelen in betreffende begrotingen.

Voorts worden hieruit bekostigd:

- de bijdrage ad *f* 2,5 miljoen aan de Stichting Waterloopkundig Laboratorium te Delft;
- de bijdrage ad *f* 1,5 miljoen aan de Stichting Grondmechanica Delft te Delft.

Deze bijdragen zijn bestemd voor het in stand houden van het speurwerk van de laboratoria van de genoemde stichtingen, die beide zijn voortgekomen uit de vroegere Stichting Waterbouwkundig Laboratorium.

Bibliotheken en informatieverzorging

Onder deze categorie, waarvoor in 1996 een budget van *f* 59,4 miljoen beschikbaar is, vallen als grootste posten, naast de Koninklijke Bibliotheek (KB), de bibliotheek van de KNAW en de exploitatie van de landelijke functie van de centrale bibliotheek van de TU-Delft. Deze bibliotheken leveren als houder van centrale catalogi en/of leverancier van documenten diensten in aanvulling op de basisvoorzieningen van wetenschappelijke bibliotheken in Nederland.

In de tweede helft van 1995 wordt het NBBI geëvalueerd. In het standpunt over dit evaluatierapport zal worden aangegeven of de overheid een voortzetting van de basissubsidie na 1997 nog nodig acht.

Instellingen voor alfa- en gamma-onderzoek

Voor deze categorie is in 1996 een budget van *f* 27,3 miljoen beschikbaar. De volgende instellingen worden uit dit budget gefinancierd:

SVO

Het fundamenteel onderzoek, alsmede het strategisch en evaluatief onderzoek zal per 1 augustus 1996 worden overgedragen aan NWO en het toegepast kortlopend onderzoek wordt ondergebracht bij de Vereniging van Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (VSLPC) en het ministerie van OCenW. Het budget op dit artikel zal in het kader van de herstructurering van dit onderzoek worden overgedragen aan de betrokken organisaties.

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD)

De verhuizing van het RIOD zal in 1996 plaatsvinden. In dit jaar zal tevens de reguliere evaluatie van het onderzoek plaatsvinden. In en naar aanleiding van deze evaluatie zal ook de toekomstige positie van het RIOD worden bekeken.

Stichting Parlementaire Geschiedenis

Aan deze Stichting wordt een subsidie verstrekt ten behoeve van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis. Dit Centrum behoort tot de Katholieke Universiteit Nijmegen en werkt aan de beschrijving van de parlementaire geschiedenis na 1945.

Nederlandse Taalunie

Onder auspiciën van de Nederlandse Taalunie verschijnt in de loop van 1995 het nieuwe Groene Boekje, waarin de vernieuwde spelling van de bastaardwoorden is opgenomen en de nieuwe regels voor de tussenklanken –n en –s. De regering streeft ernaar de nieuwe spelling met ingang van het schooljaar 1996-1997 in te voeren. Zij zal hierover afspraken maken met de Vlaamse ministers van onderwijs en cultuur in het Comité van Ministers van de Taalunie.

Internationale Onderzoekinstellingen

Nederland is lid van de volgende Europese wetenschappelijke samenwerkingsorganisaties:

CERN: Europese Organisatie voor Kern- en Hoge-Energiefysica;

ESA: Europees Ruimte-Agentschap;

ESO: Europese Organisatie voor Astronomisch Onderzoek op het Zuidelijk Halfrond;

EMBL: Europees Moleculair Biologisch Laboratorium;

EMBC: Europese Moleculaire Biologie-Conferentie;

Voor deze categorie is in 1996 een budget van f 133,1 miljoen beschikbaar.

CERN

De organisatie voorziet in de infrastructurele voorzieningen voor de hoge-energie fysica, de deeltjesversnellers. De Nederlandse bijdrage voor 1996 belooft ruim f 60 miljoen gulden.

ESA

Het ESA-budget voor 1996 bedraagt f 5,6 miljard, waaraan Nederland bijdraagt met f 190 miljoen (3,4%). Het aandeel van OCenW hierin is circa f 57 miljoen, inclusief nationaal ondersteunende middelen.

In oktober 1995 is een ESA-ministersconferentie in Frankrijk voorzien, waar de lange termijn strategie van ESA opnieuw besproken zal worden. In een juni 1995 verschenen advies van KNAW en NWO wordt bepleit dat de komende jaren binnen de bij OCenW voor ruimtevaart beschikbare middelen prioriteit wordt gegeven aan programma's op het gebied van het astronomisch en aardgericht onderzoek, bóven programma's voor het micro-zwaartekrachtonderzoek en bemande ruimtevaart. Dit advies zal worden betrokken bij de nationale voorbereiding op de genoemde ESA-ministersconferentie.

ESO

De European Southern Observatory (Zuidelijk Europese Sterrenwacht) heeft acht West-Europese lidstaten: België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland, Zweden en Zwitserland. De Nederlandse bijdrage voor 1996 belooft ongeveer f 11 miljoen. ESO biedt de belangrijkste waarnemingsmogelijkheden voor de Nederlandse astronomen. Nederland is sinds de oprichting van ESO één van de meer actieve leden, vooral in wetenschappelijk opzicht.

EMBL

Het Europees Moleculair Biologisch Laboratorium heeft als doelstelling het verrichten van toponderzoek in de moleculaire biologie en het opleiden van talentrijke jonge onderzoekers. Steeds meer jonge Nederlandse onderzoekers werken korte of langere tijd bij het EMBL.

Het EMBL heeft een budget van *f* 130 miljoen. De Nederlandse bijdrage aan het EMBL voor 1996 zal circa *f* 3,4 miljoen bedragen.

EMBC

Voor de contributie aan de Europese Moleculair Biologische Conferentie (EMBC) is voor 1996 ruim *f* 0,76 miljoen op de begroting gereserveerd.

Adviesraden

Algemeen

De adviesstructuur op het beleidsterrein zal in 1996 onder de loep genomen worden. Daarbij is het uitgangspunt om de functies te behouden maar door uitdunning dan wel bundeling een besparing te bereiken van *f* 1 miljoen in 1997, oplopend tot *f* 2 miljoen in 1998 en verdere jaren.

Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid

De Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid adviseert de coördinerende ministers voor het wetenschapsbeleid (de Minister van OCenW) en van technologiebeleid (die van EZ) over het te voeren beleid in nationaal en internationaal verband. Voor 1996 worden onder andere adviezen voorzien over het beleidsinstrumentarium van de coördinerend minister voor het wetenschapsbeleid en over de kennisrelatie met Zuid-Oost-Azië.

Raad van Advies voor het Bibliotheekwezen en de Informatieverzorging (RABIN)

Het wetsontwerp ter opheffing van de RABIN ligt ter behandeling bij de Eerste Kamer. De RABIN leidt sinds 17 januari 1994 een slapend bestaan. De kosten die hiermee gemoeid zijn vallen voor de helft onder dit begrotingsartikel.

Commissie van Overleg Sectorraden (COS)

De middelen op dit onderdeel (*f* 0,9 miljoen) zijn bestemd voor programmeringsactiviteiten uit het Coördinatiefonds Sectorraden en voor bestrijding van materiële kosten van het secretariaat.

Publieksvoorlichting en Technologisch Aspectenonderzoek

Stichting Publieksvoorlichting Wetenschap en Techniek

De subsidie voor de Stichting Publieksvoorlichting over Wetenschap en Techniek bedraagt *f* 5 miljoen per jaar, gelijkelijk op te brengen door de Ministeries van OCenW en EZ. Daarnaast draagt de overheid (OCenW en EZ, wederom in gelijke delen) *f* 1 miljoen per jaar bij aan een financiële voorziening bedoeld om ongebonden organisaties op het gebied van wetenschaps- en techniekvoorlichting te subsidiëren. Deze voorziening is ondergebracht bij PWT, die eveneens *f* 1 miljoen per jaar bijdraagt uit haar eigen budget van *f* 5 miljoen. Over de besteding van de middelen aan subsidievragende organisaties adviseert een onafhankelijke commissie aan het bestuur van PWT.

Rathenau Instituut

Technologisch Aspectenonderzoek wordt verricht door het Rathenau Instituut. Sinds 1994 staat bij het Rathenau Instituut overigens niet langer onderzoek centraal, maar maatschappelijk debat en politieke oordeelsvorming. Onderzoek heeft hierbij een ondersteunende functie. Het budget, inclusief de basisfinanciering van het bij het Rathenau Instituut ondergebrachte Platform Wetenschap en Ethiek (f 3,74 miljoen) is opgenomen in de begroting van de KNAW.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 23.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		1 145 979	1 136 685	1 133 752	1 136 199	1 139 774	
Nota van wijziging		8 964	8 826	8 756	8 683	8 683	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		1 154 943	1 145 511	1 142 508	1 144 882	1 148 457	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		10 969	10 486	9 625	9 175	8 676	
Nieuwe mutaties		18 200	19 944	21 631	22 881	22 812	
Stand ontwerpbegroting 1996	1 157 807	1 184 112	1 175 941	1 173 764	1 176 938	1 179 945	1 184 262

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	17 700	19 444	21 131	23 281	23 212
a. Bijstelling uit aanvullende posten	16 611	21 031	23 759	26 681	28 046
b. Overboekingen (extern)		47 617	46 499	45 038	43 098
c. Desalderingen	-1 310	-51 675	-51 616	-50 945	-50 452
d. Overboekingen (intern)	2 399	2 471	2 489	2 507	2 520
3. Beleidsmatige mutaties	500	500	500	-400	-400
1. Beperking subsidies				-900	-900
2. DuO uitvoeringskosten	500	500	500	500	500
Totaal	18 200	19 944	21 631	22 881	22 812

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Bevat de bijstellingen als gevolg van ABP-wet en algemene salarismaatregelen 1995. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar beleidsterrein 26.

1.b.

In verband met de modernisering van het financieringsmodel van TNO zijn de bijdragen aan de TNO-doelfinanciering van VWS, VROM, SZW, LNV en VenW overgeboekt naar OCenW.

1.c.

De verlagingen van de gedesaldeerde bedragen vloeien voort uit de overboekingen van een aantal departementen. Zie toelichting hierboven onder 1.b.

3.1.

Wegens de op beleidsterrein 23 gelegde subsidietaakstelling is de bijdrage aan de categorie bibliotheken en informatieverzorging verlaagd met f 0,9 miljoen structureel vanaf 1998.

3.2.

De DuO is met ingang van 1995 overgegaan tot het doorberekenen van haar uitvoeringskosten voor de tot dit beleidsterrein behorende instellingen. Ter dekking hiervan is een budget van f 0,5 miljoen ter beschikking gesteld.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
Nationale onderzoekinstellingen Wetenschappelijke bibliotheek- instellingen		n.v.t.		954 805	967 608	972 373	41.4	04.69
RIOD				53 492	59 300	59 424	41.4	04.40
SVO				3 247	3 056	3 088	11	04.69
				16 309	14 365		41.4	04.5
Internationale onderzoek- instellingen								
EMBC				676	720	764	35.4	04.69
EMBL				3 275	3 423	3 430	35.4	04.69
CERN				58 712	58 489	60 750	35.4	04.69
ESO				8 973	10 036	11 100	35.4	04.69
ESA				53 745	59 382	57 018	35.4	04.69
Nederlandse Taalunie Adviesraad Wetenschaps- en Technologiebeleid				1 150	6 618	6 808	41.4	04.0
				3 352	1 186	1 186	12.1	04.69
Totaal				1 157 807	1 184 112	1 175 941		

Artikel 23.04 Coördinatie wetenschapsbeleid

Algemeen

Nationale coördinatie

Met dit budget geeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen invulling aan zijn rol van coördinerend minister voor het wetenschapsbeleid. De middelen worden ingezet zowel voor het initiëren als het implementeren van nieuw beleid. Voorts is een klein deel bestemd voor beleidsevaluatie en voor kwantitatieve informatievoorziening en indicatorontwikkeling. Na verwerking van een deel (f 1 miljoen) van de subsidietaakstelling resteert voor 1996 een bedrag van f 4,7 miljoen.

Internationale samenwerking

Voor internationale beleidscoördinatie is in 1996 een bedrag beschikbaar van f 33 miljoen. Deze middelen worden onder meer ingezet voor internationale onderzoekfaciliteiten en voor bilaterale samenwerking.

Internationale onderzoekfaciliteiten

Het beleid om in ons land internationale onderzoekfaciliteiten te huisvesten wordt gevoerd via het budget internationale faciliteiten. Het

programma richt zich op onderzoekcentra die nationaal een sterke positie hebben en internationaal kansrijk worden geacht. Voorbeelden zijn centra op het gebied van klimaatonderzoek, high performance computing and networking, radio-astronomie, lasertechnologie, hoge magneetvelden en structurele biologie met hulp van NMR-faciliteiten. Voorts zal in het kader van de intensivering van de samenwerking met de grenslanden een bedrag van f 1 miljoen per jaar uit het budget worden gereserveerd voor internationalisering van onderzoekscholen. Eveneens ten laste van het budget komt de bijdrage van f 1,5 miljoen structureel aan het Europees Instituut voor Bestuurskunde vanaf 1997. Op het budget van f 20 miljoen wordt als gevolg van de subsidietaakstelling in het regeerakkoord een korting aangebracht van f 4,5 miljoen in 1996, oplopend tot f 6,1 miljoen in 1998.

Bilaterale samenwerking

Bilateraal wordt vanuit OCenW geconcentreerd samengewerkt met een beperkt aantal selectief gekozen landen en op gebieden van wederzijds belang. Het doel van deze selectieve, geconcentreerde aanpak is om structurele en langdurige samenwerking te bevorderen. Samengewerkt wordt met de grenslanden, met Frankrijk, met Rusland en Hongarije en met Indonesië en China. Bij de uitvoering en bijstelling van samenwerkingsafspraken wordt rekening gehouden met de uitkomsten van externe evaluaties (bijvoorbeeld Rusland, Hongarije). Waar mogelijk wordt afgestemd met Europese onderzoekprogramma's.

Kennisinfrastructuur

Binnen dit artikel zijn ook de middelen gereserveerd voor projecten die uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) worden bekostigd ter versterking van de kennisinfrastructuur. De projecten waarvoor OCernW penvoerder is zijn MIBITON (materiële infrastructuur biotechnologisch onderzoek) en Mainport Rotterdam. De meerjarige raming voor deze projecten is als volgt:

(x f 1000)	1995	1996	1997	1998
Ontwerp-begroting 1995	8 900	8 000	11 300	16 800
waarvan:				
– MIBITON	6 000	5 000	5 000	4 000
– Mainport Rotterdam	2 900	3 000	6 300	12 800

Voorzover subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 7) opgenomen.

De niet-subsidiegelden betreffen met name ICES-gelden (Fonds Economische Structuurversterking) en beleidsondersteunend onderzoek.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 23.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		70 894	62 420	56 015	55 587	51 854	
Nota van wijziging		463	390	330	365	365	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		71 357	62 810	56 345	55 952	52 219	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-4 952	-3 512	-3 452	-3 587	-3 587	
Nieuwe mutaties		1 139	-5 944	-7 697	-8 919	-9 287	
Stand ontwerp-begroting 1996	62 054	67 544	53 354	45 196	43 446	39 345	39 741

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 23.04	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996	33 016	62 054	67 544	53 354	45 196	43 446	39 345	39 741	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	17 508	44 615							62 123
1995	12 214	9 053	42 711						63 978
1996	2 391	5 237	16 885	27 503					52 016
1997	903	1 816	3 896	19 937	25 899				52 451
1998		1 333	4 052	3 201	14 000	33 560			56 146
1999				2 713	2 699	8 255	25 580		39 247
2000					2 598	1 631	10 775	24 639	39 643

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 23.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		65 495	61 082	63 270	68 287	51 756	
Nota van wijziging		463	390	330	365	365	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		65 958	61 472	63 600	68 652	52 121	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-3 119	-3 512	-3 452	-3 587	-3 587	
Nieuwe mutaties		1 139	-5 944	-7 697	-8 919	-9 287	
Stand ontwerp-begroting 1996	62 123	63 978	52 016	52 451	56 146	39 247	39 643

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	1 139	1 056	1 303	1 681	1 313
a. Bijstelling uit aanvullende posten	920	987	1 234	1 612	1 244
d. Overboekingen (intern)	219	69	69	69	69
3. Beleidsmatige mutaties		-7 000	-9 000	-10 600	-10 600
1. Beperking subsidies		-7 000	-9 000	-10 600	-10 600
Totaal	1 139	-5 944	-7 697	-8 919	-9 287

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Bevat technische bijstellingen uit hoofde van ABP-wet. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar beleidsterrein 26.

1.d.

Budgettaire overboekingen van beleidsterrein 22 en apparaatskosten wegens de bijdrage in de kosten van het CWTS meerjarig contract en projectkosten KNAW.

3.1.

Wegens de op beleidsterrein 23 gelegde subsidietaakstelling is een verlaging opgenomen van in totaal f 7 miljoen in 1996 oplopend tot f 10,6 miljoen in 1998. Het betreft de bijdragen aan:

- adviesstructuur (f 1 miljoen in 1997, f 2 miljoen in 1998 en 1999);
- BIF (f 4,5 miljoen in 1996, f 5,5 miljoen in 1997, f 6,1 miljoen in 1998 en 1999);
- Nationale coördinatie (vanaf 1996 f 1 miljoen structureel) en
- Platform IT (structureel f 1,5 miljoen vanaf 1996).

Codering

De economische en functionele codering is 41.4 en 04.69.

Artikel 23.01 Ontvangsten Onderzoek en Wetenschapsbeleid

Algemeen

De ontvangsten betreffende teruggaven uit voorschotten bij definitieve subsidievaststellingen alsmede terugvorderingen doelsubsidies van andere departementen.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 23.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		213 438	207 129	206 511	209 190	192 389	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		213 438	207 129	206 511	209 190	192 389	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		4 233	3 420	2 668	2 353	1 854	
Nieuwe mutaties		-1 310	-51 675	-51 616	-50 945	-50 452	
Stand ontwerpbegroting 1996	220 275	216 361	158 874	157 563	160 598	143 791	143 791

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-1 310	-51 675	-51 616	-50 945	-50 452
c. Desalderingen	-1 310	-51 675	-51 616	-50 945	-50 452
Totaal	-1 310	-51 675	-51 616	-50 945	-50 452

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.c.

De mutatie betreft de doelsubsidies TNO. Voor de nadere toelichting wordt verwezen naar artikel 23.01 van de uitgaven.

Codering

De economische en functionele codering is 41.4 en 04.69.

Artikel 24.01 Huisvesting primair onderwijs

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de uitgaven voor voorzieningen in de huisvesting voor het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs.

De uitgaven voor het basisonderwijs geschieden op grond van de artikelen 64a t/m 91 van de Wet op het Basisonderwijs, alsmede de daarvan afgeleide algemene maatregelen van bestuur, te weten het Huisvestingsbesluit WBO, het Bouwbesluit WBO, het Besluit oude eigendoms- en huurscholen WBO en het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO.

De uitgaven voor het (voortgezet) speciaal onderwijs geschieden op grond van de artikelen 88i, 88j en 88k van de Interimwet Speciaal Onderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs (ISOVSO), alsmede de daarvan afgeleide algemene maatregelen van bestuur, te weten het Huisvestingsbesluit ISOVSO, het Bouwbesluit ISOVSO en het Bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO).

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is het uitstel van de decentralisatie van de huisvestingsuitgaven po naar de gemeenten met één jaar.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		1 110 853	0	0	0	0	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		1 110 853	0	0	0	0	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		-136	1 061 543				
Stand ontwerpbegroting 1996	1 052 136	1 110 717	1 061 543	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-973	1 085 343			
a. Bijstelling uit aanvullende posten	327	3 225			
b. Overboekingen (extern)		1 068 600			
c. Desalderingen		2 000			
d. Overboekingen (intern)	-1 300	11 518			
3. Beleidsmatige mutaties	793	-23 800			
1. Aanpassing bouwuitgaven	-29 304	-23 800			
2. Inloop LONDO-beroepen	30 097				
Totaal	-136	1 061 543			

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Als gevolg van de stijgende rente heeft een opwaartse bijstelling plaatsgevonden van de voorgenomen en toekomstige verplichtingen 1995 en 1996.

1.b.

In verband met het uitstel van de decentralisatie van de huisvesting naar de gemeenten is het budget voor 1996 teruggeboekt van het Gemeentefonds naar de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

1.c.

Als gevolg van het uitstel van de decentralisatie van de huisvesting po/vo worden er voor 1996 ontvangsten geraamd. Conform de regels budgetdiscipline wordt de uitgavenbegroting met eenzelfde bedrag verhoogd.

1.d.

Overboeking naar artikel 18.02 Materieel po in verband met de doorwerking van het deel betreffende de materiële instandhouding (mi) van de in 1994 financieel afgewikkelde afrekenberoeppen 85/87. Voor extra ondersteuning ten behoeve van het definitief vaststellen van het vergoedingsjaar 1992 en het wegwerken van «oude» beroepszaken is in 1995 een bedrag benodigd van f 1,1 miljoen. Dit bedrag wordt van het Londo-beroepenbudget overgeboekt naar het Cfi-apparaatskostenbudget.

Tenslotte wordt in verband met het uitstel van de decentralisatie met een jaar de restantreeks po die geparkeerd staat op artikel 24.02 voor 1996 teruggeboekt.

3.1.

Minder verplichtingen 1995 en 1996 als gevolg van vervallen beschikkingen, minder aanvragen alsmede vertraging in de realisatie van voorzieningen. Het vrijkomende bedrag in 1996 wordt aangewend ter dekking van het besparingsverlies als gevolg van het eerder genoemde uitstel van de decentralisatie.

3.2.

Opwaartse bijstelling van de raming van de afrekenberoeven bo als gevolg van de niet ingelopen vertraging in de afwikkeling van de beroepen '85/'87.

Codering

De economische en functionele codering is 40.2 respectievelijk 04.2.

Artikel 24.02 Huisvesting voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Algemeen

Deze uitgaven zijn bestemd voor investeringen in nieuw-, aan- en verbouw, buitengewoon onderhoud, aankoop van gronden en opstallen, annuïteiten, rente en aflossing (inclusief garantie), tijdelijke voorzieningen in gebouwen of terreinen waaronder huur en erfpacht en de uitgaven voor investeringskosten van voormalige scholen voortgezet en uitgebreid lager onderwijs. Voorts omvat dit artikel de uitgaven van de Normeringscommissie voortgezet onderwijs, uitgaven voor onderzoek waaronder die ten behoeve van de opstelling van het plan van scholen, alsmede de premie van de schadeverzekering voor die gebouwen en inventarissen waarvoor het rijk het risico draagt.

De bekostiging van de huisvesting is nader uitgewerkt in het huisvestingsbesluit WVO/WCBO, bekostigingsbesluit WVO en de jaarlijks te publiceren programma's van eisen. Uitgangspunt voor de bekostiging is een sober en doelmatig voorzieningenniveau.

De belangrijkste ontwikkeling op dit artikel is het uitstel van de decentralisatie van de huisvestingsuitgaven vo naar de gemeenten met één jaar.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		459 695	279 348	309 701	349 325	353 925	
Nota van wijziging		5 489	5 355	4 695	5 270	5 270	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		465 184	284 703	314 396	354 595	359 195	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-300	-300	-1 300	-1 300	-1 300	
Nieuwe mutaties		296 151	213 738	-62 492	-18 000	-2 500	
Stand ontwerp-begroting 1996	946 031	761 035	498 141	250 604	335 295	355 395	355 395

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 24.02	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		946 030	761 035	498 141	250 604	335 295	355 395	355 395	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	212 081	611 103							823 184
1995	72 239	262 555	466 576						801 370
1996	9 667	65 180	265 259	434 841					774 947
1997		7 192	29 200	43 200	250 604				330 196
1998				20 100		335 295			355 395
1999							355 395		355 395
2000								355 395	355 395
na 2000									

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		757 776	355 515	329 301	353 925	353 925	
Nota van wijziging		5 489	5 355	4 695	5 270	5 270	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		763 265	360 870	333 996	359 195	359 195	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-300	-300	-1 300	-1 300	-1 300	
Nieuwe mutaties		38 405	414 377	-2 500	-2 500	-2 500	
Stand ontwerp-begroting 1996	823 184	801 370	774 947	330 196	355 395	355 395	355 395

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	14 547	435 182	-2 500	-2 500	-2 500
b. Overboekingen (extern)	0	408 900			
c. Desalderingen	12 047				
d. Overboekingen (intern)	2 500	26 282	-2 500	-2 500	-2 500
2. Autonome mutaties	1 347	-20 805			
1. Diversen	1 347				
2. Huisvesting		-20 805			
3. Beleidsmatige mutaties	22 511				
1. Deelbet. verz. premie	-7 000				
2. Niet uitkeren Prijscomp. 1995	-5 489				
3. Verhoging invest. schema	35 000				
Totaal	38 405	414 377	-2 500	-2 500	-2 500

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.b.

In verband met het uitstel van de decentralisatie van de huisvesting naar de gemeenten is het budget voor 1996 teruggeboekt van het Gemeentefonds naar de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

1.c.

De verkoopopbrengsten onroerend goed vo/bve die door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen worden gerealiseerd worden conform bestaande afspraken aangewend voor extra huisvestingsvoorzieningen vo/bve.

1.d.

De interne overboekingen zijn de volgende:

1995 – Overboeking van beleidsterrein 19 ten behoeve van de schadeverzekering voor inventaris ad f 2,5 miljoen;

1996 – In verband met het uitstel van de decentralisatie met een jaar wordt de hier geparkeerde restantreeks po voor 1996 teruggeboekt naar artikel 24.01. Voorts wordt de normvergoeding kleine aanpassingen ad f 37,8 miljoen om dezelfde reden teruggeboekt van beleidsterrein 19 vo

alsmede f 2,5 miljoen ten behoeve van de schadeverzekering voor inventaris. Tenslotte wordt ten behoeve van de Vereniging BVE i.o. structureel f 0,3 miljoen overgeboekt van beleidsterrein 24 Infra naar beleidsterrein 20 bve.

1997 en verdere jaren – Overboeking naar beleidsterrein 27 ten behoeve van een jaarlijkse bijdrage aan de Mondriaanstichting ten behoeve van architectuur scholenbouw. Deze wordt ten laste van de restantreeks po gebracht die op dit artikel staat geparkeerd.

2.1.

De financiële gevolgen van de schade aan schoolgebouwen in het primair, voortgezet en hoger onderwijs in verband met de watersnoodramp in Limburg in januari 1995 bedragen f 1,3 miljoen. Dit bedrag is op dit artikel geparkeerd. Bij Najaarsnota zal de verdeling over de diverse artikelen plaatsvinden.

2.2.

Doordat de voorbereiding van de decentralisatie van huisvestingsverantwoordelijkheid naar de bve-instellingen meer tijd vergt dan was voorzien, is de geraamde opbrengst ad f 250 miljoen in samenhang met de overdracht van het economisch claimrecht met een jaar opgeschoven van 1995 naar 1996. (Deze verschuiving is in de eerste supplettoire begroting 1995 verwerkt). Hiermee samenhangend is in 1995 geen rentevergoeding benodigd. Voor de volgende jaren zijn hier wel middelen voor gereserveerd.

3.1.

De verzekeringspremie vo/bve 1995 is voor een klein deel in 1994 betaald. Het hiervoor in 1995 gereserveerde bedrag wordt aangewend voor gedeeltelijke dekking van de verhoging van het investeringsschema vo/bve 1995. (zie ad. 3.3.)

3.2.

In verband met de financiering van het verhoogde investeringsschema 1995 wordt de prijscompensatie vo/bve 1995 ad f 5,5 miljoen aangewend ter dekking van de verhoging van het investeringsschema vo/bve 1995 (zie ad. 3.3.)

3.3.

Ter financiering van het investeringsschema 1995 is dit artikel met f 35,0 miljoen verhoogd. Deze verhoging wordt gedekt door minder uitgaven verzekeringspremie 1995, extra verkoopopbrengsten onroerend goed ad f 21,5 miljoen, ontvangsten met betrekking tot te veel betaalde huren hbo ad f 1,0 miljoen en inlevering van de prijscompensatie voor het jaar 1995 ad f 5,5 miljoen.

De verplichtingenraming is tot en met 1996 mede afgeleid van het gepubliceerde investeringsschema 1995. Voorts is rekening gehouden met het uitstel van de decentralisatie van de huisvesting vo.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Investerings nieuw-, aan- en verbouw, buitengewoon onderhoud en aankoop van gronden en opstallen	427 861	353 875	267 275	442 853	413 031	387 423	60.24	04.30
Aflossing gegarandeerde leningen	70 084	66 357	61 359	70 084	66 357	61 359	60.24	04.30
Annuiteiten, rente en aflossing (excl. aflossing van gegarandeerde leningen)	103 249	113 781	122 283	103 249	113 781	122 283	40.24	04.30
Tijdelijke voorzieningen in gebouwen of terreinen waaronder huur en erfpacht	294 471	177 763		156 633	158 942	156 659	40.24	04.30
Genormeerd onderhoud van gebouwen voor zover niet opgenomen in de materiële bekostiging vo en bve	331	vervallen		331	vervallen		40.24	04.30
Investeringskosten voormalig voortgezet en uitgebreid lager onderwijs	50 034	49 259	47 224	50 034	49 259	47 224	60.24	04.30
Totaal	946 030	761 035	498 141	823 184	801 370	774 947		

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantie-overeenkomsten van het Rijk (x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	564 449	494 365	428 008	366 649	310 766	262 709	223 854
Vervallen of te vervallen garanties	70 084	66 357	61 359	55 883	48 057	38 855	33 949
Verleende of te verlenen garanties							
Uitstaand risico per 31 december	494 365	428 008	366 649	310 766	262 709	223 854	189 905

Artikel 24.04 Huisvesting wetenschappelijk onderwijs, onderzoek en wetenschapsbeleid

Algemeen

De taken en bevoegdheden op het gebied van huisvesting zijn per 1 januari 1995 overgedragen aan de instellingen.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		846	1 000	1 000	1 000	1 000	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		846	1 000	1 000	1 000	1 000	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		2 066	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	
Stand ontwerp-begroting 1996	52 900	2 912	0	0	0	0	0

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 24.04	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		52 900	2 912	0	0	0	0	0	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	73 085	149 585							222 670
1995	42 522	-42 368	2 912						3 066
1996	44 317	-44 317							0
1997	10 000	-10 000							0
1998									0
1999									0
2000									0
na 2000									

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		2 066	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	
Stand ontwerp-begroting 1996	222 670	3 066	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties					
d. Overboekingen (intern)		-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
2. Autonome mutaties	2 066	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
1. Afrekeningen	2 066				
Totaal	2 066	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.d.

In verband met de overdracht van de taken en bevoegdheden op het gebied van huisvesting aan de instellingen, zijn de budgetten ten behoeve van de kosten van adviseurs voor de bouw van academische ziekenhuizen vanaf 1996 overgeboekt naar wo.

2.1.

De niet geraamde nabetalingen op jaarrekeningen hbo bedragen f 2,1 miljoen en worden gecompenseerd door hogere ontvangsten.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Investerings wo en oi		n.v.t.		184 222	2 066		61.24	04.43
Technische adviezen tbv bouw				1 138	1 000		41.24	04.43
Leningen en garanties hbo				37 310			40.24	04.44
Totaal				222 670	3 066			

Artikel 24.01 Ontvangsten huisvesting

Algemeen

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel houden verband met het uitstel van de decentralisatie van de huisvestingsuitgaven po/vo naar de gemeenten met één jaar.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		298 900	111 300	10 600	10 100	8 000	
Nota van wijziging			35 000				
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		298 900	146 300	10 600	10 100	8 000	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-250 000	250 000				
Nieuwe mutaties		2 417	-33 000				
Stand ontwerpbegroting 1996	416 659	51 317	363 300	10 600	10 100	8 000	8 000

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	12 047	-33 000			
b. Overboekingen (extern)		-35 000			
c. Desalderingen	12 047	2 000			
2. Autonome mutaties	3 859				
1. Afrekeningen	3 859				
3. Beleidsmatige mutaties	-13 489				
1. Intrekking wetsvoorstel	-35 000				
2. Meer verkoop vo/bve	15 744				
3. Verk. hbo-gebouwen buiten OKF	5 767				
Totaal	2 417	-33 000			

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.b.

In verband met het uitstel van de decentralisatie huisvesting po/vo met één jaar, verschuift ook de reeds bij nota van wijziging ingeboekte en met de VNG overeengekomen verrekening uit hoofde van de overdracht van sportvelden aan gemeenten.

Voor 1997 is deze post evenwel niet meer als ontvangst maar door middel van een desaldering als overboeking uit het Gemeentefonds verwerkt.

1.c.

Voor 1995 betreft het hier de verkoopopbrengsten onroerend goed vo/bve. Deze worden conform bestaande compensatieregelingen aangewend voor extra huisvestingsvoorzieningen vo/bve.

De mutatie in 1996 houdt verband met het uitstel van de decentralisatie, het betreft de terugboeking van de ontvangstenraming onder gelijktijdige verhoging van de uitgaven.

2.1.

De autonome mutaties bestaan uit meerontvangsten in verband met teveel betaalde voorschotten (v)so, terugvorderingen op hbo-jaarrekeningen en terugvorderingen van de in 1994 betaalde huren hbo. Hiervan wordt f 1 miljoen aangewend voor gedeeltelijke dekking van de verhoging van het investeringsschema vo/bve 1995.

3.1.

Het wetsvoorstel Tijdelijke wet vergoeding waarde sportterreinen is door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ingetrokken. De eerder geraamde opbrengst wordt derhalve niet gerealiseerd. Aangezien deze opbrengsten reeds waren aangewend voor verhoging van het investeringsschema vo/bve 1995, vindt alternatieve dekking plaats (op de ontvangsten en op de uitgaven).

3.2.

Van de verkoopopbrengsten onroerend goed vo/bve wordt f 15,7 miljoen aangewend voor gedeeltelijke dekking van de verhoging van het investeringsschema vo/bve 1995.

3.3.

De verkoopopbrengsten van hbo-gebouwen (f 5,8 miljoen) die in afwachting van nieuwbouw niet zijn meegenomen in de OKF en waarvan het economisch claimrecht derhalve bij het rijk ligt, wordt aangewend voor gedeeltelijke dekking van de verhoging van het investeringsschema vo/bve 1995.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	ontvangsten			codering	
Teveel betaalde voorschotten	20 385	9 759	5 300	40.24	04.44
Verkoop onroerend goed	396 274	41 558	358 000	40.24	04.44
Totaal	416 659	51 317	363 300		

ARTIKEL 25.01 Studiefinanciering

Algemeen

Onder dit artikel zijn de studiefinancieringsuitgaven opgenomen, die tot doel hebben de toegankelijkheid van het onderwijs te waarborgen. De uitgaven worden gedaan op grond van de volgende wetten dan wel regelingen:

- Wet op de studiefinanciering (WSF 18+).
Op grond van hoofdstuk II van deze wet ontvangen voltijd-studerenden van 18 tot 27 jaar een studietoelage.
- Regeling tegemoetkoming studiekosten (TS 17-).
In deze regeling is vastgesteld op welke toelagen voltijdstuderenden jonger dan 18 jaar na het basisonderwijs aanspraak kunnen maken.
- Regeling tegemoetkoming studiekosten voor studerenden van 21 jaar en ouder (TS21+).
Deze regeling geldt met overgangsrecht vanaf het studiejaar 1991/1992 voor deeltijdstuderenden in het avo/vwo en aan de open universiteit, alsmede voor studerenden aan lerarenopleidingen in de tekortvakken.

Het ligt in de bedoeling dat de regelingen TS17- en TS21+ met ingang van 1996 worden vervangen door de Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS).

Er bestaat samenhang tussen dit uitgavenartikel en het ontvangsten-artikel 25.01 voor de inning van renteloze voorschotten en rentedragende leningen en voor de inning/verrekening van in eerdere jaren te veel betaalde studiefinanciering.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995	4 348 652	3 979 757	3 917 861	3 544 520	3 683 009		
Nota van wijziging	-35 000	20 500	35 800	50 800	25 800		
Amendementen							
Geautoriseerd totaal	4 313 652	4 000 257	3 953 661	3 595 320	3 708 809		
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995	108 200	598 000	438 000	753 000	435 000		
Nieuwe mutaties	-93 700	-76 500	41 900	26 000	-28 600		
Stand ontwerpbegroting 1996	4 421 202	4 328 152	4 521 757	4 433 561	4 374 320	4 115 2 09	4 082 900

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-338 300	-540 000	3 100	-363 600	-295 100
b. Overboekingen (extern)	-323 900	-525 600	17 500	-349 200	-280 700
d. Overboekingen (intern)	-14 400	-14 400	-14 400	-14 400	-14 400
2. Autonome mutaties	92 600	20 500	58 200	89 400	-37 400
1. Diversen	48 100	42 000	45 500	50 500	-60 500
2. Leerlingen kenmerken	33 800	-4 700	-400	12 700	-3 900
3. Leerlingen volume	10 700	-16 800	13 100	26 200	27 000
3. Beleidsmatige mutaties	152 000	443 000	-19 400	300 200	303 900
1. Amendementen				30 000	20 000
2. Besparingsverlies vo18+		90 000	90 000		
3. Bevriezing ink.norm TS17-	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
4. Premie ZFW	-23 000	-22 000	-20 000	-21 000	-18 000
5. Specifiek stelsel vo18+			-11 400	-10 800	-10 100
6. Uitstel prestatiebeurs	178 000	378 000	-75 000	305 000	315 000
Totaal	-93 700	-76 500	41 900	26 000	-28 600

Toelichting op de nieuwe mutaties

Zowel de technische als de beleidsmatige mutaties worden gedomineerd door de vertraging van de invoering van de prestatiebeurs. Het leenvolume (technisch) moet hierdoor fors omlaag worden bijgesteld. De (relevante) beursuitgaven gaan daarentegen in ongeveer gelijke mate omhoog. Als gevolg van autonome ontwikkelingen moeten de ramingen naar boven worden aangepast. Uitzondering is het jaar 1999 waarin de autonome stijging wordt overheerst door een extra verlaging van het OVSK-budget. Deze ontwikkelingen zijn hier onder nader toegelicht.

1.b.

De begroting van de uitgaven aan rentedragende leningen wordt neerwaarts bijgesteld. Hieraan liggen de volgende mutaties ten grondslag:

- er worden minder leningen opgenomen dan eerder geraamd; over 1994 kwam het percentage opgenomen (ouderafhankelijke) leenrechten uit op 42% in plaats van de geraamde 50%; dit effect werkt door in deze begroting (NB: vanaf 1995 zijn de leningen onafhankelijk van het ouderlijk inkomen);

- het aantal studerenden dat vanwege de 27+ en de c+1 – maatregelen het recht op beurs verliest, is groter dan in de begroting 1995 geraamd; dit leidt tot een stijging van de leenuitgaven;
- de opbrengsten van de omzetting van beurs in lening als gevolg van studievoortgangscntrole (tempobeurs) vallen naar verwachting lager uit;
- in vervolg op het verwerpen van het wetsvoorstel prestatiebeurs voor ho-studerenden wordt nu voorgesteld de prestatiebeurs in gewijzigde vorm per 1 september 1996 in te voeren. De verhoging van het leenvolume die met de invoering van de prestatiebeurs samenhangt, vindt derhalve vanaf 1996 plaats;
- door de voorgenomen invoering van een schoolsoortspecifiek stelsel voor de vo-scholieren van 18 jaar en ouder verliest deze groep het recht op een OV-studentenkaart. Dit leidt tot een extra beslag op het gemeentevervoer voor (v)so-leerlingen. Om de gemeenten hiervoor te compenseren, wordt met ingang van 1997 structureel f 1,8 miljoen overgeboekt naar het Gemeentefonds;
- vanwege het onder het WSF-regime brengen van de ho-studerenden onder de 18 jaar vervalt het recht op kinderbijslag voor deze groep. De daardoor vrijvallende middelen op de SZW-begroting worden vanaf 1997 overgeboekt naar dit begrotingsartikel. In de Voorjaarsnota was deze bijdrage reeds in mindering op de uitgaven gebracht maar was de overboeking zelf nog niet gerealiseerd.

1.d.

In de opbrengsten van de Stoeb die per 1 januari 1995 is ingevoerd, is ruimte gereserveerd voor de verlaging van het deeltijd-collegegeld. Deze ruimte wordt hierbij overgeboekt naar de betreffende begrotingsartikelen van de beleidsterreinen hbo en wo.

2.1.

De categorie «diversen» omvat de volgende mutaties:

- naast de reguliere betalingen aan WSF-toelagen moet in de begroting eveneens rekening worden gehouden met correcties op toekenningen. Per saldo leiden de correcties vanwege onterecht (niet) verstrekte WSF (het zogeheten achterstallig hoger en lager recht) tot hogere uitgaven. De correcties hebben ook betrekking op WSF-uitkeringen uit voorgaande jaren;
- de mutatie op de post «bijstelling» hangt samen met de overboeking van de gereserveerde middelen voor de verlaging van het deeltijd-collegegeld. Deze reservering was in de begroting 1995 op de post «bijstelling» geparkeerd;
- als gevolg van het keuzegedrag van WSF-gerechtigden ten aanzien van week- en weekendkaart is in de Voorjaarsnota 1995 een verhoging van de uitgaven OVSK voorzien voor de jaren 1996-1999. Een deel van de overschrijding heeft echter betrekking op de laatste twee maanden van 1994. Deze meerkosten worden in 1995 betaald. Daar staat tegenover dat de overschrijding in het kaartjaar 1998 slechts betrekking heeft op 10 maanden. Dit verklaart de neerwaartse bijstelling in 1999.
- verder is het budget voor de reisvoorziening in de WSF in 1999 met f 90 miljoen extra verlaagd. Deze verlaging hangt samen met de compensatie van (een deel van) het besparingsverlies dat is vermeld bij mutatie 3.2.
- met het toenemen van het aantal debiteuren en de gemiddelde schuldhogte nemen ook de inningskosten toe. Dit betreft met name de incasso-kosten die deurwaarders aan de IB-Groep doorberekenen. Deze inningskosten worden tot nu toe verantwoord onder de programma-uitgaven WSF;

- de invoering van de WTS met ingang van het schooljaar 1996/97 leidt tot een ander betalingsregime van de tegemoetkomingen. Hierdoor ontstaat in 1996 een eenmalige kasverschuiving.

2.2.

Onder de leerling-kenmerken zijn de volgende mutaties te onderscheiden:

- het percentage uitwonenden vertoont nog steeds een jaarlijkse stijging. Gemiddeld bedroeg het uitwonenden-percentage over 1993 zo'n 47,8 procent. Over 1994 was dit gestegen tot 48,7 procent. Met dit laatste percentage is in deze begroting rekening gehouden. Een verdere stijging van dit percentage wordt niet voorzien omdat het aantal wo-studenten met gemengde WSF afneemt (zie ook de toelichting bij mutatie 1.b.). In het wo zit relatief het grootste aantal uitwonenden (84 procent);
- uit de eerste gegevens over de uitvoering 1995 blijkt dat de stijging van het aantal gerechtigden met een aanvullende beurs vanwege de Stoeb-maatregelen (stapsgewijze verlaging van de basisbeurs met compensatie in de aanvullende beurs) minder groot is dan in de vorige begroting is verondersteld. De raming van de aantallen gerechtigden met aanvullende beurs is derhalve verlaagd, hetgeen leidt tot een verlaging van de begrotings- en meerjarenramingen;
- voor zover uit de over studiejaar 1993/94 omgezette beursbedragen in leningen blijkt, komen de opbrengsten van de tempobeurs ten opzichte van de ramingen lager uit. Of en in welke mate er volume-effecten zijn opgetreden, is op dit moment niet duidelijk. Vooral nog wordt ook voor de komende jaren rekening gehouden met lagere opbrengsten.

2.3.

Vanwege autonome volume-ontwikkelingen worden de volgende mutaties voorgesteld:

- de aantallen gerechtigden met gemengde WSF vallen lager uit dan in de vorige begroting is geraamd. De verdeling over schoolsoorten is eveneens gewijzigd. Door de toename van mbo'ers en hbo'ers en het lagere aantal vo-scholieren nemen de uitgaven aan beurs per saldo toch licht toe;
- over 1994 bleken er meer rechthebbenden op een tegemoetkoming studiekosten te zijn dan verwacht. Dit volume-effect werkt door in de meerjarencijfers;
- met uitzondering van de opleidingen NT2 dalen de aantallen rechthebbenden op TSD in alle categorieën;
- de aantallen EG-studerenden in Nederland die een tegemoetkoming in de onderwijsretributie aanvragen, nemen meer toe dan verwacht. Dit leidt tot hogere uitgaven bij «overig SF». Tevens doet de voorgenomen verhoging van het collegegeld hier zijn invloed gelden.

3.1.

Bij de aanvaarding van het (oude) wetsvoorstel prestatiebeurs door de Tweede Kamer in april 1995 zijn enkele amendementen met financiële gevolgen aangenomen. De onder deze mutatie opgenomen bedragen zijn de weerslag van het amendement dat er toe strekt de jaarlijkse studievoortgangsnorm voor de niet onder de prestatiebeurs vallende cohorten niet te verhogen van 50 procent naar 70 procent. De budgettaire gevolgen van de overige amendementen doen zich eerst na het jaar 2000 voor.

3.2.

Ter compensatie voor de tegenvaller op de OVSK-uitgaven als gevolg van het hogere percentage studenten dat voor de weekkaart kiest, zijn

onder meer de middelen ingezet die vrijvallen doordat de groep vo18+ uit de werkingssfeer van de WSF wordt gehaald. Hiervoor is gedurende de periode 1996-1999 een bedrag van jaarlijks *f* 90 miljoen bij Voorjaarsnota 1995 ingeboekt. Doordat de invoering van het vo18+-stelsel met een jaar wordt vertraagd ontstaat een besparingsverlies van *f* 90 miljoen in 1996. Dit wordt gedekt uit mutatie 3.4.. Daarnaast ontstaat een besparingsverlies in 1997 van nogmaals *f* 90 miljoen omdat de afrekeningsystematiek met de OV-bedrijven er toe leidt dat volume-ontwikkelingen eerst in de definitieve afrekening tot uitdrukking komen. Deze definitieve afrekening vindt altijd in het daarop volgende jaar plaats. De extra tegenvaller van *f* 90 miljoen wordt gecompenseerd op dit begrotingsartikel (zie mutatie 2.1.).

3.3.

Vanwege de hogere aantallen rechthebbenden op de TS17- met doorwerking naar de WTS zijn de inkomensgrenzen in de TS-regeling voor 1995/96 bevroren. Dit leidt naar verwachting tot een structurele uitgavenbesparing van *f* 3 miljoen per jaar.

3.4.

Met ingang van 1995 is de kinderpremie in de ZFW komen te vervallen. Dit leidt tot lagere premies ZFW en daarmee tot lagere normbedragen aanvullende beurs. De hiermee samenhangende uitgavenverlaging wordt beleidsmatig ingezet ter dekking van (een deel van) het optredende besparingsverlies bij de uitgaven OVSK (zie mutatie 3.2.). In deze mutatie is rekening gehouden met invoering van de prestatiebeurs per 1 september 1996.

3.5.

De voorgenomen invoering van een schoolsoortspecifiek stelsel voor de groep vo18+ leidt tot een verlaging van de uitgaven aan basis- en aanvullende beurs. Deze vrijvallende middelen worden aangewend ter financiering van de daarvoor in de plaats komende tegemoetkomingen. Gelet op de volume-ontwikkelingen onder vo-scholieren en de gehanteerde normen in de nieuwe vo18+-regeling ontstaat er vanaf 1997 een uitgaven-verlaging van circa *f* 10 miljoen structureel. Deze ruimte is ingezet om te waarborgen dat de invoering van de WTS t.o.v. de begroting 1995 budgettair neutraal verloopt.

3.6.

De indiening van een gewijzigd wetsvoorstel prestatiebeurs met een beoogde ingangsdatum die een jaar later ligt dan de oorspronkelijke voornemens leidt tot aanzienlijke besparingsverliezen. Bij de bepaling van de omvang van deze besparingsverliezen zijn vooralsnog dezelfde uitgangspunten gehanteerd als bij de oorspronkelijke berekeningen van het wetsvoorstel in december 1994. Aanpassing aan de laatst bekende inzichten in de bepalende volume- en prijsfactoren zal in de begrotingsvoorbereiding 1997 worden meegenomen.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
WSF 18+ relevant		n.v.t.		3 195 055	2 878 030	2 367 674	34.4	04.49
WSF 18+ niet-relevant				347 450	557 940	916 300	83	04.49
OVSK				654 404	645 882	990 383	34.4	04.49
WTS				204 239	224 400	223 800	34.4	04.49
Overig				20 054	21 900	23 600	34.4	04.49
Totaal				4 421 202	4 328 152	4 521 757		

Artikel 25.02 Garanties studiefinanciering

Algemeen

Dit artikel betreft de uitgaven aan garantie-aanspraken van de in 1986 afgeschafte *faciliteit* van rentedragende studieleningen bij particuliere banken.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		200	100	100	100	100	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		200	100	100	100	100	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 1996	1 030	200	100	100	100	100	100

Toelichting

Op dit artikel doen zich geen begrotingsmutaties voor. Er resteert nog een kleine voorziening voor eventuele beroepen op de destijds afgegeven garanties. Het aantal nog openstaande garanties neemt echter jaarlijks flink af. Naar verwachting is de getroffen voorziening dan ook voldoende om alle aanspraken af te dekken.

Codering

De economische en functionele codering is 51.3 respectievelijk 04.49.

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantie-overeenkomsten van het Rijk (x f 1000)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	5 421	2 000	1 200	800	600	400	200
Vervallen of te vervallen garanties	3 420	800	400	200	200	200	100
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	2 000	1 200	800	600	400	200	100

Artikel 25.01 Ontvangsten studiefinanciering

Algemeen

Op dit artikel worden de ontvangsten verantwoord vanwege:

- in voorgaande jaren teveel betaalde gelden WSF, TS17- en TSD;
- het niet op tijd inleveren van de OVSK;
- de renteloze voorschotten zoals die tot 1 oktober 1986 zijn verleend via de regeling Rijksstudietoelagen;
- de rentedragende leningen die zijn verstrekt op grond van de WSF

Van de in voorgaande jaren teveel betaalde studiefinanciering is het deel dat betrekking heeft op de leningen niet relevant voor het genormeerde financieringstekort. Ook de aflossingen op leningen die vanaf 1 januari 1992 zijn verstrekt, zijn niet relevant. De betaalde rente op deze leningen is wel relevant.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		641 600	540 600	441 800	453 000	440 200	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		641 600	540 600	441 800	453 000	440 200	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		-10 900	-15 000	26 900	35 000	11 700	
Stand ontwerpbegroting 1996	852 904	630 700	525 600	468 700	488 000	451 900	380 900

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-51 500	-52 700	-41 900	-40 100	-34 300
b. Overboekingen (extern)	-51 500	-52 700	-41 900	-40 100	-34 300
2. Autonome mutaties	40 600	37 700	68 800	75 100	46 000
1. Diversen	40 600	37 700	68 800	75 100	46 000
Totaal	-10 900	-15 000	26 900	35 000	11 700

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.b.

De externe overboekingen betreffen de mutaties die niet relevant zijn voor het beleidsmatige financieringstekort;

- door een gewijzigde boekingsystematiek komen er vanaf 1995 geen ontvangsten op kortlopende schulden WSF meer voor die worden toegerekend aan leningen;
- als gevolg van de lage opname-percentages bij de rentedragende leningen die vanaf 1992 zijn verstrekt, wordt de raming van de ontvangsten op deze leningen verlaagd.

2.1.

De autonome mutatie op de ontvangstenraming bestaat uit de volgende componenten:

- in deze mutatie is het effect verwerkt van de verhoging van de bijverdiengrens en het afschaffen van de partnertoets in de WSF. Dit leidt tot minder achterstallig lager recht en daarmee tot lagere ontvangsten;
- met ingang van 1996 worden in beginsel alle kortlopende schulden die niet verrekenbaar zijn met nog uit te keren WSF overgeheveld naar de langlopende schulden. Dit leidt tot een inkomstenderwing op korte termijn; vanaf 1998 worden de eerste opbrengsten verwacht van de vanaf 1996 overgehevelde kortlopende schulden. Deze vertraging van twee jaar zit in het gegeven dat voor langlopende schulden een aanlooperperiode van twee jaren geldt alvorens men met aflossen moet beginnen;
- ten opzichte van de vorige raming is verondersteld dat de aflossingen op renteloze voorschotten die voor invoering van de WSF werden verstrekt, van jaar op jaar minder sterk dalen. Daarnaast is rekening gehouden met hogere afdrachten vanwege achterstallige termijnen die aan de deurwaarder zijn overgedragen;
- de inzichten over de begrotingsuitvoering 1994 wijzen uit dat het rentedeel in de aflossingen op leningen die zijn verstrekt vanaf 1992, omhoog moeten worden bijgesteld.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	ontvangsten			codering	
	1994	1995	1996	econ.	funct.
1 vorderingen op kortlopende schulden	190 855	185 000	103 000	87.2	04.49
2 renteloze voorschotten	328 416	125 400	132 300	87.2	04.49
3 relev. ontvangsten rentedrag.	263 895	246 500	212 700	87.2	04.49
4 idem, niet relevante ontvang.	69 728	73 800	77 600	34.4	04.49
Totaal	852 894	630 700	525 600		

Artikel 25.02 Ontvangsten lesgeld

Algemeen

Op dit artikel worden de lesgeldontvangsten op grond van de Les- en cursusgeldwet geboekt.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		676 200	703 400	718 000	740 400	744 100	
Nota van wijziging			47 700	60 000	60 000	60 000	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		676 200	751 100	778 000	800 400	804 100	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		7 400	19 100	18 700	9 000	14 900	
Stand ontwerpbegroting 1996	692 964	683 600	770 200	796 700	809 400	819 000	833 800

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
2. Autonome mutaties	7 400	19 100	18 700	9 000	14 900
1. Leerlingen volume	7 400	19 100	18 700	9 000	14 900
Totaal	7 400	19 100	18 700	9 000	14 900

Toelichting op de nieuwe mutaties

2.1.

De ramingen van de leerlingaantallen wijzen uit dat ten opzichte van de ramingen van vorig jaar de aantallen vo-scholieren dalen en de aantallen mbo-scholieren stijgen. Per saldo is de stijging van de aantallen in de eerste jaren groter dan de daling. Dit leidt tot meer lesgeldplichtigen en daarmee tot hogere lesgeldopbrengsten.

De inzichten over de begrotingsuitvoering van de afgelopen twee jaren wijzen uit dat de ontvangen les gelden als percentage van de openstaande lesgeldvorderingen het eerste jaar iets lager is en het tweede jaar iets hoger. De ramingen zijn in deze begroting voor deze ontwikkeling aangepast.

Codering

De economische en functionele codering is 16.1 en 04.49.

ARTIKEL 26.01 Bemiddeling wachtgelders

Algemeen

In 1991 is voor de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een taakstelling opgenomen om tot een reductie van uitgaven voor wachtgelders te komen. Om deze taakstelling te realiseren zijn ondermeer speciale Punten Personeelsvoorziening Onderwijs (PPO's) ingesteld bij de Regionale Besturen Arbeidsvoorziening en zijn additionele bijdragen beschikbaar gesteld voor omscholing van wachtgelders. Het beleid terzake wordt voornamelijk door de tripartite Commissie Arbeidsmarkt en Onderwijs (ARBON) ontwikkeld en gecoördineerd.

In samenhang hiermee bevordert ARBON ook de totstandkoming van een verbeterde bestandsanalyse van te bemiddelen wachtgelders, informatie-uitwisseling met uitkerende instanties en een «wachtgelders-volgsysteem».

De taken van de Commissie ARBON zullen per 1 januari 1996 of zo spoedig mogelijk daarna worden overgenomen door enerzijds het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt i.o. en anderzijds een aantal organisaties die de subsectoren van het onderwijs vertegenwoordigen en in hun activiteiten op dit terrein door het Sectorbestuur zullen worden gecoördineerd.

De voorziene uitgaven op dit artikel zijn bestemd voor:

- a. externe ondersteuning ten behoeve van projectontwikkeling, extra formatie en kosten voor arbeidsvoorzieningsorganisaties ten behoeve van de PPO's en overige kosten, waaronder de Commissie ARBON (in afbouw) en het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt (in oprichting);
- b. additionele middelen voor een decentraal te ontwikkelen scholingsaanbod.

De belangrijkste mutaties op dit artikel zijn de aanpassing van het ARBON-budget en het beschikbaar stellen voor de opvolger van ARBON; het Sectorbestuur.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		29 522	32 093	32 470	32 470	32 470	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		29 522	32 093	32 470	32 470	32 470	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		27	43	53	58	58	
Nieuwe mutaties		-7 523	-6 628	-6 785	-6 391	-6 693	
Stand ontwerpbegroting 1996	14 825	22 026	25 508	25 738	26 137	25 835	25 844

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-523	372	215	609	307
a. Bijstelling uit aanvullende posten	227	372	215	609	307
d. Overboekingen (intern)	-750				
3. Beleidsmatige mutaties	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
1. ARBON	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Totaal	-7 523	-6 628	-6 785	-6 391	-6 693

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft bijstellingen uit de Aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

1.d.

De overboeking (- f 0,8 miljoen) naar artikel 17.06 Personeel en materieel ministerie betreft de apparaatskosten voor medewerkers van de commissie ARBON.

3.1.

In voorgaande jaren zijn de ingeruimde budgetten voor de bemiddeling van wachtgelders te hoog geraamd. De raming voor de uitgaven voor 1996 en volgende jaren is daarom met een bedrag van f 7,0 miljoen omlaag bijgesteld. Na deze bijstelling is er nog voldoende groei in het beschikbare budget om de naar verwachting toenemende bemiddelings-activiteiten te kunnen financieren.

Codering

De economische en functionele codering is 40.1 respectievelijk 04.5.

Artikel 26.02 Overige rechtspositionele uitkeringen

Algemeen

Dit artikel bevat de uitgaven voor de DOP-regeling (Doorstroming Onderwijs Personeel), die door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) wordt uitgevoerd. Tevens bevat dit artikel geraamde bedragen van nog niet aan enig beleidsterrein toegekende rechtspositionele uitkeringen, met name zogenaamde uitverdieneffecten als gevolg van nog te implementeren maatregelen.

In de meerjarenraming voor de DOP-uitkeringen is sprake van een terugloop in verband met de beëindiging van de DOP-regeling.

De belangrijkste mutaties op dit artikel zijn de verwerking van de beschikbaar gestelde middelen van de Aanvullende post ten behoeve van de Uitverdieneffecten en de verhoging van de geraamde budgetten ten behoeve van het Participatiefonds als gevolg van de Certificerings-afspraken en de Overgangsbuif.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		31 570	11 810	19 400	27 000	21 000	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		31 570	11 810	19 400	27 000	21 000	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		1 755	2 734	2 786	2 873	2 873	
Nieuwe mutaties		51 161	-11 383	-11 939	-11 503	-12 214	
Stand ontwerpbegroting 1996	118 613	84 486	3 161	10 247	18 370	11 659	13 234

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	4 942	5 617	5 561	5 497	4 786
a. Bijstelling uit aanvullende posten	4 942	5 617	5 561	5 497	4 786
2. Autonome mutaties	1 719	-11 900	-9 000	-9 100	-9 100
1. Diversen	1 719	-3 000			
2. Rechtspositie volume		-8 900	-9 000	-9 100	-9 100
3. Beleidsmatige mutaties	44 500	-5 100	-8 500	-7 900	-7 900
1. Participatiefonds	44 500	-5 100	-8 500	-7 900	-7 900
Totaal	51 161	-11 383	-11 939	-11 503	-12 214

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft bijstellingen uit de Aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

2.1.

De autonome mutatie «diversen» (f 1,7 miljoen) betreft met name een verlaging van geraamde uitverdieneffecten van in eerdere jaren getroffen maatregelen.

2.2.

In het kader van de invoering van het Participatiefonds per 1 augustus 1995 is met de besturen- en personeelsorganisaties overeenstemming bereikt over de startpositie van het fonds. Deze overeenstemming heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van de wachtgeldramingen bij po, vo en bve op de personele artikelen.

De nog beschikbare middelen ter vergoeding van wachtgeld als gevolg van in het verleden getroffen ombuigingsmaatregelen zijn hiervoor ingezet.

3.1.

In het kader van het Participatiefonds (in oprichting) is overeen gekomen dat het huidige niveau van de wachtgelduitgaven door een accountant vastgesteld wordt. Ter dekking van de liquiditeitsbehoefte van het Participatiefonds, is een reservering getroffen van f 44,5 miljoen. Oorspronkelijk zou het Participatiefonds reeds in 1994 werkzaam zijn. Na de opgelopen vertragingen wordt er thans van uitgegaan dat het fonds per 1 januari 1996 zal gaan functioneren.

Codering

De economische en functionele codering is 40.14 respectievelijk 04.9.

Artikel 26.03 CASO, vakbondsfaciliteiten en voorzieningen

Algemeen

Deelbudget CASO

De uitgaven worden voor 1996 begroot op f 15 miljoen. Dit bedrag is bestemd voor:

- beheer en exploitatie van het systeem;
- de technische en functionele opwaardering van het systeem, die in 1998 wordt afgerond;
- de personeelskosten van de beheerorganisatie van CASO, die in 1995 is geprivatiseerd, en de kosten van de systeemaanpassing als gevolg van wijzigingen in de arbeidsvoorwaardenregelgeving, exploitatie van de salarisberekening en levering van beleidsinformatie aan het departement.

Met de privatisering van CASO ontstaat een situatie, waarin CASO beter in staat is in te spelen op de wensen van de marktpartijen. De relatie van OCenW met CASO beperkt zich tot een contract voor beleidsinformatie en de koppeling aan financiële systemen van het departement. Als onderdeel van de versterking van deze marktsituatie zullen vanaf 1996 stapsgewijs de vergoedingen voor de kosten van exploitatie en beheer overgeboekt worden naar de reguliere bekostiging van de instellingen.

Deelbudget Vakbondsfaciliteiten en -voorzieningen

Dit betreft middelen voor de volgende activiteiten:

- voortzetting van de IPTO (Integrale Personeelstelling Onderwijs Personeel) door Cfi (2 miljoen);
- na- en omscholing van leraren in het primair- en voortgezet onderwijs; het betreft hier onder andere activiteiten ten behoeve van

- evaluatie en kwaliteitszorg van de nieuwe nascholingsystematiek en de ontwikkeling van een functiewaarderingssystematiek (f 0,6 miljoen);
- commissies en uitgaven scholing; uit dit deelbudget worden bijzondere commissies/activiteiten bekostigd zoals de begeleidingscommissie IB-Groep inzake wachtgeld, Sectorcommissie Onderwijs, en haalbaarheidsstudie sabbatsverlof en dergelijke (f 1,2 miljoen);
  - beleidsanalyse op het gebied van de onderwijsverzorging, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van een beoordelingsstelsel (f 0,2 miljoen);
  - facilitering van organisaties van onderwijspersoneel voor werkzaamheden voor het georganiseerd overleg en vakbondswerkzaamheden. Dit is gebaseerd op de Regeling Georganiseerd Overleg (GO) en Vakbondsfaciliteiten (circa f 18 miljoen).

Met ingang van 1994 zijn op dit artikel ook geraamd de kosten voor het Jeugdwerk Garantieplan.

De belangrijkste budgetten op dit artikel zijn de middelen ten behoeve van CASO en de middelen ter facilitering van de vakbondsactiviteiten.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		34 845	34 652	34 856	37 606	37 606	
Nota van wijziging		125	80	99	152	152	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		34 970	34 732	34 955	37 758	37 758	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		11 523	-1 065	43	47	47	
Nieuwe mutaties		206	308	178	424	213	
Stand ontwerp-begroting 1996	41 550	46 699	33 975	35 176	38 229	38 018	38 025

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 26.03	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		41 550	46 699	33 975	35 176	38 229	38 018	38 025	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994		39 537							39 537
1995	7 000	2 013	44 686						53 699
1996	7 000		2 013	31 962					40 975
1997	7 000			2 013	33 163				42 176
1998					2 013	36 216			38 229
1999						2 013	36 005		38 018
2000							2 013	36 012	38 025
na 2000								2 013	

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 26.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		41 845	41 652	41 856	37 606	37 606	
Nota van wijziging		125	80	99	152	152	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		41 970	41 732	41 955	37 758	37 758	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		11 523	-1 065	43	47	47	
Nieuwe mutaties		206	308	178	424	213	
Stand ontwerp-begroting 1996	39 537	53 699	40 975	42 176	38 229	38 018	38 025

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	206	308	178	424	213
a. Bijstelling uit aanvullende posten	206	308	178	424	213
Totaal	206	308	178	424	213

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft bijstellingen uit de Aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

Codering

De economische en functionele codering is 44 respectievelijk 04.5.

Artikel 26.05 Internationale betrekkingen

Algemeen

Onder dit artikel zijn de uitgaven voor de internationale samenwerking opgenomen, zowel voor multilaterale als bilaterale samenwerking.

De bilaterale samenwerking betreft de landen van het Europese continent en Zuid-Afrika. De verantwoordelijkheid voor de bilaterale betrekkingen met andere landen berust bij de verschillende velddirecties binnen het ministerie. De budgetten voor deze samenwerking berusten dan ook bij deze velddirecties – met uitzondering van het budget bestemd voor beurzen in het kader van de culturele verdragen. Het budget voor laatst bedoelde beurzen wordt jaarlijks per begrotingsmutatie overgeboekt naar artikel 22.02. De overboeking is noodzakelijk ten einde de bekostiging aan het Nuffic, voor de uitvoering van de beurzenprogramma's, mogelijk te maken.

Nationale Unesco Commissie

Per 1 april 1995 is het secretariaat van de Nationale Unesco Commissie (NUC) ondergebracht bij het Nuffic, als gevolg hiervan komt het artikelonderdeel «Nationale Unesco Commissie» in het jaar 1996 te vervallen.

De gelden die noodzakelijk zijn voor de bekostiging van het NUC-secretariaat bij het Nuffic zijn opgenomen onder het artikelonderdeel «Multilaterale Samenwerking».

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		14 548	15 105	14 962	15 031	14 946	
Nota van wijziging		220	139	172	263	263	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		14 768	15 244	15 134	15 294	15 209	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-169	-168	-167	-23	-23	
Nieuwe mutaties		-3 513	-17	-556	-464	-470	
Stand ontwerp-begroting 1996	10 196	11 086	15 059	14 411	14 807	14 716	14 692

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 26.05	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996	13 022	10 196	11 086	15 059	14 411	14 807	14 716	14 692	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	9 355	9 803							19 158
1995	3 012	223	11 086						14 321
1996	649	85		15 059					15 793
1997	6	85			14 411				14 502
1998						14 807			14 807
1999							14 716		14 716
2000								14 692	14 692
na 2000									

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 26.05		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995			19 023	16 290	14 968	15 031	14 946	
Nota van wijziging			220	139	172	263	263	
Amendementen								
Geautoriseerd totaal			19 243	16 429	15 140	15 294	15 209	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995			-169	-168	-167	-23	-23	
Nieuwe mutaties			-4 753	-468	-471	-464	-470	
Stand ontwerp-begroting 1996		19 158	14 321	15 793	14 502	14 807	14 716	14 692

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-4 653	-228	-231	-224	-230
a. Bijstelling uit aanvullende posten	6	7	4	11	5
d. Overboekingen (intern)	-4 659	-235	-235	-235	-235
3. Beleidsmatige mutaties	-100	-240	-240	-240	-240
1. NUC	-100	-240	-240	-240	-240
Totaal	-4 753	-468	-471	-464	-470

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Deze mutatie betreft bijstellingen uit de Aanvullende post ingevolge ABP-complex en asm 1995. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 26.06.

1.d.

Deze mutatie heeft betrekking op een jaarlijkse overboeking (dit jaar *f* 4,5 miljoen) naar artikel 22.02, bestemd voor de uitvoering van de bilaterale verdragen in het jaar 1995 door het Nuffic.

Daarnaast is structureel een bedrag van *f* 0,2 miljoen overgeboekt naar artikel 23.01 voor de Neerlandistiek in Noord-Frankrijk. Deze activiteit wordt door de Nederlandse Taalunie uitgevoerd.

3.1.

In het kader van de grote efficiency operatie (GEO) is het budget voor de Nationale Unesco Commissie bij begroting 1995 verlaagd. Omdat voorzien werd dat deze budgetvermindering niet zonder gedwongen ontslag zou verlopen, werd op artikelniveau een reservering voor flankerend beleid aangehouden. Door de overgang van het secretariaat van de NUC, inclusief het personeel, naar de Nuffic, vervalt dit risico zodat dit artikel kan worden verlaagd met de hiervoor opgenomen bedragen.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x *f* 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdeel	verplichtingen			uitgaven			Codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Bilaterale samenwerking	4 325	3 569	7 799	8 718	6 186	8 306	35.5	04.0
Multilaterale samenwerking	992	999	1 739	667	1 093	1 824	35.5	04.0
Nationale UNESCO-commissie	952	819		952	819		35.4	04.0
Emancipatie-activiteiten	188	200		192	200		35.5	04.0
Internationalisering	3 809	5 499	5 521	8 629	6 023	5 663	35.5	04.0
Totaal	10 196	11 086	15 059	19 158	14 321	15 793		

Artikel 26.06 Loonbijstelling

Algemeen

Het artikel Loonbijstelling vervult dezelfde functie op de OCenW-begroting als overeenkomstige zogenaamde staartposten in de miljoenennota: de bijstelling van de begroting voor de nominale loonontwikkeling wordt in eerste instantie geraamd op de aanvullende post in de Miljoenennota voor de OCenW-begroting, waarbij na de vaststelling van de feitelijke loonontwikkeling per begrotingshoofdstuk de daarbij vastgestelde bedragen worden overgeheveld naar het artikel Loonbijstelling. Omdat de loonontwikkeling per onderscheiden loongevoelig artikel van de begroting uiteen kan lopen, en de precieze vaststelling enige tijd vergt, komt het regelmatig voor dat dit artikel een nog te verdelen saldo weergeeft.

De belangrijkste mutaties op dit artikel zijn de bijstellingen en de verdeling van de budgetten, ter dekking van de gestegen loonkosten als gevolg van het ABP-complex over de velddirecties en de salarisstijging in de onderwijssector van 0,5 procent per 1 januari 1995.

De verdeling van de loonbijstelling in de vorm van de asm 1995 over de verschillende beleidsterreinen is als volgt:

(bedragen x f 1000)

Algemene salarismaatregelen 1995	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ministerie algemeen	2 401	2 530	2 505	2 502	2 521	2 521
Primair onderwijs	46 369	58 574	59 551	60 389	61 374	61 374
Voortgezet onderwijs	38 006	46 648	46 940	47 210	48 134	48 134
Beroepsonderwijs en volwasseneducatie	20 282	21 749	21 809	21 868	22 057	22 057
Hoger beroepsonderwijs	13 430	16 064	15 510	14 910	15 067	15 067
Wetenschappelijk onderwijs	30 643	32 456	31 962	31 461	31 675	31 675
Onderzoek en wetenschapsbeleid	4 985	5 216	5 221	5 287	5 216	5 216
Overige programma uitgaven	45	- 350	169	1 255	1 250	1 250
Cultuur	4 453	4 424	4 370	4 334	4 328	4 328
Totaal uitgedeeld	160 614	187 311	188 037	189 216	191 622	191 622

De verdeling van de loonbijstelling in de vorm van het ABP-complex over de verschillende beleidsterreinen is als volgt:

(bedragen x f 1000)

ABP-complex	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ministerie algemeen	7 042	8 121	9 572	11 098	12 482	14 248
Primair onderwijs	133 224	130 243	157 617	185 600	210 477	240 264
Voortgezet onderwijs	207 047	218 344	261 720	305 783	347 800	397 021
Beroepsonderwijs en volwasseneducatie	84 661	99 825	119 244	138 992	156 441	178 581
Hoger beroepsonderwijs	73 199	84 011	96 744	108 025	121 857	139 102
Wetenschappelijk onderwijs	107 360	124 340	144 930	164 813	185 126	211 325
Onderzoek en wetenschapsbeleid	12 546	14 562	17 376	20 476	22 464	25 643
Overige programma uitgaven	22	36	181	493	546	623
Cultuur	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Totaal uitgedeeld	626 101	680 482	808 384	936 280	1 058 193	1 207 807

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.06	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		-129 360	-18 436	94 121	231 072	260 578	
Nota van wijziging		-44 843	-44 901	-90 297	-90 200	-90 200	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		-174 203	-63 337	3 824	140 872	170 378	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		711 120	775 840	905 909	1 035 292	1 141 352	
Nieuwe mutaties		-617 029	-692 247	-815 062	-936 953	-1 042 144	
Stand ontwerpbegroting 1996	0	-80 112	20 256	94 671	239 211	269 586	338 467

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-689 725	-757 952	-879 628	-1 008 366	-1 131 809
a. Bijstelling uit aanvullende posten	-693 753	-764 835	-885 322	-1 020 263	-1 143 706
d. Overboekingen (intern)	4 028	6 883	5 694	11 897	11 897
2. Autonome mutaties	58 696	47 305	46 866	43 713	59 065
1. Diversen	31 696	31 305	29 866	29 713	48 065
2. Overige arbeidsvoorwaarden	27 000	16 000	17 000	14 000	11 000
3. Beleidsmatige mutaties	14 000	18 400	17 700	27 700	30 600
1. Beloningsknelpunten	14 000	-7 000	-7 000		
2. Taakstelling NVW		25 400	24 700	27 700	30 600
Totaal	-617 029	-692 247	-815 062	-936 953	-1 042 144

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De technische mutaties bestaan uit overboekingen uit de Aanvullende post van de Miljoenennota voor de effecten van de ABP-privatisering (invoering van pseudopremies, wijziging van bruto-salarisregels en de ZFW), de loonbijstelling 1995 voor 0,5 procent salarisstijging per 1 januari 1995 en voor wijziging van de vergoeding voor de interim ziektekostenregeling (IZK). Deze middelen zijn vervolgens over de diverse beleids-terreinen verdeeld.

1.d.

Diverse mineure mutaties.

2.1.

In aanvulling op de door het Ministerie van Financiën overgeboekte bedragen uit de aanvullende post in het kader van het ABP-complex was tevens een autonome verhoging noodzakelijk met bedragen oplopend van f 31,7 miljoen in 1996 tot f 48,1 miljoen in 1999.

2.2.

Overige arbeidsvoorwaarden; dit bedrag bestaat uit twee mutaties:

- Van de post convenantsgelden is f 18,0 miljoen ingezet ten behoeve van de startpositie van het Participatiefonds;
- Bij de tweede nota van wijziging op de begroting 1995 is een bezuiniging «beperking secundaire rechtspositie» verwerkt, welke structureel f 45,0 miljoen bedroeg. Deze bezuiniging heeft de vorm gekregen van een aanscherping van de referte-eisen in het Besluit op de Werkloosheid van Onderwijs- en Onderzoekspersoneel (BWO), waardoor het beroep op deze regeling zal afnemen. Het financiële effect van deze maatregel wordt pas in 1996 merkbaar, en valt lager uit dan de geraamde f 45 miljoen. Deze tegenvaller is hier zichtbaar gemaakt, terwijl de wél gerealiseerde besparing nu van de diverse beleidsterreinen is afgetrokken onder gelijktijdig ongedaan maken van de voorlopige aftrek op dit artikel op regel 3.2.

3.1.

De mutaties, genoemd bij punt 2.2, maakte deze kasverschuiving noodzakelijk.

3.2.

Zie de toelichting bij punt 2.2.

Codering

De economische en functionele codering is 01.40 respectievelijk 04.9.

Artikel 26.07 Prijsbijstelling

Algemeen

Dit artikel heeft dezelfde functie als het artikel loonbijstelling, maar dan voor de uitdeling van de prijscompensatie.

De belangrijkste mutatie op dit artikel is bijstellen van de middelen, door te herschikken binnen de OCenW begroting, die door het kabinet ter beschikking waren gesteld om de prijscompensatie in het po te voldoen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.07	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		133 900	132 800	132 800	136 200	136 200	
Nota van wijziging		-133 068	-124 413	-107 031	-110 388	-110 388	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		832	8 387	25 769	25 812	25 812	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		-832	-3 100	-3 200	-3 300	-3 600	
Stand ontwerpbegroting 1996	0	0	5 287	22 569	22 512	22 212	22 212

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-5 900	-3 100	-3 200	-3 300	-3 600
a. Bijstelling uit aanvullende posten	-5 900	-3 100	-3 200	-3 300	-3 600
2. Autonome mutaties	5 068				
1. Prijscompensatie	5 068				
Totaal	-832	-3 100	-3 200	-3 300	-3 600

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Bij nota van wijziging is de prijscompensatie over de beleidsterreinen uitgedeeld. Voor het beleidsterrein po bleek het uitgekeerde bedrag niet voldoende te zijn om de wettelijk verschuldigde prijscompensatie aan het primair onderwijs te vergoeden. Deze mutatie is gepleegd om dat tekort te compenseren.

2.1.

Het nog aanwezige budget voor prijscompensatie op dit artikel was niet voldoende voor bovenstaande uitdeling. Het tekort wordt gedekt door herschikking binnen de OCenW-begroting.

Codering

De economische en functionele codering is 01.40 respectievelijk 04.9.

Artikel 26.08 Centraal beheerde middelen

Algemeen

Op dit artikel worden in de eerste plaats uitgavencategorieën geraamd die pas worden verdeeld over de artikelen waarop de uitgaven uiteindelijk worden gedaan, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Dit geldt voor de besteding van projectgelden bij het ministerie of de IB-Groep, waarbij in geval van extra uitgaven in de bedrijfsmatige- en automatiseringssfeer als gevolg van beleidsontwikkelingen een onderbouwd bestedingsplan overlegd moet worden.

In de tweede plaats komt op dit artikel een aantal boekhoudkundige mutaties tot uitdrukking die veroorzaakt worden door het niet altijd synchroon lopen van in het kabinet besloten ombuigingstaakstellingen en de bedragen die door de feitelijk genomen maatregelen worden gegene-reerd. Eventuele verschillen worden niet op de betrokken artikelen verwerkt, dit zou de kwaliteit van de raming aantasten, maar op dit centrale artikel bijgehouden.

In de derde plaats, eigenlijk een bijzondere categorie uit de voorgaande groep, wordt een taakstelling die nog niet is ingevuld, ook op dit artikel geparkeerd.

Het bijzondere karakter van dit artikel brengt met zich mee dat op dit artikel géén feitelijke uitgaven worden gedaan. Uitgaven zijn pas mogelijk nadat de benodigde bedragen via een suppletoire begroting zijn overge-boekt naar het van toepassing zijnde artikel.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.08	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		112 763	-108 381	-119 632	-39 312	-30 073	
Nota van wijziging		130 039	137 542	119 614	97 753	122 753	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		242 802	29 161	-18	58 441	92 680	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		124 021	-44	-182	-100 340	-99 942	
Nieuwe mutaties		-310 725	-27 285	28 381	88 650	209 728	
Stand ontwerpbegroting 1996		56 098	1 832	28 181	46 751	202 466	120 875

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-19 239	-19 830	-22 616	-22 526	-22 596
a. Bijstelling uit aanvullende posten	-5 611	-10 547	-16 922	-10 629	-10 699
d. Overboekingen (intern)	-13 628	-9 283	-5 694	-11 897	-11 897
2. Autonome mutaties	-221 486	-33 969	-2 712	70 813	181 961
1. Diversen	-85 486	-33 969	-2 712	70 813	181 961
2. Leerlingen volume	-136 000	0	0	0	0
3. Beleidsmatige mutaties	-70 000	26 514	53 709	40 363	50 363
1. Beperking subsidies		22 500	33 800	45 000	45 000
2. Herijking apparaatskosten		21 959	29 800	34 000	34 000
3. Intrekking wetsvoorstel	-35 000				
4. Invulling am. prestatiebeurs				-30 000	-20 000
5. Kwaliteitsbevordering leraren	-35 000	-35 000	-35 000	-35 000	-35 000
6. Taakstelling Cultuur		17 055	25 109	33 363	33 363
7. Verhoging bekostigingsniveau dt-hbo				-7 000	-7 000
Totaal	-310 725	-27 285	28 381	88 650	209 728

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

Het betreft een drietal uitdelingen in het kader van het convenant 1 aan de beleidsterreinen po en vo.

1.d.

Diverse mineure mutaties.

2.1.

Zoals in de inleiding op dit artikel is toegelicht, kunnen er verschillen optreden tussen taakstellende verlagingen van de begroting en de verlagingen als gevolg van getroffen maatregelen. De hier getoonde reeks betreft in de jaren 1995 tot en met 1997 een compensatie van tegenvallers, voorzover dit artikel daarvoor ruimte bood, en in de jaren 1998 en 1999 een positief verschil tussen maatregelen en taakstellingen.

2.2.

Vanuit de aanvullende post opgenomen in de Miljoenennota zijn gelden ontvangen ter dekking van de kosten van de opvang van asielzoekers. Deze zijn over de beleidsterreinen uitgedeeld.

3.1.

De in het kader van het regeerakkoord opgelegde taakstelling subsidies, die op dit artikel stond geparkeerd, is thans over de beleidsterreinen verdeeld en op dit artikel tegengeboekt.

3.2.

De bezuiniging op de uitgaven van het ministerie (op titel van 32-uursbanen, aankoopbeleid overheid en externe dienstverlening) voortgekomen uit het regeerakkoord zijn bij de begroting 1995 geparkeerd op dit artikel in afwachting van de implementatie op beleidsterrein 17. Inmiddels zijn de budgettaire gevolgen in concrete maatregelen op beleidsterrein 17 vertaald zodat de «parkering» op dit artikel kan komen te vervallen.

De bezuiniging op de apparaatskosten van het ministerie wordt voor de hier vermelde bedragen gerealiseerd door een bezuiniging op de projectuitgaven (zie ook de tekst op artikel 17.06).

3.3.

In de begroting 1995 was in verband met de voorgenomen verkoop van de sportvelden voortgezet onderwijs een bedrag van f 35 miljoen opgenomen. Dat bedrag was op dit artikel geblokkeerd, totdat de opbrengst definitief zou zijn gerealiseerd. Nu het wetsvoorstel is ingetrokken en de opbrengst is komen te vervallen, is thans deze blokkade tegengeboekt. Het intrekken van het wetsvoorstel heeft als gevolg dat de desbetreffende sportvelden deel uitmaken van het totaalpakket van de aan de gemeenten over te dragen huisvesting.

3.4.

In tegenstelling tot de besparingsverliezen die optreden door de vertraging van de invoering van de prestatiebeurs zijn er over de kosten van deze amendementen geen afspraken in het kabinet gemaakt over generale compensatie. Deze extra uitgaven moeten binnen de OCenW-begroting worden opgevangen, en zijn ten laste van dit artikel gebracht.

3.5.

Bij het regeerakkoord is een extra bedrag ingeruimd voor de kwaliteitsbevordering van leraren. Dat bedrag was op dit artikel geparkeerd. Thans is dit naar de beleidsterreinen 18 en 21 overgeboekt en op dit artikel tegengeboekt.

3.6.

De in het kader van het regeerakkoord opgelegde taakstelling voor Cultuur, welke op dit artikel was geparkeerd, is thans over het beleidsterrein Cultuur verdeeld en op dit artikel tegengeboekt.

3.7.

Om de hogescholen in de gelegenheid te stellen de terugloop van de studentenaantallen in het deeltijd-onderwijs te beperken, wordt de mogelijkheid geboden om een lager collegegeld vast te stellen. Teneinde de inkomstenderving voor de hogescholen enigermate te compenseren, is daartoe een compensatie voorzien van f 10,8 miljoen. In verband met de voorgenomen collegegeldverhoging, die ook het deeltijd-onderwijs betreft, is een extra compensatie beschikbaar van f 7,0 miljoen vanaf 1998. Deze bedragen worden verwerkt in een hoger bekostigingsniveau voor het deeltijd-onderwijs.

Codering

De economische en functionele codering is 01.40 respectievelijk 04.9.

Artikel 26.09 Emancipatie-activiteiten

Algemeen

Op dit artikel worden middelen geraamd ten behoeve van emancipatie. Dit geld is bedoeld als «aanjaagpremie» om emancipatoir beleid te initiëren op de diverse beleidsvelden. Jaarlijks wordt het beschikbare bedrag daartoe verdeeld. Deze verdeling gaat in de vorm van co-financiering. (50 procent regulier budget en 50 procent aanjaagpremie) waardoor de betrokkenheid van het beleidsveld vergroot wordt. In de algemene toelichting op de begroting worden de stand van zaken en de Beleidslijnen voor 1996 toegelicht.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.09	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		0	5 400	5 400	5 400	5 400	
Nota van wijziging		60	40	49	76	76	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		60	5 440	5 449	5 476	5 476	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 1996	0	60	5 440	5 449	5 476	5 476	5 476

Codering

De economische en functionele codering is 01.40 respectievelijk 04.9.

Artikel 26.01 Overige programma-ontvangsten*Algemeen*

Het betreft de ontvangsten die niet aan één onderwijssoort kunnen worden toegerekend.

De belangrijkste mutatie op dit artikel is de overboeking van de te verwachten ontvangsten van het ESF ter dekking van ondermeer het project «voortijdig schoolverlaten».

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerpbegroting 1995		50 219	50 219	50 219	50 219	50 219	
Nota van wijziging							
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		50 219	50 219	50 219	50 219	50 219	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	
Stand ontwerpbegroting 1996	9 991	219	219	219	219	219	219

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
d. Overboekingen (intern)	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
Totaal	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.d.

De geraamde subsidiebijdrage voor onderwijsdoeleinden van het Europees Sociaal Fonds van f 50 miljoen is overgeboekt naar het ontvangstenartikel 20.01 (Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie) voor onder meer het project «Bestrijding voortijdig schoolverlaten».

Codering

De economische en functionele codering is 41.4 respectievelijk 04.5.

Artikel 27.01 Kunsten

Algemeen

De op dit artikel geraamde uitgaven zijn bestemd voor activiteiten en instellingen op het gebied van de Podiumkunsten (muziek, opera, dans, toneel en mime), Film Beeldende Kunst, bouwkunst en vormgeving, amateurkunst en kunsteducatie. Verder worden uit dit artikel bijdragen verschaft aan bovensectorale subsidies op het terrein van de kunsten.

Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 7) opgenomen.

Op grond van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Stb. 1993, 193) en het Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen (Stb. 1994, 473) worden de uitgaven gedaan.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		165 381	164 930	436 091	431 954	431 954	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		165 381	164 930	436 091	431 954	431 954	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		988	363	800	1 200	800	
Nieuwe mutaties		15 510	8 491	8 936	9 582	10 156	
Stand ontwerp-begroting 1996	264 132	181 879	173 784	445 827	442 736	442 910	442 110

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 27.01	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		264 132	181 879	173 784	445 827	442 736	442 910	442 110	uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	194 866	264 132							458 998
1995	279 574		181 879						461 453
1996	276 958			173 784					450 742
1997	400				445 827				446 227
1998						442 736			442 736
1999							442 910		442 910
2000								442 110	442 110
na 2000									

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		443 843	441 251	436 091	431 954	431 954	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		443 843	441 251	436 091	431 954	431 954	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		2 300	1 200	1 200	1 200	800	
Nieuwe mutaties		15 310	8 291	8 936	9 582	10 156	
Stand ontwerp-begroting 1996	458 998	461 453	450 742	446 227	442 736	442 910	442 110

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	7 421	8 291	8 936	9 582	10 156
a. Bijstelling uit aanvullende posten	4 457	4 432	4 382	4 348	4 348
b. Overboekingen (extern)	2 964	3 428	4 098	4 785	5 359
d. Overboekingen (intern)		431	456	449	449
3. Beleidsmatige mutaties	7 889				
1. Terugdraaien ombuigingen '95	7 889				
Totaal	15 310	8 291	8 936	9 582	10 156

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat met name uit ABP-complex en de algemene salarismaatregelen 1995. Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.b.

Overboeking van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in verband met WAGGS/ABP-bijstelling. De overboeking houdt verband met de overgang van Cultuur naar OCenW.

1.d.

Deze mutatie betreft het saldo van een aantal afboekingen naar andere artikelen van Cultuur ten behoeve van het ongedaan maken van de ombuigingen uit hoofde van de IBA-taakstelling en een structurele bijboeking vanuit beleidsterrein 24 ten behoeve van de uitvoering van de zogenoemde 1%-regeling.

3.1.

Deze mutatie is de resultante van het oplossen van knelpunten (adviesraden), het honoreren van beleidsprioriteiten (projecten in het kader van 50 jaar bevrijding) alsmede het ongedaan maken van de ombuigingstaakstelling 1995 op dit artikel, zoals is aangegeven in de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII nr. 22, 11 november 1994).

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.01	verplichtingen			uitgaven			Codering	
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ	funct
Podiumkunsten	97 115	43 702	40 252	271 157	272 703	267 367		08.1
Film	17 634	17 364	16 985	26 022	27 923	28 212	41.4	08.1
Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst	134 749	106 259	101 483	128 868	122 350	117 535	41.4	08.1
Amateurkunst en Kunsteducatie	6 286	4 059	4 842	25 239	26 039	25 837	41.4	08.1
Overige subsidies Kunsten	8 348	10 495	10 222	7 712	12 438	11 791	41.4	08.
Totaal subsidies Kunsten	264 132	181 879	173 784	458 998	461 453	450 742		

Artikel 27.02 Bibliotheken, letteren en Nederlandse Taalunie

Algemeen

Op dit artikel treft men de uitgaven aan ten behoeve van de Friese taal en cultuur, het landelijk openbaar bibliotheekwerk, letteren en de Nederlandse taalunie. Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 7) opgenomen.

De Wet op het specifiek cultuurbeleid dient als basis voor de uitgaven.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		73 488	63 583	63 663	63 663	63 848	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		73 488	63 583	63 663	63 663	63 848	
Mutaties in 1e Supp Wet 1995							
Nieuwe mutaties		4 239	1 817	1 998	2 167	2 300	
Stand ontwerp-begroting 1996	76 294	77 727	65 400	65 661	65 830	66 148	66 148

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 27.02	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		76 294	77 727	65 400	65 661	65 830	66 148	66 148	
1994	55 699	20 194							75 893
1995		56 100	21 802						77 902
1996			55 925	9 760					65 685
1997				55 640	10 206				65 846
1998					55 455	10 560			66 015
1999						55 270	10 878		66 148
2000							55 270	10 878	66 148
na 2000								55 270	

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		73 663	63 868	63 848	63 848	63 848	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		73 663	63 868	63 848	63 848	63 848	
Mutaties in 1e Supp Wet 1995							
Nieuwe mutaties		4 239	1 817	1 998	2 167	2 300	
Stand ontwerp-begroting 1996	75 893	77 902	65 685	65 846	66 015	66 148	66 148

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	1 339	1 817	1 998	2 167	2 300
a. Bijstelling uit aanvullende posten	313	313	313	313	313
b. Overboekingen (extern)	1 026	1 153	1 325	1 492	1 625
d. Overboekingen (intern)		351	360	362	362
3. Beleidsmatige mutaties	2 900				
1. Bevord. kwaliteit vertalers	2 900				
Totaal	4 239	1 817	1 998	2 167	2 300

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat met name uit ABP-complex en de algemene salarismaatregelen 1995. Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.b.

Overboeking van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in verband met WAGGS/ABP-bijstelling. De overboeking houdt verband met de overgang van Cultuur naar OCenW.

1.d.

Overboeking van artikel 27.01 ten behoeve van het terugdraaien van de IBA-taakstelling.

3.1.

Deze mutatie is de resultante van een beleidsintensivering (bevordering kwaliteit vertalers ad f 1 miljoen) alsmede het ongedaan maken van de resterende ombuigingstaakstelling 1995 op dit artikel zoals aangegeven in de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII nr 22, 11 november 1994).

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.02	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
Nederlandse Taalunie	1 259	1 410	1 413	1 132	1 410	1 413	41.4	08.2
Bibliotheken	44 334	46 670	44 388	44 588	45 048	44 388	43.4	08.2
Letteren	30 701	29 647	19 599	30 173	31 444	19 884	12.0	08.01
Totaal	76 294	77 727	65 400	75 893	77 902	65 685		

Artikel 27.03 Cultuurbeheer

Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd ten behoeve van de Musea, de Monumentenzorg, de Archieven, de Archeologie en de overige activiteiten op het gebied van cultuurbeheer. Voor de te verstrekken subsidies alsmede voor spoedaankopen geldt de Wet op het specifiek cultuurbeleid als basis voor de uitgaven.

Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 7) opgenomen.

De Monumentenwet (Stb. 1988, 638) dient als basis voor de uitgaven voor restauratie en onderhoud van aangewezen monumenten alsmede voor uitgaven bestemd voor het vergoeden van schade als gevolg van beschermings- en opgravingswerkzaamheden van een monumententerrein.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		325 551	243 307	251 254	259 264	252 337	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		325 551	243 307	251 254	259 264	252 337	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		135	35	35	35	35	
Nieuwe mutaties		12 168	2 260	2 651	3 122	3 514	
Stand ontwerp-begroting 1996	496 983	337 854	245 602	253 940	262 421	255 886	255 886

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 27.03	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		496 983	337 854	245 602	253 940	262 421	255 886	255 886	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	294 566	110 046							404 612
1995		126 846	234 491						361 337
1996		96 718	22 022	223 580					342 320
1997		86 616		22 022	231 918				340 556
1998		76 757				262 421			339 178
1999	81 341						255 886		337 227
2000	81 341							255 886	337 227
na 2000			81 341		22 022				

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		348 603	340 025	337 870	336 021	333 678	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		348 603	340 025	337 870	336 021	333 678	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		135	35	35	35	35	
Nieuwe mutaties		12 599	2 260	2 651	3 122	3 514	
Stand ontwerp-begroting 1996	404 612	361 337	342 320	340 556	339 178	337 227	337 227

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	3 197	2 260	2 651	3 122	3 514
a. Bijstelling uit aanvullende posten	376	377	375	376	373
b. Overboekingen (extern)	856	1 803	2 193	2 663	3 058
d. Overboekingen (intern)	1 965	80	83	83	83
3. Beleidsmatige mutaties	9 402				
1. Terugdraaien ombuigingen '95	9 402				
Totaal	12 599	2 260	2 651	3 122	3 514

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat met name uit de algemene salarismaatregelen 1995. Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.b.

Overboeking van de WAGGS/ABP-bijstelling 1994 die nog was geraamd op de begroting van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

1.d.

Correctie dubbele overboeking van uitgavenartikel 27.06 naar 27.03 Terugdraaien van de IBA-korting. De geparkeerde IBA-taakstelling is voor cultuur volledig teruggedraaid.

3.1.

Deze mutatie is de resultante van het oplossen van knelpunten (kosten eerste inrichting, PIVOT, Ketelhaven etc.) alsmede het ongedaan maken van de resterende ombuigingstaakstelling 1995 op dit artikel zoals aangegeven in de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII nr 22, 11 november 1994).

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.03	verplichtingen			uitgaven				
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	econ.	funct.
Musea								
– Materieel Musea	55 168	30 659	15 910	55 168	30 659	15 910	12.3	08.1
– Personeel Musea	83 222	33 669	15 591	83 222	33 669	15 591	12.3	08.1
– Subsidies Musea	184 831	99 560	136 923	57 889	112 714	137 023	41.4	08.1
Monumentenzorg								
– Materieel RDMZ	5 674	5 822	5 650	5 674	5 822	5 650	12.3	08.1
– Personeel RDMZ	12 479	11 681	11 680	12 479	11 681	11 680	12.3	08.1
– Subsidies Monumentenzorg	99 224	121 997	5 913	132 545	112.329	1 02 502	60	08.1
Archeologie								
– Materieel ROB	6 364	6 684	5 790	6 531	6 684	5 790	12.3	08.01
– Personeel ROB	9 828	6 589	6 589	9 828	6 589	6 589	12.3	08.1
– Subsidies Archeologie	297	347	302	296	347	302	41.4	08.1
Archieven								
– Materieel RAD/RAS	9 878	11 287	9 179	11 222	11 337	9 205	12.3	08.1
– Personeel RAD/RAS	26 734	24 510	24 424	26 734	24 510	24 424	12.3	08.1
– Subsidies Archieven	3 284	2 526	2 766	3 024	2 769	2 769	41.4	08.1
Nog te verdelen bijstellingen ¹		-17 477	6 480		2 227	6 480		
Taakstelling ²			-1 595			-1 595		
Totaal	496 983	337 854	245 602	404 612	361 337	342 320		

Toelichting 1996

1. Betreft de volgende posten:

- De geparkeerde prijscompensatie 1995 voor geheel Cultuur, in totaal f 4,3 miljoen, wordt vooralsnog achtergehouden ter dekking van de nog in te vullen ombuigingen;
- Nog te verdelen WAGGS/ABP-bijstelling 1994 van in totaal f 1,8 miljoen was nog geraamd op de begroting van VWS;
- Een nog te verdelen bedrag van in totaal f 0,4 miljoen in het kader van de algemene salarismaatregelen 1995.

2. Betreft een nog in te vullen ombuigingstaakstelling 1994 (f 0,9 miljoen) en 1995 (f 0,7 miljoen).

Artikel 27.04 Media

Algemeen

Op dit artikel treft men aan de vergoedingen ten behoeve van de omroepinstellingen (landelijk, regionaal en Wereldomroep), de beheerstaken, het muziekcentrum van de omroep en de overige dotaties en uitgaven op het gebied van de media.

De Mediawet (Stb. 1987, 249) dient, met uitzondering van de subsidies mediabeleid, als basis voor de uitgaven. De basis voor subsidies mediabeleid is (ook) te vinden in de Wet op het specifiek cultuurbeleid. De hoogte van de uitgaven is gebaseerd op de Begrotingswet.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.04	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		1 428 473	1 480 763	1 509 263	1 541 263	1 541 263	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal	1 428 473	1 480 763	1 509 263	1 541 263	1 541 263		
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		4 453	9 090	-5 606	145		
Stand ontwerp-begroting 1996	1 481 103	1 428 473	1 485 216	1 518 353	1 535 657	1 541 408	1 579 408

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties		4 453	9 090	-5 606	145
b. Overboekingen (extern)		4 453	9 090	-5 606	145
Totaal		4 453	9 090	-5 606	145

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.b.

Door het uittreden van de Veronica Omroep Organisatie (VOO) uit het publieke bestel per september 1995 nemen de reclame-opbrengsten (STER) per 1996 af. Doordat de budgetten voor de Binnenlandse Landelijke Omroep op het niveau blijven van 1995 vermeerderd met de gebruikelijke indexering, worden er conform de bestaande systematiek ter compensatie middelen onttrokken aan de Algemene Omroepreserve. De mutatie (desaldering) is het saldo van beide bewegingen. Zie ook het corresponderende ontvangstenartikel 27.02.

Codering

De economische en functionele codering is respectievelijk 16.12 en 8.4.

Artikel 27.05 Garanties, rente en aflossing lening

Algemeen

De verleende garanties hebben betrekking op aangegane leningen ten behoeve van de ontsluiting van het buitenmuseum van het Zuiderzeemuseum, de aankoop van panden voor de Nederlandse Operastichting en de Stichting het Nederlands Filmmuseum en ten behoeve van het Nederlands Bibliotheek- en Lectoriumcentrum.

Door een indenniteitsregeling van maximaal f 500 miljoen per jaar is het mogelijk de kosten van het verzekeren van enkele tentoonstellingen van uitzonderlijk belang in de Nederlandse rijksmusea omlaag te brengen.

De garanties worden verstrekt op grond van een ministeriële beschikking en de Welzijnswet. De garanties volgens de indenniteitsregeling worden verstrekt op basis van de Regeling indenniteit bruiklenen (Stcrt. 5 januari 1989, nr 4).

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27 05	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerp-begroting 1996		500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000

Codering

De economische en functionele codering is respectievelijk 51.2 en 08.0.

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantie-overeenkomsten van het Rijk (x f 1000)

Tabel I Ontsluiting buitenmuseum Zuiderzeemuseum

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	454	341	128	15	0	0	0
Vervallen of te vervallen garanties	113	113	113	15	0	0	0
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	341	128	15	0	0	0	0

Tabel II Indemniteitsregeling

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Uitstaand risico per 1 januari	0	0	0	0	0	0	0
Vervallen of te vervallen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	0	0	0	0	0	0	0

Tabel III Nederlandsche Operastichting

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	3 813	3 466	2 120	2 773	2 427	2 081	1 734
Vervallen of te vervallen garanties	347	346	347	346	346	347	346
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	3 466	3 120	2 773	2 427	2 081	1 734	1 388

Tabel IV Bibliotheken

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	2 916	2 640	2 517	2 394	2 270	2 146	2 022
Vervallen of te vervallen garanties	276	123	123	124	124	124	124
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	2 640	2 517	2 394	2 270	2 146	2 022	1 898

Tabel V Stichting Nederlands Filmmuseum

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	2 564	2 520	2 472	2 420	2 363	2 301	2 233
Vervallen of te vervallen garanties	44	48	52	57	62	68	74
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	2 520	2 472	2 420	2 363	2 301	2 233	2 159

Artikel 27.06 Rechtspositionele uitkeringen

Algemeen

Dit artikel omvat zowel regelingen die door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds worden uitgevoerd, het vut-fonds voor de bibliotheken als rechtpositionele uitkeringen die nog niet aan enig specifiek beleidsterrein zijn toegekend.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.06	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		18 121	17 630	17 335	17 081	16 779	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		18 121	17 630	17 335	17 081	16 779	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		366	403	459	515	558	
Stand ontwerp-begroting 1996	15 127	18 487	18 033	17 794	17 596	17 337	17 337

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	366	403	459	515	558
a. Bijstelling uit aanvullende posten	172	167	165	162	159
b. Overboekingen (extern)	194	236	294	353	399
Totaal	366	403	459	515	558

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat met name uit de algemene salarismaatregelen 1995.

Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.b.

Overboeking van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in verband met WAGGS/ABP-bijstelling. De overboeking houdt verband met de overgang van Cultuur naar OCenW.

Codering

De economische en functionele codering is 11.3 respectievelijk 13.9.

Artikel 27.07 Overige uitgaven

Algemeen

De op dit artikel geraamde uitgaven hebben betrekking op de beleidsuitgaven voor het gehele Directoraat-Generaal voor Culturele Zaken. Hieronder vallen onderzoekopdrachten aan derden ten behoeve van de actuele beleidsvoering op het terrein van de cultuur. Verder worden uit dit artikel bijdragen verstrekt aan projecten ter bevordering van de werkgelegenheid in de cultuursector, alsmede participatie in (onderzoek naar) aanvullende financieringsconstructies voor culturele investeringsprojecten.

Tenslotte zijn uitgaven ten laste van dit artikel bestemd voor de uitvoering van het internationaal cultuurbeleid, zowel via culturele activiteiten en programma's in multilateraal verband (Raad van Europa, EU en UNESCO), als door veldorganisaties binnen het cultuurterrein. Ook culturele voorlichting aan het buitenland valt onder dit artikel.

Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 7) opgenomen.

De Wet op het specifiek cultuurbeleid dient als basis voor de uitgaven.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.07	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		26 348	26 348	27 373	27 373	27 373	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		26 348	26 348	27 373	27 373	27 373	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995		-1 180	-1 180				
Nieuwe mutaties		-14 138	-1 905	-9 959	-18 213	-18 213	
Stand ontwerp-begroting 1996	14 956	11 030	23 263	17 414	9 160	9 160	9 160

Relatie verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikel 27.07	t/m 1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Verplichtingen stand ontwerp-begroting 1996		14 956	11 030	23 263	17 414	9 160	9 160	9 160	Uitgaven stand ontwerp-begroting 1996
1994	1 391	10 785							12 178
1995	2 155	4 171	6 859						13 185
1996			4 171	21 147					25 318
1997				2 116	15 298				17 414
1998					2 116	7 044			9 160
1999						2 116	7 044		9 160
2000							2 116	7 044	9 160
na 2000								2 116	

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.07	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		27 323	27 223	27 373	27 373	27 373	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		27 323	27 223	27 373	27 373	27 373	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		-14 138	-1 905	-9 959	-18 213	-18 213	
Stand ontwerp-begroting 1996	12 178	13 185	25 318	17 414	9 160	9 160	9 160

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties	-947	150	150	150	150
a. Bijstelling uit aanvullende posten	135	135	135	135	135
d. Overboekingen (intern)	-1 082	15	15	15	15
3. Beleidsmatige mutaties	-13 191	-2 055	-10 109	-18 363	-18 363
1. Cultuurbeleid		15 000	15 000	15 000	15 000
2. Taakstelling Cultuur		-17 055	-25 109	-33 363	-33 363
3. Terugdraaien ombuigingen '95	-13 191				
Totaal	-14 138	-1 905	-9 959	-18 213	-18 213

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.a.

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat met name uit de algemene salarismaatregelen 1995. Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.d.

Overboekingen in verband met terugdraaien IBA-taakstelling.

3.1.

Betreft tranche '96 van de Cluster IV-gelden uit het regeerakkoord ten behoeve van Cultuur.

3.2.

Betreft het overboeken van de uitgaventaakstelling uit het regeerakkoord voor Cultuur. Deze taakstelling stond voorheen geparkeerd op beleidsterrein 26.

3.3.

De tranche 1995 van de Cluster IV-gelden uit het regeerakkoord ad *f* 15 miljoen was op dit artikel geparkeerd en is vervolgens aangewend voor beleidsprioriteiten, het oplossen van knelpunten alsmede het ongedaan maken van de ombuigingstaakstelling op diverse cultuurartikelen zoals aangegeven in de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII nr 22, 11 november 1994).

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x *f* 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.07	verplichtingen			uitgaven			econ.	funct.
	1994	1995	1996	1994	1995	1996		
Kosten van onderzoek, internationalisering en emancipatiebeleid	12 882	10 258	21 638	10 104	12 262	23 546	12 1	08.02
Werkgelegenheids- en investeringsprojecten	2 074	772	1 628	2 074	923	1 772	33	08.2
Totaal	14 956	11 030	23 263	12 178	13 185	25 318		

Artikel 27.01 Cultuurbeheer

Algemeen

Op dit artikel worden geraamd de ontvangsten uit entreegelden van de rijksmusea en schenkingen afkomstig van particulieren, stichtingen en verenigingen voor het doen van aanschaffingen van museumobjecten. Daarnaast worden de ontvangsten van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de overige rijksdiensten op het terrein van cultuurbeheer op dit artikel geraamd.

De ontvangsten zijn gebaseerd op de Begrotingswet.

De verhoging van dit artikel in 1996 betreft een taakstelling van *f* 5 miljoen als gevolg van een begrotingsoverschrijding in voorgaande jaren.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.01	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		5 827	10 827	5 827	5 827	5 827	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		5 827	10 827	5 827	5 827	5 827	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerp-begroting 1996	33 245	5 827	10 827	5 827	5 827	5 827	5 827

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.01	ontvangsten			econ.	funct.
	1994	1995	1996		
Musea	27 897	5 162	10 162	16.1	08.1
Monumentenzorg	647	60	60	16.1	08.1
Archeologie	2 840	25	25	16.1	08.1
Archieven	1 861	580	580	16.1	08.1
Totaal	33 245	5 827	10 827		

Artikel 27.02 Media*Algemeen*

Op dit artikel worden de ontvangsten geraamd ter dekking van de uitgaven op het gebied van de media. Het betreft opbrengsten uit omroepbijdrage, radio- en televisiereclame, rente en overige ontvangsten. De ontvangsten zijn gebaseerd op de Mediawet.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.02	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		1 433 565	1 640 855	1 511 855	1 543 855	1 543 855	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		1 433 565	1 640 855	1 511 855	1 543 855	1 543 855	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties		7 000	4 453	9 090	-5 606	145	
Stand ontwerp-begroting 1996	1 488 572	1 440 565	1 645 308	1 520 945	1 538 249	1 544 000	1 582 000

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

	1995	1996	1997	1998	1999
1. Technische mutaties		4 453	9 090	-5 606	145
b. Overboekingen (extern)		4 453	9 090	-5 606	145
2. Autonome mutaties	7 000				
1. Diversen	7 000				
Totaal	7 000	4 453	9 090	-5 606	145

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.b.

Door het uittreden van de Veronica Omroep Organisatie (VOO) uit het publieke bestel per september 1995 nemen de reclame-opbrengsten (STER) per 1996 af. Doordat de budgetten voor de Binnenlandse Landelijke Omroep op het niveau blijven van 1995 vermeerderd met de gebruikelijke indexering, worden er conform de bestaande systematiek ter compensatie middelen onttrokken aan de Algemene Omroepreserve. De mutatie (desaldering) is het saldo van beide bewegingen. Zie ook het corresponderende uitgavenartikel 27.04.

2.1.

Zoals aangegeven in de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer (TK 1994/1995, 23 900 VIII nr 22, 11 november 1994) is een bedrag van f 7 miljoen van de rente op de Omroepreserve ingezet ter dekking van de financiële problematiek Cultuur 1995.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.02	ontvangsten			econ.	funct.
	1994	1995	1996		
Ontvangsten agv in voorgaande jaren te hoog verstrekte subsidievoorschotten	21 292	8 932	25 000	16.12	08.4
Opbrengst omroepbijdragen	948 000	951 493	1 007 000	16.12	08.4
Opbrengst radio- en tv-reclame	498 000	457 523	411 000	16.12	08.4
Opbrengst rente	20 798	22 617	17 273	26.1	08.4
Onttrekking algemene omroepreserve	0	0	30 035	16.12	08.04
Overige ontvangsten media	482	0	0	16.12	08.4
Opbrengst financiële deelnemingen	0	0	155 000	16.12	08.4
Totaal	1 488 572	1 440 565	1 645 308		

Artikel 27.03 Overige ontvangsten*Algemeen*

Op dit artikel worden de middelen verantwoord, die worden ontvangen als gevolg van afrekening van in voorgaande jaren te hoog verstrekte subsidievoorschotten, alsmede de gelden die worden ontvangen en als zodanig niet plaatsbaar zijn op enig ander onderdeel.

De ontvangsten zijn gebaseerd op de Begrotingswet en de Wet op het specifiek cultuurbeleid.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 27.03	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stand ontwerp-begroting 1995		0	0	0	0	0	
Nota van wijziging		12 905	2 905	11 232	20 225	20 225	
Amendementen							
Geautoriseerd totaal		12 905	2 905	11 232	20 225	20 225	
Mutaties in 1e Supp. Wet 1995							
Nieuwe mutaties			0	0	0		
Stand ontwerp-begroting 1996	12 060	12 905	2 905	11 232	20 225	20 225	20 225

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.03	ontvangsten			econ.	funct.
	1994	1995	1996		
Ontvangsten agv in voorgaande jaren te hoog verstrekte subsidievoorschotten	2 612	2 810	2 905	06	13.9
Algemene ontvangsten	9 448	10 095		16.1	08.1
Totaal	12 060	12 905	2 905		

WETSARTIKEL 3 AGENTSCHAPPEN

1. Agentschap Centrale Financiën Instellingen (Cfi)

(x f 1 000)

Art. Omschrijving	1996
1. Agentschap Centrale Financiën Instellingen (Cfi)	
Totale baten	90 600
Totale lasten	90 600
Saldo van baten en lasten	0
Totale kapitaalontvangsten	7 400
Totale kapitaaluitgaven	7 400

Algemeen

Als uitvloeisel van een ingrijpende reorganisatie van het toenmalige Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is in 1992 de Centrale Financiën Instellingen opgericht, waarmee aan de scheiding tussen beleid en uitvoering inhoud werd gegeven. Met de oprichting van Cfi als uitvoeringsorganisatie werd beoogd beleid en uitvoering te beleggen bij gelijkwaardige partners om daarmee een zakelijke verhouding te verkrijgen met het moederdepartement. De ervaringen van de afgelopen drie jaar met het gekozen besturingsmodel en de gewenste ontwikkeling van Cfi hebben ertoe geleid om voor dit onderdeel van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen per 1 januari 1996 de agentschapstatus toe te kennen.

De Cfi is als uitvoeringseenheid verantwoordelijk voor de rechtmatige en doelmatige toedeling van financiële middelen, op basis van bekostigingsnormen, over de afzonderlijke door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen bekostigde instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging en de daar uit voortvloeiende werkzaamheden (onder andere verweer met betrekking tot bekostigingsbeslissingen). Hieruit vloeit voort dat Cfi de benodigde informatievoorziening en dienstverlening tussen de genoemde instellingen en het ministerie verzorgt, en daartoe de relevante gegevens verzamelt en beheert. Cfi voert tevens de administratie over de begrotingsuitputting. Cfi rapporteert maandelijks aan de Departementsleiding over voortgang, knelpunten en maatregelen. In het verlengde van de comptabele functie voor de betalingen aan instellingen voert Cfi deze functie ook uit voor de apparaatsuitgaven van het Bestuursdepartement. Tot de feitelijke doorvoering van de door het kabinet voorgenomen decentralisatie van de huisvesting van het primair, voortgezet en beroepsonderwijs, alsook de volwasseneneducatie draagt Cfi hiervoor beleids- en begrotingsverantwoordelijkheid.

Motieven voor verzelfstandiging als agentschap

Het toenemend belang van een doelmatige beleidsuitvoering vereist een bedrijfsmatige besturing van de bij Cfi gelegde taken. De verzelfstandiging als agentschap ondersteunt verbetering van de bedrijfsvoering. In de brief aan de Kamer van 16 maart jl. (TK 1994/1995, 24 144) waarin het voornemen om de Cfi per 1 januari 1996 de agentschapstatus te verlenen werd vermeld, zijn de motieven voor deze interne verzelfstandiging toegelicht. Kort samengevat komen deze op het volgende neer.

a. Verzakelijking van de besturingsrelatie

De ontvlechting van de apparaatsuitgaven leidt er toe dat Cfi ook toekomstige uitgaven voor haar bedrijfsvoering betreft bij de beoordeling van de efficiency. Voorts is het van belang dat de primaire sturing op basis van taken en middelen wordt vervangen door een oriëntatie op de kosten van de output, waarbij de kwantiteit en kwaliteit bepalend zijn.

b. Beter besturingsinformatie

Het voeren van een administratie gebaseerd op een baten/lasten-stelsel zal Cfi en het bestuursdepartement de mogelijkheid bieden om een beter inzicht te krijgen in de werkelijke kosten van de output. Ook integratie van het kostencomputatiemodel met de financiële administratie wordt dan mogelijk. De status van agentschap maakt het tevens mogelijk om saldi op rekening courant mee te nemen naar volgende dienstjaren.

c. Een zakelijke bedrijfsvoering

Het streven naar bedrijfsmatig werken vraagt een aanpak waarbij naar de meerjarige aanwendingsmogelijkheden van de beschikbare middelen wordt gekeken en financiële voorzieningen kunnen worden getroffen, ten behoeve van investeringen in bedrijfsmiddelen, afdekking van normale bedrijfsrisico's en het investeren in produktontwikkeling.

Bedrijfsvoering Cfi

Besturingsmodel

Voor de aansturing van het agentschap Cfi geldt «outputsturing binnen budgettaire randvoorwaarden» waardoor de ministeriële verantwoordelijkheid ten aanzien van financieel beheer en beleid gewaarborgd blijft. Daarbij wordt de te leveren output (produkten en diensten) kwantitatief en kwalitatief gedefinieerd en worden de voor de uitvoering door Cfi benodigde apparaatskosten gebudgetteerd. In het jaarlijks af te sluiten managementcontract tussen Cfi en het Bestuursdepartement wordt ingegaan op de algemene ontwikkelingen die voor de strategie van Cfi van belang zijn, de doelstellingen die Cfi in het betreffende jaar wil bereiken en de raming van de kosten van de af te nemen produkten.

In de protocollen wordt de functionele communicatie tussen de diverse onderdelen van het departement en Cfi geregeld binnen de kaders van het managementcontract.

Iedere maand rapporteert Cfi aan de Bestuursraad over de geleverde prestaties, waarbij wordt aangesloten bij de prestatie-indicatoren en andere prestatieverantwoordings-variabelen uit het managementcontract.

Binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar vindt verantwoording plaats door Cfi in de vorm van een jaarverslag.

Interne bedrijfsvoering

Zoals de externe relatie tussen Cfi en het Bestuursdepartement wordt gekenmerkt door verzakelijking, zo heeft Cfi voor de interne bedrijfsvoering gekozen voor een model van verzakelijking van de interne relaties tussen bedrijfsonderdelen. Voor dit doel is Cfi gestart met de ontwikkeling van een instrumentarium dat bestaat uit een model voor interne budgettering en een plancyclus.

Daartoe wordt een meerjarig strategisch plan opgesteld waarin keuzes worden opgenomen over de taken voor de verschillende bedrijfs-onderdelen (produktgroepen) en waarin de te produceren produkten

Het strategisch plan wordt jaarlijks in operationele termen geconcretiseerd in uitvoeringsplannen waarin volume en benodigde capaciteit voor de te produceren producten wordt geraamd.

De uitvoeringsplannen vormen tevens de basis voor de interne budgettering.

Het primaire doel van interne budgettering is te komen tot een betere kostenbeheersing. In 1994 en 1995 zijn voor de verdere uitwerking van het model van interne budgettering reeds voorbereidingen getroffen. Er is een kostprijsmodel ontwikkeld voor de bepaling van de kostprijzen van de externe producten (zie bijlage 1). Vooralsnog dienen deze als externe verantwoording aan het bestuursdepartement.

Financieel beheer

Cfi voert een afzonderlijke financiële administratie die wordt gekenmerkt door een baten/lastenstelsel. Daarin worden de kapitaalontvangsten en -uitgaven opgenomen.

Begroting van baten en lasten van het agentschap Cfi (x f 1000)

Omschrijving	1996	1997	1998	1999	2000	codering	
						econ.	funct.
Totale baten	90 600	81 500	83 200	81 200	78 700		
Opbrengst derden	1 300	200	200	200	200		
Opbrengst departement	89 300	81 300	83 000	81 000	78 500		
Rente							
Buitengewone baten							
Totale lasten	90 600	81 500	83 200	81 200	78 700		
Apparaatskosten	85 200	77 200	78 900	76 900	74 700		
* personeel	45 500	38 800	38 000	37 400	37 400	11 1	04.0
* materieel	39 700	37 300	39 800	38 400	36 200	12 1	04.0
Rente	pm	pm	pm	pm	pm		
Afschrijvingen	5 400	5 400	5 400	5 400	5 100	79	04.0
* materieel	5 400	5 400	5 400	5 400	5 100		
* immaterieel							
Dotatie aan voorzieningen	0	0	0	0	0		
Buitengewone lasten	pm	pm	pm	pm	pm		
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0		

Algemeen

Uitgangspunt bij de begroting is dat de baten de lasten volledig dekken. Investerings in toekomstige jaren zullen vanuit de financiële reserves (liquide middelen die ontstaan uit de jaarlijkse afschrijvingen) worden betaald.

De resultaten uit het overleg rond de taakstelling regeerakkoord zijn volledig in deze begroting verwerkt. De hieronder vermelde doelmatigheidsverbeteringen zijn verrekend met het Ministerie van OCenW en maken deel uit van de invulling van de taakstelling herijking apparaatskosten.

Deze post (geschat op f 1 à 2 miljoen) is in de balans opgenomen onder de post «Debiteuren».

De toegekende algemene salarismaatregelen (asm) 1995 à f 1,5 miljoen per jaar is structureel verwerkt.

Invulling verantwoordelijkheid voor doelmatigheidsverbetering.

In de begroting zijn de volgende doelmatigheidsverbeteringen voorzien:

Bedrag x f 1 miljoen

Maatregel	Opbrengst in het jaar				
	1996	1997	1998	1999	2000
down-sizing grote systemen	5,9	6,0	7,5	7,5	10,0
re-engineering werkprocessen	—	0,5	1,0	2,0	2,0
efficiency verbetering infra-structuur	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Totaal	7,4	8,0	10,0	11,0	13,5

Op dit moment worden verdere verfijningen in het kostprijsmodel aangebracht. In de begroting 1997 zal inzicht gegeven worden in vaste en variabele kosten per produkt. Tevens zal een verfijnder inzicht worden gegeven in de relatie tussen de kosten en volumina.

Personeel

De daling van de personele uitgaven in 1997 heeft vooral betrekking op de decentralisatie huisvesting van primair en voortgezet onderwijs en de afspraken in het kader van de eerder genoemde taakstelling regeer-accord.

Daarnaast wordt voor het flankerend beleid tot het jaar 2003 een bedrag van f 10,0 miljoen door het departement vergoed. Deze uitgaven beïnvloeden echter niet het exploitatieresultaat en worden daarom alleen verantwoord op de balans van Cfi.

Materieel

Het merendeel van deze kosten heeft betrekking op beheer en exploitatie van systemen. Daarnaast bevat deze post de kosten van onderhoud van hardware, meubilair en overige inventaris. In de jaren na 1998 wordt een geleidelijke daling voorzien van de exploitatiekosten van met name de grote bekostigings- en informatiesystemen.

De gesprekken over de overheveling van taken en bevoegdheden van het Bestuursdepartement naar Cfi (bijvoorbeeld huisvesting) zijn nog niet geheel afgerond. De uitkomst hiervan kan nog enige wijzigingen in de begrote bedragen veroorzaken.

De bedragen voor huisvesting en centrale voorzieningen waarvoor Cfi begrotingsverantwoordelijkheid gaat dragen, zullen in het kostprijsmodel worden verwerkt en tot uiting komen in de prijs per produkt.

Afschrijvingen

Tot 1996 werden de benodigde gelden voor investeringen en voorzieningen ten behoeve van de bedrijfsvoering door het Bestuursdepartement op kasbasis bekostigd. Vanaf 1996 zal Cfi door middel van afschrijvingen zelf voldoende middelen voor haar investeringen moeten reserveren. Inventarisatie van de vaste activa heeft geresulteerd in een berekening van een verwachte lineaire afschrijving van gemiddeld f 5,4 miljoen per

jaar. Hierbij is rekening gehouden met een vervanging van het Geïntegreerde Financiële Informatiesysteem (GEFIS) in de jaren 1998-1999.

Opbrengsten derden

Voor het uitvoeren van de instroomtoets, tot 1 augustus 1996, wordt een opbrengst verwacht van het Participatiefonds van f 1,1 miljoen. De opbrengst van verkoop van informatie wordt geschat op f 0,2 miljoen. Het betreft hier informatie die op verzoek, tegen kostprijs, beschikbaar wordt gesteld aan externe organisaties als scholen, onderzoeksinstellingen, gemeenten en dergelijke.

Begroting van kapitaaluitgaven en kapitaalontvangsten Cfi (x f 1000)

Omschrijving	1996	1997	1998	1999	2000
Totaal kapitaaluitgaven	7 400	4 800	4 200	8 100	5 600
Uitgaven onroerende goederen	–	–	–	–	–
Uitgaven overige kapitaalgoederen	7 400	4 800	4 200	8 100	5 600
Totaal kapitaalontvangsten	7 400	4 800	4 200	8 100	5 600
Investeringsbijdrage van het departement	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	7 400	4 800	4 200	8 100	5 600

De kapitaaluitgaven zijn gebaseerd op een meerjarenraming van de vervangingsinvesteringen. De investeringen in vervanging van het GEFIS en het bekostigingssysteem van de WBO/ISOVSO zijn hierin meegenomen.

De meerjarenraming voor de vervangingsinvesteringen is terug te vinden in de reeks onttrekkingen aan reserves. Het moment en de omvang van het bedrag van de vervangingsinvestering worden bepaald door de historische aanschaffingsbedragen en de levensduur van het betreffende actief. Voor de waarderingsgrondslagen is het advies ingewonnen van een extern accountantsbureau.

Uitgangspunt voor de waardering van het meubilair is een door het Facilitair Bedrijf gehanteerd bedrag per werkplek. De kapitaaluitgaven kunnen nog worden beïnvloed door de uitkomst van de discussie over overheveling van taken en bevoegdheden van het Bestuursdepartement en de Cfi. De financiering geschiedt door een onttrekking aan de financiële reserves, die gelijk is aan de investeringen in hetzelfde jaar. De financiële reserves worden opgebouwd uit de afschrijvingen vanaf 1996. In 1996 wordt het overschot 1995 (geschat op f 1 à 2 miljoen) toegevoegd aan de financiële reserve conform de eindejaarssystematiek.

Indicatieve openingsbalans van het agentschap Cfi (x f 1000)

Balans	Per 1 januari 1996
Activa	27 300
Materiële activa	
* grond	nvt
* gebouwen	nvt
* inventaris	10 600
Immateriële activa	nvt
Vorraden	0
Liquide middelen	0
Financiële reserves	0
Debiteuren	14 700
Nog te ontvangen	2 000
Passiva	27 300
Rente- en aflossingsvrij vermogen	12 500
Rente- en aflossingdragend vermogen	0
Voorzieningen	10 000
Crediteuren	700
Nog te betalen	4 100
Voordeilig saldo	0

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Inventaris f 10,6 miljoen

	Historische aanschafprijs x f 1 miljoen	Levens- duur	Boek- waarde x f 1 miljoen	Restant levens- duur
Bedrijfsproces ondersteunende systemen	11,4	5,0	6,1	2,7 jaar ¹
Hardware	2,4	3,0	1,2	1,5 jaar ¹
Meubilair	2,4	10,0	2,4	10 jaar
Kantoorautomatisering en bedrijfs- software	2,7	3,0	0,9	1 jaar
TOTAAL	18,9	n.v.t.	10,6	n.v.t.

¹ Het betreft hier een verzameling van aanschaffingen in de jaren 1990 t/m 1995.

Debiteuren f 14,7 miljoen

- Vordering op het Bestuursdepartement :
- betreffende het flankerend beleid *) f 10,0 miljoen
  - betreffende het overschot 1995 (geschat) **) f 2,0 miljoen
  - Vordering op IB-Groep betreffende BRIN (R 2) f 0,6 miljoen
  - Vakantietoeslag juli-december 1995 f 2,1 miljoen
- *) Dit betreft de voorziening voor het flankerend beleid ten behoeve van de decentralisatie van de bekostiging van huisvestingsvoorzieningen in het primair en voortgezet onderwijs. De aanwending geschiedt volgens het kasritme, zoals is afgesproken met het Bestuursdepartement. Aangezien deze post buiten de normale bedrijfsvoering van het Agentschap valt is hij als «vordering» en als «voorziening» op de balans opgenomen en niet in de begroting. Het kasritme t/m 2003 is als volgt opgebouwd (bedragen x f miljoen):

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
3,0	2,2	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8

**) Dit betreft de toezegging dat het overschot over 1995 door Cfi mag worden aangewend voor de bedrijfsvoering in 1996.

Nog te ontvangen f 2,0 miljoen

Hieronder is opgenomen het in 1995 aan het RCC als voorschot betaald bedrag over december 1995; de tegenhanger van deze post wordt aan de creditzijde van de Balans verantwoord onder nog te betalen, zijnde de in januari 1996 te ontvangen RCC-facturen over december 1995. Bij ontvangst van deze factuur wordt het voorschot afgeboekt op het factuurbedrag.

Rente-en aflossingsvrij vermogen f 12,5 miljoen

Saldo van activa en passiva : het eigen vermogen.

Voorzieningen f 10,0 miljoen

Zie opmerking flankerend beleid bij Debiteuren.

Crediteuren f 0,7 miljoen

Het bedrag aan overlopende facturen is geschat op basis van ervaringscijfers.

Hierin is opgenomen een schuld aan de IB-Groep van f 45.000

Nog te betalen f 4,1 miljoen

Dit betreft:

- A f 2,0 miljoen in 1996 te ontvangen facturen over december 1995. De reeds verstrekte voorschotten in 1995 worden hierop afgeboekt; de verantwoording als «nog te betalen» in plaats van «Crediteuren» heeft te maken met het feit dat per 31 december 1995 de de factuur nog niet is ontvangen.
- B f 2,1 miljoen zijnde het verschuldigde vakantiegeld over de periode juli 1995 tot en met december 1995. Dit bedrag is ook opgenomen onder de post Debiteuren als vordering op het Bestuursdepartement.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Dit betreft leaseverplichtingen PC's en Servers ad f 0,5 miljoen.

RELATIE PRODUCTEN EN KWALITEIT

De kwaliteit van het functioneren van Cfi wordt gemeten door per groep van producten prestatie-indicatoren te benoemen die zijn te normeren en waarvan de ontwikkeling is te monitoren. De onderstaande indicatoren zijn in samenspraak tussen het bestuursdepartement en Cfi ontwikkeld.

Te leveren produkt	Prestatie-indicator	Maatstaf	Nulmeting ¹	
1. Uitvoering van regelingen: – voor reguliere vergoedingen – voor aanvullende vergoedingen – niet bekostigingsbeslissingen	Rechtmatig = * betrouwbaar * juist * volledig	* rechtmatigheid – % beroepen waarvoor wordt geschikt of dat wordt verloren – positief oordeel AD bij controle van de Cfi-rekening	0,3% ²	
	Tijdig	– oordeel bestuursdepartement over Cfi-jaarverslag * naleving AWB	ja ² p.m.	
	Doelmatig	– % tijdig genomen beslissingen tov totaal genomen beslissingen * kosten per produkt (als kengetal)	83% zie overzicht kostprijzen	
2. Informatievoorziening: – aan onderwijsveld	Klantgerichtheid	* waardering Cfi door veld: – % schriftelijke klachten t.o.v. totaal aantal beslissingen. – aantal ingestelde beroepen tegen genomen beslissingen – kwalitatief oordeel dat wordt verkregen uit: ** Cfi-metrix ** scholenpanels ** interviews	0,1% (klachten = 69) 1% (beroepen = 616) > cijfer 7	
	Doelmatigheid	* kosten informatievoorziening aan veld – kosten per telefoongesprek (als kengetal)	zie overzicht kostprijzen	
	– aan ministerie	Doelmatigheid Betrouwbaarheid	* kosten per bevraging * positief oordeel velddirecties bij evaluatie protocol	p.m. ja
		Tijdigheid	* levering informatie conform overeengekomen tijdspaden	ja
	– aan derden	Doelmatigheid	* activiteit moet bijdragen aan een verbetering van de doelmatigheid van het totale functioneren van Cfi.	p.m.
3. Overige produkten: – begrotingsverantwoordelijkheid voor huisvesting scholen	kwaliteit van het financieel beheer	positief oordeel FEZ in evaluatie van de kwaliteit van begrotingsvoorbereiding en –uitvoering.	ja	
	– compt.functie voor apparaats-uitgaven ministerie	Rechtmatig = * betrouwbaar * juist	positieve managementletter (uitgebracht door AD) over het functioneren van de comptabele afdeling bij Cfi	ja
	– werken voor derden	Doelmatig	het werken voor derden moet nut en/of toegevoegde waarde hebben voor de Minister van OCenW als primaire opdrachtgever, kan alleen als nevenprodukt van de bij Cfi belegde taak, en mag niet concurrentievervalsend zijn.	p.m.

¹ Het betreft een nulmeting over de periode 1 januari 1995 tot 1 juli 1995

² Betreft de waarde in 1994

Voor 1996 geldt als ambitieniveau een prestatie, die ondanks een ingrijpende reorganisatie van Cfi, op het zelfde niveau blijft als in 1995.

BIJLAGE 1 Ontwikkeling in de Cfi-kostprijzen

Produkt/dienst	1994 (in miljoen)	1995 (in miljoen)	1996 (in miljoen)	Volume kengetallen
Reguliere bekostiging	63,3 (90 800) (9 300)	52,4 (85 000) (7 500)	44,1 (79 000) (7 500)	aangegane verplichtingen correspon- dentie
Niet-reguliere bekostiging	15,8 (53 700) —	18,0 (51 000) (1 800)	16,6 (44 000) (1 800)	aangegane verplichtingen correspon- dentie
Niet-bekostigingsbeslissingen	5,7 (1 200) —	9,8 (1 400) (350) (700)	11,1 (1 600) (400) (700)	beroepen bezwaar- schriften correspon- dentie
Informatievoorziening aan bestuurs- departement	3,2 10	5,0 (10)	5,1 (10)	afnemende directies
Informatievoorziening aan veld	4,6 (104 500) —	7,7 (84 000) (30 000)	7,8 (72 000) (30 000)	telefoonge- sprekken informatie- leveringen
Informatie/gegevenslevering aan derden	0,7 (500)	2,4 (500)	2,7 (600)	leveringen
Uitvoering regelingen «derden»	2,5 (2 300) (5 000)	1,1 (2 300) —	1,1 (2 300) —	instroom- toetsen herbezettings- regeling
Comptabele functie APK bestuurs- departement	0,8 (25 000)	0,9 (25 000)	0,9 (25 000)	betalingen
INFRA-begrotingsverantwoordelijk- heid	2,0 —	1,1 —	1,2 —	n.v.t.
TOTAAL	98,6	98,4	90,6	

Toelichting op de uitkomsten

Algemeen

1. De in het overzicht gepresenteerde cijfers zijn een indicatie, vastgesteld op basis van huidige inzichten en aannames ten aanzien

- van (verwachte) produktie-omvang versus capaciteitsbeslag en inzet geautomatiseerde hulpmiddelen. Door het stap voor stap verbeteren van de inrichting van de planning- en controlfunctie zal het inzicht in en de beheersing van de kosten toenemen. Dit betreft onder andere het inzicht in de verhouding tussen de vaste en de variabele kosten per produkt, zodat duidelijker wordt hoe de kosten van Cfi zich gedragen bij uitbreiding of afname van het takenpakket van Cfi.
2. In 1994 is een eerste grove kostentoekening bepaald. In 1995 is de kostentoekening aanzienlijk verfijnd. Met name de kosten van de produkten gericht op informatievoorziening (produkten 4 tot en met 6) konden in 1995 beter worden bepaald.
  3. Daarnaast is in 1995 het onderscheid tussen reguliere en niet-reguliere bekostiging nauwkeuriger bepaald. Dit is mede mogelijk gemaakt doordat Cfi haar bedrijfsprocessen in 1995 anders heeft ingericht. Voor 1995 waren de processen georiënteerd op beleids-terreinen (primair onderwijs, voortgezet onderwijs, etc.). In 1995 zijn de processen ingericht naar standaard (bulkprocessen) en specifieke regelgeving.
  4. Efficiency-winsten worden met name behaald op de kosten van automatisering. Als gevolg hiervan zijn de reguliere bekostiging en niet-reguliere bekostiging in 1996 aanzienlijk goedkoper geworden.

Per produkt

Onderstaand wordt ingegaan op mutaties in de totale kosten per type produkt (=niet de kostprijs per produkt). Aanleiding hiervoor is dat in het op dit moment gehanteerde kostprijsmodel een groot deel van de kosten een van het produktievolume onafhankelijk gedrag vertoont. Verdere verfijningen in het kostprijsmodel worden nog aangebracht. In de begroting 1997 zal inzicht worden gegeven in vaste en variabele kosten, en de relatie tussen kosten en volumina nader worden verklaard.

1. Reguliere bekostiging

De kosten van dit produkt dalen in 1996 sterk: vooruitlopend op de decentralisatie van de bekostiging van de huisvesting per 1 januari 1997 naar de gemeenten worden vacatures niet meer vervuld. Daarnaast vinden besparingen op de automatiseringskosten plaats. Het betreft dan met name het bekostigingssysteem voor het basisonderwijs (WBO) en het systeem voor de begrotingsadministratie (GEFIS).

2. Niet-reguliere bekostiging

De daling in 1996 betreft besparingen op automatisering (zie hierboven). De toename in 1995 betreft een nauwkeurigere toerekening. Een deel van de kosten van de reguliere bekostiging bleek betrekking te hebben op de niet-reguliere bekostiging.

3. Niet-bekostigingsbeslissingen

De stijging van de kosten wordt met name verklaard door de toename van het aantal beroepen. De stijging in 1995 wordt daarnaast veroorzaakt door het toerekenen van de kosten van de afhandeling van bezwaarschriften en correspondentie over met name rechtspositionele aangelegenheden. Deze kosten werden in 1994 nog toegerekend aan de eerste twee produkten.

4. Informatievoorziening Bestuursdepartement

Geen opmerkingen.

5. Informatievoorziening veld

Om het aantal telefoongesprekken terug te dringen is in een aantal gevallen gewerkt met proefzendingen. Dit heeft daadwerkelijk geleid tot minder telefonische bevraging. De kosten stijgen hierdoor op de korte termijn. Op de lange duur echter zullen de kosten kunnen dalen. De stijging van de kosten van 1995 heeft betrekking op het toerekenen van de kosten van informatieleveringen aan het onderwijsveld. In 1994 vielen deze kosten nog onder de reguliere bekostiging (een groot deel van de gegevens (bijv. leerlingentellingen) worden verzameld ten behoeve van de bekostiging). Het betreft met name informatieleveringen over leerlingenaantallen en personeelsaantallen.

6. Informatie/gegevenslevering aan derden

In 1995 zijn de personeelstellingen onderwijs van het CBS overgenomen.

7. Uitvoering regelingen «derden»

In het kader van het in 1993 gesloten cao-akkoord met de bonden en werkgeversorganisaties over de terugdringing van de wachtgelden voert Cfi twee regelingen uit; de instroomtoets voor het Participatiefonds, en de regeling herbezetting wachtgelders. Deze laatste taak vormt feitelijk onderdeel van de reguliere bekostiging. De kosten van de uitvoering van deze regeling zijn daarom in 1995 overgeheveld. De kosten van de instroomtoetsen betreffen tot nu toe de directe kosten, dus exclusief de kosten van overhead, huisvesting en dergelijke. Nu de desbetreffende taken onder de verantwoordelijkheid van het Participatiefonds vallen zal een integrale kostprijs moeten worden berekend.

8. Comptabele functie apparaatsuitgaven Bestuursdepartement

Geen opmerkingen.

9. INFRA-begrotingsverantwoordelijkheid

Dit produkt komt per 1 januari 1997 als gevolg van de decentralisatie van de huisvestingsbekostiging naar de gemeenten te vervallen. Het budgettaire effect hiervan op de apparaatskosten is reeds in het meerjarenbeeld verwerkt.

Wat wordt verstaan onder de produkten?

Reguliere bekostiging

Het betreft de personele en materiële bekostiging van instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging, alsmede de bekostiging van huisvestingsvoorzieningen in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

Niet-reguliere bekostiging

Het betreft aanvullende, incidentele uitgaven in verband met projecten en/of bijzondere situaties.

Niet-bekostigingsbeslissingen

Hierbij gaat het om het voeren van verweer naar aanleiding van bekostigingsbeslissingen, en bijdragen aan het totstandkomen van wet- en regelgeving.

Informatievoorziening aan Bestuursdepartement

Op basis van jaarlijks opgestelde protocollen levert Cfi informatie aan de diverse onderdelen van het Bestuursdepartement. Ook wordt informatie geleverd op basis van ad hoc vragen.

Informatievoorziening aan veld

Het geven van informatie over wet- en regelgeving in het algemeen en de toepassing van bekostigingsvoorwaarden in het bijzonder. Cfi heeft voor dit doel ondermeer een telefonische informatiedienst ingesteld.

Informatievoorziening/gegevenslevering aan derden

Cfi levert op verzoek aan derden informatie over instellingen, leerlingen, onderwijspersoneel, enzovoort.

Uitvoering regeling voor «derden»

Betreft de uitvoering van werkzaamheden voor het Participatiefonds in oprichting (Project terugdringing wachtgelden).

Comptabele functie APK Bestuursdepartement

Betreft het uitvoeren van de comptabele functie voor de apparaats-uitgaven van het Bestuursdepartement.

INFRA-begrotingsverantwoordelijkheid

Betreft begrotingsverantwoordelijkheid voor de bekostiging van huisvestingsvoorzieningen in primair, voortgezet en beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

2. Agentschap Rijksarchiefdienst

		(x f 1000)
Art.	Omschrijving	1996
2.	Agentschap Rijksarchiefdienst	
	Totale baten	30 710
	Totale lasten	30 710
	Saldo van baten en lasten	0
	Totale kapitaalontvangsten	1 100
	Totale kapitaaluitgaven	1 100

Algemeen

De taken van de Rijksarchiefdienst, zoals hieronder beschreven, zijn de resultaten van wettelijke voorschriften en bestuurlijke noodzaak. Wettelijk geregeld zijn het beheer van de rijks- en provinciale archiefbescheiden en het toezicht op het beheer van rijksarchiefbescheiden die nog niet naar rijksarchiefbewaarplaatsen zijn overgebracht. In de loop der jaren heeft zich een goed werkende productie-keten ontwikkeld van behouden, bewerken en benutten van archiefbescheiden. De daarbij opgedane kennis en bekwaamheden worden ook ingezet voor het ontwikkelen van producten met toepassing buiten de Rijksarchiefdienst. De samenhang tussen de verschillende taken is voor het functioneren van Rijksarchiefdienst essentieel. Het is een voorwaarde voor het leveren van hoogwaardige archiefdiensten binnen en buiten de overheidsorganisatie.

Tot de taken van de Rijksarchiefdienst worden gerekend:

a. Het behouden van archiefbescheiden

De Rijksarchiefdienst beheert archiefbescheiden van de rijksoverheid, de provincies en van particulieren met het doel deze te behouden voor de huidige en toekomstige gebruiker. Onder behouden wordt verstaan: selecteren, verwerven, passief en actief conserveren en restaureren.

b. Toezicht

In de Archiefwet is aan de Rijksarchiefdienst de taak opgedragen om toezicht te houden op het beheer van de archiefbescheiden van de rijksoverheid die (nog) niet naar een rijksarchief zijn overgebracht. Het doel van dit toezicht is het veilig stellen van het voor permanente bewaring bestemde gedeelte van die archiefbescheiden

c. Het bewerken van archiefbescheiden

De door de Rijksarchiefdienst beheerde archiefbescheiden moeten, om het benutten (gebruiken) ervan mogelijk te maken en te optimaliseren, voldoende ontsloten zijn. Daartoe moeten ze bewerkt worden. Onder bewerken wordt verstaan: ontsluiten door middel van inventariseren en catalogiseren.

d. Het benutten van archiefbescheiden

Doel van het behouden en bewerken van de archieven is het benutten ervan mogelijk te maken.

Onder benutten wordt verstaan: raadplegen van de archiefbescheiden in de studiezalen en op telefonische en schriftelijke aanvraag, het geven van cursussen en colleges, het organiseren van tentoonstellingen, studiedagen en rondleidingen, het verrichten van onderzoek en het verzorgen van publikaties.

Het benutten van de archieven geschiedt nu nog in belangrijke mate in de studiezalen van de rijksarchieven.

e. Onderzoek en ontwikkeling

Om zijn taken goed te kunnen verrichten voert de Rijksarchiefdienst een aantal «research and development»-projecten (R&D) uit. De resultaten van deze projecten overstijgen het belang van de eigen dienst. Er bestaat in binnen- en buitenland belangstelling voor.

De Rijksarchiefdienst heeft als zodanig te karakteriseren R&D-projecten momenteel onderhanden op de volgende terreinen:

- * selectie, substitutie en overbrenging van archiefbescheiden in het kader van de invoering van de verkorting van de overbrengingstermijn (PIVOT);
- * digitalisering van archiefinformatie (machineleesbare gegevensbestanden);
- * massaconservering papier in verband met de verzuringsproblematiek;
- * inzet van informatietechnologie bij ontsluiting en ter beschikking stelling van de archieven.

f. Bouwstenen voor beleid en wetgeving

De Rijksarchiefdienst vormt voor de minister een belangrijk instrument om het archiefbeleid vorm te geven. In dat verband levert de Rijksarchiefdienst een bijdrage voor het cultuurbeleid van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De dienst voert namens de minister internationaal overleg over archiefzaken.

De hierboven genoemde taken behoren exclusief tot het terrein van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Het beheer van de nog niet overgebrachte archiefbescheiden van rijk en provincies behoort tot de taken van afzonderlijke zorgdragers. Voor de ministeries heeft de Minister van Binnenlandse Zaken hierin een coördinerende verantwoordelijkheid.

Om de achterstanden bij de selectie en vernietiging van archiefbescheiden bij de verschillende ministeries in te lopen, beschikt het Ministerie van Binnenlandse Zaken over een Centrale Archief Selectiedienst (CAS). De taken van deze dienst liggen in het verlengde van het archiefbeheer van de ministeries. De Rijksarchiefdienst heeft een groot belang bij een goede taakuitvoering van de CAS. Momenteel wordt onderzocht of en zo ja op welke wijze de diensten nauwer kunnen gaan samenwerken.

Organisatie van de Rijksarchiefdienst

De dienst bestaat uit een Centrale Directie, het Algemeen Rijksarchief en de Rijksarchieven in de provincies. Het Algemeen Rijksarchief is tevens Rijksarchief in de provincie Zuid-Holland. In de hoofdsteden van de overige elf provincies zijn Rijksarchieven gevestigd. Aan het hoofd van de dienst staat de Algemene Rijksarchivaris. Hij geeft leiding aan de Centrale Directie en is voorzitter van het Convent van Rijksarchivarissen.

Het agentschap Rijksarchiefdienst

De ministeriële verantwoordelijkheid voor de openbare archiefzorg is geregeld in de Archiefwet 1962, die per 1 januari 1996 vervangen wordt door de Archiefwet 1995. Volgens deze wet fungeert de Rijksarchiefdienst onder de bevelen van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Met ingang van 1 januari 1996 zal de Rijksarchiefdienst als agentschap opereren. Hiermee wordt voortgegaan op de weg van de vorming van bestuursdepartementen, zoals in het regeerakkoord is afgesproken. De Rijksarchiefdienst heeft als agentschap meer bevoegdheden op het terrein van de bedrijfsvoering, waaronder personeel, financiën en huisvesting.

Hiermee wordt een meer flexibele bedrijfsvoering beoogd met het oog op de verkorting van de overbrengingstermijn van archieven van 50 naar 20 jaar en op andere ontwikkelingen in een snel veranderende omgeving. Zo wordt een belangrijke randvoorwaarde vervuld om flexibel in te kunnen spelen op de vraag naar produktvernieuwing, diensten voor derden en op de mogelijkheid van het gebruik van informatietechnologie voor het beheren en benutten van archiefbescheiden. Hiervoor is het nodig samenwerking te zoeken met gemeentelijke archiefdiensten en andere instellingen.

Middelen van de Rijksarchiefdienst

Het beleid van de Rijksarchiefdienst vormt onderdeel van het cultuurbeleid zoals dat in de Nota «Investeren in cultuur» is neergelegd. Dit beleid wordt voor de periode 1997-2000 herijkt. Met de notitie «Pantser of ruggegraat, Uitgangspunten voor cultuurbeleid» is de aanzet hiervoor gegeven. Op korte termijn moet duidelijk worden wat de consequenties hiervan zijn voor de vernieuwing van het archiefbeleid in brede zin en het beleid van de Rijksarchiefdienst in het bijzonder. Deze consequenties zullen bij de verdeling van de intensiveringsmiddelen voor Cultuur voor 1996 betrokken worden.

De begroting van baten en lasten van het agentschap Rijksarchiefdienst (x f 1000)

Omschrijving	1996	1997	1998	1999	2000	codering	
						econ	funct
Totale baten	30 710	30 560	30 560	30 560	30 560	12.3	08.1
Opbrengsten derden	1 610	1 610	1 610	1 610	1 610		
Opbrengsten departement	21 990	21 840	21 840	21 840	21 840		
Exploitatiebijdrage departement	7 110	7 110	7 110	7 110	7 110		
Rente	0	0	0	0	0		
Buitengewone lasten	0	0	0	0	0		
Totale lasten	30 710	30 560	30 560	30 560	30 560	16.1	08.1
Apparaatskosten							
* personeel	22 610	22 610	22 610	22 610	22 610		
* materieel	7 000	6 850	6 850	6 850	6 850		
Rente	0	0	0	0	0		
Afschrijvingen							
* materieel	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100		
* immaterieel	0	0	0	0	0		
Dotaties aan voorzieningen	0	0	0	0	0		
Buitengewone lasten	0	0	0	0	0		
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0		

Toelichting

Personeel

Dit betreft de via de salarisadministratie (RCC-Assist) uit te betalen salarissen en sociale lasten, alsmede de kosten van medewerkers die werkzaam zijn in het kader van de regelingen Tewerkgestelde Erkende Gewetensbezwaarders en de Wet Sociale Werkvoorziening en overige personeelskosten. Deze kosten zijn begroot op basis van de bezetting van de formatie in 1995, inclusief PIVOT-medewerkers. De Rijksarchiefdienst heeft nu nog een aantal vacatures open staan. De formatie bedraagt 325 fte's. De bezetting per 30 juni 1995 is 316 full-time equivalenten, exclusief 7 behoudsmedewerkers die in het kader van het Deltaplan Cultuurbewoud zijn aangesteld.

Vanaf 1996 zal de formatie van de Rijksarchiefdienst worden uitgebreid in het kader van taakoverdracht van het ministerie aan het agentschap en de versterking van de bedrijfsvoering. Omdat over de exacte omvang en het tempo waarin een en ander zal worden gerealiseerd nog geen duidelijkheid bestaat, is dit in voorliggende cijfers nog niet verwerkt. Daarnaast is rekening gehouden met een overheveling van 2 fte's per jaar in het kader van PIVOT.

Materieel

Deze post omvat alle lopende exploitatiekosten van de Rijksarchiefdienst. Deze kosten bestaan uit de directe kosten voor de produkten en diensten, alsmede de indirecte kosten voor de huisvesting en organisatie.

De huisvestingskosten betreffen de kosten van exploitatie en klein onderhoud van de gebouwen. Niet opgenomen zijn de kosten die door de Rijksgebouwendienst worden gefinancierd. In het kader van het Deltaplan Cultuurbewoud zijn luchtzuiveringsinstallaties in het Algemeen Rijksarchief en in de Rijksarchieven Friesland, Drenthe, Gelderland en Limburg geplaatst. Dit heeft reeds in 1994 geleid tot een verhoging van de exploitatiekosten. In 1995 zal volgens het programma beleidsintensivering verzuring-archieven (versie 9 maart 1994) verder worden geïnvesteerd in luchtzuiveringsinstallaties bij de Rijksarchiefdienst. Hiermee zullen de verder stijgende exploitatiekosten naar een niveau gaan dat een structureel karakter moet krijgen. Deze kosten zullen worden gedekt uit de middelen die voor de Rijksarchiefdienst beschikbaar zijn ten behoeve van effectgerichte maatregelen tegen verzuring. Steeds zal op het moment dat duidelijkheid bestaat over de met de investering gemoeide exploitatieverhoging, de begroting worden aangepast.

Wil de Rijksarchiefdienst investeren in nieuwe technologie, dan zullen in 1996 reeds kosten gemaakt moeten worden voor onderzoek en ontwikkeling van nieuwe produkten en in opleidingen voor het personeel.

De organisatiekosten betreffen de bureaustkosten, reiskosten en automatiseringskosten.

Afschrijvingen

Met ingang van 1996 worden de afschrijvingen op de bedrijfsinventaris begroot. In 1995 heeft een taxatiebureau daartoe een taxatie van de bedrijfsinventaris gedaan en een berekening gemaakt van de afschrijvingslasten. In de voorliggende begroting zijn de afschrijvingslasten verwerkt die voortvloeien uit de waardering van de op dit moment bij de Rijksarchiefdienst aanwezige activa. In de toekomst zal bij vernieuwings- of uitbreidingsinvesteringen steeds met de exploitatiegevolgen inclusief afschrijvingen rekening worden gehouden.

Rente

Over een positief saldo op de rekening-courant met het Ministerie van Financiën wordt een rentevergoeding gegeven, bij een negatief saldo wordt rente in rekening gebracht. Per saldo wordt verwacht dat er geen rentelasten zullen ontstaan.

Opbrengsten derden

In onderstaande tabel is toegelicht het aandeel in de baten dat verkregen wordt van derden.

Opbrengsten van derden (x f 1000)

	1996	1997	1998	1999	2000
Ter beschikking stellen depot	440	440	440	440	440
Dienstverlening studiezaal	450	450	450	450	450
Faciliteiten gebouwen	630	630	630	630	630
Overige dienstverlening	90	90	90	90	90
Totale opbrengst van derden	1 610	1 610	1 610	1 610	1 610

De in een rijksarchief berustende archiefbescheiden kunnen op grond van de Archiefwet kosteloos worden geraadpleegd.

Reeds langer is er daarnaast een groeiende vraag naar het verlenen van diensten aan derden. In 1994 is een strategische marktverkenning uitgevoerd. Met name op de markt van archiefbeheer blijken er kansen voor de rijksarchieven te liggen. Het gaat specifiek om de advisering over en de uitvoering van restauratiewerkzaamheden, om de tijdelijke opslag en de bewerking van archieven en om de advisering aan instellingen die onder de nieuwe Archiefwet vallen.

Deze diensten zullen tegen kostendekkende en concurrerende tarieven worden geleverd.

Bijdragen van het Ministerie

De afspraken over door de Rijksarchiefdienst te bereiken resultaten en de bijdrage die daarvoor vanuit de rijksbegroting beschikbaar wordt gesteld zullen in een management-contract met de opdrachtgever worden vastgelegd. De bijdrage bestaat uit een exploitatiebijdrage ten behoeve van de huisvestings-, organisatie- en overige bedrijfsvoeringslasten en uit een vergoeding voor de geleverde producten en diensten voorzover deze niet kostendekkend aan derden in rekening kunnen of mogen worden gebracht.

In deze vergoedingen zijn opgenomen de zogenaamde incidentele budgetten voor de eerder genoemde R&D-projecten. Tevens is opgenomen het deel van het Deltaplanbudget dat aan de Rijksarchiefdienst ter beschikking is gesteld ten behoeve van de achterstanden in de conservering.

In de bijdragen is niet opgenomen het deel van de exploitatiekosten waarvoor het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer een bijdrage levert aan de Rijksgebouwendienst.

**De begroting van kapitaaluitgaven en -ontvangsten Rijksarchiefdienst
(x f 1000)**

Omschrijving	1996	1997	1998	1999	2000
Totale kapitaaluitgaven	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
Vervangingsinvesteringen	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
Vernieuwingsinvestering	0	0	0	0	0
Aflossingen					
Totale kapitaalontvangsten	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
Investeringsbijdrage departement	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100

Kapitaaluitgaven

De kapitaaluitgaven beperken zich in het huidige begrotingsvoorstel tot vervangingsinvesteringen die in het kader van de exploitatie zullen moeten worden gedaan. Deze investeringen zijn begroot op basis van een berekening van de herinvesteringslasten door een extern taxatiebureau, inclusief BTW.

De investeringen die als gevolg van nieuw- en verbouw moeten worden gedaan richten zich op kosten van eerste inrichting en niet op de investeringen in de gebouwen zelf. Deze laatste worden in de begroting van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, onderdeel Rijksgebouwendienst, opgenomen.

De voor de ontwikkeling in de informatietechnologie gewenste vernieuwingsinvesteringen hebben betrekking op een netwerk-infrastructuur, in eigen beheer te ontwikkelen applicatiesystemen en een opslagruimte voor digitale archieven met bijhorende hardware.

Kapitaalontvangsten

De kapitaaluitgaven worden gefinancierd vanuit de afschrijvingen en voorzover deze niet toereikend zijn uit een financieringsbijdrage door het ministerie.

Indicatieve openingsbalans van het agentschap Rijksarchiefdienst (x f 1000)

Balans	Per 1 januari 1996
Activa	16 707
Materiële activa	
* grond	0
* gebouwen	0
* inventaris	15 363
Immateriële activa	0
Vorraden	p.m.
Liquide middelen	p.m.
Financiële reserves	0
Debiteuren	p.m.
Nog te ontvangen	1 344
Passiva	16 707
Rente- en aflossingsvrij vermogen	15 363
Rente- en aflossingsdragend vermogen	0
Voorzieningen	394
Crediteuren	p.m.
Nog te betalen	950
Voordeilig saldo	0

Toelichting op de balans**Algemeen**

Het jaar 1995 is het laatste jaar dat de Rijksarchiefdienst nog fungeert in het kas-verplichtingenstelsel. Vanaf 1996 zal de financiële administratie gevoerd worden op basis van het baten- en lastenstelsel.

De openingsbalans kan nu niet meer zijn dan een indicatieve. Een definitieve zal worden opgesteld begin 1996 en worden voorzien van een accountantsverklaring.

De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de Regeling Departementale Begrotingsadministratie, als uitvoeringsbesluit van de Comptabiliteitswet, na de zesde wijziging, die met terugwerkende kracht per 1 januari 1995 van kracht zal worden.

Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

De kosten van research & development, waaronder de ontwikkeling van informatiesystemen, worden direct ten laste van het resultaat geboekt.

Materiële vaste activa

De gebouwen zijn in eigendom van de Staat. De gebouwen zijn derhalve niet geactiveerd.

Wel geactiveerd wordt de bedrijfsinventaris. De waarde op de openingsbalans is gebaseerd op een door een beëdigd taxateur uitgevoerde waardering op basis van nieuwwaarde, onder aftrek van de reeds afgeschreven bedragen. Deze waardering zal voor volgende jaren zodanig worden geïnterpreteerd als ware het de historische uitgaafprijs onder aftrek van de reeds afgeschreven bedragen. Deze activa worden lineair afgeschreven op basis van een geschatte levensduur.

Immateriële vaste activa

De Rijksarchiefdienst beschikt niet over immateriële activa.

Vorraden

Ingekochte produktiemiddelen worden bij de Rijksarchiefdienst in de regel direct in het productieproces opgenomen. Indien in de loop van een boekjaar voorraden ontstaan die worden aangehouden tot na het einde van het boekjaar zullen deze als voorraad worden verantwoord.

Liquide middelen

Hier wordt het saldo van de rekening-courant met de Rijkshoofd-boekhouding, alsmede het kassaldo verantwoord.

Financiële reserves

De Rijksarchiefdienst beschikt niet over financiële reserves.

Debiteuren

Onder deze post worden de vorderingen op derden opgenomen.

Nog te ontvangen

Onder deze post worden verplichtingen die in 1995 zijn ontstaan, opgenomen en die uit de exploitatie-bijdrage betaald zullen worden. Onderscheiden zijn de voorzieningen voor opgebouwde vakantierechten ad f 950.000,= en de voorzieningen voor 1996 inzake wachtgeldverplichtingen ad f 394.000,=.

Rente- en aflossingsvrij vermogen

Hier wordt het vrij te beschikking staande vermogen verantwoord. Het saldo van het lopende boekjaar wordt hieraan toegevoegd, c.q. in mindering gebracht, waarbij rekening gehouden wordt met additionele reservevorming.

Rente- en aflossingsdragend vermogen

De Rijksarchiefdienst heeft leningen bij het departement uitstaan, waarover rente en aflossing betaald moet worden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen als er in het boekjaar voorzienbare en calculeerbare risico's voor de toekomst ontstaan. Onder deze post zijn de per balansdatum te verwachten wachtgeldverplichtingen ad f 394.000,= opgenomen.

Indien nodig zullen voorzieningen voor debiteuren en onderhoud worden opgenomen. Een voorziening onderhoud is nodig indien voor het meerjarenprogramma planmatig onderhoud elders in de rijksbegroting onvoldoende middelen worden opgenomen.

Crediteuren

Onder deze post worden de schulden aan derden opgenomen.

Nog te betalen

Onder de schulden zijn de verplichtingen aan het personeel voor de opgebouwde vakantierechten opgenomen ad f 950.000,=. Indien van toepassing wordt onder deze post ook de schuld aan het departement verantwoord. Indien nodig worden kortlopende en langlopende schulden onderscheiden.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

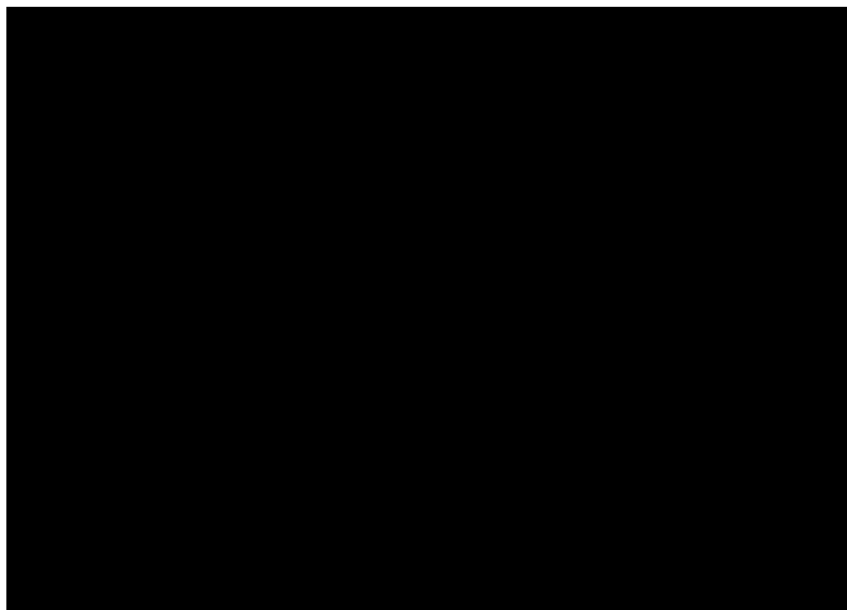
Voor de eerste inrichting van gebouwen na nieuw- en verbouw wordt een meerjarenplanning opgesteld. De omvang van de bijdrage van het departement in de hiervoor benodigde middelen is nog niet bekend.

Voor de aanschaf van verrijdbare stellingen in het depot van het Algemeen Rijksarchief is in 1994 een financial lease-overeenkomst afgesloten voor een bedrag van f 2.472.000,=. De jaarlijkse verplichting tot en met het jaar 2001 bedraagt f 353.268,=. Tot op heden zijn twee van de zeven termijnen voldaan.

Kengetallen, prestaties en ontwikkelingen

Positie en activiteiten Rijksarchiefdienst

De positie en activiteiten van de Rijksarchiefdienst in het archiefveld zijn in figuur 1 schematisch weergegeven. De archiefvormende instellingen leveren door de overdracht van archiefbescheiden de input voor de Rijksarchiefdienst.

De basisprocessen behouden, bewerken en het mogelijk maken van benutting vormen de throughput van de Rijksarchiefdienst. Aan de outputzijde vindt de daadwerkelijke benutting plaats van informatie uit de archieven door de verschillende groepen gebruikers.

Prestaties van de Rijksarchiefdienst

In het eerste hoofdstuk staan de taken van de Rijksarchiefdienst genoemd. Om een goede indicatie voor het resultaat van de inspanningen van de Rijksarchiefdienst voor deze taken te krijgen zijn deze uitgedrukt in

kengetallen die aansluiten op de exploitatielasten. De kosten voor het behouden van de archiefbescheiden en het toezicht zijn uitgedrukt in een kostprijs per strekkende meter beheerd archief. De kosten van het bewerken en benutten van archiefbescheiden zijn uitgedrukt in een kostprijs per raadpleging. Daarnaast is nog een aantal afgeleide indicatoren opgenomen.

Kengetallen producten en diensten agentschap Rijksarchiefdienst

	1996	1997	1998	1999	2000
Kosten archiefbeheer (x f 1000)	9 735,0	9 735,0	9 735,0	9 735,0	9 735,0
Meters archiefbestand in beheer	179 000	186 000	192 000	198 000	204 000
kosten per meter in beheer (x f 1)	54	52	51	49	48
<i>Overige indicatoren archiefbeheer</i>					
stuks overige archiefbescheiden	700 000	710 000	720 000	730 000	740 000
meters materieel beheer	16 500	16 500	16 500	16 500	16 500
stuks materieel beheer	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Kosten archiefbenutting (x f 1000)	13 493,0	13 493,0	13 493,0	13 493,0	13 493,0
aantal raadplegingen archiefbescheiden	1 029 000	1 081 500	1 137 500	1 190 000	1 190 000
kosten per raadpleging (x f 1)	13	12	12	11	11
<i>Overige indicatoren archiefbenutting</i>					
aantal gebruikers	36 000	38 500	40 500	42 500	42 500
aantal bezoeken	147 000	154 500	162 500	170 000	170 000
meters toegankelijk maken	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Kosten Research & Development (x f 1000)	370,0	220,0	220,0	220,0	220,0
Overige indirecte kosten (x f 1000)	7 112,0	7 112,0	7 112,0	7 112,0	7 112,0
Totale kosten (x f 1000)	30 710,0	30 560,0	30 560,0	30 560,0	30 560,0

De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op de prestaties van de Rijksarchiefdienst.

Meters archiefbestand in beheer

In de Archiefwet 1995 is de verkorting van de overbrengingstermijn teruggebracht van vijftig naar twintig jaar en is de werkingssfeer uitgebreid. In het jaar 2002 moet de verkorting zijn gerealiseerd. Dit betekent een sterke groei van de instroom van archieven. Voor de drager papier zijn «kwaliteitsnormen» opgesteld, voor digitale gegevens is het project Machine Leesbare Gegevens (MLG) gestart. Door deze aanpak zullen op termijn de kosten voor beheer (met name bewerking) en benutting kunnen dalen.

Materieel beheer

In het kader van het Deltaplan Cultuurbehoud is in 1991 gestart met het wegwerken van achterstanden in de conservering van de archieven. In het jaar 2000 zijn alle papieren archieven zuurvrij verpakt. De oplossing voor de verzuringsproblematiek is op dit moment onderwerp van (inter)nationaal overleg. De conservering van digitale informatie wordt in het kader van het MLG-project nader onderzocht.

Raadpleging archiefbescheiden

Op grond van zijn hoofdtaken zal de Rijksarchiefdienst al op korte termijn digitale informatie moeten opslaan en benutting dienen te garanderen. Bovendien moet de Rijksarchiefdienst inspelen op de veranderingen in aard en opzet van de archiefsystemen van de toeleverende organisaties. Onderzocht wordt welke wijzigingen van de werkwijzen en van de technologische infrastructuur dit met zich meebrengt. Deze ontwikkelingen bieden de Rijksarchiefdienst kansen om de dienstverlening aan gebruikers aanzienlijk uit te breiden en te verbeteren (mas maatwerk met behulp van computers en telecommunicatie). Aangezien uit markt- en klantenonderzoek is gebleken dat de latente vraag naar informatie uit de archieven van de Rijksarchiefdienst tientallen malen groter is dan de bezoekerscapaciteit van de studiezalen, en dat men ook bereid is te betalen voor kwaliteitsproducten op maat, wordt een aanzienlijke toename van de benutting «op afstand» verwacht bij invoering van de digitale technieken.

Formatie

In onderstaande tabel is de prognose van de personeelsbezetting van de Rijksarchiefdienst in de periode 1996-1999 opgenomen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen formatieve en niet-formatieve full time equivalenten (fte's).

In verband met de verkorting van de overbrengingstermijn worden door alle ministeries, de Eerste en Tweede Kamer, de Raad van State en de Algemene Rekenkamer formatieplaatsen (in totaal 20,5 fte) overgeheveld naar de Rijksarchiefdienst. Realisering hiervan vindt plaats per zorgdrager na effectivering van de inhaaloperatie, waarna de begroting zal worden bijgesteld.

Personeelssterkte naar categorieën van het agentschap Rijksarchiefdienst (fte)

	Werkelijke bezetting 30-06-1995	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<hr/>							
Agentschap Rijksarchiefdienst							
– Lager personeel	116	122	122	122	122	122	122
– Middelbaar personeel	146	151	153	155	157	159	161
– Hoger personeel	61	65	65	65	65	65	65
<hr/>							
Niet-formatief personeel	102	102	90	85	80	75	70
<hr/>							
Totaal	425	440	430	427	424	421	418
<hr/>							

Niet-formatieve krachten werden tot half jaren tachtig zonder doorberekening van kosten aan de Rijksarchiefdienst ter beschikking gesteld. Met name als gevolg van aanscherping van de eisen en (beperkte) kostendoorberekening is het aantal daarna aanmerkelijk teruggelopen. Bij afschaffing van de dienstplicht, naar verwachting per 1 januari 1996, zal het niet meer mogelijk zijn een beroep te doen op erkend gewetensbezwaaarden. Voorzien wordt een verdere daling van het aantal niet-formatieve krachten.

Beleid voor de toekomst

De efficiency is in de periode 1980-1995 sterk gestegen. Terwijl de resultaten en activiteiten fors zijn toegenomen, is de personele bezetting met circa veertig procent gedaald en is het materiële budget ongeveer dertig procent achtergebleven bij de nullijn van de prijsindex.

Bij het beheer van de archieven is de efficiencyverbetering onder andere gerealiseerd door het Deltaplan Cultuurbehoud. Aan de benuttingskant heeft de invoering van zelfbedieningsfaciliteiten medio jaren tachtig een belangrijk positief effect gehad. Vroeger leidden stijgingen van het aantal bezoekers tevens tot een forse toename van het aantal fysieke raadplegingen van de archieven. Aangezien de archieven hierdoor niet alleen werden gebruikt, maar ook «verbruikt», zijn de meest geraadpleegde stukken op film gezet en geschikt gemaakt voor zelfbediening.

In de eerste helft van de jaren negentig is vooral geïnvesteerd in de eerste hoofdtaak: het verwerven en beheren van de archieven. Hiermee zijn tevens belangrijke voorwaarden geschapen om archiefinformatie beter te kunnen benutten. De omvang van het te beheren archief zal naar verwachting in 2005 zijn toegenomen tot 217 km papier.

De Rijksarchiefdienst wil de kansen die worden geboden door de toenemende digitalisering van informatie optimaal benutten. Digitalisering maakt het immers mogelijk om informatie ook op andere media en langs andere kanalen aan te bieden, nieuwe gebruikersgroepen te bereiken en nieuwe producten te ontwikkelen. Het aantal benuttingen hoeft daardoor niet meer gebonden te zijn aan de maximale capaciteit van de studiezalen. Daardoor kan het huidige aantal benuttingen worden vergroot.

Het beleid is in eerste instantie vooral gericht op het op peil brengen van de bedrijfsvoering, tegen de achtergrond van de verzelfstandiging. In deze periode zal de capaciteitsoverdracht in verband met de verzelfstandiging worden gerealiseerd, en zal het baten- en lasten stelsel worden ingevoerd.

In het kader van de voorbereiding van de cultuurnota 1997-2000 zullen de consequenties van de ontwikkelingen op het terrein van de digitalisering en de kansen en bedreigingen daarvan voor het opereren van de Rijksarchiefdienst nauwkeurig in kaart worden gebracht. In de volgende agentschapsbegroting zal de besluitvorming hierover zichtbaar worden.

Huisvesting van de Rijksarchiefdienst

Onderhoud

De mogelijkheid tot het voeren van een integraal management is het uitgangspunt geweest voor een nadere regeling van de bevoegdheden van het agentschap Rijksarchiefdienst op het gebied van de huisvesting. Gebouwen spelen een belangrijke rol in de archiefzorg en het gebruiken van gebouwen is een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering van een archief.

Op de begroting van de Rijksgebouwendienst wordt met ingang van 1996 de gemiddelde hoogte van het voor de Rijksarchiefdienst-gebouwen beschikbare onderhoudsbudget zichtbaar gemaakt. Dit budget is

gekoppeld aan de middelen die vanuit Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor dit doel beschikbaar worden gesteld in het kader van de luchtzuivering.

De Rijksgebouwendienst stelt in overleg met de Rijksarchiefdienst een meerjarenonderhoudsprogramma op voor de Rijksarchiefdienstgebouwen. De Rijksarchiefdienst heeft medezeggenschap in de jaarlijkse vaststelling van dit programma.

Investeringsen

Investeringsen in Rijksarchieven volgen de procedures van het OMR (opschuivend meerjarenplan rijkshuisvesting). De Rijksarchiefdienst wordt betrokken bij de inventarisatie van behoeften en bij de opstelling en uitvoering van bouwplannen. De Rijksarchiefdienst heeft overleg met de leiding van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over de prioriteitenstelling van investeringens in rijksarchieven.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
J. M. M. Ritzen

Vergaderjaar 1995–1996

24 400 VIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996

Nr. 3

BIJLAGEN 1 T/M 9 BIJ DE MEMORIE VAN TOELICHTING

	blz.
1 Overzichten inzake personeelsgegevens	2
2 Automatiseringsbijlage	13
3 Wetgevingsbijlage	17
4 Overzicht van door de Staten-Generaal aanvaarde moties en door de bewindslieden gedane toezeggingen	30
5 Bijlage inzake circulaires	46
6 Bijlage inzake de aanbevelingen Nationale Ombudsman	47
7 Subsidiebijlage	54
8 Bijlage inzake Economische en Functionele Classificaties	77
Afkortingenlijst	80
Trefwoordenregister	85

BIJLAGE 1

OVERZICHTEN INZAKE PERSONEELSGEGEVENS

De voorziene reductie in de personeelsaantallen als gevolg van de taakstelling in het Reggerakkoord 1994 is in deze bijlage nog niet verwerkt.

Zoals in de toelichting bij beleidsterrein 17 in deze begroting is gemeld, gaat het departementsbreed hierbij op termijn om een reductie van netto circa 120 arbeidsplaatsen.

A. Samenvattend overzicht personeelssterkte

Art.	Begroting 1996	Werkelijke	Begrotings-	Begrotings-	Meerjarenraming			
		bezetting	sterkte	sterkte	1997	1998	1999	2000
		30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
17.06	Directies bestuursdepartement:	1150,72	1200,00	1200,00	1200,00	1200,00	1200,00	1200,00
	- Lager personeel	81,61	105,50					
	- Middelbaar personeel	500,82	498,35					
	- Hoger personeel	568,29	596,15					
17.06	Directoraat-generaal voor Culturele Zaken(1)	172,72	185,42	185,42	185,42	185,42	185,42	185,42
	- Lager personeel	2,00	3,50					
	- Middelbaar personeel	82,04	90,11					
	- Hoger personeel	88,68	91,81					
17.08	Inspectie van het Onderwijs	453,38	461,00	461,00	461,00	461,00	461,00	461,00
	- Lager personeel	41,79	51,50					
	- Middelbaar personeel	196,83	182,50					
	- Hoger personeel	214,76	227,00					
17.06	Commissies (COS, Coll.v.Ber. HO en CEVO)	6,50	10,50	10,50	10,50	10,50	10,50	10,50
	- Lager personeel	1,60	2,00					
	- Middelbaar personeel	2,10	3,50					
	- Hoger personeel	2,80	5,00					
17.06	Adviesorganen Cultuur	37,12	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00
	- Lager personeel	7,73	6,77					
	- Middelbaar personeel	10,18	8,59					
	- Hoger personeel	19,21	16,64					
	Totaal Ministerie(2)	1820,44	1888,92	1888,92	1888,92	1888,92	1888,92	1888,92
	- Lager personeel	134,73	169,27					
	- Middelbaar personeel	791,97	783,05					
	- Hoger personeel	893,74	936,60					
17.09	Wettelijk ingestelde adviesorganen, (OR en ARO)(3)	34,48	43,00	26,00	26,00	26,00	26,00	26,00
	- Lager personeel	4,64	7,00					
	- Middelbaar personeel	9,70	13,00					
	- Hoger personeel	20,14	23,00					
	Overige adviesorganen, (AWT en OSA)	18,24	20,60	20,60	20,60	20,60	20,60	20,60
	- Lager personeel	2,60	4,30					
	- Middelbaar personeel	7,10	5,00					
	- Hoger personeel	8,54	11,30					
17.06	Rijksacademie voor beeldende kunst(4)	26,79	32,08	32,08				
	- Lager personeel	2,01	2,02					
	- Middelbaar personeel	17,41	20,26					
	- Hoger personeel	7,37	9,80					
17.06	Hoofddirectie Centrale Financiën Instelling	537,80	406,00	406,00	406,00	406,00	406,00	406,00
	- Lager personeel	15,20	13,50					
	- Middelbaar personeel	376,60	251,00					
	- Hoger personeel	146,00	141,50					

A. Samenvattend overzicht personeelssterkte

Art.	Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
		30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
27.03	Rijksarchiefdienst	323,00	338,00	338,00	338,00	338,00	338,00	338,00
	– Lager personeel	116	122					
	– Middelbaar personeel	146	151					
	– Hoger personeel	61	65					
	Totaal-generaal – 5	2760,75	2728,60	2711,60	2679,52	2679,52	2679,52	2679,52
27 03	Rijksdiensten Cultuur (incl. PMZ-instellingen)	708,37	720,03	720,03(6)				
	– Lager personeel	231,37	240,03					
	– Middelbaar personeel	304,37	309,00					
	– Hoger personeel	172,63	171,00					
27 03	Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek	91,61	91,20	91,20(6)				
	– Lager personeel	5,91						
	– Middelbaar personeel	59,60						
	– Hoger personeel	26,10						

¹ Het directoraat generaal voor Culturele Zaken heeft ca 65 fte ingeleverd i.v.m. overboekingen naar PMZ instellingen, tijdelijke formatieplaatsen en SG reserveplaatsen en een correctie op de Grote Efficiency Operatie.

² De formatiereductie als gevolg van de taakstelling Regeerakkoord is hierin niet meegenomen.

Ook de gevolgen van de decentralisatie van de bekostiging van huisvestingvoorzieningen van primair en voortgezet onderwijs zijn niet verwerkt.

³ Met ingang van 1 augustus 1995 wordt de Adviesraad voor Onderwijs opgeheven.

⁴ Het ligt in het voornemen om de Rijksacademie voor Beeldende Kunst in 1996 te verzelfstandigen.

⁵ Met de privatisering van de Commissie Automatisering Salarisadministratie Onderwijs (CASO) is de Grote Efficiency Operatie volledig in de formatie verwerkt; de in de begroting 1995 opgenomen post «onverdeeld» komt derhalve te vervallen.

⁶ De rijksdiensten Cultuur ten laste van het programma-artikel 27.03 zijn in 1996 uit oogpunt van de continuïteit voor de laatste maal opgenomen. In de begroting 1997 zal de personele bezetting van de betreffende diensten worden verantwoord onder het betreffende programma-artikel en niet meer worden vermeld in de PMR. Met uitzondering van de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek, is voor betreffende rijksdiensten besloten tot verzelfstandiging in 1996.

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Politieke top (Totaal):	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:							
– Hoger personeel:	3,00	3,00					
Bestuursraad (Totaal):	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
– Zorg voor coördinatie, integratie en kwaliteit van het beleid binnen het ministerie;							
– Zorg voor relatie tussen politiek en ministerie; de taak van de Bestuursraad hierbij is met name gelegen in het adviseren van de minister en de staatssecretaris;							
– Zorg voor een goede representatie van het departement naar buiten toe;							
– zorg voor personeel, financiën, organisatie en bedrijfsvoering;							
– zorg in verband met de ministeriële verantwoordelijkheid:							
naar de minister toe draagt de Bestuursraad zorg voor essentiële informatie, opdat deze verantwoording kan afleggen naar het ambtelijk apparaat toe zal hij zorgen voor het op peil houden (staatsrechtelijke) kennis omtrent de verhouding minister-ambtenaren.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:							
– Hoger personeel:	6,00	6,00					
Directie Bestuur en Beleid (totaal)	71,76	70,90	68,90	68,90	68,90	68,90	68,90
– Het verrichten van uiteenlopende (staf) taken ten behoeve van bewindslieden en ambtelijke leiding.							
– Beleidsadvisering aan de Bestuursraad en ondersteuning aan de bewindslieden en aan de Bestuursraad inzake strategische aspecten van het algemeen regeringsbeleid.							
– De zorg en de coördinatie van het internationaal beleid binnen het departement.							
– Lager personeel:	1,56						
– Middelbaar personeel:	39,02	35,20					
– Hoger personeel:	31,18	35,70					
Aspectdirecties:							
Financieel-economische zaken (FEZ): (Totaal)	65,40	69,40	69,40	69,40	69,40	69,40	69,40
– Het signaleren en adviseren vanuit de financiële expertise over alle aspecten van beleid en uitvoering; het aangeven van kaders waarbinnen financiële processen dienen te verlopen.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	21,35	21,00					
– Hoger personeel:	44,05	48,40					

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Arbeidsvoorwaarden en Beroepskwaliteit (AB): (Totaal)	45,73	47,60	46,60	46,60	46,60	46,60	46,60
– Het totstandbrengen, vormgeven en instandhouden van algemeen geldend arbeidsvoorwaarden- en werkgelegenheidsbeleid ten behoeve van het personeel in het primair, voortgezet en hoger onderwijs en onderzoeksinstituten.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	16,33	16,75					
– Hoger personeel:	29,40	30,85					
Studiefinancieringsbeleid (SF): (Totaal)	14,80	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00
– Het ontwikkelen en evalueren van het beleid op de terreinen van studiefinanciering en tegemoetkoming studiekosten.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	6,00	3,00					
– Hoger personeel:	8,80	12,00					
Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ): (Totaal)	35,75	36,40	34,40	34,40	34,40	34,40	34,40
– Verzorgt voor het ministerie de vertaling van de beleidsvoornemens in wetgeving. Het gaat daarbij om het opstellen en wijzigen van wetten, algemene maatregelen van bestuur en enkele andere regelingen. De directie is verantwoordelijk voor de planning en uitvoering van de volledige wetgevingsprocedure. De coördinatie en behandeling van algemene en sectoroverschrijdende juridische aangelegenheden, onder meer algemeen bestuurlijk/juridische advisering, opstellen en toetsen van convenanten en contracten, juridische aspecten van het internationale beleid en Grondwetszaken.							
– Lager personeel:	4,00	3,50					
– Middelbaar personeel:	7,93	4,80					
– Hoger personeel:	23,82	28,10					
Facilitair Bedrijf: (Totaal)	182,90	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00
– Activiteiten van adviserende, coördinerende en ondersteunende aard op het gebied van informatievoorziening en automatisering.							
– In stand houden c.q. verbeteren van de communicatieinfrastructuur (van het O&W netwerk, via de daarop aangesloten minicomputers tot en met de werkstations); beschikbaar houden van de via infrastructuur bereikbare informatiesystemen en gegevensbestanden.							
– De zorg en het (technisch) beheer van de gebouwen;							
de zorg voor de infrastructurele voorzieningen;							
de inkoop, het beheer en verstrekken van kantoorbehoeften en meubilair;							
de zorg voor en het toezicht op de documentaire informatievoorziening, reprografie en postbehandeling;							
de zorg voor de beveiliging en bedrijfszelfbescherming.							
– Lager personeel:	67,35	86,00					

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte		Meerjarenraming		
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
– Middelbaar personeel:	92,85	91,00					
– Hoger personeel:	22,70	23,00					
Voorlichting en Bibliotheek: (Totaal)	78,28	81,10	81,10	81,10	81,10	81,10	81,10
– Het verstrekken van informatie om aanvaard en voorgenomen beleid van het ministerie nader toe te lichten en te verklaren; het adviseren van de politieke en ambtelijke leiding op het gebied van interne en externe communicatie; de departementale onderdelen te voorzien van informatie gebaseerd op openbare documenten en literatuurgegevens.							
– Lager personeel:	1,00	1,00					
– Middelbaar personeel:	54,24	59,00					
– Hoger personeel:	23,04	21,10					
Personeel en Organisatie (P&O): (Totaal)	27,20	33,10	33,10	33,10	33,10	33,10	33,10
– Het personeelsbeleid en de afstemming daarvan op de beleids gebieden van het ministerie en de maatschappelijke ontwikkelingen.							
– Lager personeel:		0,50					
– Middelbaar personeel:	15,40	19,10					
– Hoger personeel:	11,80	13,50					
Personeelsadviescentrum (PAC): (Totaal)	46,25	44,60	44,60	44,60	44,60	44,60	44,60
– Uitvoeren van het personeelsbeleid van de directies binnen het departementale personeelsbeleid; leveren van ondersteuning bij de ontwikkeling en evaluatie van het departementale personeelsbeleid.							
– Lager personeel:	0,50						
– Middelbaar personeel:	39,25	35,60					
– Hoger personeel:	6,50	9,00					
Personeelszaken reserve (PZ-Reserve): (Totaal)	10,63	17,50	22,50	22,50	22,50	22,50	22,50
– (ingesteld t.b.v. de onderbrenging van personen die om diverse redenen niet (meer) bij hun eigen dienstonderdeel kunnen worden ondergebracht.)							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	2,43	10,90					
– Hoger personeel:	8,20	6,60					
Eenheid ondersteuning Dienstcommissie: (Totaal)	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
– Secretariele en administratieve ondersteuning op het gebied van dienstcommissie activiteiten t.b.v. de dienstonderdelen van het departement (m.u.v. de Inspectie en CFI).							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	4,00	4,00					
– Hoger personeel:							
Normcommissie Voorgezet Onderwijs: (Totaal)	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:		1,00					
– Hoger personeel:	3,00	2,00					

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Accountantsdienst (AD): (Totaal)	150,77	148,50	148,50	148,50	148,50	148,50	148,50
– Het uitvoeren van de door de minister opgedragen controles krachtens de Comptabiliteitswet 1976 en de onderwijs-wetten alsmede het geven van daarmee verband houdende adviezen; het uitvoeren van bijzondere onderzoeken, o.a. controle privacy-regelingen; het uitvoeren van activiteiten op het gebied van het controle- en informatiebeleid.							
– Lager personeel:	1,50	1,00					
– Middelbaar personeel:	74,29	78,50					
– Hoger personeel:	74,98	69,00					
Primair Onderwijs (PO): (Totaal)	82,40	87,00	87,00	87,00	87,00	87,00	87,00
– De beleidsontwikkeling/wetgeving, begrotingsvoorbereiding en het beheer op het terrein van het primair onderwijs (het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs), alsmede op het terrein van de schoolbegeleidingsdiensten.							
– Lager personeel:		1,50					
– Middelbaar personeel:	32,65	31,00					
– Hoger personeel:	49,75	54,50					
Voortgezet Onderwijs (VO): (Totaal)	84,10	90,50	90,50	90,50	90,50	90,50	90,50
– Het ontwikkelen en het voeren van primaire beleid met betrekking tot het algemeen voortgezet onderwijs, het voortgezet wetenschappelijk onderwijs en het voorbereidend beroepsonderwijs, alsmede met betrekking tot de landelijke verzorgingsinstellingen.							
– Lager personeel:	1,00	5,00					
– Middelbaar personeel:	29,96	31,50					
– Hoger personeel:	53,14	54,00					
Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie (BVE): (Totaal)	85,64	80,90	80,90	80,90	80,90	80,90	80,90
– Het ontwikkelen en voeren van het primaire beleid met betrekking tot beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.							
– Lager personeel:	4,70	6,00					
– Middelbaar personeel:	26,74	23,00					
– Hoger personeel:	54,20	51,90					
Hoger Beroepsonderwijs (HBO): (Totaal)	47,29	51,00	51,00	51,00	51,00	51,00	51,00
– Het ontwikkelen en voeren van het primaire beleid met betrekking tot het hoger beroepsonderwijs, voor zover de minister van Onderwijs en Wetenschappen daarvoor verantwoordelijkheid draagt.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	13,80	13,00					
– Hoger personeel:	33,49	38,00					
Wetenschappelijk Onderwijs (WO): (Totaal)	49,84	53,00	53,00	53,00	53,00	53,00	53,00
– Het ontwikkelen en voeren van het primaire beleid met betrekking tot het wetenschappelijk onderwijs.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	11,70	9,00					
– Hoger personeel:	38,14	44,00					

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte					Meerjarenraming	
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000		
Onderzoek en Wetenschapsbeid (OWB): (Totaal)	55,98	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	
– Het formuleren en het coördineren van het wetenschapsbeleid en van het informatiebeleid;									
het mede formuleren van een internationaal wetenschapsen technologiebeleid en de beheerszorg die daaruit voortvloeit.									
het ontwikkelen van beleid en het voeren van de veldzorg met betrekking tot het onderzoek en onderzoek (gelieerde) organisaties.									
– Lager personeel:		1,00							
– Middelbaar personeel:	12,88	11,00							
– Hoger personeel:	43,10	45,50							
Hoofddirectie Centrale Financiën Instellingen (CFI): Totaal:	537,80	406,00	406,00	406,00	406,00	406,00	406,00	406,00	
– Het bekostigen van scholen en instellingen voor hun materiële en personele uitgaven op basis van wet- en regelgeving en conform de door de velddirecties vastgestelde (financiële) kaders en het verzamelen en verstrekken van informatie in verband met de bekostiging van/aan scholen en instellingen c.q. departementale eenheden.									
– Lager personeel:	15,20	13,50							
– Middelbaar personeel:	376,60	251,00							
– Hoger personeel:	146,00	141,50							
Leiding:	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
– Lager personeel:									
– Middelbaar personeel:									
– Hoger personeel:	1,00	1,00							
Directie Concern:	64,20	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	
– Lager personeel:	2,60	0,50							
– Middelbaar personeel:	29,80	71,00							
– Hoger personeel:	31,80	35,50							
Directie Forma:	254,10	191,00	191,00	191,00	191,00	191,00	191,00	191,00	
– Lager personeel:	7,50	9,00							
– Middelbaar personeel:	179,90	127,00							
– Hoger personeel:	66,70	55,00							
Directie Infra:	218,50	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	
– Lager personeel:	5,10	4,00							
– Middelbaar personeel:	166,90	53,00							
– Hoger personeel:	46,50	50,00							
Onderwijsinspectie: (totaal)	453,38	461,00	461,00	461,00	461,00	461,00	461,00	461,00	
– De Onderwijsinspectie is belast met het toezicht op dag- en avondscolen en instellingen van het onderwijs.									
– Lager personeel:	41,79	51,50							
– Middelbaar personeel:	196,83	182,50							
– Hoger personeel:	214,76	227,00							
De Inspectieleiding en –staf (totaal)	51,06	55,00							
– De Onderwijsinspectie wordt geleid door de inspectieleiding die belast is met de uitvoering van het Managementcontract en de daarbij behorende bijlagen.									
– Lager personeel:	2,26	1,50							

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
– Middelbaar personeel:	28,80	32,50					
– Hoger personeel:	20,00	21,00					
Districten: (totaal)	402,32	406,00					
– Onder de inspectieleiding staan drie hoofdinspecteurs, ie verantwoordelijk zijn voor een district. Ieder district bestaat uit inspecteurs van alle onderwijssectoren (en hun ondersteuning) waarop de inspectie toezicht heeft alsmede de ondersteunende medewerkers van de inspectie. Naast zijn districtsverantwoordelijkheid draagt elke hoofdinspecteur de verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke coördinatie van één of twee onderwijssectoren.							
– Lager personeel:	39,53	50,00					
– Middelbaar personeel:	168,03	150,00					
– Hoger personeel:	194,76	206,00					
Coörd. Wetenschapsbeoefening (COS): (Totaal)	1,30	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	0,50	0,50					
– Hoger personeel:	0,80	0,50					
College van Beroep HO: (Totaal)	2,60	5,70	5,70	5,70	5,70	5,70	5,70
– Lager personeel:	1,60	2,00					
– Middelbaar personeel:		1,00					
– Hoger personeel:	1,00	2,70					
Centrale Examencommissie Voortgezet Onderwijs (CEVO):(Totaal)	2,60	3,80	3,80	3,80	3,80	3,80	3,80
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	1,60	2,00					
– Hoger personeel:	1,00	1,80					
Onderwijsraad: (Totaal)	21,24	26,00	26,00	26,00	26,00	26,00	26,00
– De Onderwijsraad brengt als onafhankelijk advieslichaam adviezen uit aan de minister van Onderwijs en Wetenschappen.							
– Lager personeel:	4,64	7,00					
– Middelbaar personeel:	3,70	6,00					
– Hoger personeel:	12,90	13,00					
Adviesraad voor het Onderwijs: (Totaal)	13,24	17,00					
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	6,00	7,00					
– Hoger personeel:	7,24	10,00					
Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT): (Totaal)	13,70	16,00	16,00	16,00	16,00	16,00	16,00
– De AWT adviseert de regering desgevraagd of uit eigen beweging inzake het beleid op het gebied van wetenschapsbeoefening in nationaal en internationaal verband.							
– Lager personeel:	2,60	4,30					
– Middelbaar personeel:	5,30	4,00					
– Hoger personeel:	5,80	7,70					

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (OSA): (Totaal)	4,54	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	1,80	1,00					
– Hoger personeel:	2,74	3,60					
Directoraat Generaal Culturele Zaken (totaal)	172,72	185,42	185,42	185,42	185,42	185,42	185,42
– Lager personeel:	2,00	3,50					
– Middelbaar personeel:	82,04	90,11					
– Hoger personeel:	88,68	91,81					
Algemene leiding en staf bureaus (totaal)	47,97	52,40	52,40	52,40	52,40	52,40	52,40
De coördinatie en de advisering over de hoofdlijnen n het cultuurbeleid en beleidstechnische aangelegenheden ten aanzien van personeelszaken, financiën en management. De coördinatie en begeleiding van het onderzoek in het kader van het cultuurbeleid.							
De ontwikkeling en de uitvoering van het sectorale personeelsbeleid geschiedt door een afzonderlijke personeelsafdeling.							
– Lager personeel:	0,50	1,00					
– Middelbaar personeel:	25,67	28,40					
– Hoger personeel:	21,80	23,00					
Directie Kunsten (totaal)	52,42	57,02	57,02	57,02	57,02	57,02	57,02
Ontwikkelen en uitvoeren van een beleid met betrekking tot het scheppen en herscheppen van kunst, de distributie en het toegankelijk maken van kunst en de deelname aan het publiek.							
– Lager personeel:							
– Middelbaar personeel:	24,32	27,71					
– Hoger personeel:	28,10	29,31					
Hoofddirectie Cultuurbeheer (totaal)	34,88	38,50	38,50	38,50	38,50	38,50	38,50
Beleidsontwikkeling en -uitvoering gericht op het behoud en de educatieve functie van culturele waarden door middel van een doelbewust beleid ten behoeve van musea, monumenten, oudheidkundig bodemonderzoek, onderwatercheologie en archieven. Het toegankelijk maken van deze waarden voor de bevolking.							
– Lager personeel:	1,00	2,00					
– Middelbaar personeel:	17,04	19,00					
– Hoger personeel:	16,84	17,50					
Directie Media, Letteren en Bibliotheken (totaal)	37,45	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50
De directie Media, Letteren en Bibliotheken is belast met het totstand brengen van een vanuit inhoudelijk, financieel en juridisch oogpunt samenhangend beleid ten aanzien van omroep, pers, nieuwe media, bibliotheken en letteren.							
– Lager personeel:	0,50	0,50					
– Middelbaar personeel:	15,01	15,00					
– Hoger personeel:	21,94	22,00					
Adviesorganen Cultuur (totaal)	37,12	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00
– Lager personeel:	7,73	6,77					
– Middelbaar personeel:	10,18	8,59					
– Hoger personeel:	19,21	16,64					

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

Begroting 1996	Werkelijke bezetting	Begrotingssterkte	Begrotingssterkte	Meerjarenraming			
	30-06-95	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Raad voor de Kunst	25,44	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00
Geven van advies met betrekking tot de kunsten en het kunstbeleid desgevraagd of uit eigen beweging, aan de minister van OCenW en aan de overige ministers.							
– Lager personeel:	6,73	4,89					
– Middelbaar personeel:	8,50	7,00					
– Hoger personeel:	10,21	9,11					
Raad voor Cultuurbeheer	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
– Lager personeel:	1,00	1,00					
– Middelbaar personeel:	1,00	1,00					
– Hoger personeel:	4,00	4,00					
Secretariaat van de Mediaraad	5,68	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
De Raad heeft tot taak de minister van OCenW en de overige ministers die het aangaat, desgevraagd of uit eigen beweging, te adviseren over het beleid ten aanzien van radio, televisie, pers en andere vormen van massacommunicatie en over maatregelen van de regering die voor het hierboven genoemde terrein belangrijke gevolgen kunnen hebben (artikel 2, eerste lid, van de Mediawet).							
– Lager personeel:		0,88					
– Middelbaar personeel:	0,68	0,59					
– Hoger personeel:	5,00	3,53					
Rijksacademie van Beeldende Kunsten (totaal)	26,79	32,08	32,08	32,08	32,08	32,08	32,08
Het verzorgen van praktijkstudies ten behoeve van beeldende kunstenaars die een gehele of gedeeltelijke kunstvakopleiding genoten hebben of anderszins op vergelijkbaar niveau zijn geraakt, ter voorbereiding op de uitoefening van het beroep van vrij beeldend kunstenaar.							
– Lager personeel:	2,01	2,02					
– Middelbaar personeel:	17,41	20,26					
– Hoger personeel:	7,37	9,80					
Rijksarchiefdienst	323,00	338,00	338,00	338,00	338,00	338,00	338,00
– Lager personeel:	116,00	122,00					
– Middelbaar personeel:	146,00	151,00					
– Hoger personeel:	61,00	65,00					
Rijksdienst Oudheidkundig bodemonderzoek	91,61	91,20	91,20				
– Lager personeel:	5,91						
– Middelbaar personeel:	59,60						
– Hoger personeel:	26,10						
Te verzelfstandigen eenheden totaal: Rijksdiensten cultuur (incl. PMZ instellingen):	708,37	720,03	720,03				
– Lager personeel:	231,37	240,03					
– Middelbaar personeel:	304,37	309,00					
– Hoger personeel:	172,63	171,00					
1. Rijksdienst voor de Monumentenzorg		149,30	149,30				
2. Rijksmuseum Amsterdam		340,51	340,51				
3. Nationaal Natuurhistorisch Museum		103,80	103,80				
4. Rijksmuseum van Oudheden		43,00	43,00				
5. Rijksdienst Beeldende Kunst		49,40	49,40				

B. Overzicht personeelssterkte naar categorieën.

	Begroting 1996	Werkelijke	Begrotings-	Begrotings-	Meerjarenraming			
		bezetting	sterkte	sterkte	1997	1998	1999	2000
		30-06-95	1995	1996				
6.	Centr. Lab. Ond. Voorw. v. Kunst en Wetenschappen		27,10	27,10				
7.	Opleiding restauratoren		6,92	6,92				

1. Kwalitatief

1a. Beleidsuitgangspunten

Het doel van activiteiten op het gebied van informatievoorziening en automatisering is een verdere verbetering van zowel de informatievoorziening tussen het onderwijsveld en het departement als de communicatie binnen het departement.

Deze doelstellingen moeten gerealiseerd worden binnen het budgettaire beeld van de komende jaren. Dit betekent dat ook de activiteiten op het gebied van informatievoorziening en automatisering gericht zijn op handhaving van het, in de afgelopen jaren al fors teruggebrachte, uitgavenniveau en zo mogelijk zelfs gericht op een structurele verlaging daarvan.

Daarom wordt in 1996 de fase-gewijze invoering van een onderwijsnummer, als sleutelgegeven voor leerlingadministraties, voorbereid. Met de implementatie van het onderwijsnummer wordt vooral een vermindering van de administratieve last van scholen, instellingen en uitvoeringsorganisaties en een verbetering van het controle- en sanctiebeleid nagestreefd.

Daarnaast wordt gewerkt aan verbeteringen rond de toegankelijkheid en beschikbaarheid van gegevens, zodat uitwisseling van informatie tussen de verschillende directies bijdraagt aan verdergaande samenwerking op beleidsitems.

Dit is slechts mogelijk als de bestaande infrastructuur stabiel functioneert. Daarom worden de kantoorautomatisering-, data- en telecommunicatiemiddelen verder gestandaardiseerd en geoptimaliseerd. Optimalisatie is nodig om in de pas te blijven met marktontwikkelingen, zodat het departement niet over een aantal jaren met onvoorziene noodzakelijke extra kosten te maken krijgt. Standaardisatie is eveneens nodig om de kosten beheersbaar te houden, maar ook om te voldoen aan het interdepartementale datacommunicatieprofiel en zodoende te anticiperen op ontwikkelingen als de vorming van de Algemene Bestuursdienst, de eventuele verhuizing van het Bestuursdepartement naar Den Haag, nieuwe vormen van informatie-uitwisseling met onderwijsveld en ontwikkelingen in het kader van digitale snelwegen.

Activiteiten, die mede moeten leiden tot een bijdrage aan de invulling van de taakstelling uit het regeerakkoord zijn onderzoeken naar de privatisering van de operationele ondersteuning en een herziening van de organisatie van de informatievoorziening.

1b. Relevante eenheden

Bestuursdepartement

Bij het bestuursdepartement wordt de huidige kantoorautomatiseringsomgeving vervangen. De strategie is gericht op het toekomstvast maken van de basale automatiseringsvoorzieningen. Tevens wordt verwacht, dat door vervanging van het besturingssysteem van het netwerk de voorwaarden geschapen worden om te voldoen aan de toenemende elektronische communicatie, zowel intern als extern, en de toenemende capaciteitsvraag door een intensiever gebruik van meer systemen.

Daarnaast is als gevolg van het interdepartementaal vastgestelde voorschrift informatiebeveiliging in 1995 een tweejarig actieplan opgesteld, dat ertoe moet leiden dat na 1996 volledig voldaan kan worden aan de gestelde voorschriften.

Cfi

Sinds 1992 verzorgt de hoofddirectie *Cfi* als zelfstandige uitvoeringsorganisatie (en per 1-1-1996 als agentschap van OCenW) de uitvoering van alle wet- en regelgeving ten behoeve van de instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging. Tevens fungeert *Cfi* als intermediair tussen de instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging van het Bestuursdepartement. Hierbij maakt *Cfi* gebruik van informatietechnologie.

Binnen *Cfi* heeft bundeling van kennis, versterking van het management van de informatisering en versterking van de aansturing van externe leveranciers plaats gevonden. Mede hierdoor is een daling van de automatiseringskosten in 1993, 1994 en 1995 met gemiddeld ca. 15 procent per jaar gerealiseerd.

Na een eerste fase van waarborgen van de continuïteit is aan de hand van de «informatiseringsstrategie» gewerkt aan stroomlijning, vereenvoudiging en kwaliteitsverbetering van gegevensstromen, bestanden, systemen, apparatuur, programmatuur en organisatie van de informatie.

Daarbij heeft *Cfi* prioriteit gegeven aan het rationaliseren van de gegevensstromen van en naar *Cfi*, het openleggen van gegevensbestanden zowel voor *Cfi* zelf als voor derden, het versterken van het beheer van systemen, verdere invoering van cliënt-server technologie, met name gericht op standaardisatie, uniformering en het hergebruik van reeds bestaande (bouwstenen in) systemen alsmede versterking van de organisatie voor aansturing van de informatisering.

Daarnaast voert *Cfi* activiteiten uit ter rationalisering van de exploitatie en beheer van productiesystemen.

De toepassing van de bouwsteenbenadering bij het ontwikkelen van lump-sum bekostigingssystemen heeft een gunstig effect op ontwikkelkosten en flexibiliteit (instelbaarheid) van systemen, zodat gebruik hiervan in 1996 zal worden voortgezet.

De positieve ervaringen van enkele jaren toepassing van telematica bij de bevraging van instellingen in het basisonderwijs rechtvaardigen in 1996 een uitbreiding naar de sector van voortgezet onderwijs.

Inspectie van het onderwijs

De belangrijkste activiteiten op het gebied van de automatisering bij de Inspectie zijn gericht op het ondersteunen van de uitvoering van de primaire en secundaire processen, in het bijzonder de controle en evaluatietaken. Dit gebeurt met behulp van centraal gesitueerde basisbestanden, waaraan functionele (sectorspecifieke) bestanden zijn c.q. worden gekoppeld. Binnen deze bestanden wordt van zowel in- als externe gegevens gebruik gemaakt.

Door middel van toepassingssystemen zijn de gegevens uit deze bestanden, in de loop van 1996, vanaf alle Inspectiekantoren te benaderen.

Daarbij wordt gebruik gemaakt van het Inspectienetwerk, waardoor alle Inspectiekantoren met elkaar in verbinding (komen te) staan.

Hierdoor is het ook mogelijk, om met behulp van electronic mailvoorzieningen, de communicatie binnen de Inspectie-organisatie te ondersteunen.

Directoraat-Generaal voor Culturele Zaken

Sedert 1995 maakt het Directoraat Generaal voor Culturele Zaken deel uit van het departement van OCenW. Gelet op de huisvesting van Cultuur in het gebouw van het voormalige departement van WVC (nu het departement van VWS) te Rijswijk zijn i.o.m. het departement van VWS goede afspraken gemaakt over de infrastructurele voorzieningen aldaar.

Voor ondersteuning van beleid en beheer zijn een aantal systemen te onderscheiden.

De belangrijkste zijn:

- Het Archeion systeem is operationeel bij alle provinciale archiefdiensten
- In het kader van de kantoorautomatisering is voor 1996 in de uitbreiding voorzien van het lokale netwerk bij de beleidsdirecties
- Het uitleenvergoedingen systeem
- Databank voor geregistreerde Monumenten ODB

2. Kwantitatief

Overzicht A: Uitgaven (x f 1 miljoen), uitgesplitst naar informatiesystemen

	rekening voor het jaar	vermoede- lijke uitkomsten voor het jaar	ontwerp- begroting voor het jaar	geraamd voor het jaar				art.nr. ontwerp- begroting voor het jaar
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	1996
Financiële Informatiesystemen								
- exploitatie	33,5	33,3	25,9	25,4	24,0	22,6	21,3	
- ontwikkeling	2,6	2,9	5,0	0,0	2,0	3,0	0,0	
Personeelsinformatiesystemen								
- exploitatie	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	
- ontwikkeling	0,1	1,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
Documentaire Informatiesystemen								
- exploitatie	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	
- ontwikkeling	1,0	2,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	
Overige systemen								
- exploitatie	3,9	4,1	4,4	4,5	4,9	4,9	4,9	
- ontwikkeling	2,8	2,6	2,1	2,3	2,3	2,3	2,1	
Niet systeemgebonden activiteiten								
- exploitatie	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	
- ontwikkeling								
Datacommunicatie en infrastructuur								
- exploitatie	12,1	10,9	6,3	9,2	8,2	9,5	10,0	
- ontwikkeling	0,1	1,4	1,1	0,9	1,2	1,2	1,4	
Per departementsonderdeel Bestuursde- partement	10,6	15,1	13,0	13,6	14,4	14,4	14,4	17 06
- exploitatie	7,1	7,8	8,7	9,3	9,8	9,8	9,8	
- ontwikkeling	3,5	7,3	4,3	4,3	4,6	4,6	4,6	
Cfi	48,3	47,0	36,0	32,9	32,5	33,4	29,6	17 06
- exploitatie	45,2	43,5	31,0	32,9	30,5	30,4	29,6	
- ontwikkeling	3,1	3,5	5,0	0,0	2,0	3,0	0,0	
Inspectie	4,5	4,5	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	17 08
Culturele zaken	1,1	1,1	1,9	1,6	1,6	1,6	1,6	17 06 + 27 03
Totaal	64,5	67,7	55,0	52,2	52,6	53,5	49,7	

Overzicht B: Aantal eindstations per onderscheiden departementsonderdeel (absoluut en procentueel)

Departementsonderdeel	1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Bestuursdepartement	1 220	107%	1 240	103%	1 240	103%	1 240	103%	1 240	103%	1 240	103%	1 240	103%
Cfi	500	125%	500	123%	500	123%	500	123%	500	123%	480	118%	480	118%
Inspectie	474	103%	474	103%	474	103%	474	103%	474	103%	474	103%	474	103%
Culturele Zaken	200	82%	200	80%	200	80%	200	80%	200	80%	200	80%	200	80%
Totaal	2 394		2 414		2 414		2 414		2 414		2 394		2 394	

Overzicht C: Personeelsuitgaven (x f 1 000) en -aantallen per departementsonderdeel (werkelijke bezetting 30-6-1995)

Departementsonderdeel	Aantal medewerkers informatievoorziening	Uitgaven medewerkers informatievoorziening
	1995	1995
Bestuursdepartement	91	8 000
Cfi	53	5 000
Inspectie	17,5	1 500
Culturele Zaken	2,8	200
Extern personeel	94	23 500
Totaal	258,3	38 200

A. Tot stand gekomen wetgeving (periode 01-06-1994 t/m 01-06-1995)

1. De volgende wetten/besluiten werden afgekondigd in het Staatsblad 1994 en 1995

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
1994 WETTEN			
Wet van 9 juni 1994, houdende wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met onder meer verruiming van de mogelijkheid van nevenvestigingen	23 087	1994 454	29-06-94
Wet van 29 juni 1994, houdende wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs (verbetering functioneren planprocedure)	23 541	1994 518	bij Kb.
Wet van 29 juni 1994, houdende regels inzake een algemeen stelsel van erkenning van beroepsopleidingen in de Europese Gemeenschappen (Algemene wet erkenning EG-beroepsopleidingen)	23 169	1994 640	Bij Kb.
Wet van 29 september 1994 tot wijziging van onder meer de Wet op de studiefinanciering tot onder meer invoering van ouderinkomensonafhankelijkheid lenen, enkele andere vereenvoudigingen alsmede tot verlaging van de basisbeurs (student op eigen benen)	23 634	1994 742	01-01-95
Wet van 29 september 1994 tot wijziging van de Wet op de Studiefinanciering in verband met aanpassing van de OV-studentenkaart	23 614	1994 743	01-11-94
Wet van 2 november 1994, houdende wijziging van de Tijdelijke wet arbeidsbemiddeling onderwijs in verband met vergroting van het aantal voor benoeming in aanmerking komende wachtgelders, het doorschuiven van vacatures en verruiming van de omstandigheden waaronder een bevoegd gezag zonder toepassing van de wet een vervangende leerkracht kan benoemen	23 644	1994 802	
Wet van 2 november 1994, houdende wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten, houdende verbeteringen en aanvullingen van overwegend technische aard	23 558	1994 803	23-11-94
Wet van 1 december 1994, houdende wijziging van de Wet op het basisonderwijs en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs inzake de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur	23 553	1994 848	16-12-94
Wet van 30 november 1994, houdende wijziging van de Wet op de onderwijsverzorging in verband met de verlenging van de werkingsduur van die wet	23 794	1994 860	01-01-95
Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met decentralisatie van huisvestings- en bestedingsbeslissingen in het wetenschappelijk onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek	23 801	1994 880	01-01-95

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
Wet van 15 december 1994, houdende tijdelijke voorschriften omtrent de grondslag voor de toekenning van vergoedingen door het Rijk en de gemeenten in het kader van investeringsimpuls betreffende onderwijsgebouwen in het voortgezet onderwijs en het beroepsbegeleidend onderwijs (Tijdelijk wet medefinanciering onderwijs gebouwen v.o./b.b.o.)	23 862	1994 920	30-12-94
Wet van 23 december 1994 tot wijziging van onder meer de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, de Wet op het basisonderwijs en de Wet medezeggenschap onderwijs 1992 ten behoeve van een betere toerusting van het basisonderwijs met capaciteiten en faciliteiten van (delen van) het speciaal onderwijs (Weer samen naar school)	23 486	1994 940	30-12-94
Wet van 23 december 1994, houdende wijziging van de Wet van 23 december 1994, Stb. 940, tot wijziging van onder meer de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, de Wet op het basisonderwijs en de Wet medezeggenschap onderwijs 1992 ten behoeve van een betere toerusting van het basisonderwijs met capaciteiten en faciliteiten van (delen van) het speciaal onderwijs	24 028	1994 941	30-12-94
Wet van 21 december 1994, houdende wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met decentralisatie van regelgeving op arbeidsvoorwaardelijk terrein	23 218	1994 942	Bij Kb.
Wet van 21 december 1994, houdende verlenging van de Tijdelijke wet leenvergoeding	23 992	1994 944	31-12-94
Wet van 21 december 1994, houdende wijziging van bepalingen in de Mediawet in verband met een herstructurering van de beheertaken van het Nederlands Omroepproductie bedrijf N.V. (NOB)	23 793	1994 945	01-01-95
Wet van 23 december 1994, houdende wijziging van bepalingen van de Mediawet in verband met het beperken van de duur waarvoor concessies voor omroepverenigingen, zendtijdtoewijzingen voor kerkgenootschappen en genootschappen op geestelijke grondslag en toestemmingen voor commerciële omroepinstellingen kunnen worden verleend, tot een periode van vijf jaren.	23 978	1994 946	30-12-94
1994 BEGROTING			
Wet van 15 september 1994, tot wijziging van hoofdstuk VIII (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)	23 767	1994 754	01-07-94
1994 RECHTSPOSITIE (mede-ondertekening)			
Wet van 2 november 1994 tot wijziging van de Wet van 20 december 1984, houdende aanpassing van uitkeringspercentages van ontslaguitkerings- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen voor overheids- personeel, onderwijspersoneel en daarmee gelijk te stellen personeel	23 786	1994 811	30-11-94

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
1994 WETTEN (Beschikking Justitie)			
Beschikking van de Minister van Justitie van 13 juli 1994, houdende plaatsing in het Staatsblad van de tekst van de Leerplichtwet 1969, zoals deze laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 10 maart 1994, Stb. 255		1994 530	
Beschikking van de Minister van Justitie van 12 augustus 1994, houdende plaatsing in het Staatsblad van de tekst van de Wet op het basisonderwijs, zoals deze laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 27 april 1994, Stb. 420		1994 620	
Beschikking van de Minister van Justitie van 12 augustus 1994, houdende plaatsing in het Staatsblad van de tekst van de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, zoals deze laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 27 april 1994, Stb. 420		1994 621	
1994 BESLUITEN			
Besluit van 2 juni 1994 tot wijziging van het Formatiebesluit ISOVSO 1992 in verband met aanpassing frictie-opslag		1994 438	27-06-94
Besluit van 15 juni 1994, houdende wijziging van het Inrichtingsbesluit vwo-havo-mavo-vbo in verband met nadere voorschriften voor de toetsen ter afsluiting van de basisvorming (toetsen basisvorming)		1994 456	
Besluit van 15 juni 1994, houdende wijziging van de bevoegde autoriteit voor de afgifte van een EG-verklaring voor het beroep van advocaat		1994 457	
Besluit van 14 juni 1994, houdende wijziging van het Eindexamenbesluit vwo-havo-mavo-vbo, het Inrichtingsbesluit dagscholen mbo, het inrichtingsbesluit vwo-havo-mavo-vbo en het Besluit staatsexamens vwo-havo-mavo 1978 (diploma mavo-vbo; compensatie bij gespreide examinering)		1994 488	Bij Kb.
Besluit van 15 juli 1994, houdende vaststelling van het Besluit vormingswerk voor jeugdigen 1994		1994 554	01-08-94
Besluit van 4 juli 1994, houdende wijziging van het bevoegdhedenbesluit WBO en het Onderwijskundig besluit ISOVSO inzake de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur		1994 590	Bij Kb.
Besluit van 29 juli 1994, houdende wijziging van het Inrichtingsbesluit dagscholen mbo en het Formatiebesluit dagscholen mbo in verband met nieuwe opleidingen in de sectoren techniek, landbouw en natuurlijke omgeving, economie en dienstverlening en gezondheidszorg		1994 612	26-10-94
Besluit van 11 augustus 1994, houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit WHW in verband met persoonlijke omstandigheden bij studie-advies en bijzondere omstandigheden bij financiële ondersteuning studenten en auditoren		1994 642	31-08-94
Besluit van 10 augustus 1994 tot wijziging van het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO en het Beskostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO inzake de architectenverklaring en de meetinstructie		1994 680	Bij Kb.

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
Besluit van 14 september 1994, houdende wijziging van diverse besluiten in verband met wijziging van het stelsel van stichtingsnormen en opheffingsnormen in de Wet op het basisonderwijs en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs		1994 710	Bij Kb
Besluit van 21 september 1994, houdende wijziging van het Bekostigingsbesluit WHW in verband met het opnemen ten aanzien van het wetenschappelijk onderwijs van investeringslasten in de normvergoeding		1994 716	Bij Kb.
Besluit van 7 november 1994, houdende nadere regeling van goedkeurings- en aanwijzingsbevoegdheden ten aanzien van het vervangingsfonds voor het basisonderwijs, het speciaal en het voortgezet onderwijs en het voortgezet onderwijs (Besluit vervangingsfonds)		1994 809	Bij Kb.
Besluit van 4 november 1994, houdende een algemene maatregel van bestuur ter aanpassing van een aantal besluiten aan de Wet verzelfstandiging Informatiseringsbank		1994 817	
Besluit van 24 november 1994, houdende wijziging van het Besluit studiefinanciering in verband met onder meer de wet van 29 september 1994, Stb. 742 tot wijziging van de Wet op de studiefinanciering (student op eigen benen)		1994 843	02-01-95
Besluit van 13 december 1994 tot vaststelling van een later tijdstip van vervallen van de Tijdelijke wet arbeidsbemiddeling onderwijs		1994 879	23-12-94
Besluit van 19 december 1994, houdende wijziging van het Mediabesluit, alsmede regels met betrekking tot de invoering van de wet van 28 april 1994 (Stb. 385)		1994 914	01-01-95
Besluit van 9 december 1994 tot wijziging van het Besluit Nationale Unesco Commissie		1994 921	01-01-95
1994 BESLUITEN RECHTSPOSITIE			
Besluit van 15 juli 1994, houdende wijziging van het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel in verband met de invoering van de bevordering arbeidsparticipatie ouderen en de aanpassing van arbeidsduurverkorting		1994 569	01-08-94
1994 BESLUITEN (BESCHIKKING JUSTITIE)			
Beschikking van de Minister van Justitie van 16 augustus 1994, houdende plaatsing in het Staatsblad van de tekst van het Eindexamenbesluit vwo-havo-mavo-vbo, zoals dit laatstelijk is gewijzigd bij besluit van 14 juni 1994, Stb. 488		1994 624	
Beschikking van de Minister van Justitie van 19 oktober 1994, houdende plaatsing in het Staatsblad van de tekst van het Inrichtingsbesluit dagscholen mbo, zoals dit laatstelijk is gewijzigd bij besluit van 29 juli 1994, Stb. 612		1994 747	
1994 INWERKINGTREDINGSBESLUITEN			
Besluit van 20 mei 1994 tot vaststelling van de datum bedoeld in artikel 16 30 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek		1994 369	

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
Besluit van 15 juni 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet van 10 maart 1994, stb. 255, houdende wijziging van de leerplichtwet 1969 en enkele andere wetten		1994 469	
Besluit van 15 juli 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 14 juni 1994 (Stb. 488), houdende wijziging van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o., het inrichtingsbesluit dagscholen m.b.o., het inrichtingsbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. en het besluit staatsexamens v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o. 1978 (diploma m.a.v.o.-v.b.o.; compensatie bij gespreide examinering) en tot vaststelling van het tijdstip, bedoeld in artikel VIII, vierde onderscheidenlijk vijfde lid, van het Besluit van 20 december 1990 (Stb. 1991, 38) houdende wijziging van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-ma.v.o.-l.b.o., het Besluit staatsexamens v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o. 1978 en van een aantal inrichtingsbesluiten in verband met de invoering van een aantal nieuwe examenvakken.		1994 555	
Besluit van 15 juli 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 15 juni 1994 (Stb. 456) houdende wijziging van het inrichtingsbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. in verband met nadere voorschriften voor de toetsen ter afsluiting van de basisvorming (toetsen basisvorming).		1994 564	
Besluit van 15 juli 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 15 juni 1994 (Stb. 456) houdende wijziging van het Inrichtingsbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. in verband met nadere voorschriften voor de toetsen ter afsluiting van de basisvorming (toetsen basisvorming).		1994 622	
Besluit van 29 juli 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de wet van 29 juni 1994 (Stb. 640) houdende regels inzake aan algemeen astelsel van erkenning van beroepsopleidingen in de Europese Gemeenschappen (Algemene wet erkenning EG-beroepsopleidingen)		1994 641	
Besluit van 6 oktober 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 29 juli 1994, houdende wijziging van het Inrichtingsbesluit dagscholen m.b.o. en het Formatiebesluit dagscholen m.b.o. in verband met nieuwe opleidingen in de sectoren techniek, landbouw en natuurlijke omgeving, economie en dienstverlening en gezondheidszorg (Stb. 612).		1994 746	
Besluit van 22 oktober 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 14 september 1994, houdende wijziging van diverse besluiten in verband met wijziging van het stelsel van stichtingsnormen en opheffingsnormen in de Wet op het basisonderwijs en van het huisvestingsstelsel in de Wet op het basisonderwijs en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs (Stb. 1994,710)		1994 765	
Besluit van 14 oktober 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van enkele onderdelen van artikel I van het besluit 11 augustus 1994 (Stb. 642), houdende wijziging van Uitvoeringsbesluit WHW in ondersteuning studenten en auditoren.		1994 769	

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
Besluit van 14 november 1994, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 10 augustus 1994 (Stb. 680) tot wijziging van het bekostigingsbesluit WBO/OWBO en het bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO inzake de architectenverklaring en de meetinstructie.		1994 812	
Besluit van 19 november 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van enkele bepalingen van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.		1994 827	
Besluit van 13 december 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 21 september 1994 (Stb. 716), houdende wijziging van het bekostigingsbesluit WHW in verband met het opnemen ten aanzien van het wetenschappelijk onderwijs van investeringslasten in de normvergoeding.		1994 873	
Besluit van 19 december 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 4 juli 1994, houdende wijziging van het Bevoegdhedenbesluit WBO en het Onderwijskundig besluit ISOVSO inzake de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur (Stb. 1994,590) en tot vaststelling van de datum, bedoeld in artikel 116, tweede lid vierde volzin, van de Wet op het basisonderwijs en artikel 111, tweede lid vierde volzin, van de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs.		1994 922	
Besluit van 22 december 1994 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding voor wat betreft de hogescholen van enige onderdelen van artikel I en van artikel II van de wet van 21 december 1994, houdende wijziging van de Wet op de hoger onderwijs en wetenschappelijk onderwijs van investeringslasten in de normvergoeding.		1994 943	
1995 WETTEN			
Wet van 21 december 1994, houdende wijziging van onder meer de Kaderwet Volwasseneneducatie 1991 in verband met sociale vernieuwing volwasseneneducatie.	23 598	1995 014	
Wet van 9 maart 1995 tot wijziging van enige wetten in verband met de verplichting tot teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lid-staat van de Europese Economische Ruimte zijn gebracht en in verband met de uitvoer van cultuurgoederen (Implementatiewet bescherming cultuurgoederen tegen illegale uitvoer).	23 657	1995 145	01-05-95
Wet van 9 maart 1995, houdende wijziging van enkele onderwijswetten in verband met de budgettering van ten laste van het Rijk komende werkloosheidsuitkeringen of herplaatsingswachtgelden in het onderwijs, alsmede de instelling van een participatiefonds ten behoeve van de beheersing van de werkloosheidsuitkeringen of herplaatsingswachtgelden (budgettering wachtgelden en instelling participatiefonds).	23 693	1995 155	01-08-95

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
Wet van 4 mei 1995 tot wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, houdende aanpassing van de bepalingen inzake de arbeidsmarktfixus, alsmede de eenmalige vaststelling bij wet van de arbeidsmarktfixus geneeskunde 1994-1996.	24 075	1995 263	
Wet van 26 april 1995, houdende wijziging van de Wet op de studiefinanciering in verband met ondermeer de harmonisatie van de maximale rentebedragende lening in het hoger beroepsonderwijs en in het wetenschappelijk onderwijs.	24 039	1995 271	01-09-95
Wet van 28 april 1995, houdende vervanging van de Archiefwet 1962 (Stb. 313) en in verband daarmee wijziging van enige andere wetten (Archiefwet 1995).	22 866	1995 276	
Wet van 28 april 1995, houdende wijziging van de Archiefwet 1995 verband houdende met de taken van de commissarissen van de Koningin.	24 058	1995 277	01-01-96
Wet van 18 mei 1995 houdende wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op de studiefinanciering inzake verlenging cursusduur technische opleidingen en opleidingen op het gebied van landbouw en natuurlijke omgeving in het wetenschappelijk onderwijs.	23 703	1995 306	01-09-95
Wet van 31 mei 1995, houdende wijziging van onder meer de wet op het voorgezet onderwijs in verband met de invoering van Lump-sum bekostiging voor de personeels- en exploitatiekosten van scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, algemeen voortgezet onderwijs en voorbereidend beroepsonderwijs, alsmede in verband met decentralisatie van de rechtspositieregeling bij die scholen, behoudens een aantal op centraal niveau vast te stellen onderwerpen (regeling lump-sum en decentralisatie rechtspositieregeling v.w.o.-a.v.o.-v.b.o.).	23 948	1995 318	
1995 WETTEN (begroting)			
Wet van 16 maart 1995, houdende wijziging van hoofdstuk VIII (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten	23 835	1995 237	
Wet van 16 maart 1995, houdende vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1995	23 900 VIII	1995 238	
1995 RECHTSPOSITIE			
Wet van 9 maart 1995 tot wijziging van de Ambtenarenwet en andere wetten inzake de wijze waarop het georganiseerd overleg wordt gevoerd	23 792	1995 184	
1995 BESLUITEN			
Besluit van 13 januari 1995 tot wijziging van het Formatiebesluit WBO 1992, het Formatiebesluit ISOVSO 1992, het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO en het Bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO inzake verlenging van de aanmeldingstermijn voor overdracht en verzilvering van formatierekeneenheden en wijziging van het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO en Bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO inzake doorvergoeding van buitengebruikgestelde permanente dislocaties		1995 048	

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
Besluit van 27 januari 1995, houdende wijziging van een aantal algemene bestuur op grond van de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs in verband met de wet betreffende Weer samen naar school (Uitvoeringsbesluit Weer samen naar school)		1995 055	
Besluit van 13 februari 1995, houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit Lescursusgeldwet in verband met enige technische wijzigingen		1995 100	01-08-95
Besluit van 1 maart 1995, houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit W.C.B.O. in verband met onder meer aanpassing van de grondslagen voor de bekostiging van de landelijke organen		1995 123	01-05-95
Besluit van 22 maart 1995, houdende voorschriften in verband met verstrekken aan gemeenten van middelen in verband met het opzetten van een regionaal meld- en coördinatiepunt ter bestrijding van het voortijdig schoolverlaten door leerplichtige en leerlingen (Tijdelijk besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten)		1995 169	
Besluit van 23 maart 1995 tot wijziging van het Formatiebesluit WBO 1992, het Formatiebesluit ISOVSO 1992 en het Besluit trekkende bevolking WBO inzake de invoering van het schoolprofiel-budget, en tot wijziging van een aantal andere besluiten op basis van de Wet op het basisonderwijs, de Overgangswet WBO en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs.		1995 208	
Besluit van 25 april 1995, houdende wijziging van het Formatiebesluit dagscholen m.b.o. het Formatiebesluit v.a.v.o. en het Uitvoeringsbesluit W.C.B.O. in verband met aanpassing van de ratio's en wijziging van het Inrichtingsbesluit v.a.v.o. en het Inrichtingsbesluit dagscholen m.b.o. in verband met enkele technische aanpassingen.		1995 222	01-05-95
Besluit van 16 juni 1995 tot wijziging van het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO het Bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO, het Bekostigingsbesluit W.V.O. en het Uitvoeringsbesluit W.C.B.O. in verband met nascholing.		1995 347	

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
1995 BESLUITEN RECHTSPOSITIE			
Besluit van 25 maart 1995, houdende wijziging van het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel (invoering gewijzigde rechtspositieregeling vormingswerk en landbouwpraktijkonderwijs, aanpassing in verband met decentralisatie arbeidsvoorwaarden HBO, doorwerking Wet terugdringing beroep op de arbeidsongeschiktheidsregelingen (TBA), invoering eindejaarsuitkering voor het onderwijs-ondersteunend personeel, verlenging overgangsuitkering WW-bodem en diverse wijzigingen in diverse hoofdstukken, van het Rechtspositiereglement academische ziekenhuizen, van het Kaderbesluit in rechtspositie HBO (doorwerking TBA), toekenning van een eenmalige uitkering in verband met algemene salarismaatregelen in 1992, toekenning van een eenmalige uitkering als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet stelsel-wijziging ziektekostenverzekering tweede fase, van het Bezoldigingsbesluit wetenschappelijk onderwijs, van het Besluit Werkloosheid onderwijs- en onderzoekspersoneel, van het Rechtspositiereglement Wetenschappelijk onderwijs en vaststelling van de Seniorenbeleid Onderwijspersoneelregeling (SOP-regeling-HO)		1995 161	01-04-95
Besluit van 7 april 1995, houdende vaststelling van het Besluit tegemoetkoming ziektekosten en inkomenstoeslag onderwijs- en onderzoekspersoneel		1995 251	12-05-95
Besluit 10 mei 1995 houdende wijziging van de premiespaarregeling Rijksambtenaren 1968 (afschaffing voor onderwijs- en onderzoekspersoneel)		1995 289	07-06-95
1995 INWERKINGTREDINGSBESLUITEN			
Besluit van 3 januari 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit van 7 november 1994 (St.b. 809), houdende nadere regeling van goedkeurings- en aanwijzingsbevoegdheden ten aanzien van het vervangingsfonds voor het basisonderwijs, het speciaal en het voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs (Besluit vervangingsfonds)		1995 047	
Besluit van 25 januari 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de wet van 21 december 1994, houdende wijziging van onder meer de Kaderwet Volwasseneneducatie 1991 in verband met sociale vernieuwing volwasseneneducatie (Stb. 1995, 14)		1995 049	
Besluit van 28 februari 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van enige bepalingen van de Wet van 29 september 1994, Stb. 742, tot wijziging van onder meer de Wet op de studiefinanciering tot onder meer invoering van ouderinkomen onafhankelijk lenen, enkele andere vereenvoudigingen alsmede tot verlaging van de basisbeurs (student op eigen benen)		1995 124	
Besluit van 3 maart 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit van 27 januari 1995, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur op grond van de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs in verband met betreffende Weer samen naar school (Uitvoeringsbesluit Weer samen naar school) (Stb. 155)		1995 133	

Citeertitel	Kamerstuk nr.	Staatsblad jaar nr.	Inwerkingtreding
<p>Besluit van 17 maart 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet van 9 maart 1995 (Stb. 155), houdende wijziging van enkele onderwijswetten in verband met de budgettering van ten laste van het Rijk komende werkloosheidsuitkeringen of herplaatsingswachtgelden in het onderwijs, alsmede de instelling van een participatiefonds ten behoeve van de beheersing van de werkloosheidsuitkeringen of herplaatsingswachtgelden in het onderwijs, alsmede de instelling van een participatiefonds ten behoeve van de beheersing van de werkloosheidsuitkeringen of herplaatsingswachtgelden (budgettering wachtgelden en instelling participatiefonds)</p>		1995 156	
<p>Besluit van 17 maart 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit van 13 januari 1995 tot wijziging van het Formatiebesluit WBO 1992, het Formatiebesluit ISOVSO 1992, het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO en het Bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO inzake verlenging van de aanmeldingstermijn voor overdracht en verzilvering van formatierekeneenheden en wijziging van het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO en het Bekostigingsbesluit ISOVSO/OISOVSO inzake doorvergoeding van buitengebruikgestelde permanente dislocaties (Stb. 48)</p>		1995 157	
<p>Besluit van 14 april 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit van 1 maart 1995, Stb. 123, houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit W.C.B.O. in verband met onder meer aanpassing van de grondslagen voor de bekostiging van de landelijke organen</p>		1995 211	
<p>Besluit van 25 april 1995 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit van 23 maart 1995 tot wijziging van een Formatiebesluit WBO 1992, het schoolprofielbudget, en tot wijziging van een aantal andere besluiten op basis van de Wet op het basisonderwijs, de overgangswet WBO en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs</p>		1995 223	

BIJLAGE 3B
«Bij de Staten-Generaal aanhangige wetsontwerpen»

Titel	Kamernr.	Op 01-06-1995 gevorderd t/m	Verwachting omtrent eerstvolgende fase	Inwerkingtreding
Wijz. WSF ter beperking van de studie-financieringsduur in het MBO	23 036	TK: vaststelling EV 12-07-93	project ligt stil	–
Regeling samenwerking sociale vernieuwing onderwijs	23 078	TK: Indiening NvW, 27-02-95	TK: Aanvaarding wetsvoorstel	Dag na uitgifte stb.
Intrekking Wet RABIN	23 255	EK: Indiening MvA, 20-05-94	EK: Plenaire behandeling.	
Wijz. v/d WBO, de ISOVSO en de Tijdelijke wet bekostiging nieuwe basisscholen ivm vereenvoudiging LONDO	23 636	TK: procedure-vergadering 24-03-94	TK: Indiening NvW	01-09-96
Wet tegemoetkoming studiekosten	23 699	TK: Aanbieding NvW aan Ministerraad 02-06-95	TK: Plenaire behandeling	01-03-96
Wet educatie en beroepsonderwijs	23 778	EK: Indiening wetsvoorstel 31-05-95	EK: voorbereidend onderzoek	01-11-95
Rijkswet houdende goedkeuring van het Verdrag van Malta	23 821	TK: procedure vergadering 09-02-95	TK: vervolg parlementaire behandeling in 1996	Dag na uitgifte stb.
Wijz. WHW inz. bestuursorganisatie van en medezeggenschap in hogescholen	23 944	EK: indiening wetsvoorstel 29-05-95	EK: voorbereidend onderzoek	Dag na uitgifte stb.
Wijz. v/d WCBO, de WVO, de KVE 1991 en enkele andere wetten i.v.m. decentralisatie regelgeving op arbeidsvoorwaardelijk terrein	23 946	TK: vaststelling verslag 13-12-94	TK: indiening NnavV najaar 1995	z.s.m.
Wijz. WBO/ISOVSO en WVO mbt invoering verplichting een directiestatuut in scholen voor PO en VO op te stellen	23 947	EK: indiening wetsvoorstel 31-05-95	EK: voorbereidend onderzoek	Dag na uitgifte stb.
Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op de studiefinanciering, houdende aanpassing van de collegegeldbepalingen en de afschaffing van verblijfsduurbeperkingen	24 025	TK: procedure vergadering 24-05-95	TK: plenaire behandeling	01-09-96
Wijz. Wet op het specifiek cultuurbeleid ivm de instelling van een adviesorgaan (Raad voor het cultuurbeleid)	24 090	TK: Indiening NnovV+NvW 8-04-95	TK: aanvaarding wetsvoorstel	01-11-95
Wetsvoorstel samenwerkingsscholen	24 137	TK: Indiening wetsvoorstel 0-04-95	TK: Limiet inbreng verslag	Dag na uitgifte stb.
Wetsvoorstel bestuursvorm openbaar onderwijs	24 138	TK: procedure vergadering 27-04-95	TK: indiening n.nav.v.	Dag na uitgifte stb.
Wetsvoorstel document evenredige vertegenwoordiging vrouwen in leidinggevende functies in het onderwijs	24 149	TK: procedure vergadering 27-04-95	TK: Plenaire behandeling	z.s.m.
Wijz. WBO/ISOVSO ivm inv. wettelijke grondslag vergoeding van schoolspecif. knelpunten in de personeelsvoorz. en technische wijz. v/d bijl. bij de WBO	24 168	TK: Indiening wetsvoorstel 24-05-95	TK: plenaire behandeling	Dag na uitgifte stb.

BIJLAGE 3C**«In voorbereiding zijnde wetsvoorstellen»**

Titel	Op 01-06-1995 gevorderd t/m	Beoogde indiening TK	Inwerkingtreding
Wijz. van de WSF (Internationalisering WSF)	In voorbereidend stadium		–
Wijz. WSF «Prestatiebeurs»	In voorbereidend stadium		
Wet op de Onderwijsraad	In voorbereidend stadium		
Wijz. WBO, ISOVSO, WVO met betrekking tot de financiële gelijkstelling (bestuurlijke vernieuwing)	In voorbereidend stadium		
Wijz. WBO, ISOVSO, WVO m.b.t. het achterstandenbeleid (bestuurlijke vernieuwing)	In voorbereidend stadium		
EER - Uitvoeringswet II	In voorbereidend stadium		
Verdrag Vlaanderen (erkenning gelijkwaardigheid diploma's universitair onderwijs)	In voorbereidend stadium		
Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten	In voorbereidend stadium		
Wijz. ISOVSO inzake onderwijs aan pupillen van residentiële instellingen	In voorbereidend stadium		
Wijz. WBO en ISOVSO inz. overboeking rijksverg. bij fusie en het vervallen van de verplichte pauze	RVS: 06-03-95 aanhangig		
Wijz. ISOVSO e.a. onderwijswetten i.v.m. de vorming van landelijke centra voor onderwijs t.b.v. in ziekenhuizen opgenomen kinderen	In voorbereidend stadium		
Wijz. WBO en ISOVSO i.v.m. vereenvoudiging schoolwerkplan en activiteitenplan	RVS: 03-04-95 aanhangig		
Wijz. WBO/ISOVSO i.v.m. versoepeling bevoegd. onderw. in niet-Ned. taal en cultuur en WBO i.v.m. aanpassing van de sticht.- en opheffingsnormen bij gem. herind.	In voorbereidend stadium		
Wijz. WCBO en KVE i.v.m. 27+ leerlingwezen	RVS: 01-06-94 advies		
Wet decentralisatie huisvesting PO en VO	RVS: 02-05-95 aanhangig		
Wetsvoorstel overdracht economische claimrecht Rijk t.a.v. BVE-gebouwen (OKF-BVE)	In voorbereidend stadium		
Wijzigingen wetten en uitvoeringsbesluiten i.v.m. nota «Profiel tweede fase V.O.»	In voorbereidend stadium		
Wijz. WVO i.v.m. het opnemen van een grondslag van niet-leerplichtige leerlingen	In voorbereidend stadium		
Wijz. art. 27 WVO i.v.m. verlenging verblijfsduur voor bepaalde categorieën leerlingen in m.a.v.o. en v.b.o.	In voorbereidend stadium		
Wijz. WBO, ISOVSO, WVO en andere wetten i.v.m. het opnemen van de mogelijkheid uitzendkrachten in het onderwijs in te schakelen	In voorbereiden stadium		
Wijz. WVO i.v.m. aanpassing hogere leerjaren mavo/vbo gericht op een betere aansluiting op het vervolgonderwijs en arbeidsmarkt	In voorbereidend stadium		

Titel	Op 01-06-1995 gevorderd t/m	Beoogde indiening TK	Inwerkingtreding
Wijz. WHW inzake de bestuursstructuur van universiteiten	In voorbereidend stadium		
Verdrag Ned-Bremen (samenwerking hogescholen en Fachhochschule)	In voorbereidend stadium		
Wijz. WBO, ISOVSO en WVO inzake schoolbegeleiding (regeling schoolbegeleiding)	In voorbereidend stadium		
Omvorming DOB tot ZBO	In voorbereidend stadium		
Wijz. Wet tot behoud van cultuurbezit aan in de praktijk gebleken behoeften	In voorbereidend stadium		
Wijz. van de Monumentenwet 1988 en enige andere wetten ter implementatie van art. 5 en 6 van het Verdrag van Malta	In voorbereidend stadium		
Wet verzelfstandiging Rijksakademie van beeldende kunsten (Rakb)	In voorbereidend stadium		
Wetsvoorstel lokale en regionale omroep	In voorbereidend stadium		
Wijziging van de Mediawet i.v.m. privatisering van het NOB	In voorbereidend stadium		

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – beëindiging van het overgangsrecht akw 18+ leidt tot een verslechtering van de financiële tegemoetkoming aan ouders met een kind dat in het buitenland studeert of een opleiding volgt aan een instelling die niet onder de werkingssfeer van de wsf valt; – dit mogelijk leidt tot een forse daling van het aantal ingeschreven studenten aan bovenbedoelde instellingen op korte termijn; – deze opleidingen in een duidelijke behoefte voorzien; – een studiejaar in het buitenland een toegevoegde waarde heeft; <p>verzoekt de regering zo spoedig mogelijk na te gaan welke de gevolgen voor zowel de instellingen als de studenten zijn van het afschaffen van het overgangsrecht akw 18+, en, indien de beëindiging van het overgangsrecht akw 18+ zou leiden tot een substantiële daling van het aantal ingeschreven studenten aan bovenbedoelde instellingen, aan te geven op welke wijze de tegemoetkoming in de kosten kan worden verruimd ten einde deze ongewenste effecten tegen te gaan.</p>	<p>Vries de J.M. Tweede Kamer, 1994–1995, 24 094, nr. 26.</p>	<p>De motie is door SZW ter hand genomen.</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het van belang is dat talentvolle studenten de kans krijgen om bijvoorbeeld enige tijd in het buitenland te studeren of onderwijs te volgen; – maatregelen als de verlaging van beursbedragen in de studiefinanciering en beëindiging van het overgangsrecht akw 18+ leiden tot een verslechtering van de financiële positie van kinderen die in het buitenland studeren of onderwijs volgen; – moet worden voorkomen dat als gevolg hiervan een forse daling optreedt van het aantal kinderen dat jaarlijks staat ingeschreven aan vorenbedoelde instellingen; verzoekt de regering de mogelijkheid te onderzoeken van de instelling van een fonds dat mede gevoed wordt door het bedrijfsleven en uit andere middelen waaruit talentvolle studenten een bijdrage ontvangen; <p>verzoekt de regering de Kamer hierover binnen een halfjaar te rapporteren.</p>	<p>Ploeg, van der Tweede Kamer, 1994–1995, 24 094, nr. 32</p>	<p>De mogelijkheden hieromtrent worden onderzocht.</p>

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het van belang is dat de toegankelijkheid van studenten uit minder draagkrachtige gezinnen tot het hoger onderwijs niet wordt belemmerd; – het Regeerakkoord stelt dat een stelsel dat mede is gebaseerd op een lening, waarbij het nodig is te letten op de terugbetalingscapaciteit na afstuderen, rekening moet houden met de risico's voor de toegankelijkheid; – het Regeerakkoord stelt dat beperking van de studieschuld voor studenten uit gezinnen met lage inkomens in de rede ligt; – het gevaar bestaat dat met name studenten uit minder draagkrachtige gezinnen minder geneigd zijn een hogere studieschuld op te bouwen; <p>verzoekt de regering de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen jaarlijks te volgen en hierover aan de Kamer te rapporteren; verzoekt de regering de komende jaren te bevorderen dat de deelname aan het hoger onderwijs van studenten uit minder draagkrachtige gezinnen toeneemt, daarbij zo nodig het lager en voortgezet onderwijs te betrekken, en daartoe zo nodig nieuwe instrumenten te ontwikkelen.</p>	<p>Ploeg, van der Tweede Kamer, 1994–1995, 24 094, nr. 33</p>	<p>Toegankelijkheid van hoger onderwijs voor kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen is een belangrijk aandachtspunt in beleidsonderzoek, zoals het onderzoek «Verder Studeren» naar keuzen van leerlingen en studenten in het voortgezet en hoger onderwijs en de evaluatie van de Studievoortgangscntrole. Meer statistisch georiënteerde rapportage vindt plaats via CBS-statistieken en het twee-jaarlijkse Feiten en Cijfers. Over de vraag naar de relatie tussen de positie van leningen in de wsf en de deelname aan onderwijs van studenten uit verschillende sociaal-economische groepen zal tevens onderzoek plaatsvinden. Naar verwachting zal dit onderzoek in het vierde kwartaal van 1996 tot resultaten leiden. Het voornemen is om mede ten behoeve hiervan over het gebruik van de leenfaciliteiten in de studie-financiering door wsf-gerechtigden jaarlijks een rapportage uit te brengen. Deze rapportage is momenteel in ontwikkeling en zal naar verwachting bij de begroting 1997 voor het eerst worden uitgebracht. Hierin zullen ook relaties worden gelegd tussen leengedrag en ouderlijke draagkracht.</p>
<p>Constateernde dat in het Wetenschapsbudget 1995 de noodzaak tot het maken van keuzes wordt bepleit; overwegende dat op veel terreinen keuzes worden uitgesteld tot de behandeling van de nog te verschijnen beleidsnotities; voorts overwegende dat hierdoor het zicht op het geheel van prioriteiten en posterioriteiten binnen het Wetenschapsbudget dreigt te verdwijnen; verzoekt de regering op korte termijn een planning aan de Kamer te sturen waarin staat aangegeven wanneer welke beleidsnotities aan de Kamer zullen worden voorgelegd, alsmede op welke wijze de toegezegde beleidsnotities en de daarin voorgestelde keuzes met elkaar samenhangen.</p>	<p>Hoeven, van der Het verslag van een nota-overleg op 28 november 1994</p>	<p>Het in de motie gevraagde is per brief kenmerk OWB/NIC-95000568 aan de Tweede Kamer verzonden op 6 maart 1995.</p>
<p>Van mening, dat het beleid met betrekking tot de algemene subsidiekorting er in de praktijk aanleiding toe geeft dat grote onduidelijkheid is gaan ontstaan met betrekking tot de noodzaak van investeren in de kennis-infrastructuur aan de ene kant en het korten op onderzoekssubsidies aan de andere kant; nodigt de regering wederom uit uiterlijk in januari 1995 aan de Tweede Kamer een overzicht te verstrekken waaruit duidelijk blijkt wat moet worden verstaan onder investeren in de kennis-infrastructuur en wat valt onder de onderzoekssubsidies zodat investeringen in de kennis-infrastructuur niet langer tot het subsidiebegrip van de subsidieoverzichten van financiën worden gerekend.</p>	<p>Gelder, Van Het verslag van een nota-overleg op 28 november 1994</p>	<p>Bij de invulling van de subsidietaakstelling 1996 voor het beleidsterrein Onderzoek en Wetenschapsbeleid is gehandeld in overeenstemming met de motie-Van Gelder in die zin dat de instellingen, gelet op het investeringskarakter van deze uitgaven, zijn ontzien. Ter zake wordt verwezen naar de toelichting op het beleidsterrein.</p>

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat bij nieuwe verticale scholengemeenschappen vbo(-mavo)-mbo die ontstaan (zijn) na invoering van de svm-wet, sprake is van een achteruitgang in de directieformatie;</p> <p>overwegende dat bij fusie van vbo(-mavo)-scholen met havo-vwo-scholen tot brede scholengemeenschappen geen korting op de directieformatie wordt toegepast; overwegende dat de basisvorming zowel in een brede als in een verticale scholengemeenschap vorm kan worden gegeven:</p> <p>van oordeel dat besturen van vbo(-mavo)-scholen niet op financiële maar op onderwijsinhoudelijke gronden al dan niet tot samenwerking met anderen moeten kunnen besluiten;</p> <p>verzoekt de regering te bevorderen dat de vbo(-mavo)-component in een verticale scholengemeenschap op gelijke wijze bekostigd wordt als de vbo(-mavo)-component in een brede scholengemeenschap.</p>	<p>Cornielje, C. Tweede Kamer, 1994–1995, 23 948, nr. 19</p>	<p>In de brief die op 21 juni 1995 aan de Tweede Kamer is gezonden (kenmerk VO/JP–95015292), voldoet de staatssecretaris aan de wens van de Kamer door een lineaire formule voor de personeelscategorie vast te stellen.</p>
<p>Overwegende dat in Nederland in de toekomst niet alleen brede scholengemeenschappen zullen bestaan, maar ook «smalle» scholengemeenschappen, gemeenschappen van scholen en categorale scholen; spreekt haar wens uit dat naast brede scholengemeenschappen ook andere instellingen voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in aanmerking zullen komen voor nieuwbouw en andere vernieuwende activiteiten.</p>	<p>Lambrechts Handelingen, 29 november 1994, TK 28</p>	<p>Ook de andere instellingen voor het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs komen in aanmerking voor nieuwbouw en andere vernieuwende activiteiten. Deze instellingen zijn opgenomen in het jaarlijks investeringsschema voor het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwassenen-educatie.</p>
<p>Constaterende dat de voorganger/imam een belangrijke plaats inneemt in het religieuze en sociaal-culturele leven van moslims; voorts constaterende dat religieuze leiders/imams hier te lande vaak slechts tijdelijk in functie zijn en hun opleiding in het land van herkomst hebben gevolgd; overwegende dat het in het kader van het integratieproces wenselijk is dat in Nederland een opleidingsmogelijkheid wordt gecreëerd voor islamitische geestelijken; verzoekt de regering te onderzoeken of en op welke wijze vanuit de overheid voorwaarden kunnen worden geschapen zodat de islamitische gemeenschap, indien daaraan behoefte is, zelf tot een dergelijke voorziening kan komen en de Kamer te rapporteren omtrent de resultaten hiervan.</p>	<p>Het mondeling overleg over het Jaaroverzicht Minderheden 1994 d.d. 29 november 1993</p>	<p>Eerste reactie: 13 december 1993 (TK 1993–1994, 23 409, nr. 11) Tweede reactie: 18 mei 1994 (TK 1993–1994, 23 409, nr. 14) Derde reactie: brief met kenmerk VO/TAB–95001142, d.d. 31 januari 1995 Aan het verzoek van de Kamer is hiermee voldaan.</p>

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat wetsvoorstel 23 247 dient ter implementatie van de richtlijn 92/100 zoals vastgesteld door de Europese Raad op 19 november 1992;</p> <p>Overwegende dat in de considerans van die richtlijn onder meer wordt overwogen dat de verhuur en uitlening van auteursrechtelijk beschermende werken en van door naburige rechten beschermende werken een steeds belangrijker rol gaan spelen;</p> <p>overwegende dat in Nederland sinds zeer geruime tijd als handelsactiviteit tijdschriften in leesportefeuilles worden geëxploiteerd, zulks op basis van tussen werkgevers en exploitanten gegroeide rechtsverhoudingen;</p> <p>spreekt als haar mening uit, de bewindspersonen te verzoeken aan de Europese Commissie c.q. de daarvoor ontvankelijke gremia in Europees verband te melden dat, als gevolg van de implementatie van de richtlijn, de onderhandelingsbalans tussen uitgevers van tijdschriften en exploitanten van leesportefeuilles – een vrijwel uniek Nederlandse economische activiteit – op ongewenste en ongevraagde wijze ten gunste van eerstgenoemde groep wordt verbeterd, alsmede aan de orde te stellen dat binnen redelijke termijn een evaluatie van de richtlijn en een discussie over eventuele aanpassingen zullen dienen plaats te vinden.</p>	<p>Vos, O.P.G. Tweede Kamer, 1994–1995, 23 147, nr. 31</p>	<p>Deze motie valt onder de verantwoordelijkheid van Justitie; Onderwijs Cultuur en Wetenschappen heeft er geen directe bemoeienis mee. De minister van Justitie heeft de Tweede Kamer de toezegging gedaan dat de zaak in Brussel aan de orde gesteld wordt.</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat in de komende jaren de advisering over informatie- en communicatiebeleid alleen maar aan belang zal toenemen;</p> <p>spreekt als haar wens uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> – over twee jaar de advisering over het informatie- en communicatiebeleid te evalueren, – niet op voorhand uit te sluiten dat in het kader van Raad op Maat alsnog tot de instelling van een aparte Raad van Informatie, Communicatie en Technologie wordt overgegaan, indien de uitkomst van de evaluatie daartoe aanleiding geeft. 	<p>Lambrechts Tweede Kamer, 1994–1995, 24 090, nr. 19</p>	<p>Pro memorie.</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat de Kamer zich reeds eerder bij de motie Van Gelder c.s., 23 255, nr. 8, heeft uitgesproken ten aanzien van advisering op het gebied van het informatiebeleid;</p> <p>verzoekt de regering voor de komende twee jaar, tot de evaluatie van de Raad voor het Cultuurbeleid, een commissie in te stellen voor advisering op het gebied van de informatie, communicatie en technologie (die is ondergebracht bij de Raad voor het Cultuurbeleid) en wordt samengesteld op voordracht van de Ministers van OCenW, VenW, EZ en Biza.</p>	<p>Lambrechts Tweede Kamer, 1994–1995, 24 090, nr. 21</p>	<p>In september vindt nader overleg plaats tussen de departementen van OCenW, EZ en VenW. De Kamer zal zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd.</p>

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende dat er een aantal knelpunten zijn die het proces wsns in zijn voortgang belemmeren, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> – onvoldoende toegeruste basisscholen; – basisscholen die onvoldoende worden gecompenseerd voor de opvang van kinderen die extra hulp nodig hebben; – wachtlijsten voor het speciaal onderwijs en voor ambulante hulp; – een onduidelijke klachtenregeling ten behoeve van de ouders; <p>van oordeel dat op korte termijn maatregelen genomen moeten worden om het proces wsns een impuls te geven;</p> <p>verzoekt de regering:</p> <ul style="list-style-type: none"> – een procesmanagement primair onderwijs in te stellen; – basisscholen die kinderen met leermoeilijkheden zelf opvangen daarvoor ook financieel te compenseren; – op korte termijn te komen met een plan van aanpak, volgens hetwelk de relatie tussen een verbeterde toerusting van het basisonderwijs en de positie van het speciaal onderwijs in een nieuw wettelijk kader zal worden uitgewerkt; <p>en voorts:</p> <ul style="list-style-type: none"> – alles in het werk te stellen om ervoor te zorgen dat kinderen die op wachtlijsten staan, niet verstoken blijven van (ambulante) hulp; – een goede klachtenregeling ten behoeve van de ouders in te stellen en daartoe onder andere de inspectie te vragen te bemiddelen bij individuele klachten van ouders over wachtlijsten in het speciaal onderwijs; – de ouders te vragen aan de staatssecretaris van OCenW te rapporteren over structurele knelpunten die aan de wachtlijsten ten grondslag liggen. 	<p>Cloe, De Tweede Kamer, 1994–1995, 23 900 VIII en 24 069, nr. 92</p>	<p>In de nota «Een impuls voor het basisonderwijs» (mei 1995) wordt in hoofdstuk 4 de instelling van een Procesmanagement Basisonderwijs aangekondigd, waarin geleidelijk alle bestaande organisaties voor de landelijke aansturing van onderwijsvernieuwingen in het primair onderwijs dienen op te gaan. Deze nota is bij brief PO/B–95008980 op 1 mei 1995 aan de Tweede Kamer aangeboden.</p> <p>Op 16 juni jl. hebben de staatssecretaris en de onderwijsorganisaties een onderhandelingsakkoord gesloten waardoor basisscholen die leerlingen met onderwijsproblemen zelf opvangen, daarvoor ook een financiële compensatie ontvangen. De afspraken met de onderwijsorganisaties voorzien in een wettelijke regeling van de te nemen maatregelen. Deze zullen na accordering door de Tweede Kamer en de organisaties ter hand worden genomen. De Tweede Kamer is op 23 juni 1995 bij brief PO/B–95017008 geïnformeerd over het akkoord. Met betrekking tot de wachtlijstenproblematiek en de klachtenregeling voor ouders heeft op 2 mei een gesprek met de inspectie plaatsgevonden. Over de resultaten van dat gesprek is de Tweede Kamer op 6 juni 1995 geïnformeerd bij brief PO/B–95013852.</p> <p>In de nota «De school als lerende organisatie», die op 14 juli 1995 is aangeboden aan de Tweede Kamer bij brief B&B/ESB-95017700, wordt het voornemen aangekondigd om alle scholen wettelijk te verplichten tot het opstellen en hanteren van een klachtenregeling.</p>
<p>Overwegende dat in 1995 een begin gemaakt moet worden met de uitvoering van het Strategisch Plan Monumentenzorg;</p> <p>voorts overwegende dat dit plan de werkgelegenheid in de marktsector stimuleert;</p> <p>constaterende dat op dit moment op de begroting van OCenW nog geen financiering voor dit jaar is voorzien;</p> <p>vaststellende dat aan geld dat uitgegeven wordt aan monumentrestauratie, op termijn meer dan de investering terugkomt;</p> <p>verzoekt de regering vanuit het zogenaamde cluster IV van het regeerakkoord 5 miljoen extra uit te keren van de in totaal voor cultuur bestemde 60 miljoen gulden in 1995 en te bestemmen voor de uitvoering van dit Strategisch Plan Monumentenzorg.</p>	<p>Nieuwenhoven, Van Handelingen, 29 november 1994, TK 28</p>	<p>De uitvoering van het Strategisch Plan Monumentenzorg is ter hand genomen. De financiële dekking wordt niet gevonden binnen cluster IV, maar elders binnen de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.</p>

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – er een categorie jongeren is die vrijwel zeker het eindniveau van assistentenopleidingen niet zal halen; – er in de plannen van de regering voor deze categorie in voorbereidend beroepsonderwijs een arbeidsmarktgerichte leerweg is voorzien; – een deel van de deelnemers aan die leerweg desalniettemin zinvol in een ROC kan instromen; – het te ontwerpen bekostigingssysteem stimulansen zal bevatten om ROC's ertoe te brengen deze deelnemers toe te laten en een maximale inspanning te verrichten tot een voorbereiding op de arbeidsmarkt; <p>nodigt de regering uit:</p> <p>binnen vier maanden, en uiterlijk op het moment dat een notitie met uitgangspunten voor de bekostiging amvb voorligt, te komen met een min of meer sluitende aanpak voor de resterende groep jongeren, op basis van samenhangende activiteiten van in ieder geval de spijbelopvang, de jeugdhulpverlening, de jwg-organisatie, de wsw en het bve-onderwijs.</p>	<p>Gelder van, Vliet van Tweede Kamer 1994–1995, 23 778, nr. 41.</p>	<p>Er is een notitie in voorbereiding waarin aandacht wordt besteed aan ontwikkelingen binnen de eerste fase voortgezet onderwijs (arbeidsmarktgerichte leerweg), het beroepsonderwijs (assistentniveau en aanvullende activiteiten) en de hulpstructuur. Het onderwerp wordt ook in het kader van de ontwikkeling van nieuwe bekostigingsmodellen bestudeerd. Hieraan zal in de notitie over dit onderwerp in het najaar aandacht worden besteed.</p>
<p>Overwegende, dat de Commissie Evaluatie Arbeidsvoorzieningenwet heeft geconstateerd dat de arbeidsvoorzieningsorganisatie vooral is gericht op de eigen scholingsinstellingen bij de besteding van de scholingsmiddelen, hetgeen leidt tot concurrentievervalsing ten opzichte van andere aanbieders van scholing.</p> <p>Voorts overwegende, dat deze commissie oordeelt dat dit niet verenigbaar is met de regiefunctie die de Arbeidsvoorzieningenwet beoogt.</p> <p>Constaterende, dat het Kabinet in zijn reactie op dit rapport als oordeel uitsprekt dat het niet nodig is dat Arbeidsvoorziening beschikt over eigen scholingsinstellingen. Verzoekt de regering om een traject uit te zetten dat zicht biedt op een gefaseerd te realiseren infrastructuur voor educatie en beroepsonderwijs waarvan ook de scholingsvoorziening deel uitmaakt, en hierover de Kamer te informeren voor 1 januari 1996.</p>	<p>Cornielje, C. Tweede Kamer, 1994–1995, 23 778 nr. 42.</p>	<p>Op basis van een analyse van de scholings- en opleidingsmarkten voor jongeren, werklozen en werkenden zal een strategie voor het bve, ook richting samenwerking met derden, worden ontwikkeld. Onderdeel daarvan is de arbeidsvoorziening. Behalve als koopkrachtige vraag is deze op de markt ook als aanbieder actief. De houdbaarheid van deze laatste positie is ter discussie gesteld bij de evaluatie. Er ontstaan de komende twee jaar ook nieuwe perspectieven voor samenwerking met onderwijsinstellingen, waar gezien de scholingsmarkt echter ook risico's aan zijn verbonden.</p>
<p>Overwegende, dat de arbeidsmarktgerichte leerweg, zoals voorgesteld door de Commissie Van Veen, bestemd is voor de allerzwakste groep leerlingen; voorts overwegende, dat met de kabinetsreactie op het rapport van de Commissie Van Veen een goede aanzet is gegeven voor de ontwikkeling van de arbeidsmarktgerichte leerweg;</p> <p>verzoekt de regering om bij de verdere vormgeving van de arbeidsmarktgerichte leerweg, ervoor zorg te dragen dat deze een ononderbroken functiegericht trainingsprogramma inhoudt en dat deze leerweg tevens zoveel mogelijk gericht wordt op assistentniveau.</p>	<p>Tweede Kamer, 1994–1995, 23 778, nr. 43.</p>	<p>Deze motie zal naar verwachting in het najaar 1995 worden beantwoord.</p>

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>Overwegende, dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – in het bve-onderwijsveld sprake is van een sterke ondervertegenwoordiging van vrouwen in managementfuncties; – door roc-vorming en de daarmee gepaard gaande veranderingen in de managementstructuren de positie van vrouwen verder zou kunnen verslechteren; <p>nodigt de regering uit de bve-instellingen te wijzen op de noodzaak om in het kader van het komende proces van roc-vorming emancipatiedoelen in het sociaal beleid te integreren, om door middel van het jaarverslag de voortgang van dit beleid te blijven volgen en daarover aan de Kamer te rapporteren.</p>	<p>Vliet, van Tweede Kamer, 1994–1995, 23 778 nr. 44.</p>	<p>De versterking van de positie van vrouwen in het roc-management krijgt mede vorm vanuit de beleidsagenda van waaruit roc's die een vrouw in het management opnemen een premie ontvangen. Aan Procesoördinatie bve is gevraagd om over de ontwikkeling van het aantal vrouwen in het management te rapporteren. Het is het voornemen om, tegelijk met de rapportage van de voortgang van het roc-vormingsproces de Kamer hieromtrent medio 1996 nader te informeren.</p>
<p>Overwegende, dat in het wetsvoorstel educatie en beroepsonderwijs geen specifiek doelgroepenbeleid wordt voorgeschreven aan regionale opleidingscentra;</p> <p>voorts overwegende, dat jongeren van allochtone afkomst, meiden en gehandicapten in uiteenlopende mate behoefte hebben aan extra begeleiding, ook als zij in reguliere scholingstrajecten participeren;</p> <p>van mening, dat aan deze behoefte tegemoet gekomen dient te worden ter bevordering van de kansen van deze groepen op de arbeidsmarkt;</p> <p>verzoekt de regering de inspanningen van roc's op dit terrein nauwgezet te volgen, en daarvan voor eind 1996 aan de Kamer verslag te doen.</p>	<p>Rabbae. Tweede Kamer, 1994–1995, nr. 45.</p>	<p>De motie zal worden meegenomen bij de uitvoering van de integrale regeling specifieke doelgroepen. Deze regeling voorziet erin dat roc's, dan wel samenwerkende instellingen in een regio, een plan van aanpak formuleren inzake de verhoging van de instroom en de gediplomeerde uitstroom van doelgroepen, en dat deze roc's of samenwerkingsverbanden de minister eind 1996 over de uitvoering van dat plan van aanpak rapporteren. Deze rapportages zullen de basis vormen voor een meer algemene rapportage, onder meer ten behoeve van de Tweede Kamer.</p>
<p>Spreekt uit dat het aanbeveling verdient de eventuele verlenging van de tijdelijke wet arbeidsbemiddeling onderwijs te beperken tot de periode van de inwerking-treding van de wettelijke regeling inzake het participatiefonds.</p>	<p>Schutte Handelingen, 1 december 1994.</p>	<p>De tijdelijk wet arbeidsbemiddeling onderwijs is verlengd tot 31 december 1995.</p>

B. Door de bewindslieden gedane toezeggingen

Algemeen

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De minister zegt toe onderzoek te laten verrichten naar het studie-keuzeprocess bij jongeren.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van 26 en 27 april 1995. TK 69 4121.	Dit onderzoek loopt.
De minister zegt toe de Kamer binnen enkele maanden een uitgewerkt voorstel te doen toekomen voor de oprichting van een leerbank voor studie in Nederland of het buitenland.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van de kamerbehandeling van 26 en 27 april 1995. TK 69 4121/4125.	Pro memorie.
De minister zegt de Kamer op korte termijn een procedurevoorstel aanpak ontwikkelingsperspectief hoger onderwijs toe.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van de kamerbehandeling van 26 en 27 april 1995. TK 69 4121/4125.	Het procedurevoorstel is opgenomen in het ontwerp-HOOP 1996.
De minister zegt toe een overzicht te geven van de uitputting van de budgetten uit cluster IV (niet van claims) voor zover het gaat om maatregelen die al door de Kamer zijn geaccordeerd of die binnenkort zullen worden geaccordeerd aan de hand van nadere begrotingen. (pag. 24, 49; c14–2).	Tweede Kamer 1994–1995 23 900 VIII.	Het overzicht is opgenomen in de begroting 1996.
Zodra de plannen over de verhuizing van Cultuurambtenaren vaste vorm hebben aangenomen, wordt de Kamer daarover geïnformeerd.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 900 VIII.	De beoogde verhuizing kan pas plaatsvinden als er door inkrimping van het personeelsbestand passende ruimte vrijkomt, waarschijnlijk kan dit voor het einde van 1996 gebeuren.
De minister zegt toe de Kamer binnen een halfjaar te informeren over de uitkomsten van het overleg met de scholen in het buitenland.	Tweede Kamer 23 900 VIII, nr. 68, pag. 1.	De Kamer is bij brief BVE/ABA–95016911 van 28 juni 1995 ingelicht over de voortgang. Nader bericht werd toegezgd per oktober 1995.
De minister zegt toe de Kamer inzake de bekostigingsbeschikking NOB te informeren of naar aanleiding van onderzoek terzake een wettelijke regeling noodzakelijk is van de nu geldende algemene regeling.	Tweede Kamer 23 900 VIII, nr. 68, pag. 9.	De minister heeft de Kamer bij brief BVE/ABA–95016911 van 28 juni 1995 ingelicht over de voortgang. Nader bericht werd toegezgd per oktober 1995.
De minister zal laten onderzoeken of gegevens boven tafel te krijgen zijn inzake het percentage in Nederland belasting betalende ouders van leerlingen op Nederlandse scholen in het buitenland. Daarnaast zullen schattingen worden gemaakt van het aantal leerplichtige Nederlandse kinderen in Brussel.	Tweede Kamer 23 900 VIII, nr. 69, pag. 11.	De minister heeft de Kamer bij brief BVE/ABA–95016911 van 28 juni 1995 ingelicht over de voortgang. Nader bericht werd toegezgd per oktober 1995.
De minister zegt toe de evaluatie, vergezeld van zijn standpunt daarbij, betreffende de Nederlandse afdeling van het Lycée International in St. Germain en Lay (Parijs) aan de Kamer te doen toekomen.	Tweede Kamer 23 900 VIII, nr. 68, pag. 11 en 12.	De minister heeft de Kamer met zijn brief BVE/ABA–95016911 van 28 juni 1995 ingelicht over de voortgang. Nader bericht werd toegezgd per oktober 1995.
Staatssecretaris Netelenbos zegde toe naar aanleiding van de in 1995 uit te brengen notitie over scholenplanning tevens aandacht te besteden aan het completeringsbeleid en de planningsaspecten van de planprocedure.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 845, nr. 4, pag. 7.	De notitie «Evaluatie planprocedure wvo» zal naar verwachting gelijktijdig met het ontwerp-plan van scholen 1996 in september aan de Kamer worden aangeboden.
De staatssecretaris hoopt de nota over het kwaliteitsbeleid nog voor het zomerreces aan de Kamer toe te zenden. De suggestie van de heer Rijpstra over het leraarregister zal hierin aan de orde kunnen komen.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 328, nr. 13.	De nota «De school als lerende organisatie» is de Tweede Kamer aangeboden op 14 juli 1995 bij brief met kenmerk B&B/SBE–95017700. In deze nota wordt de beroepsgroep uitgenodigd met initiatieven te komen ter bewaking van de kwaliteit van de beroepsuitoefening.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De inspectie zal in een bijlage bij het volgende onderwijsverslag specifiek aandacht geven aan de inrichting van de bezoektaak van de inspecteur en in dat verband ook aan de activerende rol die de inspecteur dan kan spelen.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg, 27 oktober 1994.	In bijlage 1 bij het Onderwijsverslag 1994 is uitvoerig ingegaan op de controletaak van de inspectie. Andere aspecten van de bezoektaak van de inspectie zijn behandeld in de nota «De school als lerende organisatie», de Tweede Kamer aangeboden op 14 juli 1995 bij brief met kenmerk B&B/SBE–95017700.
Staatssecretaris Netelenbos zegde toe in de memorie van toelichting bij de begroting van het Ministerie van OCenW voor 1997 een tussentijdse evaluatie van het nieuwe overlegstelsel op te nemen.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van 16 februari 1995.	Pro memorie.
De Kamer zal nadere voorstellen ontvangen voor de afrekening in het kader van het gemeentefonds.	Tweede Kamer 1994–1995, Handelingen TK 20 1192 d.d. 9 november 1995.	Deze voorstellen zullen worden betrokken bij de behandeling van het wetsvoorstel decentralisatie huisvesting primair en voortgezet onderwijs.
De Kamer zullen wetsvoorstellen worden voorgelegd die voorzien in afdwingbare verplichtingen ten aanzien van de decentralisatie van taken ten aanzien van het huisvesten van scholen voor voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.	Tweede Kamer 1994–1995, Handelingen TK 20–1192 d.d. 9 november 1994.	Het wetsvoorstel decentralisatie huisvesting primair en voortgezet onderwijs ligt voor advies bij de Raad van State. Het zal naar verwachting na het zomerreces aan de Kamer worden aangeboden. Het wetsvoorstel ten aanzien van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie zal naar verwachting in het voorjaar van 1996 aan de Kamer worden aangeboden.
Basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs		
Staatssecretaris Netelenbos stelt voor de meer fundamentele discussie over de relatie tussen oetc en NT2 te voeren aan de hand van een goed uitgewerkte notitie ter zake die zij de Kamer zal doen toekomen.	Tweede Kamer 1994–1995, handelingen EK 8/ 23 553.	De notitie is bij brief PO/B–95017118 op 23 juni 1995 naar de Tweede Kamer gezonden.
Staatssecretaris Netelenbos zal de Kamer schriftelijk informeren over de behandeling van aanvragen voor aanvullende formatie voor het speciaal onderwijs.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 900 VIII	De brief zal de Kamer binnenkort bereiken.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe in juni 1995 te komen met een concreet pakket voorstellen om het proces van wsns een extra stimulans te geven. De Kamer zal geïnformeerd worden over de resultaten van het overleg met de akkoordpartners.	Tweede Kamer 1994–1995, 24 069, nr. 85.	Het akkoord is bij brief PO/B–95016476 op 19 juni 1995 naar de Tweede Kamer gestuurd. Raadpleging van de achterban van de organisaties moet nog plaatsvinden. De uitkomsten hiervan zullen op 1 oktober 1995 bekend zijn.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat in juni 1995 de uitkomsten van het overleg met de akkoordpartners «Weer samen naar school» over de vraag wat er moet gebeuren om dit proces vlot te trekken naar de Kamer zullen komen in een hernieuwd akkoord.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg van 25 april 1995 TK 68–4059.	Het akkoord is met brief PO/B–95016476 van 19 juni 1995 naar de Tweede Kamer gestuurd. Raadpleging van de achterban van de organisaties moet nog plaatsvinden. De uitkomsten hiervan zullen 1 oktober 1995 bekend zijn.
Staatssecretaris Netelenbos verwacht in juni 1995 te komen met voorstellen voor het verleggen van de financiële stromen in het kader van uitvoering wsns.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een algemeen overleg van 25 april 1995 TK 68–4064.	Het akkoord is met brief PO/B–95016476 van 19 juni 1995 naar de Tweede Kamer gestuurd. Raadpleging van de achterban van de organisaties moet nog plaatsvinden. De uitkomsten hiervan zullen 1 oktober 1995 bekend zijn.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat de vraag of de regionale verwijzingscommissies kunnen functioneren voor de scholen (van kleine richtingen) in het speciaal onderwijs die kinderen uit meerdere regio's onderwijzen, zal worden voorgelegd aan de schoolbegeleidingsdiensten en de WPRO, en dat de Kamer geïnformeerd zal worden over de uitkomst.	Eerste Kamer 1994–1995, 24 028 nr. 12.	Het Procesmanagement Wsns heeft in een overleg met WPRO dit onderwerp besproken. De Kamer zal hierover worden geïnformeerd in de rapportage over de vorming van regionale verwijzingscommissies. Deze rapportage wordt dit najaar naar de Kamer gezonden.
Als de gegevens inzake de besteding van de vakonderwijsuren sinds de invoering van het formatiebudgetsysteem voorhanden zijn, zal de Kamer van de stand van zaken op de hoogte worden gesteld.	Tweede Kamer 1994–1995, 2333 28 nr. 3.	In september 1995 zal een overzicht worden gegeven van de ontwikkeling gedurende de laatste jaren (van even voor het formatiebudgetsysteem tot 1994/1995) wat betreft het aantal leraren vakonderwijs en hun gemiddelde taakomvang.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer zal een notitie ontvangen over samenwerking tussen lerarenopleidingen en educatieve faculteiten en over Nederlands als tweede taal (NT2).	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg, 27 oktober 1994.	De uitwerkingsnotitie Nederlands als Tweede Taal (NT2) is met brief PO/B–95014119 op 21 maart 1995 aan de Tweede Kamer gezonden. De nota «Vitale lerarenopleidingen» is ter kennisgeving aan de Tweede Kamer toegezonden in mei 1995. Overleg met de Tweede Kamer vindt plaats na afronding van de adviesprocedure en het overleg met het onderwijsveld.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe de Kamer een schriftelijk overzicht te geven van de afspraken die tijdens het Schevenings Beraad zijn gemaakt over het bekostigingsoverleg. Dit ter voorbereiding van een toekomstig overleg met de Kamer over het Schevenings Akkoord.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van algemeen overleg van 16 februari 1995 over het overlegstelsel primair en voortgezet onderwijs. TK 23 900 VIII nr. 76 pag. 8.	Op 24 maart 1995 is een brief aan de Tweede Kamer gezonden (kenmerk BenB/ESB–95007249), ter voorbereiding van het overleg over het Schevenings Beraad. Daarin is ook de stand van zaken rond de bekostiging van het primair onderwijs vermeld. De staatssecretaris heeft op 3 mei met vertegenwoordigers van besturenorganisaties en VNG gesproken over de aanpak van het overleg over bekostigingsonderwerpen. Afgesproken is dat OCenW en de organisaties beide een overzicht zullen opstellen van onderwerpen waarvan bespreking in de komende periode zinvol lijkt. OCenW heeft op 30 mei 1995 een overzicht van onderwerpen en een indicatie van de periode waarin deze onderwerpen aan de orde zijn aan de organisaties voorgelegd. Een reactie van de zijde van de organisaties is nog niet ontvangen. Er wordt naar gestreefd dit overleg alleen te laten plaatsvinden op momenten dat er onderwerpen te bespreken zijn. Het overleg krijgt hiermee een ad-hoc-karakter. In mei en juni heeft overleg plaatsgevonden over de vereenvoudiging van het Londo-bekostigingsstelsel. Voor september is een volgende bijeenkomst afgesproken.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe op korte termijn met haar beleidsreactie te komen op het rapport van de Commissie Evaluatie Basisonderwijs en op het advies van de commissie Van Eindhoven over kerndoelen van het basisonderwijs.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een algemeen overleg van 16 februari 1995.	Het beleidsplan «Een impuls voor het basisonderwijs» is op 1 mei 1995 bij brief PO/B–95008980 naar de Tweede Kamer verzonden.
Staatssecretaris Netelenbos zal de mogelijkheden van een inkomensafhankelijke eigen-bijdrageregeling voor het leerlingenvervoer onderzoeken, zonder daarbij een belemmering op te werpen voor de toegankelijkheid van onderwijsvoorzieningen, en de Kamer over de resultaten van die verkenning te zijner tijd informeren.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg van 16 februari 1995, pag. 10.	De Kamer is hierover geïnformeerd bij brief van 16 augustus 1995, kenmerk PO/JP–95020606.
Staatssecretaris Netelenbos hoopt over een half jaar te beschikken over een advies (eventueel via het instellen van een commissie) voor de formatierekeneenheid in het «rugzakje» voor slechthorende, dove en verstandelijk gehandicapte kinderen.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een algemeen overleg (pag. 15) van 23 februari 1995.	De commissie, onder voorzitterschap van prof.dr. J. Risps, is op 7 april 1995 geïnstalleerd. Het advies wordt medio oktober 1995 verwacht.
Voortgezet onderwijs		
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe in maart 1995 in een brief aan de Kamer uiteen te zetten hoe verder omgegaan zal worden met nevenvestigingen.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 085, nr. 9, pag. 13.	In het algemeen overleg d.d. 29 juni 1995 is de concept-fusiebrochure aan de orde geweest, waarin staat hoe omgegaan zal worden met nevenvestigingen bij fusie per 1 augustus 1996. De definitieve brochure verschijnt op korte termijn.
Voor de zomer zal de Kamer geïnformeerd worden over het advies inzake dyslectische leerlingen.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg op 2 maart 1995, pag. 4.	Wijziging wvo is in voorbereiding. De artikel-3-procedure start na het zomerreces.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris zegt toe de Kamer op de hoogte te zullen brengen van het resultaat van het overleg over spijbelopvangprojecten.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg op 2 maart 1995, pag. 4	De staatssecretaris heeft de Kamer hierover bij brief VO/TAB–95015717 d.d. 18 juli 1995 geïnformeerd.
Staatssecretaris Netelenbos zal de vraag over de positie van de Vereniging van Middelbare Technische Scholen en andere scholen voor middelbaar beroeps- onderwijs (VMTS) in het kader van de examinering, schriftelijk beantwoorden.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg op 2 maart 1995, pag. 5.	Beantwoording volgt na afronding van de parlementaire behandeling van de web (wet educatie en beroepsonderwijs).
Staatssecretaris Netelenbos zal nog een standpunt bepalen over het voorstel om meer accent te leggen op de schoolonderzoeken in relatie tot het centraal schriftelijk eindexamen.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een algemeen overleg van 2 maart 1995, pag. 5.	Staatssecretaris Netelenbos zal haar standpunt bepalen na het advies van de Stuurgroep Tweede Fase Voortgezet Onderwijs over de examens.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat nadat de producten van de vakontwikkelgroepen en de adviezen over onder meer de kleine school en de examens beschikbaar gekomen zijn, de Kamer een beleidsagenda zal ontvangen waarin staat welke stappen er nog moeten worden gezet, met de daarbij behorende termijnen.	Tweede Kamer 1994–1995, nota-overleg van 15 mei 1995, 23 900 VIII, nr. 104, pag. 27.	Pro memorie; wordt opgepakt zodra de bedoelde producten en adviezen gereed zijn.
Staatssecretaris Netelenbos laat het eventueel kunnen kiezen van het vak Grieks in het atheneum nog eens verkennen en zal er bij de verdere uitwerking op terug komen.	Tweede Kamer 1994–1995, een nota-overleg van 15 mei 1995, 23 900 VIII, nr. 104, pag. 28.	In studie bij Stuurgroep Tweede Fase Voortgezet Onderwijs.
Staatssecretaris Netelenbos zal een beleidsreactie uitbrengen bij het advies over het complex van het doen van examens.	Tweede Kamer 1994–1995, nota-overleg van 15 mei 1995, 23 900 VIII, nr. 69, pag. 28.	Het advies is nog niet ontvangen.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat als er meer zicht is op de gevolgen voor de werkgelegenheid van de voorstellen inzake de tweede fase/studiehuis de Kamer van de ontwikkeling op de hoogte zal worden gesteld.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 15 mei 1995, 23 900 VIII, nr. 69, pag. 37.	Dit najaar zal de Kamer geïnformeerd worden.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat de Kamer het advies van de stuurgroep over de organiseerbaarheid van de profielen en de vrije ruimte zal ontvangen zodra dit verschenen is.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 15 mei 1995, 23 900 VIII, nr. 69, pag. 38.	Het advies is nog niet uitgebracht.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe voorbeelden van «good practice» inzake de Mediatheek uit te werken en de Kamer daarover te berichten.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 15 mei 1995, 23 900 VIII, nr. 69, pag. 47.	De Stuurgroep Tweede Fase Voortgezet Onderwijs doet onderzoek op dit gebied.
De Kamer zal een wetsvoorstel ontvangen over de relatie tussen de rijksoverheid en de landelijke verzorgingsinstellingen LPC, CITO en SLO.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg op 18 mei 1995, pag. 10.	Wetsvoorstel is in voorbereiding. Planning: januari 1996 naar de Kamer.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
Op niet al te lange termijn kan de Kamer een apart wetsvoorstel omtrent de schoolbegeleiding verwachten.	Tweede Kamer 1994–1995, het verslag van het algemeen overleg op 18 mei 1995, pag. 8.	Wetsvoorstel is naar de Raad van State verstuurd. Planning: november 1995 naar de Kamer.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat er in september 1995 een stappenplan komt, voorzien van een financieel overzicht, waarin is vastgelegd wat de kritische termijnen voor het mavo/vbo-traject zijn, opdat kan worden gezien of de streefdatum van 1 augustus 1998 gehaald kan worden. In september 1995 zal de Kamer eveneens geïnformeerd worden over de vakontwikkeling en de examens.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 29 mei 1995.	De toegezegde informatie (inclusief het stappenplan) is in september (uiterlijk in oktober) 1995 beschikbaar.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe in het kader van het stimuleringsbeleid bij het plan van scholen de samenwerking tussen vbo en mavo te stimuleren, evenals de gemengde leerweg in een aoc.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 29 mei 1995, 23 900 VII, nr. 114.	In de notitie «evaluatie planprocedure» die begin september naar de Tweede Kamer is gezonden, wordt ingegaan op de stimulering van de samenwerking vbo-mavo. Over de gemengde leerweg en de aoc vindt nader overleg plaats met de minister van LNV.
Staatssecretaris Netelenbos zal in december 1995 een plan van aanpak presenteren, zowel inhoudelijk als organisatorisch, voor de zorg in het regulier voortgezet onderwijs, met medeneming van delen van het vso en van het ivbo.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 29 mei 1995.	De inhoudelijke knelpunten zijn geïnventariseerd. Gewerkt wordt aan een plan van aanpak voor deze knelpunten, te presenteren in december 1995.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe de Kamer nader te informeren over de uitwerking van «pilots» in het kader van de arbeidsmarktgerichte leerweg.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van een nota-overleg van 29 mei 1995.	In overleg met de Kamer is besloten de «pilots» eerst te starten in januari 1996, na een tweede overleg met de Kamer over de hulpstructuur en de arbeidsmarktgerichte leerweg. Wel zullen de «pilots» met de grote steden in voorbereiding worden genomen.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe de Kamer het landelijke beleidskader over clustering en uitruil van afdelingen te doen toekomen.	1994–1995, verslag van een nota-overleg van 29 mei 1995.	Besturen- en deelplanorganisaties en brancheorganisaties wordt om advies gevraagd inzake de criteria voor de herschikking. Deze adviezen vormen de basis voor het landelijk beleidskader dat naar verwachting in december 1995 gereed zal zijn.
Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie		
De minister zegt toe op korte termijn te rapporteren over de resultaten van de verkenningen uit het laatste halfjaar inzake het startkwalificatiebeleid.	Tweede Kamer 23 900 VIII, nr. 63, pag. 5.	Pro memorie.
De minister zegt toe dat bij de volgende evaluatie het opnemen van voldoende algemene vakken in de eindtermen specifieke aandacht zal krijgen.	Tweede Kamer 1994–1995, algemeen overleg op 13 september 1994.	Dit is als aandachtspunt meegegeven aan de Commissie Herijking Kwalificatiestructuur.
De minister zegt toe de Kamer het onderzoek over de rendementen in het beroepsonderwijs toe te zenden zodra dit gereed en voor publikatie geschikt is.	Tweede Kamer 1994–1995, algemeen overleg op 13 september 1994.	Het onderzoek naar de rendementen loopt nog.
De minister zegt toe de Kamer na afronding van de voorbereiding van de actievoorstellen schriftelijk te zullen informeren over het Project Extra Instroom Leerlingwezen (PEIL).	Tweede Kamer 1994–1995, algemeen overleg 13 september 1994.	De Tweede Kamer wordt in september 1995 geïnformeerd.
De minister zegt toe de Kamer zo spoedig mogelijk schriftelijk te informeren over de hoofdlijnen van de bekostigingsstructuur.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg op 15 december 1994. TK 23 900 VIII, nr. 63, pag. 6.	Najaar 1995 zal de bekostigingsnotitie naar de Tweede Kamer worden gestuurd.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De minister zegt toe de Kamer te informeren over de verbreding van de problematiek van de regionale centra en de daardoor gewijzigde aanpak.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van een algemeen overleg van 16 februari 1995, 19 521, nr. 35 (pag. 6).	Het experiment regionale apparatuurcentra is per 1-8-1992 beëindigd. Per die datum is een bedrag van 5 miljoen gulden uit het inhaalprogramma beroepsonderwijs toegevoegd aan de lump sum van de instellingen voor beroepsonderwijs. De centra zijn per 1 augustus 1992 vrij in het verwerven van een zelfstandige positie of in het zoeken van een partner waarbij de overheid geen aanspraak zal maken op de aanwezige apparatuur. Het is derhalve aan de centra om te bepalen hoe zij zich positioneren en aan de onderwijsinstellingen om te bepalen op welke wijze zij van deze centra gebruik maken.
De minister zegt toe de Kamer een aanvullende notitie te doen toekomen met een schets van de huidige situatie en een verwijzing naar Enter die de situatie van 1992 aangeeft.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van een algemeen overleg van 16 februari 1995, 19 521, nr. 35 (pag. 6).	Pro memorie.
De minister zegt toe om over ongeveer drie maanden samen met de ministers van EZ en SZW een notitie over de relatie tussen het scholingsinstrumentarium van de arbeidsvoorzieningsorganisatie en de roc's uit te brengen. Daarin zouden de investeringen in beeld gebracht moeten worden. Ook de EZ-techniekcentra zouden onder de roc's gebracht moeten worden.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de Kamerbehandeling van web, 23 778.	Het standpunt vormt inbreng in de discussie over de toekomst van de Arbeidsvoorzieningsorganisatie. De uitkomst van de discussie zal te zijner tijd aan de Kamer worden gemeld.
De minister zegt toe zich maximaal in te spannen om in het najaar van 1996 een notitie over de bekostiging aan de Kamer te zenden inzake het Wettelijk Kader Volwasseneneducatie.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de kamerbehandeling van web 23 778.	Hierin zal worden voorzien door de geplande notitie over de bekostiging van roc's.
De minister zal in overleg met zijn collega van LNV nagaan hoe de afstemming tussen aoc's en roc's verbeterd kan worden en zal de Kamer daarover rapporteren.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de kamerbehandeling van web.	Pro memorie.
De minister zegt toe binnen vier maanden en uiterlijk op het moment dat een notitie met uitgangspunten voor de bekostigings-amvb voorligt, te komen met een min of meer sluitende aanpak voor de resterende groep jongeren, op basis van samenhangende activiteiten, van in ieder geval de spijbelopvang, de jeugdhulpverlening, de jwg-organisatie, de wsw, de arbeidsmarktgerichte leerweg en het bve-onderwijs. Hij zal dit aan de collega-minister in het kabinet voorleggen.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de kamerbehandeling van de web, 23 778.	Hiervoor zal een interdepartementale projectgroep worden ingesteld. De geplande rapportage wordt verwacht rond november 1995.
De minister zegt toe dat de notitie inzake de bekostiging in het najaar op tafel ligt. Het financieel prikkelen van instellingen om zich met doelgroepen bezig te houden zal onderdeel uitmaken van die notitie.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de kamerbehandeling van de web, 23 778.	Pro memorie.
De minister zegt toe een gesprek te arrangeren tussen CINOP, LOCV en LOWVJ, opdat daar waar mogelijk de expertise beschikbaar blijft. Hij zal de Kamer hierover rapporteren.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de kamerbehandeling van de web, 23 778.	Overleg hierover is reeds gestart. Gestreefd wordt naar afronding van de besluitvorming voor 1 januari 1996.
In de begroting voor 1996 zal worden opgenomen dat het percentage leerlingen dat geen startkwalificatie behaalt, thans 30 procent, over een periode van vijf jaar omlaag moet naar 15 procent.	Tweede Kamer 1994-1995, verslag van de Kamerbehandeling van de web, 23 778.	In de toelichting op het beleidsterrein Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie wordt ingegaan op deze doelstelling.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De minister staat ervoor open om bij rapportage aan de Kamer na te gaan of het wettelijk kader voor de volwasseneneducatie niet toch noodzakelijk is.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van de kamerbehandeling van de web, 23 778	Pro memorie.
In het kader van het karakter van het wetsvoorstel (geen ontwikkelingswet) zegt de minister toe «de vinger aan de pols» te houden en zeer regelmatig te rapporteren.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van de kamerbehandeling van de web, 23 778.	Een eerste rapportage is pas aan de orde na aanvaarding van het wetsvoorstel door de Eerste Kamer.
De minister zegt de beleidsagenda in de memorie van toelichting te willen behandelen. Als de Kamer er echter behoefte aan heeft bepaalde stukken afzonderlijk te agenderen, bijvoorbeeld de beleidsagenda, kan de minister deze apart zichtbaar maken. De uitwerkingen met betrekking tot de beleidsagenda die de minister heeft toegezegd, kunnen op deze wijze met de Kamer doorgesproken worden.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van de kamerbehandeling van de web, 23 778.	In de toelichting op het beleidsterrein Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie wordt ingegaan op de beleidsagenda. In volgende jaren zal jaarlijks worden gerapporteerd over de voortgang.
Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek		
Over het educatieve netwerk dat zorgt voor de verbinding tussen de educatieve faculteit en de verzorgingsstructuur is een brief in voorbereiding.	Tweede Kamer 1994–1995, 233 28, nr. 13.	Dit onderwerp is meegenomen in de nota «Vitale lerarenopleiding», die in mei 1995 ter kennisneming aan de Tweede Kamer is gezonden.
De minister hoopt begin maart de hoofdlijnen van beleid ten aanzien van de herstructurering van de lerarenopleidingen en de relaties met andere diensten geformuleerd te hebben. Hierbij zal tevens aandacht worden gegeven aan bekostiging.	Tweede Kamer 1994–1995, 233 28, nr. 13.	De nota «Vitale lerarenopleiding» is ter kennisneming aan de Tweede Kamer gezonden in mei 1995.
De minister zegt toe de Kamer in de komende maanden mededeling te doen over de voortgang terzake van de nieuwe lerarenopleiding en over de wijze waarop geprobeerd wordt om te gaan met de vraag van de macro-doelmatigheid.	Tweede Kamer 1994–1995, TK 48–3077	De nota «Vitale Lerarenopleiding» is ter kennisneming aan de Tweede Kamer toegezonden in mei 1995.
Staatssecretaris Netelenbos zegt toe dat de bewindslieden van OCenW een beleidsreactie zullen uitbrengen op een advies van alle bij de discussie over lerarenopleidingen basisvorming betrokkenen, dat binnenkort wordt verwacht.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 085, nr. 9, pag. 13.	De beleidsreactie naar aanleiding van het bestuurlijk overleg over de nota «Vitale Lerarenopleiding» zal in het najaar van 1995 aan de Tweede Kamer worden toegezonden.
De minister zegt toe de Kamer in kennis te stellen van de voortgang in de stelselherziening hoger onderwijs zodra de onderhandelingen zijn afgerond.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 900 VIII.	In de brief van 9 december 1994 (gezamenlijke intentieverklaring) is een financieel kader geschetst voor het hoger onderwijs en de studiefinanciering. In vervolg hierop is onder andere met de instellingen voor hoger onderwijs overleg gevoerd. Dat heeft uiteindelijk geresulteerd in het werkprogramma Kwaliteit en Studeerbaarheid van 27 januari 1995. De uitwerking van het werkprogramma is gepresenteerd in het rapport van de Stuurgroep Kwaliteit en Studeerbaarheid dat op 29 juni 1995 is aangeboden aan de Tweede Kamer. In het ontwerp-HOOP 1996 wordt nader op de stelselherziening hoger onderwijs ingegaan.
De komende week zal de Kamer een wetsvoorstel bereiken inzake de hogere collegegelden voor hbo-ers in het wetenschappelijk onderwijs.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 900 VIII.	Wetsvoorstel is op 5 december 1994 bij de Tweede Kamer ingediend. Kamerstukken 24 025. Behandeling is door de Tweede Kamer aangehouden in afwachting van het rapport Kwaliteit en Studeerbaarheid.
De Kamer zal de beschikbare informatie over de implementatie van de aanbevelingen van de commissie Wijnen in de instellingen (over studeerbaarheid) toegestuurd krijgen.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 900 VIII.	Verdere afhandeling vindt plaats in het kader van het rapport Kwaliteit en Studeerbaarheid. Jaarlijks zal worden gerapporteerd over de voortgang van de studeerbaarheid.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
De minister verwacht over enkele weken het kabinetstandpunt over het advies van de commissie-Wijnen.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het algemeen overleg op 15 december 1994. 23 900 VIII, nr. 63, pag.7.	Gaat op in bespreking rapport Kwaliteit en Studeerbaarheid.
De minister zegt toe de Kamer via een notitie te informeren over alle «ins» en «outs» bij de verdere ontwikkeling van decentralisatie van de arbeidsvoorwaarden en daarbij een pad aan te geven voor die verdere ontwikkeling.	Tweede Kamer 1994–1995, handelingen TK 88/23 218.	In de brief AB/PAB–95001453 van 12 februari 1995 is aangekondigd dat de toegezegde notitie zo mogelijk nog in het najaar van 1995 aan de Kamer zal worden aangeboden.
De minister zegt toe dat ook aspecten als de positie ten aanzien van huisvesting en ten aanzien van wachtgeld bij de standpuntbepaling van het kabinet over de lange-termijnontwikkeling van het hoger onderwijs worden betrokken.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 801, nr. 10 d.d. 24 november 1994, vergadering nr. 27.	Over het financieel perspectief voor het hoger onderwijs op lange termijn is de Tweede Kamer geïnformeerd bij brief WO–95001784 van 27 januari 1995. Huisvesting en wachtgeld zijn verwerkt in de financiële cijfers in die brief.
De minister en staatssecretaris Nuis zeggen toe dat er na de zomer van 1995 een ontwikkelingsplan hoger onderwijs beschikbaar is waarin tevens verslag zal worden gedaan van de voortgang van de stelselherziening.	Tweede Kamer 1994–1995, verslag van het plenair debat op 21 december 1994.	Het ontwerp-HOOP 1996 verschijnt gelijktijdig met deze begroting.
Staatssecretaris Nuis zegt toe na te gaan of verlenging met één studiejaar ook voor algemene universiteiten zou kunnen gelden; dit betreft met name de bèta-opleidingen.	Tweede Kamer 1994–1995, Algemene beraadslaging verlenging studieduur technische opleidingen van 25 januari 1995.	Dit punt is meegenomen in het ontwerp-Hoop 1996.
De minister zegt toe dat er in relatie met het ontwikkelingsplan hoger onderwijs een wetsvoorstel inzake de universitaire bestuursstructuur in september/oktober 1995 aan de Kamer zal worden voorgelegd.	Tweede Kamer 1994–1995, 15 februari 1995 TK 48–3068.	Het wetsvoorstel is in voorbereiding.
Staatssecretaris Nuis zegt toe inzake het investeren/verstrekken van subsidies ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek een vergelijking te laten maken tussen Nederland en andere landen.	Nota overleg van 28 november 1994 over het wetenschapsbudget. 23 965, nr. 6.	Medio oktober zullen het CPB en het CBS gezamenlijk rapporteren over een internationale vergelijking van uitgaven voor immateriële infrastructuur.
De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zegt toe dat BAGO-III ongeveer begin oktober 1995 kan worden verwacht.	Tweede Kamer 1994–1995, 20 423, nr. 14.	BAGO-III is beschikbaar. De regeringsreactie is in voorbereiding.
Staatssecretaris Nuis zegt toe volgend voorjaar een plan van aanpak naar de Kamer te sturen over de medeverantwoordelijkheid in bestuurlijke en financiële zin van de overheid en het bedrijfsleven bij onderzoeksinstellingen.	Tweede Kamer 1994–1995, 23 965, nr. 6, pag. 15 en 16.	Wordt meegenomen in de voortgangsbrief Wetenschapsbudget 1996, voorzien voor september 1996.
Cultuur		
Staatssecretaris Nuis zal nagaan of er een meevaller is op de rente van de omroepreserves, te besteden aan het fonds voor de topsport in 1995.	Tweede Kamer 1994–1995, 23900 VIII, begrotingsbehandeling 1995.	Als gevolg van de omvangrijke bijdrage die door Staatssecretaris Terpstra van VWS in 1995 aan het fonds voor de topsport is gegeven, bleek een bijdrage uit de rente op de omroepreserve niet nodig.

Omschrijving van de toezeggingen	Vindplaats	Stand van zaken
Staatssecretaris Nuis zal een ondergrens voor het aantal programma's in eigen taal in de amvb verwerken. Hij is bereid de Stichting Ondersteuning Migrantenmedia te financieren in 1995 en 1996 (uit de rente op de omroepreserve).	Tweede Kamer 1994–1995, 23 900 VIII, begrotings- behandeling 1995.	In de toelichting op het gewijzigde Mediabesluit van 19 december 1994 is opgenomen dat de NPS op televisie ten minste 15 procent en op de radio 20 procent aan minderhedenprogramma's dient te besteden, waarbij gesteld is dat het daarbij voornamelijk mede gaat om programma's gericht op specifieke allochtone doelgroepen, waarbij de eigen taal van de doelgroepen een belangrijke rol speelt. Het landelijke ondersteuningspunt voor migrantenmedia wordt in 1995 en 1996 gefinancierd uit de rente op de omroepreserve.
Informatie over conclusies gesprekken met NBB/KNUB/NBLC over onderzoek Van der Zwan naar concurrentieverhouding tussen bibliotheek en boekhandel.	Tweede Kamer 1994–1995, TK 22 568 nr. 2.	De conclusies van het onderzoek Van der Zwan naar de concurrentieverhouding tussen bibliotheken en boekhandel zullen worden verwerkt in het sectordeel media, letteren en bibliotheken van de komende Cultuurnota.
Nadere standpuntbepaling over het al of niet subsidiëren van niet-rijksarchieven.	Tweede Kamer 1994–1995, 21 965/ 219 73–4 pag. 13.	Dit wordt in de nieuwe cultuurnota meegenomen.
Onderzoeksrapport van de Nederlandse Museum Vereniging over de mogelijkheden/consequenties van het in de Nederlandse Fiscale Wetgeving onderbrengen van regelingen waarmee erfgenamen successierechten kunnen voldoen met nagelaten kunstbezittingen van erflater.	Tweede Kamer 22 800 XVI nr. 32 pag. 22.	Pro memorie.
Beleidsconclusies inzake bescherming, behoud en beheer van het archeologisch erfgoed.	Tweede Kamer 22 800 XVI nr. 32 pag. 22.	De Kamer is bij brief DGCZ/DBC–953395 van 27 juni 1995 over de stand van zaken bericht.
Voorstellen tot verzelfstandiging archieven, de monumentenzorg en het oudheidkundig bodemonderzoek.	Tweede Kamer 22 800 XVI nr. 32 pag. 13.	Rijksarchiefdienst wordt agentschap per 1 januari 1996. De minister streeft ernaar vóór 1 januari 1996 een besluit te nemen over de verzelfstandiging van Monumentenzorg en oudheidkundig bodemonderzoek.
De Staatssecretaris van OCenW zegt toe de Kamer te informeren over de evaluatie van het functioneren van de Mondriaan Stichting, bijvoorbeeld in de volgende Cultuurnota.	Tweede Kamer 1994–1995, 22 602 nr. 21.	Een evaluatie van het functioneren van de Mondriaanstichting zal aan de orde komen in de volgende Cultuurnota.

BIJLAGE 5

OVERZICHT INZAKE CIRCULAIRES

Het «overzicht inzake circulaires en regelingen» wordt periodiek opgenomen in het Gele katern van «Uitleg», het officiële publicatieblad van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

REACTIES OP AANBEVELINGEN VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN

1. Rapporten over het ministerie te Zoetermeer

1.1 Verzoekster klaagt erover dat de Directie Forma van de Hoofddirectie Centrale Financiën Instellingen de telefonisch gedane toezegging dat er een afspraak voor een onderhoud zou worden gemaakt, nog niet was nagekomen op het moment waarop zij zich tot de Nationale ombudsman wendde (11 september 1993). De Nationale ombudsman deed de aanbeveling dat er alsnog een mondeling onderhoud met de verzoekster zou plaatsvinden. De minister heeft de aanbeveling overgenomen.

1.2 Verzoeker klaagt erover dat de Directie Centrale Financiën Instellingen in haar brief van 10 mei 1993 afwijzend heeft beslist op het verzoek van zijn vakorganisatie van 3 februari 1993. De Directie Centrale Financiën Instellingen was verzocht om, met toepassing van de billijkheidsbepaling van het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel, in te stemmen met een bezoldiging van verzoeker naar een hogere regel binnen zijn salarisschaal. De Nationale ombudsman heeft na onderzoek de klacht als gegrond beoordeeld en bevond de gedraging van de Directie Centrale Financiën Instellingen, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, onbehoorlijk. Om die reden verwachtte de Nationale ombudsman dat de Directie Centrale Financiën Instellingen, in het kader van de bekostiging, zou instemmen met een eventueel besluit van het bevoegd gezag van verzoekers school tot vaststelling van verzoekers salaris op grond van de overwegingen van het rapport van de Nationale ombudsman. De visie van de Nationale ombudsman is door de minister overgenomen.

1.3 Verzoekster klaagt erover dat de Directie Centrale Financiën Instellingen nog steeds geen middelen beschikbaar heeft gesteld voor de renovatie van haar schoolgebouw, met uitzondering van de renovatie van de centrale verwarmingsinstallatie. Dit ondanks een toezegging van de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen op 7 december 1987.

Tevens klaagt verzoekster erover dat de Directie Centrale Financiën Instellingen nog geen schriftelijke beslissing heeft genomen op de aanvragen van 31 maart en 9 april 1992 voor renovatie van respectievelijk het gymnastieklokaal en de voorgevel van het desbetreffende schoolgebouw. De Nationale ombudsman bevond na onderzoek de klacht gegrond en het gedrag niet behoorlijk. Daarom werd aanbevolen verzoeksters geactualiseerde aanvragen met betrekking tot renovatie van het desbetreffende schoolgebouw met voortvarendheid te beoordelen, in het licht van de toezegging van 7 december 1987, en gelet op de in dat verband gereserveerde en intussen nog niet bestede gelden, zodat verzoekster op korte termijn de renovatie kan doen uitvoeren. De Minister heeft de aanbeveling overgenomen.

2. Rapporten over de Informatie Beheer Groep (IB-Groep).

Aanbevelingen gedaan in de periode 1 januari 1994 tot 1 januari 1995. Van de 25 rapporten met aanbeveling hebben 14 betrekking op klachten die in 1993 zijn geopend, en 11 op 1994. De Informatie Beheer Groep heeft ALLE aanbevelingen volledig opgevolgd.

2.1. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem op 22 juli 1993 een dwangbevel heeft doen betekenen inzake een kortlopende studieschuld. Verzoeker wijst er op dat twee kennisgevingen waarbij zijn aanspraken op studiefinanciering per 1 augustus 1992 waren beëindigd, op 16 april 1993 zijn teruggedraaid naar

aanleiding van een door hem ingediend bezwaarschrift. Gedurende de periode, gelegen tussen een op laatstbedoelde beslissing gebaseerde nabetaling en de datum waarop het dwangbevel werd betekend, heeft verzoeker geen bericht van de Informatie Beheer Groep ontvangen. De Nationale ombudsman deed de aanbeveling het bedrag aan kosten en rente dat is gevorderd bij het op 22 juli 1993 betekende dwangbevel, in mindering te brengen op het totaalbedrag dat verzoeker bij bedoeld dwangbevel in rekening is gebracht.

2.2. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering haar verzoek om vergoeding van reiskosten ten bedrage van f 321,00 heeft afgewezen op grond van het feit dat zij haar aanvraag voor studiefinanciering niet tijdig, dat wil zeggen niet drie maanden voor 1 september 1993 aan de Informatie Beheer Groep heeft doorgegeven. Verzoekster wijst er in dit verband op dat zij het aanvraagformulier op 18 juni 1993 aan de Informatie Beheer Groep heeft gestuurd maar dat het formulier al toen zij het ontving niet volledig was, ten gevolge waarvan de Informatie Beheer Groep het formulier niet als aanvraag heeft verwerkt.

De Nationale ombudsman oordeelde de klacht ongegrond en de gedraging van de Informatie Beheer Groep behoorlijk. Niettemin werd aanbevolen de tekst van vraag 5 op het Ws-formulier zodanig te verduidelijken dat deze ondubbelzinnig is voor hen die opnieuw studiefinanciering wensen aan te vragen.

2.3. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem op 4 november 1992 een dwangbevel heeft doen betekenen met betrekking tot een achterstand in de aflossing van zijn studieschuld, zonder dat hem een herinnering of aanmaning was gezonden.

Voorts klaagt verzoeker erover dat hem op 4 februari 1993 een dwangbevel een dwangbevel is betekend met betrekking tot een achterstand in de aflossing voor de maand juli 1992, terwijl hij dit bedrag op 25 augustus 1992 had overgemaakt.

Verzoeker is van mening dat hem ten onrechte incassokosten in rekening zijn gebracht.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan het op 4 september 1992 betekende dwangbevel verbonden wettelijke rente, invorderings- en betekeningskosten niet langer aan verzoeker in rekening te brengen.

2.4. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem op 11 december 1992, zonder voorafgaand verzonden betalingsherinnering of aanmaning, een dwangbevel heeft doen betekenen voor de achterstand in de aflossing van zijn studieschuld.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker geen wettelijke rente, invorderingskosten en kosten verbonden aan de ten uitvoerlegging van het dwangbevel in rekening te brengen, alsmede de door de Postbank ten laste van de rekening van verzoeker gebrachte kosten aan verzoeker te restitueren.

2.5. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, op 18 juni 1993 jegens zijn dochter een dwangbevel heeft doen betekenen, terwijl voorafgaande aan het dwangbevel geen aanmaning werd ontvangen.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan de dochter van verzoeker in rekening gebrachte invorderingskosten, betekeningskosten en wettelijke rente, voor zover deze door haar zijn betaald, te restitueren.

2.6. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen:

1. haar op 23 oktober 1992 meedeelde dat niet akkoord kon worden gegaan met een betalingsregeling van f 50,00 per maand, maar haar betalingen vanaf september van f 100,00 per maand wél accepteerde;

2. op 5 juli 1993 door een deurwaarder zonder vooraankondiging een dwangbevel liet betekenen voor de gehele schuld zonder aftrek van het reeds betaalde, en daarop wél akkoord ging met een betalingsregeling van f 100,00 per maand via de deurwaarder. Zij acht het onjuist dat haar nu invorderingskosten en rente in rekening worden gebracht.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling:

1. niet langer de met de uitvaardiging en de betekening van de dwangbevelen gepaard gaande kosten aan verzoekster in rekening te brengen, en

2. aan verzoekster toe te staan het, na afboeking van de door haar reeds betaalde bedragen op de kortlopende schuld in plaats van op de langlopende schuld, resterende bedrag van de kortlopende schuld (vermeerderd met eventuele rente) in maandelijkse termijnen van f 100,00 te voldoen.

2.7. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem een dwangbevel heeft doen betekenen zonder voorafgaande aanmaning.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling verzoeker niet langer de invorderingskosten, de kosten van betekening van het dwangbevel en de wettelijke rente in rekening te brengen.

2.8. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering de door hem op een mutatieformulier van 15 juni 1991 aangegeven wijziging van opleiding niet juist heeft verwerkt, waardoor pas op 27 september 1991 aansluitend studiefinanciering werd toegekend vanaf 1 juli 1991, als gevolg waarvan hij schade (in de vorm van reiskosten) heeft geleden, omdat hij nu van 5 augustus tot en met 31 oktober 1991 ten onrechte niet in het bezit is geweest van de OV-Studentenkaart.

De Nationale ombudsman oordeelde de verwerking van het mutatieformulier behoorlijk, maar deed niettemin de aanbeveling om aan verzoeker de in de periode van 5 augustus 1991 door hem in redelijkheid gemaakte reiskosten openbaar vervoer te vergoeden, voor zover deze kosten door verzoeker worden aangetoond, en onder aftrek van de reeds door de OV-Studentenkaart b.v. toegekende vergoeding van f 61,00.

2.9. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem op 8 september 1993, zonder voorafgaand verzonden betalingsherinnering of aanmaning, een dwangbevel heeft doen betekenen voor de achterstand in de aflossing van zijn studieschuld.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker geen wettelijke rente, invorderingskosten en kosten verbonden aan de ten uitvoerlegging van het dwangbevel in rekening te brengen.

2.10. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Uitkeringen Onderwijspersoneel:

1. hem, ondanks herhaalde verzoeken daartoe, in 1993 geen adequate informatie heeft verstrekt met betrekking tot de diverse herberekeningen van zijn WAO-vervangende uitkering over de periode december 1991 – oktober 1993;

2. zijn onder punt één bedoelde uitkering bij herhaling onjuist heeft herberekend en de gemaakte fouten niet vlot heeft hersteld;

3. het financiële nadeel dat hij in verband met de fiscale consequenties van de herberekeningen ondervindt, voor zijn rekening heeft gelaten.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker een gecorrigeerde jaaropgave over 1992 te verstrekken.

2.11. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem op 13 oktober 1993, zonder voorafgaand verzonden betalingsherinnering of aanmaning, een dwangbevel heeft doen betekenen voor de achterstand in de aflossing van zijn studieschuld.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker geen wettelijke rente, invorderingskosten en kosten verbonden aan de ten uitvoerlegging van het dwangbevel in rekening te brengen.

2.12. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, haar op 26 januari 1994, zonder voorafgaand verzonden betalingsherinnering of aanmaning, een dwangbevel heeft doen betekenen voor de achterstand in de aflossing van haar studieschuld.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan verzoekster in rekening gebrachte en door haar betaalde wettelijke rente, invorderingskosten en kosten verbonden aan de ten uitvoerlegging van het dwangbevel terug te betalen.

2.13. Verzoeker klaagt erover dat:

1. de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen op 21 augustus 1993 een dwangbevel heeft laten uitvaardigen betreffende een achterstallige termijn van zijn langlopende schuld, terwijl hij niet op de hoogte was van die achterstallige termijn. Hij vindt het niet juist dat hij de daaruit voortvloeiende incassokosten moet betalen;

2. de produktgroep Bezwaar, Beroep en Juridische Zaken niet op adequate wijze is ingegaan op zijn brief van 21 september 1993 en de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, niet adequaat op zijn brief van 17 november 1993 is ingegaan;

3. het Steunpunt Studiefinanciering Rotterdam hem in september 1993 geen juiste informatie heeft verschaft omtrent de verwerking van een door hem omstreeks maart 1992 verstuurd adreswijziging.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan verzoeker in rekening gebrachte wettelijke rente, invorderingskosten en kosten verbonden aan de ten uitvoerlegging van het dwangbevel van 20 augustus 1993 te restitueren.

2.14. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, op 22 november 1993 zonder voorafgaande aanmaning door een deurwaarder aan hem een dwangbevel heeft laten betekenen, en hem tevens de daarmee gepaard gaande kosten in rekening heeft gebracht.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker de door hem betaalde kosten verbonden aan de uitvaardiging en betekening van het dwangbevel van 7 oktober 1993 te restitueren.

2.15. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, via een deurwaarder invorderingsmaatregelen heeft genomen met betrekking tot een bedrag van f 3.347,60 aan achterstallig gebleven termijnen van haar langlopende schuld (renteloos voorschot), terwijl zij de afdeling Innen om een betalingsregeling had verzocht.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling:

1. zelf met verzoekster een betalingsregeling te treffen voor haar achterstallige schuld;

2. de aan verzoekster in rekening gebrachte invorderingskosten, betekeningskosten en wettelijke rente te restitueren.

2.16. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, op 25 januari 1994, zonder voorafgaand verzonden aanmaning, een dwangbevel jegens hem heeft laten betekenen voor een achterstallig gebleven termijn van zijn langlopende studieschuld.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan verzoeker in

rekening gebrachte en door hem betaalde invorderingskosten, betekeningskosten en wettelijke rente te restitueren.

2.17. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, op 27 januari 1994, zonder voorafgaand verzonden aanmaning, een dwangbevel jegens haar heeft laten betekenen voor een achterstallig gebleven termijn van haar langlopende studieschuld.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan verzoekster in rekening gebrachte en door haar betaalde wettelijke rente – voor zover deze betrekking heeft op het excessieve gedeelte van de verlopen termijn tussen de verzending van de aanmaning van 21 augustus 1991 en het uitvaardigen van het dwangbevel op 7 januari 1994 – aan verzoekster te restitueren.

2.18. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, aan hem op 7 april 1993 een dwangbevel heeft laten betekenen voor zijn achterstallige studieschuld, zonder dat de afdeling Innen:

- aan hem voorafgaande hieraan een betalingsherinnering of aanmaning heeft gezonden;
- heeft gereageerd op zijn volgens hem op 29 januari 1993 ingediende verzoek om draagkrachtmeting.

Tevens klaagt verzoeker erover dat de afdeling Innen niet bereid zou zijn met hem voor zijn achterstallige schuld een betalingsregeling te treffen.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker geen wettelijke rente, invorderingskosten en kosten verbonden aan de ten uitvoerlegging van het dwangbevel in rekening te brengen.

2.19. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, hem op 26 januari 1994 een dwangbevel heeft laten betekenen ter invordering van de maandtermijn augustus 1991. Verzoeker stelt dat hij voor de betaling van deze termijn noch een acceptgirokaart noch een aanmaning heeft ontvangen. Hij wijst er voorts op dat er bijna tweeënhalf jaar is gewacht met de incasso van de vordering, waardoor de door hem verschuldigde rente onnodig is opgelopen.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoeker de door hem betaalde kosten verbonden aan de uitvaardiging en betekening van het dwangbevel van 24 januari 1994, alsmede de wettelijke rente over de hoofdsom te restitueren.

2.20. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Bezwaar, Beroep en Juridische Zaken heeft geweigerd om haar een rentevergoeding alsmede een kostenvergoeding te verstrekken.

Zij acht een dergelijke vergoeding op zijn plaats nu de Informatie Beheer Groep een op grond van een kennisgeving van 29 april 1993 aan haar uit te keren bedrag van f 2.106,88 pas in november 1993 heeft uitgekeerd.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling aan verzoekster alsnog wettelijke rente te betalen over het bedrag van de bij kennisgeving van 29 april 1993 toegekende studiefinanciering over de tijd dat zij als schuldenaar met de voldoening daarvan in verzuim is geweest, en tevens om aan verzoekster een kostenvergoeding ten bedrage van f 18,00 toe te kennen.

2.21. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innen, op 21 januari 1994 een dwangbevel jegens haar heeft laten betekenen.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling de aan verzoekster in rekening gebrachte invorderingskosten, betekeningskosten en wettelijke rente, voor zover deze door haar zijn betaald, te restitueren.

2.22. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering bij brief van 13 juli 1993 en 9 september 1993 zijn verzoek om vergoeding van door hem gemaakte kosten van rechtsbijstand heeft afgewezen. Volgens verzoeker was rechtsbijstand noodzakelijk, omdat de produktgroep Studiefinanciering weigerde op zijn dringende brieven en telefoontjes adequaat te reageren. Pas nadat een door hem ingeschakelde advocaat contact had opgenomen met de produktgroep Studiefinanciering, was deze produktgroep bereid af te zien van de invordering van de aan de uitvaardiging en de betekening van de dwangbevelen verbonden kosten. Volgens verzoeker dienen de kosten van rechtsbijstand dan ook voor rekening te komen van de Informatie Beheer Groep.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling om verzoeker alsnog het door hem betaalde bedrag aan eigen bijdrage wegens het inroepen van rechtsbijstand te vergoeden.

2.23. Verzoekster klaagt erover dat de produktgroep Uitkeringen Onderwijspersoneel:

1. naar aanleiding van een door haar eind oktober 1993 gedane mededeling dat zij per 1 augustus 1993 weer een baan had, de uitbetaling van haar uitkering pas in februari 1994 heeft stopgezet. Dit ondanks het feit dat zij haar inkomsten tevens invulde op de door haar maandelijks aan de produktgroep Uitkeringen Onderwijspersoneel terug te sturen vragenlijsten. Door deze handelwijze dient verzoekster nu niet alleen de door haar over deze periode ontvangen netto-uitkering terug te betalen, maar ook de door de produktgroep aan de Belastingdienst afgedragen loonheffing;

2. heeft nagelaten haar tenminste uitstel van betaling te verlenen tot op het moment dat de Belastingdienst haar de ontvangen loonheffing zou hebben gerestitueerd.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling verzoekster in de gelegenheid te stellen om na vaststelling van de desbetreffende belastingaanslagen aan te geven of zij financieel nadeel heeft geleden als gevolg van de handelwijze van de produktgroep Uitkeringen Onderwijspersoneel, en om, als dit het geval is, dit nadeel te vergoeden.

2.24. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering heeft verzuimd een eind augustus 1993 door hem ingezonden procesverbaal ter zake van het verlies van zijn OV-Studentenkaart door te zenden aan de OV-Studentenkaart b.v.

Voorts klaagt hij erover dat de OV-Studentenkaart b.v. heeft geweigerd om af te zien van haar vordering aan verzoeker wegens onterecht bezit van zijn OV-Studentenkaart, voor zover het betreft de maanden september en oktober 1993.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling verzoeker een tegemoetkoming te verlenen ten bedrage van f 350,00, namelijk het bedrag van de vordering van de OV-Studentenkaart b.v. aan verzoeker wegens onterecht bezit van de OV-Studentenkaart in de maand oktober 1993 (f 390,00) verminderd met het bedrag van de administratiekosten (f 40,00) dat verzoeker bij een correcte melding van het verlies van zijn OV-Studentenkaart had moeten voldoen.

2.25. Verzoeker klaagt erover dat de produktgroep Studiefinanciering, afdeling Innens:

1. ten onrechte door een deurwaarder dwangbevelen jegens hem heeft laten betekenen ter zake van achterstallige termijnen van zijn studieschuld over het jaar 1991;

2. niet heeft gereageerd op zijn brief van 28 juni 1993 waarin hij bezwaar heeft gemaakt tegen de getroffen invorderingsmaatregelen.

De Nationale ombudsman deed de aanbeveling verzoeker voor de termijnen waarop het dwangbevel met titelnummer betrekking heeft,

opnieuw aan te manen en hem daarmee in de gelegenheid te stellen deze termijnen alsnog zonder kosten en rente te voldoen.

OPMERKING:

De laatste aanbeveling die de Nationale ombudsman in 1994 de Informatie Beheer Groep heeft gedaan, dateert van 23 september 1994. Daarna zijn, gerekend tot 25 juli 1995, in 1995 nog slechts twee aanbevelingen gevolgd, en wel op respectievelijk 13 maart 1995 en 27 juni 1995.

In de huidige subsidiebijlage is ten opzichte van de vorige begroting van OCenW een aantal regelingen buiten beschouwing gelaten, omdat deze inmiddels beëindigd zijn, danwel onderdeel uitmaken van de norm- of «lump sum»-vergoeding of opgenomen in de reguliere bekostiging. Dit mede naar aanleiding van een onderzoek binnen OCenW naar de subsidieregelingen zoals deze in de rapportage geïntegreerd subsidiebeleid (aangeboden aan de Tweede Kamer in mei 1993) waren opgenomen.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat er in veel gevallen sprake was van regelingen die fungeerden als reguliere (personele en materiële) bekostiging van scholen of onderzoekinstellingen of structurele bijdragen aan instellingen, gemeenten of regio's. In deze gevallen is er geen sprake van een bedrag aan subsidies waarop scholen, instellingen of particulieren een beroep kunnen doen via een aparte aanvraagprocedure, maar van een toewijzing van middelen geregeld bij wet, AMvB of circulaire. Het bedrag wordt door OCenW (of gemeente of regio) bepaald op basis van bijvoorbeeld aantallen leerlingen en kenmerken van die leerlingen.

In deze subsidiebijlage is per beleidsterrein aangegeven om welke regelingen het gaat.

Beleidssterrein 18 (x f 1000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Minderhedenbeleid/Ov. doelgroepen								
Intercultureel onderwijs	18.05	583	403	leerlingen en leerkrach- ten leren omgaan met overeenkomsten en ver- schillen als gevolg van etnische en culturele achtergronden	leerkrachten in het basisonder- wijs	- genormeerde bijdrage in de kosten - lump sum	1994	1991
Projecten t.b.v. buitenlandse zigeuners	18.05	471	1 130	opvang en integratie van kinderen van bui- tenlandse zigeuners in het basisonderwijs	basisscholen binnen de opvang- gemeenten	lump sum	1991	n.v.t.
Vernieuwingsactiviteiten								
Invoeringsprogramma's WBO	18.05	4 523	0	systematisch werken aan de realisering van onderwijs, dat voldoet aan de WBO	basisscholen	genormeerde bijdrage in de kosten	eind 1993	1991
Creativiteitsonwikkeling	18.05	420	350	ontwikkelen van les- materiaal voor basis- scholen op het terrein van creativiteit	basisscholen	genormeerde bijdrage in de kosten	eind 1993	1991
Emancipatie	18.05	1 209	1 208	effectuering onderwijs- emancipatiebeleid	meisjes en vrouwen in het basisonderwijs	lump sum	1997	
Kerdoelen basisonderwijs	18.05	2 850	4 949	materiaalontwikkeling en voorlichting ter bevordering gelijk ken- nisniveau schoolverla- ters	basisscholen/ LPC/SLO	lump sum	in 1998 aparte eva- luatie	
Schaalvergroting basisonderwijs	18.05	206	89	onderzoek/ randvoorwaarden schaalvergroting in het basisonderwijs	specifieke sti- mulans	lump sum	1997/1998 door moni- toring door SCP	
Techniek Bao/CTO	18.05	3 234	3 200	stimulering van techniek in en rond de basis- school	basisscholen/ SLO/LPC			
overige vernieuwingsactiviteiten (V)SO	18.05	438	780	specifieke doelen, o.a. Cie chronisch zieken, informatievoorziening gehandicapten, secreta- riaat IEA	leerlingen (V)SO	genormeerde bijdrage per prestatie of acti- viteit		afhankelijk van activi- teit

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Internationalisering Internationale zaken	18.05	535	520					
Onderwijsverzorging Beleidsonderzoek								
Inventarissen								
Overige Overige activiteiten basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs	18.05	11 077	1 685	specifieke doelen, o.a. activiteiten t.b.v. molukse leerlingen in het onderwijs	scholen met molukse kinderen/ basisscholen/ scholen voor (v)so	lump sum	afhankelijk van activi- teit	
Diepteprojecten (V)SO	18.05	40	0	ontwikkelen van oplos- singen voor algemeen ervaren problemen in het speciaal onderwijs	scholen voor speciaal onder- wijs	genormeerde bijdrage per prestatie of acti- viteit	na afloop van elk project	
IDC	18.05	105	104	voorlichting aan gehan- dicaptten op het gebied van gezondheid, wonen, arbeid en vrije tijd	gehandicaptten	lump sum	niet voorzien	
CCPT	18.05	47	47	onderzoek naar de toe- gankelijkheid van schoolgebouwen	gehandicaptten	lump sum	voorzien in 1996	
TOTAAL		29 266	14 465					

Toelichting:

T.a.v. de bijlage 1995 zijn er vier subsidies niet meer opgenomen daar zij per 1/1/1995 beëindigd zijn, danwel opgenomen in de reguliere bekostiging. Het gaat hier om: Arbeidsverwerving, invoeringsprogramma's ZMOK, Nascholing Montessori (beëindiging per 1/1/1995) en Onderwijsverzorging (overgeboekt naar reguliere bekostiging).

Beleidssterrein 19 (x f 1000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	Begrotingsbedrag 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Minderhedenbeleid/overige doelgroepen								
Minderhedenbeleid	19.05	8 643	8 105	Verbetering van de positie van minderheden in het onderwijsbestel (en o.a. Nt2/molukkers/wwwz/vo)	- scholen in het voortgezet onderwijs alsmede wov-en perifere instellingen	- extra formatierekeneenheden en deels materiële kosten in de vorm van een genormeerde bijdrage in de kosten. extra faciliteiten (genormeerd) o.b.v. activiteitenplannen.	periodiek	1994, zie uitwerkingsnotitie's NT2 en OET
Overige doelgroepen	19.05	14 160	8 535	Het tot stand brengen van regionale samenwerkingsverbanden v.o. en v.s.o. Deze verbanden hebben tot doel het vergroten van de opvangcapaciteit van deelnemende vo-scholen. Deze maken afspraken over ambulante begeleiding, symbiose en deskundigheidsbevordering alsmede extra begeleiding voor leerlingen met een handicap. Platform-coördinatie vso/vo.	- scholen die in samenwerkingsverbanden participeren. PMB	- genormeerde bijdrage in de kosten voor-namelijk in de vorm van extra formatierekeneenheden.	periodiek	n.v.t.

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Vernieuwingsactiviteiten Bovenbouw havo/vwo	19.05	8 630	9 439	beleidsontwikkeling cf. beleidsreactie op «De Tweede Fase ver- nieuwt»: tweede advies van de Stuurgroep Profiel Tweede Fase.	<ul style="list-style-type: none"> - commissies die worden ingeschakeld voor de beleidsimple-mentatie. - activiteiten op het gebied van naschool-ling school-management; ontwikkeling netwerken voor scholen en overige activiteiten i.h.k.v. Profiel Tweede Fase. 	- kostendekkend met afgesproken plafonds.	periodiek, afhankelijk van instellings-beschikking.	1995, o.b.v. beleidsreactie
Basisvorming	19.05	3 446	3 975	Implementeren van de basisvorming, toets-ontwikkeling basis-vorming, materiaal-ontwikkeling basisvorming ten behoeve van het i.b.o., extern project-management (PMB).	<ul style="list-style-type: none"> - scholen, ont-wikkelaars van les-materiaal, het i.b.o., verzorgingsin-stellingen en na-scholingsin-stellingen, proces-management (PMB) en emancipatie basisvorming v.b.o. 	- kostendekkend met afgespro-ken plafond, alsmede formatie-rekeneen-heden t.b.v. de ondersteu-ning en imple-mentatie van de basis-vorming; genormeerde bijdrage in de kosten; lump sum.	op basis van jaarver-slag alsmede evaluatie program-mering.	n.v.t.

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) mavo	19.05	4 459 3 000	Versterken bovenbouw v.b.o., met name beroepsgerichte vakken alsmede de uitwerking van de leerwegen vbo/mavo.	- SABO (samenwerkingsverband beroepsonderwijs) en scholen die bij deze vernieuwing betrokken zijn alsmede procesmanagers en VBO-examenbureau.	- kostendekkend met afgesproken plafond	periodiek	1995, o.b.v. beleidsreactie op het advies «Recht doen aan verscheidenheid».
Lerarenbeleid Personeelsbeleid (additioneel)	19.05	675 273	Ondersteuning middels facilitering nascholingsmiddelen en bevoordering management v.o.	- scholen/verzorgingsinstellingen/H.V.O./A.V.O.M./N.S.O. Amsterdam.	- kostendekkend met afgesproken plafond.	nee	n.v.t.
Personeelsbeleid (FBS/LS/DGO)	19.05	2 866 2 785	Het ondersteunen van het FBS en de daarmee verbonden G.O.-faciliteiten en nieuwe beleidsontwikkelingen zoals invoering lump sum-bekostiging.	- besturen-organisaties en vakorganisaties;	- genormeerde bijdrage in de kosten;	jaarlijks	n.v.t.
Personeelsbeleid (regulier) 1. ULO-studenten in tekortvakken; 2. Fac.reg. leraren techn. vakken; 3. Omscholing verzorging e.d.;	19.05	1 818 1 200	1. de uitstr. II-opl. voor techn. vakken die in scholen voor beroeps- onderwijs plaatsvindt meer in de richting van het onderwijs te leiden; 2. de instr. in ulo's voor zgn. tekort-vakken te bevorderen en daarmee de tekorten aan bevoegde eerstegraads leraren zoveel mogelijk verminderen. 3 en 4. Omscholings-faciliteiten t.b.v. het vak verzorging in samenwerking met Vervangingsfonds, A & O-fonds en LIOS.	- dag/avondscolen voor havo en vwo; - universitaire lerarenopleidingen; - scholen voor vbo/mbo/mto/streekscholen/sg's met mbo-opleidingen; - alle overige vo-scholen.	- o.b.v. de vermelde criteria's kunnen aan de desbetreffende scholen extra persoonlijke faciliteiten worden toegekend. Hierbij wordt rekening gehouden met een budgetair gettairplafond; materiële faciliteiten.	tweejaarlijks (vanaf 1990)	1-8-1993 (per 1-8-1995 zijn de regelingen nr. 1 en 2 beëindigd i.v.m. de toewijzing aan scholen van het schoolprofiel-budget).

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Inventarissen								
Investerings	19.05	7 426	3 168	Specifieke toekenningen in de sfeer van inventaris die samenhangen met informatietechnologie in het v.o.	– vo-scholen; – verzorgingsinstellingen (via SVI) t.b.v. informatietechnologie.	– genormeerde bijdrage in de kosten	jaarlijks	n.v.t.
Overige								
Examens	19.05	3 051	2 831	inhoudelijke productie c.q. herzien van examenprogramma's; mavo/vbo-beroepsgerichte vakken /h.a.v.o./v.w.o. (i.o.m. CEVO/SABO en CITO e.d.)	– de commissies die de betreffende opdracht krijgen (i.o.v. CEVO). – SABO; – CITO;	– kostendekkend met afgesproken plafond alsmede personele faciliteiten (fre's) t.b.v. commissieleden	periodiek afhankelijk van instellingsbeschikking en beleidsprioriteiten.	n.v.t.
Specifiek beleid	19.05	13 039	8 769	het bevorderen van de emancipatie (2,6 mln.); het leveren van een bijdrage om te komen tot een structurele inbedding van natuur- en milieueducatie in het onderwijsbestel (5,0 resp. 4,0 mln.); WO II en heden (jeugdprojecten)(0,8 mln.); plaatsingstoetsen CITO (0,5 mln.); POVO (0,4 mln.) en overige projecten t.b.v. het kwaliteitsbeleid in het vo.	– scholen in het vo; verzorgingsinstellingen; perifere instellingen; N.C.O.; overig.	– genormeerde bijdrage in de kosten	jaarlijks	n.v.t.
TOTAAL		68 217	52 081					

Toelichting

Evenals vorig jaar zijn in de huidige bijlage de volgende regelingen buiten beschouwing gelaten, omdat het regulier en structureel bekostigde voorzieningen betreft, waarvoor de scholen geen aparte aanvraag hoeven in te dienen.

a. Onderdeel van de reguliere personele en materiële bekostiging van de scholen

Budget 1995 resp. 1996: ca. f 132,3 mln. resp. ca. f 134,4 mln.

- Faciliteitenregeling nascholing
- Faciliteitenregeling cumi
- Faciliteitenregeling OET

- Regeling audio-visueel gehandicapten
- Regeling remedial teaching
- Inventarissen
- b. Reguliere exploitatiebijdragen aan instellingen en regio's
  - Budget 1995 resp. 1996: ca. f 44,3 mln. resp. ca. f 41,3 mln.
- Bijdragen aan HVO, WWZ, LAKS ed.
- Bekostiging van taken van de CEVOICOB
- Europees Platform (verricht ook taken op het terrein van primair onderwijs)
- Faciliteiten voor OVB-gebieden (w.o. middelen voor bestrijding schoolverzuim)
- WRR-middelen

Beleidssterrein 20 (x f 1000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	Begrotingsbedrag 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Minderheden/andere doelgroepen								
Regionale Meld- en Coördinatiepunten Stb.20.03 1995, 169		6 000	6 000	vergroten deelname onderwijs	voort. school- verlaters	Stimulering WGR-gebieden	n.v.t.	n.v.t.
Vernieuwingsactiviteiten								
Algemene vernieuwing (Beleidsagenda Educatie en Beroepsonderwijs)	20 03							
– Innovatie		–	20 000	inhoudelijke vernieu- wing	onderwijsinstel- lingen bve-veld	projectfacilite- ring	n.v.t.	1995
– Technologiebeleid		–	5 000	inhoudelijke technologi- sche vernieuwing	idem.	idem	n.v.t.	1995
– Facilitering roc-vorming		–	18 000	Bestuurlijke en organi- satorische vernieuwing	idem.	oplossen knel- punten ROC- vorming	n.v.t.	1995
– Administratie en beheer scholen		–	13 500	Verbetering inrichting en beheer schoolstruc- tuur	idem.	faciliteitenre- geing	n.v.t.	1995
– Vernieuwingsfaciliteiten		27 600	–	Zie Beleidsagenda	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
– kwalificatiestructuur		9 600	6 000	Ontwikkeling kwalifi- catiesystemen Beroeps- onderwijs	mbo/cbo	projectfinancie- ring infrastruc- tuur	n.v.t.	1994
externe procescoördinatie	20.03	3 500	3 100	schaaalvergroting	mbo/cbo	proces- ondersteuning	1993	1994
Overige								
Commissies mbo	20.03	500	500	vernieuwen en verbete- ren educatief aanbod (maatwerk)	scholen voor beroepsonder- wijs	aktiviteitsfinan- ciering	1992	1993
Commissies examenontwikkeling	20.03	500	300	examenontwikkeling	mbo/cbo	ontwikkeling- en organisatie- kosten centrale nautische examens	1992	n.v.t.
Overige uitgaven bve	20.03	260	n.v.t.	incidentele subsidies voor conferenties, bij- zondere manifestaties, e.d.	diversen	diversen	–	–
TOTAAL		47 960	72 400					

Toelichting:

In dit overzicht is uitsluitend opgenomen de financiering op grond van subsidieregelingen. Ten opzichte van het overzicht van vorig jaar is de bijlage aangepast op grond van de Beleidsagenda Educatie Beroepsonderwijs 1995-1999 (BEB).

In de beleidsagenda zijn de hoofdpunten van het beleid opgenomen met de budgettaire onderverdeling als in de tabel. Buiten het subsidieoverzicht zijn gelaten de reguliere exploitatiebijdragen aan de onderwijsinfrastructuur en regelingen van de beleidsagenda die onderdeel zijn geworden van de lump sum van de instellingen in het beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Deze zijn opgenomen in artikel 20.01.

Beleidssterrein 21 (x f 1 000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	Begrotingsbedrag 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Minderhedenbeleid/ Ov. doelgroepen Onderwijsvoorrrangsbeleid/ emancipatiebeleid	21.04	5 075	4 300	verbetering in- en door- stroom alloctonen in het hbo d.m.v. oprich- ting expertisecentra/ vergroten deelname vrouwen in het hbo	hogescholen	lump sum	gepland 1995	n.v.t.
Vernieuwingsactiviteiten Stimulering contractactiviteiten	21.04	1 100		stimulering van structu- rele zelfbekostiging van hogescholen buiten de reguliere opleidingen	hogescholen	lump sum	tussen- evaluatie intern. jan. '92; tussen- evaluatie extern begin '93; einde- valuatie extern 1995 gepland eind 1996	n.v.t.
Informatiseringsgelden (PICO-II)	21.04	500		versterking kennis- infrastructuur micro- electronica	hogescholen	lump sum	gepland eind 1995	n.v.t.
Vernieuwing hbo	21.04	14 294	13 794	stimuleren van uitvee- ring van substantiële vernieuwingsprojecten in het hbo	hogescholen	lump sum	1994	n.v.t.
Internationalisering Internationalisering (b.v. internationale uitwisseling, STIR-beurzen)	21.04	11 000	10 500	bevordering van de internationale gericht- heid van het hbo door het optimale gebruik te stimuleren	hogescholen	lump sum	1993; eerst- volgende evaluatie gepland 1996	n.v.t.
Overige Stagevergoeding	21.04	4 300	7 932	vergoeding voor lerare- nopleidingen om deze in staat te stellen een stagevergoeding uit te keren aan scholen voor basis- en voortgezet onderwijs	hogescholen	lump sum	n.v.t.	n.v.t.
Ontwikkeltraject leraar-in-opleiding	21.04	2 800	2 800	bekostiging experimen- tele projecten leraar-in- opleiding	hogescholen	lump sum	gepland 1996	n.v.t.

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Educatieve infrastructuur	21.04	4 000	4 000	bevordering kwaliteit initiële lerarenopleiding door intensivering onderlinge samenwer- king	hogescholen	lump sum	1994	n.v.t.
CIM-centrum	21.02	225		integratie en concentra- tie van activiteiten gericht op toepassing van flexibele automati- sering en industriële robots	hogescholen	lump sum	gepland 1995	n.v.t.
Overige uitgaven	21.04	5 052	4 316	diverse doelstellingen	afhankelijke van activiteit	overig	n.v.t.	n.v.t.
TOTAAL		39 090	34 736					

Toelichting:

Ten opzichte van de bijlage van vorig jaar is de HBO-raad weggefallen, omdat inmiddels is besloten dat de financiering hiervan per 1 januari 1995 via de lump sum van de h.b.o.-instellingen verloopt.

Beleidssterrein 22 (x f 1000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Vernieuwingsactiviteiten								
Ontwikkelingsgeneeskunde	22.06	9 000	6 000	(mede)Financiering klinische evaluatie- en ontwikkelingsonderzoek	zorg- voorzieningen m.n. Ac. Ziekenh.	Project- financiering via Ziekenfondsraad-subsidies	n.v.t.	n.v.t.
Internationalisering								
Internationalisering (evt. nader specificeren)	22.06	4 832	3 612	Versterking van de internationale positie van Nederland en het Nederlandse wetenschappelijk onderwijs	(potentiële) afnemers van het Nederlandse onderwijs	Specifieke toe- wijziging	n.v.t.	n.v.t.
Overige								
Majeure schaden	22.06	32 696	200	Financiering van schaden van majeure omvang a.g.v. brand, storm e.d.; dient m.i.v. 1994 als subsidie te worden verstrekt cf. de WHW	Per 1-7-1995: overige Instel- lingen voor wetenschappe- lijk onderwijs en onderzoek	lump sum	n.v.t.	n.v.t.
Overige uitgaven universiteiten (nader gespecificeerd)	22.06	5 798	12 600	Opvangen van budgettaire gevolgen decentralisatie investeringen en veranderingen in bekostigingsmethodieken	Universiteiten	Specifieke toe- wijziging	n.v.t.	n.v.t.
Overige uitgaven AZ'en (nader gespecificeerd)	22.06	4 534	7 633	Opvangen van budgettaire gevolgen decentralisatie investeringen en veranderingen in bekostigingsmethodieken	Academische Ziekenhuizen	Specifieke toe- wijziging	n.v.t.	n.v.t.
Overige uitgaven	22.06	7 319	4 401	Opvangen van budgettaire gevolgen veranderingen in bekostigingsmethodieken	Overige instel- lingen en wetenschappe- lijk onderwijs en onderzoek	Specifieke toe- wijziging	n.v.t.	n.v.t.
TOTAAL		64 179	34 446					

Toelichting:

Ten opzichte van vorig jaar zijn in de bijlage opgenomen de tijdelijke projectfaciliteiten. De reguliere financiering van instellingen is buiten het subsidiedossier gelaten. Het gaat om de volgende bijdragen:

**a. Reguliere exploitatiebijdragen aan instellingen Budget 1995:
ca. f 5,2 mln.**

- Haagsche Academie voor Internationaal Recht
- Von Karman Instituut
- Stichting Handicap & Studie
- Universitair Asylfonds
- LSVB en ISO
- Liaison-comité

**b. Bijdragen krachtens internationale verdragen Budget 1995:
ca. f 94,5 mln.**

- Europees Universitair Instituut
- United Nations University
- NUFFIC
- ITC
- Afrika Studiecentrum
- ISS
- OESO-bijdrage

Beleidsterrein 23 (x f 1000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Internationalisering Ned. Taal & Cultuur	23.04	3 950	1 200	Verantwoordelijkheid MOW voor Nederlandse taal en cultuur in het algemeen en de cultu- rele samenwerking met Vlaanderen in het bij- zonder.	Ned. Taalunie	Project- financiering	1994	n.v.t.
Oost-Europa	23.04	5 150	4 000	Stimulering van onderzoek- samenwerking tussen Nederlandse (via NWO) en Oost-Europese onderzoekinstellingen op basis van een MOU.	Nederlandse en Oost-Europese onderzoek- instellingen	Project- financiering	net gestart	n.v.t.
Ov. Bil. samenwerking	23.04	7 501	11 100	Idem ten aanzien van Indonesië en China op basis van MOU's.	Idem t.a.v. China en Indo- nesië	Project- financiering	net gestart	n.v.t.
Budget Int. Fac. (BIF)	23.04	20 000	15 500	Internationalisering en aantrekken van onderzoekfaciliteiten.	Nederlandse onderzoek- instellingen	Project- financiering	net gestart	n.v.t.
Multil. samenw.	23.04	500	900	Financiering van inter- nationale en Europese coördinatie mechanis- men.	Internationale intermediaire organisaties	Project- financiering	net gestart	n.v.t.
Overige Strat. progr. oude verpl.	23.04	3 187	700	Deze programma's lopen af				
TOTAAL	23.04	40 288	33 419					

Toelichting:

Ten opzichte van vorig jaar zijn in de bijlage alleen de tijdelijke projectfaciliteiten opgenomen. De reguliere financiering van de onderzoeksinstituten en de contributies aan internationale organisaties zijn buiten het subsidiedossier gelaten. Het gaat om de volgende bijdragen:

a. Wettelijke bekostiging onderzoeksinstituten Budget: ca. f 853 mln.

– NWO, KNAW, TNO

- KNAW-bibliotheek, Koninklijke Bibliotheek
- NBOI
- SVO
- Exploitatie landelijke bibliotheekfunctie
- AWT, COS
- RIOD

b. Contributies internationale verdragen Budget: ca. f 142 mln.

- ESA, ESO, CERN
- EMBC, EMBL
- NTU, EIB, BPRC

c. Exploitaitebijdragen Budget: ca. f 27,5 mln.

- PWT, Rathenau-instituut (voorheen NOTA)
- NLR, WL, GD, MARIN
- EG-Liaison, STT, NBBI, AVA
- OSA, SURF, NIDI

d. Overige structurele bijdragen Budget: ca. f 1,5 mln.

- Centrum voor parlementaire geschiedenis
- Stichting IISG
- Bibliotheque Linguistique
- Bibliotheek Ned. Sociale Wetenschappen

Beleidssterrein 27 Cultuur (x f 1000)

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	Begrotingsbedrag 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Podiumkunsten Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.01	265 000	272 000	Die initiatieven subsidië- ren die van zodanig artistiek belang zijn dat dit een bijdrage levert aan de ontwikkelingen op het gebied van de podiumkunsten in Nederland	Instellingen op het gebied van muziek, muziek- dramatische kunst, dans en toneel	Genormeerde bijdrage in de kosten	Meegenomen in Heroverwe- gings- rapport Podiumkun- sten	1992, zie Kunstenplan 1993-1996
Film Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.01	27 000	28 000	Die initiatieven subsidië- ren die van zodanig artistiek belang zijn dat dit een bijdrage levert aan de ontwikkeling van de filmkunst in Neder- land	Filmfestivals, filmmuseum, filmproductie- fonds, tijdschrif- ten op het gebied van film, filmdistributeurs	Genormeerde bijdrage in de kosten		1992, zie Kunstenplan 1993-1996
Beeldende Kunst vormgeving en archi- tectuur Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.01	114 000	126 000	Die kunstenaars en ini- tiatieven subsidiëren wier werk van zodanig artistiek belang is dat dit een bijdrage levert aan de ontwikkeling van de beeldende kunst, vorm- geving en architectuur in Nederland	Kunstenaars/ kunst- instellingen	Bijdrage in de kosten	Meegenomen in evaluatie Beeldende Kunstbeleid	1992, zie Kunstenplan 1993-1996
Subsidies Amateurkunst en kunst- educatie Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.01	26 000	26 000	Bevordering van de plu- riformiteit van amateur- kunst en kunsteducatie door middel van subsidiering van inci- dentele en structurele initiatieven	Kunstenaars/ kunst- instellingen	Bijdrage in de kosten	1991 in het kader van de voorbe- reiding van de Cultuur- nota 1993- 1996	1992, zie Kunstenplan 1993-1996
Overige subsidies, toelagen en overige uitgaven kunsten Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.01	6 000	7 000	Spreading van cultuur	Culturele centra met streek- karakter en diverse instellin- gen	Genormeerde bijdrage in de kosten		

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Subsidies op het terrein van het bibliotheekwerk Bekostigingsbesluit cultuuruitingen, Stb. 1994, 473	27.02	21 756	21 645	Mogelijk maken voor iedereen om zich kennis, informatie en cultuur eigen te maken met behulp van openbaar toegankelijke collecties boeken, tijd- schriften en kranten	Uitvoerende instanties	Jaarlijkse budgetsubsidie voor uitge- voerde activitei- ten overeen- komstig een goedgekeurd werk- programma	Evaluatie vindt plaats als onder- deel van evaluatie Nota Cultuur- beleid 1993- 1996 Inves- teren in Cultuur	Met ingang van 1 juli 1994
Besluit blindenbibliotheek Bekostigingsbesluit cultuuruitingen Stb. 1994, 473	27.02	24 452	24 515	Het beschikbaar stellen voor visueel gehandi- capten van lectuur en informatie in een aan- hun handicap aange- paste vorm	Uitvoerende instanties	Jaarlijkse budgetsubsidie voor uitge- voerde activitei- ten overeen- komstig een goedgekeurd werk- programma	Met ingang van 1 juli 1994	
Subsidies op het terrein van de Neder- landstalige en Friestalige letteren Bekostigingsbesluit cultuuruitingen Stb. 1994, 473	27.02	19 779	19 545	Het behouden, ontwik- kelen, ontsluiten en het doen participeren van de bevolking in de Nederlandse en Friese letteren	Alle deelnemers op het terrein van de letteren	Vast bedrag per jaar op basis van beleids- of activiteitenplan met begroting. Na positief advies van de Raad voor de Kunst	Met ingang van 1 juli 1994	
Taalunieverdrag 1982 Tractatenblad 1980, 147 Stb. 1981, 453	27.02	1 197	1 197	Bevordering van de integratie van Neder- land en de Nederlandse gemeenschap in België op het gebied van de Nederlandse taal en letteren	Nederlandse Taalunie	Vergoeding ten behoefte van het secretariaat: België 33% en Nederland 67%	Bespoken in periodiek overleg. Conclusie: aan- scherpen doelen en doelen en middels meerjaren- plannen	

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Leenvergoedingsregeling Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1987, 73 Tijdelijke Wet leenvergoeding	27.02	10 284 393	Het beschikbaar stellen aan auteurs en uitgevers van een redelijke vergoeding voor het uitlenen in openbare bibliotheken van door hen gepubliceerde werken	Uitvoerende instanties	Jaarlijkse budgetsubsidie voor uitgevoerde activiteiten overeenkomstig een goedgekeurd werkprogramma	Regeling wordt met ingang van 1 januari 1996 beëindigd	21 december 1994, Stb.944
Subsidie exploitatie niet-rijksmusea Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen, Stb. 1994, 473	27.03	48 000 59 000	Subsidiering van niet-rijksmusea en museale organisaties	Niet-rijksmusea en museale organisaties	Begrotingswet, budgetsubsidie	Gedeeltelijk in evaluatie Deitaplan. Rapportage aan de Tweede Kamer in november 1993	
Subsidie behoud en beheer musea Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen, Stb. 1994, 473	27.03	6 300 6 300	De regeling heeft tot doel de achterstand in het onderhoud van museum- of particuliere collecties in te halen. Subsidie kan worden verkregen voor projecten voor behoud en beheer van museale collecties	Museum en partikulieren	De steunverlening bedraagt maximaal 40% van de totale kosten/ genormeerde bijdrage	Evaluatie van het Deitaplan; rapportage aan de Tweede Kamer in 1993	Met ingang van 21-12-1990 Ondergebracht in een Fonds in 1994
Bevordering aantrekkelijkheid en toegankelijkheid museale presentaties Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen, Stb. 1994, 473	27.03	1 800 1 800	De aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van musea te bevorderen zodat zoveel mogelijk bevolkingsgroepen de musea gaan bezoeken Subsidie kan verkregen worden voor het organiseren van tentoonstellingen die dit doel beogen	Museum	Kosten voor het organiseren van een tentoonstelling/ genormeerde bijdrage	Rapport Incident of instrument van juni 1990	Met ingang van 21-12-1990 Ondergebracht in een Fonds in 1994

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag		Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
		1995	1996					
Bewerking en ontsluiting van (deel)collecties musea Ondergebracht in een Fonds in 1994. Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen, Stb. 1994, 473	27.03	600	600	Het financieel onder- steunen van documentatieprojecten voor collecties van bij- zondere culturele waarde. Subsidie kan verregen worden voor wetenschappelijke bewerking en ontslui- ting van belangrijke (deel)collecties van musea. De voorkeur gaat uit naar projecten waarbij sprake is van samenwerking tussen instellingen	Musea	De kosten van het project/ genormeerde bijdrage	Rapport Incident of instrument van juni 1990	Met ingang van 21-12- 1990
Besluit rijkssubsidiëring onderhoud monumenten (BROM) Monumentenwet, Stb. 1988, 638 BROM, Stb 1989, 259	27.03	15 500	16 000	Het bevorderen van het onderhoud aan monu- menten zodat restaura- tie voorlopig niet nodig zal zijn	Monumenten- eigenaren	Kosten onder- houd: - Kerkegebouwen 50%-60% max. f 12.500 - Kastelen etc. 40% max. f 40.000 - Molens (in bedrijf) 40% max. f 2.000 - Overige molens 40% max. f 1.200 - Orgels 40% max. f 1.200	Strategisch plan monu- mentenzorg Rapportage aan de Tweede Kamer in april 1994	Met ingang van 01-02- 1990

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten (BRRM)							
Monumentenwet, Stb. 1988, 639 BRRM, Stb 1990, 529	27.03	84 500 78 500	Het stimuleren van de restauratie van monumenten en kerkebouwen in Nederland	Monumenten-eigenaren	Subsidiabele kosten: – Monumenten in eigendom van kerken 80% – Monumenten in eigendom van rechtspersoon (zonder winsttoogmerk) 80% – Molens 70% – Monumenten publiekrechtelijk eigendom 70% – Overige 30%	Strategisch plan monumentenzorg Rapportage aan de Tweede Kamer in april 1994	Met ingang van 01-01-1991
Beschikking bijdragen achterstallig onderhoud historische parken, tuinen en buitenplaatsen							
Monumentenwet, Stb. 1988, 638 Beschikking, Stb. 1983, 199 Stb. 1984, 194	27.03	400 400	Het verstrekken van bijdragen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud aan historische parken, tuinen en buitenplaatsen. Het gaat hier om natuurschoonwaarde, cultuurhistorische waarde of recreatieve waarde zoals het vergroten van de toegankelijkheid	Eigenaren van historische parken, tuinen en buitenplaatsen	De bijdrage is 80% van de gemaakte netto kosten voorzover goedgekeurd 100% van de redelijke kosten voor het maken van een plan	Strategisch plan monumentenzorg Rapportage aan de Tweede Kamer in april 1994	Met ingang van 14-10-1984 AMvB in voorbereiding
Subsidies en activiteiten op het gebied van de monumentenzorg							
Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen, Stb. 1994, 473	27.03	1 300 1 300	Bijdragen in de exploitatie van particulier verenigingen en instellingen op het terrein van de Monumentenzorg	Particuliere verenigingen en instellingen op het gebied van de monumentenzorg	overig	Prioriteiten stellen voor landelijk werkzame organisaties danwel landelijke activiteiten	

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	Begrotingsbedrag 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Schadevergoeding Monumentenwet 1988								
Monumentenwet, Stb. 1988, 638	27.03	400	400	De aanvrager van een (ver)bouwvergunning voor een monument die als gevolg van de wel- gering van zijn vergunningaanvraag schade lijdt, kan een schadevergoeding ont- vangen. Er is ook en mogelijkheid tot schade- vergoeding bij vertra- ging door vondst van archeologische objecten	Monumenten- eigenaren	De hoogte van de schadever- goeding voor de vergunning- aanvragers wordt bepaald door een onaf- hankelijke schade- beoordelings- commissie. De schadevergoe- ding als gevolg van archeologi- sche vondsten wordt door de Rechtbank vast- gesteld	Met ingang van 01-01- 1989	
Subsidies aan organisaties op het gebied van oudheidkundig bodemon- derzoek								
Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.03	300	300	Subsidies aan archeolo- gische verenigingen	Archeologische verenigingen	Genormeerde bijdrage in de kosten		
Subsidies archiefwezen								
Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.03	2 800	2 800	Bijdragen in de exploita- tie van instellingen op het terrein van de archieven	Instellingen op het gebied van de archieven	Budgetsubsidie	Gedeeltelijk in evaluatie Deitaplan Rapportage aan de Tweede Kamer in november 1993	
Investerings- en werkgelegenheids- aspecten cultuur								
Bekostigingsbesluit cultuuruitingen Stb. 1994, 473	27.07	1 940	1 940	Bevorderen van werkge- legenheid in de cultuur- sector	Culturele instel- lingen	Genormeerde bijdrage in de kosten		

Naam Nummer Staatscourant (indien van toepassing)	Artikel- nummer	Begrotingsbedrag 1995	Begrotingsbedrag 1996	Doelstelling	Doelgroep	Aard van de sti- mulans	Datum laatste eva- luatie	Datum laatste wijziging
Internationaal Cultuurbeleid Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.07	6 606	6 206	Contributies, bijdragen ten behoeve van uitvoe- ring Nederlands aandeel in culturele activiteiten en programma's in mul- tilateraal verband	Multilaterale organisaties, waaronder Raad van Europa, EEG, UNESCO en veld- organisaties binnen cultuur- terrein	Genormeerde bijdrage in de kosten	1991 in het kader van voorberei- ding Kunsten- plan II	1992, zie Kunstenplan 1993-1994
Kosten van onderzoek Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.07	2 709	2 709	Het doen verrichten van onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling van het cultuurbeleid	Boekman- stichting en andere organi- saties die onder- zoek verrichten binnen het cul- turele veld	Bijdrage in de kosten		
Subsidies Emancipatiebeleid Cultuur Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, Stb. 1993, 193 Bekostigingsbesluit Cultuur- uitingen, Stb. 1994, 473	27.07	375	375	Bevordering van de vrouwenemancipatie in de culturele sector	Instellingen voor emancipa- tie	Genormeerde bijdrage in de kosten		
TOTAAL		251 436	246 384					

BIJLAGE 8

Overzicht a. Uitgaven en ontvangsten per (macro-)economische categorie met totalen per economische hoofdgroep

Code	Omschrijving	Uitgaven			Ontvangsten	
		1994 ¹	1995	1996	1994 ¹	1995
01.40	Uitgaven nader te verdelen over hoofdgroepen 1 t/m 9	0	-23 954	32 815		
06	Ontvangsten nader te verdelen over hoofdgroepen 1 t/m 9				0	2 810
0	Totaal nader te verdelen	0	-23 954	32 815	0	2 810
11	Lonen en sociale lasten	3 247	3 056	3 088		
11.1	Eigenlijk loon	204 815	244 606	236 470		
11.3	Overige sociale lasten van de werkgever	14 838	31 083	30 454		
12.0	Aankoop van niet-duurzame goederen en van diensten niet verdeeld	0	31 444	19 884		
12.1	Algemene werkingskosten vergoed aan andere sectoren dan de overheid	149 942	203 505	185 996		
12.3	Specifieke aankopen bij andere sectoren dan de overheid	0	133 178	99 724		
16.1	Verkoop van niet-duurzame goederen en van diensten aan andere sectoren dan de overheid				699 449	707 088
16.12	Aan privaatrechtelijke instellingen zonder winstoogmerk tbv gezinnen en aan gezinnen		1 428 473	1 485 216	0	1 417 948
1	Totaal consumptieve bestedingen	372 842	2 075 345	2 060 832	699 449	2 125 036
26.1	Rente-ontvangsten van andere sectoren dan de overheid				0	22 617
2	Totaal rente, pacht en andere resultaten van vermogen en ondernemingsactiviteit	0	0	0	0	22 617
33	Inkomensoverdrachten aan privaatrechtelijke instellingen zonder winstoogmerk tbv gezinnen	4 832	7 712	8 551		
34.4	Overige uitkeringen aan gezinnen als consument	4 073 702	3 770 152	3 605 357	190 900	185 000
35	Inkomensoverdrachten aan het buitenland	21 547	21 192	21 227		
35.1	Inkomensoverdrachten aan E.G.-instellingen	1 909	2 165	2 246		
35.4	Inkomensoverdrachten aan andere internationale instellingen dan de E.G.	126 482	132 950	133 214		
35.5	Inkomensoverdrachten aan andere dan E.G.-landen (overheden)	18 206	13 502	15 793		
3	Totaal inkomensoverdrachten aan en van andere sectoren	4 246 678	3 947 673	3 786 388	190 900	185 000
40.0	Inkomensoverdrachten binnen de sector overheid niet verdeeld	8 217 606	7 770 840	7 608 259	543 590	208 679
41.01	Inkomensoverdrachten aan het Rijk	56 751	95 012	67 962	5 114	3 594
41.2	Inkomensoverdrachten aan rijksuniversiteiten	4 607 904	4 987 905	4 735 629		
41.3	Inkomensoverdrachten aan bijzondere/vrije universiteiten	15 142	16 826	20 172		
41.4	Inkomensoverdrachten aan overige instellingen met landelijke reikwijdte	1 509 436	2 108 801	2 096 944	231 954	217 831

Overzicht a. Uitgaven en ontvangsten per (macro-)economische categorie
met totalen per economische hoofdgroep

Code	Omschrijving	1994 ¹	1995	Uitgaven 1996	1994 ¹	1995	Ontvangsten 1996
41.5	Inkomensoverdrachten aan publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties	175 723	167 011	155 907			
43.2	Inkomensoverdrachten aan gemeenten	4 285 930	4 714 243	4 835 815	32 358	26 197	21 021
43.4	Inkomensoverdrachten aan instellingen zonder winstoogmerk die op regionaal of lokaal gebied werkzaam zijn voor de overheid, dan wel door de overheid in overwegende mate worden gefinancierd	204 512	270 298	273 076			
44	Inkomensoverdrachten aan het bijzonder/vrij niet-universitair onderwijs	942 422	1 013 620	1 013 234	27 995	22 633	26 267
44.0	Inkomensoverdrachten niet verdeeld	3 690 887	4 221 096	4 294 253	5 580	27 607	13 294
44.1	Bijdragen voor lonen van onderwijzend personeel	4 429 735	4 734 699	4 896 028			
44.3	Bijdragen voor overige werkingskosten van het onderwijs	238 522	284 060	293 144			
47	Inkomensoverdrachten van de sociale instellingen				119	1 453	1 454
4	Totaal inkomensoverdrachten binnen de sector overheid	28 374 570	30 384 411	30 290 423	846 710	507 994	723 533
51.2	Overige kapitaaloverdrachten aan bedrijven	0	0	0			
51.3	Overige kapitaaloverdrachten aan kredietinstellingen	1 030	200	100			
5	Totaal kapitaaloverdrachten aan en van andere sectoren	1 030	200	100			
60	Kapitaaloverdrachten niet verdeeld	959 941	994 139	951 665			
61	Kapitaaloverdrachten aan de centrale overheid	184 222	2 066	0			
6	Totaal kapitaaloverdrachten binnen de sector overheid	1 144 163	996 205	951 665			
79	Afschrijvingen	0	0	5 400			
7	Totaal afschrijvingen	0	0	5 400			
83	Kredietverlening aan gezinnen	347 500	558 000	916 400			
87.2	Kredietaflossing door gezinnen				662 000	445 700	422 600
8	Totaal kredietverleningen- en aflossingen; deelnemingen en liquidatie van deelnemingen	347 500	558 000	916 400	662 000	445 700	422 600
	Totaal	34 486 783	37 937 880	38 044 023	2 399 059	3 289 157	3 686 044

¹ De bedragen voor 1994 zijn exclusief het cultuurgedeelte.

Overzicht b. Uitgaven en ontvangsten per functionele classificatie

Code	Omschrijving	Uitgaven			Ontvangsten		
		1994 ¹	1995	1996	1994 ¹	1995	1996
04.0	Onderwijs algemeen	567 822	630 563	588 917	1 519	53 657	53 658
04.2	Primair onderwijs	9 447 502	10 096 268	10 310 956	40 314	38 757	44 158
04.30	Secundair onderwijs algemeen	1 193 234	1 110 521	999 003	5 085	5 362	5 467
04.33	Algemeen voortgezet en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs	628 466	568 435	554 803	10 764	7 424	6 167
04.34	Technisch onderwijs en vak- en beroepsonderwijs	3 115 892	3 191 225	3 232 337	43 057	39 734	20 200
04.35	Gemeenschappelijke vormen van onderwijs	4 792 891	5 629 042	5 726 512	7 919	40 976	19 733
04.37	Andere vormen van secundair onderwijs	204 512	225 250	228 688			
04.40	Tertiair onderwijs algemeen	73 501	125 047	90 053			
04.43	Universitair onderwijs	438 595	258 143	255 369	5 114	3 594	4 020
04.44	Overig hoger onderwijs	2 327 432	2 287 760	2 298 206	448 095	74 421	377 404
04.49	Tertiair onderwijs nog nader te verdelen	4 422 232	4 328 352	4 521 857	1 545 864	1 314 300	1 295 800
04.5	Overig onderwijs	615 389	695 797	756 650	34 608	24 674	30 923
04.69	Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek nog nader te verdelen	5 768 614	6 171 538	5 917 526	220 275	216 361	158 874
04.9	Onderwijs nog nader te verdelen	890 701	259 102	175 832	36 445	10 600	10 600
08.0	Cultuur algemeen	0	12 262	23 546			
08.1	Kunsten en oudheidkunde	0	854 234	812 946	0	15 922	10 827
08.2	Volksontwikkeling	0	47 381	47 573			
08.4	Radio, televisie en pers	0	1 428 473	1 485 216	0	1 440 565	1 645 308
13.9	Uitgaven en ontvangsten nader te verdelen over de hoofdgroepen 01 t/m 13	0	18 487	18 033	0	2 810	2 905
	Totaal	34 486 783	37 937 880	38 044 023	2 399 059	3 289 157	3 686 044

¹ De bedragen voor 1994 zijn exclusief het cultuurgedeelte.

Afkortingenlijst

A&O	Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds voor de overheid
AAW	Algemene Arbeidsongeschiktheidswet
AB	Arbeidsvoorwaarden en Beroepskwaliteit
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AD	Accountantsdienst
ADV	Arbeidsduurverkorting
AFB	Aanvullend formatiebeleid
AIO	Assistent in Opleiding
AKW	Algemene kinderbijslagwet
AMvB	Algemene maatregel van bestuur
APS	Algemeen Pedagogisch Studiecentrum
ARBON	Arbeidsbemiddeling Onderwijs
ARBON	(Stichting) Arbeidsmarkt en Onderwijs
ARO	Adviesraad voor het Onderwijs
ASC	Stichting Afrika Studiecentrum
ASM	Algemene salarismaatregelen
AVA	Audiovisueel Archief
AVO	Algemeen Voortgezet Onderwijs
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
AWT	Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid
BAO	Basisonderwijs
BAPO	Bevordering arbeidsparticipatie ouderen
BBO	Beroepsbegeleidend Onderwijs
BD	Bestuursdepartement
BEB	Beleidsagenda Educatie Beroepsonderwijs
BGZ	Bedrijfsgezondheidszorg
BIF	Budget Internationale faciliteiten
BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken
BKR	Bureau Krediet Registratie
BO	Basisonderwijs
BRIN	Basisregistratie Instellingen
BROI	Basisregistratie Onderwijsinstellingen
BROM	Besluit Rijkssubsidiëring Onderhoud Monumenten
BRRM	Besluit Rijkssubsidiëring Restauratie Monumenten
BSM	Bekostigingssysteem materieel
BVE	Beroepsonderwijs en Volwasseneducatie
BWOO	Besluit Werkloosheid Onderwijs- en Onderzoekpersoneel
CAO	Centrale Arbeidsvoorwaarden Overeenkomst
CAS	Centrale Archief Selectiedienst
CASO	Commissie Automatisering Salarisadministratie Onderwijs
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCPT	Centraal coördinatiepunt voor de bevordering van de toegankelijkheid in fysieke zin voor gehandicapten
CERN	Centre Européen de Recherche Nucleaire
CEVO	Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven
Cfi	Centrale Financiën Instellingen
CIM	Computer Integrated Manufacturing
CINOP	Centrum voor Innovatie van Opleidingen
CITO	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
COB	Commissie Opgaven Basisvorming
COLO	Centraal orgaan van de landelijke opleidingsorganen
COO	Cursorisch Ondernemersonderwijs
COS	Commissie van Overleg Sectorraden
COTG	Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg
Covo	Commissie voortgezet onderwijs
CPB	Centraal Plan Bureau
CPS	Christelijk Pedagogisch Studiecentrum
CUMI	Culturele Minderheden
CWTS	Centrum voor Wetenschaps- en Technologie-Studies
DG	Directoraat-Generaal
DGCZ	Directoraat-Generaal voor Culturele Zaken
DGO	Decentraal Georganiseerd Overleg
DOB	Dienst Oudheidkundig Bodemonderzoek
DOP	Doorstroming onderwijspersoneel
Dt	Deeltijd
DUO	Dienst Uitvoering Ontslaguitkeringen
EER	Europese Economische Ruimte
EG	Europese Gemeenschap
EIB	Europees Instituut voor Bedrijfskunde
EK	Eerste Kamer
EMBC	Europese Moleculaire Biologie-conferentie
EMBL	Europees Moleculair Biologisch Laboratorium

ESA	European Space Agency
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESO	Europese Organisatie voor Astronomisch Onderzoek op het Zuidelijk halfrond
EU	Europese Unie
EV	Eindverslag
EZ	(Ministerie van) Economische Zaken
FBS	Formatiebudgetsysteem
FES	Fonds Economische Structuurversterking
FEZ	Financieel-Economische Zaken
FRE	Formatierekeneenheid
FTE	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke basisadministratie
GD	Grondmechanica Delft
GEFIS	Geïntegreerd Financieel Informatie Systeem
GEO	Grote Efficiency Operatie
GO	Georganiseerd Overleg
GPL	Gemiddelde personeelslast
GTI's	Grote Technologische Instituten
HAVO	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HO	Hoger Onderwijs
HOBEK	Hoger Onderwijs Bekostigingsmodel
HOOP	Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan
HVO	(Stichting) Humanistisch Vormingsonderwijs
i.o.	in oprichting
IBA	Integrale Benadering Apparaatskosten
IB-groep	Informatie Beheer Groep
IBO	Individueel Beroepsonderwijs
ICES	Interdepartementale Commissie voor de Economische Structuur
ICO	Intercultureel Onderwijs
IDG	Informatie- en Documentatiecentrum Gehandicapten
IEA	International association for evaluation of Educational Achievement
IHE	International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering
IHS	Institute for Housing and Urban Development Studies
IISG	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
ILT	Integrale leerlingentelling
IOBK	In hun ontwikkeling bedreigde kleuters
IOO	Instituut voor Onderzoek en Overheidsuitgaven
IOP	Innovatieve onderzoeks programma
IPAZ	Intentioneel Prioriteitschema Academische Ziekenhuizen
IPTO	Integrale Personeelstelling Onderwijs Personeel
ISOVSO	Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs
ISS	Institute of Social Studies
IT	Informatietechnologie
ITC	Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtekaartering en Aardkunde
IZK	Interim Ziektekostenregeling
JWG	Jeugdwerkgarantie
KB	Koninklijke Bibliotheek
KMBO	Kort middelbaar beroepsonderwijs
KNAW	Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen
KNUB	Koninklijke Nederlandse Uitgevers Bond
KPC	Katholiek Pedagogisch Studiecentrum
LAKS	Landelijk Actiecomité Scholieren
LCW	Les- en Cursusgeldwet
LIO	Leraren in opleiding
LNV	(Ministerie van) Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LOAZ	Landelijk overleg Academische Ziekenhuizen
LOCV	Landelijke Organisatie Christelijk Vormingswerk
LOM	(kinderen met) Leer- en opvoedingsmoeilijkheden
LOVWJ	Landelijke Organisatie Vormingswerk voor Jongeren
LPC	Landelijke Pedagogische Centra
LS	Lump Sum
LUW	Landbouwuniversiteit Wageningen
MARIN	Maritiem Research Instituut Nederland
MATEM	Materialenbank Emancipatie
MATRA	Maatschappelijk Transformatie programma
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MCO	Muziekcentrum voor de Omroep
MD	Met Diploma

MERIT	Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology
MFK	Multifunctionele kaart
MIBITON	Materiële Investerings Biotechnologie in Nederland
MLG	Machine Leesbare Gegevens
MLK	Moeilijk lerende kinderen
mIn	miljoen
MN	Miljoenennota
MOCW	Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
MOU	Memorandum of Understanding
MSM	Stichting Maastricht School of Management
MSTC	Maritiem Simulator Trainings Centrum
MvA	Memorie van Antwoord
NBB	Nederlands Bureau voor Bibliotheekwezen
NBBI	Nederlands Bureau voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging
NBLC	Nederlands Bibliotheek en Lector Centrum
NBOI	Nederlands Bureau voor Onderzoek Informatie
NCO	Nationale Commissie voorlichting en bewustwording Ontwikkelingssamenwerking
NIAS	Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences
NIDI	Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut
NJN	Najaarsnota
NLR	Nationaal Luchtvaart Laboratorium
NMR	Nucleair Magnetic Resonance
NnavV	Nota naar aanleiding van Verslag
NOB	Nederlands Omroepproductie Bedrijf
NOS	Nederlandse Omroep Stichting
NPS	Nederlandse Programma Stichting
NSO	Nederlandse School voor Onderwijsmanagement
NT2	Nederlands als tweede taal
NTU	Nederlandse TaalUnie
NUC	Nationale Unesco-Commissie
NUFFIC	Netherlands Universities Foundation for International Cooperation
NvW	Nota van Wijziging
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
OALT	Onderwijs in allochtone levende talen
OCenW	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OCV	Overlegcommissie Verkenningen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OET	Onderwijs in eigen taal
OETC	Onderwijs in eigen taal en cultuur
OKF	Omgekeerde kapitaalsfinanciering
OMR	Opschuivend Meerjarenplan Rijkshuisvesting
OP	Onderwijzend Personeel
OR	Onderwijsraad
OSA	Strategisch Arbeidsmarktonderzoek
OU	Open Universiteit
OV	Openbaar Vervoer
OVB	Onderwijsvoorrangsbeleid
OVB	Onderwijsvoorrangsbeleid
OVS	OV-studentenjaarkaart
OWB	Onderzoek en Wetenschapsbeleid
OWB	Onderzoek en Wetenschapsbeleid
OWBO	Overgangswet op het Basisonderwijs
P&O	Personeel en Organisatie
PAC	Personeelsadviescentrum
PC	Personal computer
PEIL	Project Extra Instroom Leerlingen
PHARE	Program of assistance for economical and technical restructuring in countries of Central and Eastern Europe
PICO	Plan voor Opleiding IC Ontwerpers
PIVOT	Project Invoering van de verkorting van de overbrengingstermijn
PMB	Procesmanagement Basisvorming
PMZ	Project Maximale Zelfstandigheid
PO	Primair onderwijs
POVO	(Overleg) Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en Onderwijsveld
PPO	Punten Personeelsvoorziening Onderwijs
PROVE	Programma-eenheid rendementsvraagstukken Volwasseneneducatie
PSO	Programma Samenwerking Oost Europa
PWT	Publieksvoorlichting over Wetenschap en Techniek
PZ	Personeelszaken

RABIN	Raad van Advies voor het Bibliotheekwezen en informatieverzorging
RABK	Rijksakademie van Beeldende Kunsten
RAD	Rijks Archief Dienst
RAS	Rijks Archief School
RBK	Rijksdienst Beeldende Kunst
RCC	Rijks Computer Centrum
RDC	Regionaal dienstencentrum
RDMZ	Rijksdienst voor de Monumentenzorg
RIOD	Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie
ROB	Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek
ROC's	Regionale opleidingscentra
RPBO	Rechtspositiebesluit Onderwijs
RVB	Researchinstituut voor Bedrijfswetenschappen
RVC	Regionale Verwijzingscommissie
RVS	Raad van State
SABO	Samenwerkingsverband BeroepsOnderwijs
SAIL	Samenwerkingsverband Instituten Internationaal Onderwijs en LUW
SBKV	Studie- en Beroepskeuze Voorlichting
SCO	Stichting Centrum voor Onderwijs-onderzoek van de Universiteit van Amsterdam
SCP	Sociaal en Cultureel Panbureau
SF	Studiefinanciering
SG	Scholengemeenschap
SLO	Instituut voor de Leerplanontwikkeling
SP	SPeciaal onderwijs
Stb	Staatsblad
STER	Stichting Ether Reclame
STIR	Stimulering internationalisering
Stoeb	Student op eigen benen
STT	Stichting Toekomstbeeld der Techniek
SUK	Stichting Uitvoering Kinderopvangregelingen
SUS	Stichting UAF Steunpunt
SVI	Stichting VerzorgingsInstellingen
SVM	Sectorvorming en Vernieuwing Middelbaar beroepsonderwijs
SVO	Stichting voor onderzoek van het onderwijs
SZW	(Ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TACIS	Technical assistance community of independent states
T&B	Toerusting en bereikbaarheid
TBA	Terugdringing Beroep op Arbeidsongeschiktheid
TK	Tweede Kamer
TNO	Centrale Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk
TS	Tegemoetkoming Studiekosten
TSD	Tegemoetkoming Studiekosten Deeltijdstuderenden
TU	Technische Universiteit
TWAO	Tijdelijke Wet Arbeidsbemiddeling Onderwijs
UAF	Universitair Asyl Fonds
ULO	Universitaire Lerarenopleiding
VAVO	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VAZ	Vereniging Academische Ziekenhuizen
VBO	Vorbereidend Beroepsonderwijs
VE	Volwasseneneducatie
VenW	(Ministerie van) Verkeer en Waterstaat
VMTS	Vereniging van Middelbare Technische Scholen
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
VO	voortgezet onderwijs
VOO	Veronica Omroep Organisatie
VROM	(Ministerie van) Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VSLPC	Vereniging van Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra
VSNU	Vereniging van samenwerkende Nederlandse universiteiten
VUT	Vervroegde uittreding
VVTV	Vergunning Voor Tijdelijk Verblijf
VVO	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
VWS	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WAGGS	Wet Arbeidsvoorziening Gepremieerde en Gesubsidieerde Sector
WAO	Wet Arbeidsongeschiktheid
WBO	Wet op het basisonderwijs
WBSO	Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk
WCBO	Wet op het Cursorisch Beroepsonderwijs
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
WHBO	Wet op het Hoger Beroepsonderwijs
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
WJZ	Wetgeving en Juridische Zaken

WL	Waterloopkundig Laboratorium
WO	Wetenschappelijk onderwijs
WOPI	WO Personeelsinformatie
WOV	Wet op de onderwijsverzorging
WP	Wetenschappelijk personeel
WPRO	Werkverband van Plaatselijke en Regionale Onderwijsadviescentra
WRR	Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid
WSF	Wet op de studiefinanciering
WSNS	Weer samen naar school
WTS	Wet tegemoetkoming studiekosten
WVC	(Ministerie van) Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
WVO	Wet op het Voortgezet Onderwijs
WWZ	Woonwagenebewoners en Zigeuners
WZV	Wet Ziekenhuisvoorzieningen
ZBO	Zelfstandig bestuursorgaan
ZD	Zonder Diploma
ZFW	Ziekenfondswet
ZMLK	Zeer moeilijk lerende kinderen
ZMOK	Zeer moeilijk opvoedbare kinderen

TREFWOORDENREGISTER

achterstandsbestrijding 25, 63, 64
aio's 13, 33, 43, 46
arbeidsmarktgerichte leerweg 19, 45, 75
arbeidsmarktqualificatie 18
arbeidsvoorwaarden 26, 27, 28, 29, 30, 46, 72, 90, 94, 96
arbeidsvoorwaardenbeleid 24
arbeidsvoorziening 12
asielzoekers 42, 45, 47, 48, 66, 67, 75, 84
bapo 28, 32
basiseducatie 42, 44, 80, 85
basisonderwijs 3, 4, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 27, 28, 42, 43, 44, 49, 61, 62, 67, 68, 69, 71, 89
basisvorming 3, 17, 19, 24, 72, 73, 74
bekwaamheidseisen 23, 27, 65, 74, 82
beleidsagenda 12, 17, 23, 42, 43, 44, 49, 56, 81, 83, 84
beroepskeuzevoorlichting 3, 75, 84
beroepsqualificatie 12
beroepsprofielen 23, 27, 73, 74
besturenorganisaties 24, 51, 64
bestuursaanstelling 24, 32
bi-diplomering 39
brede scholengemeenschappen 23
Bremen 37
bve-net 9, 11
China 37, 39, 40
commerciële omroep 16
commissie Gevers 37
commissie Montfrans 45
computers 9
concessieperiode 15
convenanten 6, 7, 28, 125
culturele samenwerking 36
cultuurbeleid 3, 5, 6, 42, 43, 45, 124, 127
cultuurnota 5, 6, 45, 124, 125, 126
decentralisatie 26, 28, 29, 47, 48, 59, 66, 106, 107, 108, 109
Duitsland 35, 37, 38, 39
economische infrastructuur 15, 43, 45, 46, 83
educatief verlof 27, 29
elektronische snelweg 5, 9, 10, 11, 46
elektronische snelwegen 9
emancipatie 7, 8
emancipatie-effectrapportage 8
emancipatie-effectrapportages 5
Europees Sociaal Fonds 12, 85
expertisecentrum 18, 21, 49, 62
fiscale maatregel 10, 11, 13
gemeenten 6, 7, 8, 12, 14, 17, 20, 21, 22, 24, 25, 44, 45, 46, 48, 63, 64, 65, 107, 125, 126
geweld op scholen 7
gewichtengelden 25, 63
gewichtenregeling 20, 21, 44, 49
Grenslanden 37, 38, 41, 103
grenslandenbeleid 35, 37, 38
grote steden 3, 5, 6, 7, 12
grote-stedenbeleid 7, 12
hoger onderwijs 3, 4, 9, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 28, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 45, 46, 49, 54, 89, 90, 91, 93, 96, 112
Hongarije 36, 37, 39

HOOP 13, 14, 35, 52, 112
 huisvesting 25, 40, 47, 48, 50, 54, 59, 62, 64, 66, 70, 71, 79, 87, 89, 91, 92, 94, 106, 107, 108, 109
 hulpstructuur 19, 20, 75
 inburgering 3, 8, 42, 43, 45, 47, 48, 83, 84
 inburgeringsbeleid 5, 8, 9, 85
 inburgeringscontracten 8
 inburgeringsprogramma 3, 8
 inburgeringstrajecten 8, 9, 45
 Indonesië 36, 37, 39
 informatietechnologie 12, 51
 innovatiecentra 9
 inrichtingsvrijheid 23
 integratiebeleid 8
 intercultureel onderwijs 3, 20
 internationalisering 11, 15, 35, 38, 51, 112
 jeugdcriminaliteit 5, 6, 24, 45
 jeugdhulpverlening 12
 kennisinfrastructuur 4, 10, 11, 14, 15, 103
 kerndoelen 19, 24, 65, 74
 Kunsteducatie 20, 124, 126
 kunstenaars 5, 26, 33, 34, 36
 kunstvakonderwijs 5, 34
 kwalificatiestructuur 18, 82, 83
 leerarbeidsplaatsen 13, 46
 leerlingwezen 11, 13, 42, 43, 46, 80, 83, 84, 85, 86, 88
 leerovereenkomst 11, 13, 46
 Leonardo 39
 leraar in opleiding 23
 leraarschap 26, 27, 28, 44, 74, 82
 lerarenbeleid 28
 lerarenopleiding 9, 23, 27, 42, 43, 44, 49, 81, 89, 90, 99
 Lesgelden 50, 51, 71, 79, 117
 lokaal onderwijsbeleid 24
 lump sum 24, 74, 75, 107
 mediawet 11, 15, 16
 middelbaar beroepsonderwijs 11, 53, 54, 83, 84
 monument 11, 14, 40
 monumenten 124
 monumentenzorg 11, 14, 36, 42, 43, 46, 126, 127
 nascholing 24, 74
 Nederlands als tweede taal 8, 9, 20, 25, 42, 43, 44, 45, 49, 74, 84
 Nedersaksen 37
 nieuwe onderwijstechnologie 9
 nieuwe media 5, 9, 124
 nieuwe technologie 11, 12
 nieuwkomers 3, 8, 42, 43, 45, 47, 48
 Noordrijnland-Westfalen 36, 37
 NT2 9, 20, 44, 63, 84
 oalt 19, 25, 44
 omroep 15, 16, 124, 128, 132, 133
 omroepbedrijf 15
 omroepdistributie 16
 onderwijs in allochtone levende talen 25, 42, 43
 onderwijs in eigen taal en cultuur 19
 onderwijsachterstanden 5, 20, 25
 onderwijsachterstandsbeleid 25
 onderwijsachterstandsplan 21, 25, 63
 onderwijscontract 22
 onderwijsdeelname 42, 51, 52, 74, 86

onderwijsemancipatienota 7
 onderwijsgids 22, 73
 onderwijsmanagement 8, 39
 Onderwijsraad 22, 59, 62, 64
 onderwijstechnologie 9
 Onderwijsverslag 20
 onderzoekinfrastructuur 15
 onderzoekinstellingen 4, 15, 28, 40
 onderzoekinstututen 4
 Ontwerp-Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan 89
 pabo 27, 44, 49
 Participatiefonds 30, 31, 49
 pedagogische opdracht 20
 personeelsbeleid 24, 26, 27, 38, 44
 podiumkunsten 6, 125, 129
 prestatiebeurs 42, 47, 48, 91, 97, 111, 112, 114, 115, 116, 118, 119
 publieke monumentenzorg 46
 regeerakkoord 5, 6, 8, 29, 33, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 59, 60, 90, 91, 92,
 93, 95, 102, 103, 104, 128
 Regionale Meld- en Coördinatiefunctie 12
 regionale opleidingscentra 8, 17, 83
 roc 81, 82, 83, 86
 roc-vorming 83
 Rusland 37, 39
 sabbatsverlof 26, 27, 28, 29
 schoolbegeleiding 25, 61, 65
 schoolgids 22
 schoolleiders 8
 schoolplan 22
 schoolprofielbudget 24, 65, 68
 Sectorbestuur 29, 30
 secundair beroepsonderwijs 3, 11, 19, 28, 39, 74, 80, 82, 85
 Socrates 39
 speciaal onderwijs 18, 19, 21, 44, 49, 61, 63, 65, 67, 69, 71
 sportvelden 50, 51
 studeerbaarheid 13, 14, 17, 42, 45, 49, 90, 91
 studeerbaarheidsfonds 13, 14, 27, 43, 44, 45
 studentenstatuut 13
 studie- en beroepskeuze 19
 studiefinanciering 3, 10, 46, 47, 48, 49, 50, 54, 71, 90, 92, 97, 110, 111, 117
 studiehuis 3, 74
 studiehuisgedachte 9
 studiekeuze 4
 studielast 23
 Surfnet 9
 Suriname 36, 37, 40
 taalonderwijs 20, 43, 62
 TNO 14, 46, 47, 48, 50, 101, 102, 104, 105
 toerusting en bereikbaarheid 23, 24, 43, 44
 topinstituten 11, 46
 Tsjechië 36
 tweede fase 3, 17, 18, 23
 uitgangspuntennotitie 5, 6, 124
 Veiligheid op school 6, 42, 43, 45, 46, 63
 Vlaanderen 36, 37
 voorschoolse vorming 20
 voortijdig schoolverlaten 5, 7, 12, 45, 85
 vut 28
 wachtgeldbeleid 26, 33
 wachtgeldten 30, 32, 42, 46, 94

wachtgelders 30, 32, 33, 70, 78, 87, 121, 122, 123
wachtgelduitgaven 32, 33, 49, 70, 78, 87, 90, 91
wachtlĳst 44
wachtlĳsten 9
weer samen naar school (WSNS) 18, 43, 44, 49
wet educatie en beroepsonderwijs 24, 80, 82
wetenschappelijk onderzoek 4, 9, 14, 15, 35, 37, 38, 90, 93, 99, 102
wetenschapsbeleid 11, 15, 51, 101, 102, 103, 104
wetenschapsbudget 15, 102
Zuid-Afrika 36, 37, 40, 122